26 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 26

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

ВИТЕШКИ ЕП У 46 ПЈЕСАМА

СПЈЕВАО

ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО СРПСКИ

ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

СВЕСКА ПРВА

26 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 26

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

ВИТЕШКИ ЕП У 46 ПЈЕСАМА

СПЈЕВАО

ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО СРПСКИ

ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

СВЕСКА ПРВА

У БИОГРАДУ

ШТАМПАНО У ДРЖ. ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1895

О умној творевини, каква је Ариостов „Бесни Роландо“, има се много говорити када се она у преводу први пут износи пред читаоце. Али, како је за боље разумевање, управо за контролисање онога, што ће се рећи о овом раду Ариостову, потребно да читалац има пред собом цео спев и да се читањем упозна с њим, Управа Српске Књижевне Задруге нашла је да је најбоље да се цео тај говор о спеву, његову творцу и преводу поведе на завршетку целога дела.

Овом приликом само реч две о преводу. Није превођено од речи до речи. Ко пажљиво чита оригинал, моћи ће лако разликовати скоро у свакој строфи *главно* од *споредног*а, суштину по смислу и лепоти израза од ситнијега накита, којим песник строфу реси, често ради стиха и слика. Препев је овај слободан, али се његова слобода креће само у границама тога споредног*а*, такође стиха и слика ради. Иначе, строфа у преводу одговара строфи у оригиналу.

С. К. З.

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ

СТРОФА	СТИХ У СТРОФИ	СТОЈИ	ТРЕБА
37	2	стреха.	стреха,
80	8	Агрика́на̂	Агрика́на
117	3	о туђем	Те о туђем
149	7	стиже	сти̏же
149	8	диже	ди̏же̂
203	8	ма́чем	ма̀чем
300	3	другим	друго
472	4	овде	овдје
481	2	светина	свјетина
514	6	на жа̏њу̂	да жа̏њу̂
622	1	импѐратора	импѐра̂тора
717	5	ако	Како
881	5	по̏моли	по̏моли̂
894	5	ј елесином	Тјелесином
894	6	дјекују	Одјекују
970	8	сме́ше̂,	сме́ше̂.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ПРВА

Пјевам госпе, љубав, уљудност, јуна́ке,
Свијетло оружје, предузећа смје̏ла,
Из доба кад војске мавританске ја́ке
По Француји грозна починише дје̏ла.
Краљ Аграман води те љуте дошља́ке,
Јер гње̑вна му ћуд је осветити хтје̏ла
Тројанову самрт на Галима сви́ма,
И на Карлу, цару од славно̄га Ри́ма.

2. И о Роланду ћу причати вам ства̑ри,
О којима не зна пјесма нити про́за;
Пјећу како витез, кога умни да̑ри
Красише, полудје од љубавних гро́за̑,
Ако Она, која по̏ срцу ми жа̑ри̑,
Те с' и мој дух близу до лудила сро́за,
Остави ми мозга колико ми ва̀ља̑
Да се, што обећах, поштено ота̀ља̑.

3. Хипо̀лите врли, Херкулово сје̏ме,
Нашега стољећа украсе и сла̏во,
Прими пјесму која прославља ти пле̏ме,
Слуга твој из срца шаље ти је пра̏во.
Да бих дуга свога олакшао бре̏ме
Плаћајући стихом, паштим ти се здра̏во;
А ти не замјери ако мало да́де̑м,
Јер ево ти дајем баш све што има́де̑м.

4. У спјѐву су моме најпрви херо̀ји
Преци ти, што ма̀че ношаху и лу̑ке;
Руђер, ком потомци бјеху дједи тво̀ји,
Подвизима славним обесмрти ру̑ке;
Руђера стихови опјеваће мо̀ји,
Ако чути хтједнеш гусала ми зву̑ке,
И у мисли твоје ду̑боке̂ и свѐте̂
Допустиш да пјесма моја се уплѐте̂.

5. Роландо, ком срце Анђелика ха̑ра̂,
За њу по Азији славна чуда пра̑ви̑,
Гомиле трофеја сабрат' он се ста̑ра̂,
И када бијаше у највећој сла̑ви,
Сјетив се дужности и својега ца̑ра,
С њом се Карлу врати и под барјак ста̑ви̑.
Цар под Пиренéје Французе и Нéмце
Сабрав, прогонити хтједе туђозéмце.

6. Мавра Аграма́на и Ма̀рсила Шпа́нца
За дрскост њихову казнити је хти̑о:
Првог што је преко пиренејског кла́нца
Сву афричку војску пребацити сми̑о;
Другог што, помажућ' оног Африка́нца,
На Француску диже шпански народ ци̑о.
И тако Роландо баш кад треба до́ђе,
Али се и брзо по̏каја тако́ђе.

7. Јер узеше цуру од храброг сердáра.
О како се љуто могу варат' љу̑ди!
Од Инђије даљне па до Хибралтáра
Могоше одбранит' њу његове гру̑ди,
А сад је изгуби сред својих другáра̂,
Без крви, у земљи, гдје хришћанин су̑ди̑!
Император мудри узеде му цу̑ру,
Да стиша у војсци нѐслогу и бу̑ру.

8. И Риналдо, братац Роландов од стри́ца,
У њу је заљубљен, тер у љутој сва̑ђи
Бијаху од ско̀ра због њезина ли́ца.
Цар, желећ' у слози да му живе мла̑ђи̑
(Помоћ мача њихна много га се ти́ца),
И противан свакој отмици и кра̑ђи,
Нареди, да би се опростио му̑ке̂,
Да дјевојку смјесте код баварског ду̑ке̂.

9. И ријеч им даде тврду као стéна:
У одсудну бòју чији буду хи̏ци
Највише посјекли љутих Сарацéна̂,
Нека љуби лице тој лијепој ти̏ци.
На жалост хришћани, ка' гомила жéна̂,
Потучени бише у одлучној би̏ци;
С многим би заробљен дука, и кад зòра
Сину, обасја му пустога чадòра.

10. Слутећ' пȍгибију хришћанског плȅмена,
Анђелика, бјежећ' од оних мужéва̂,
Дȍчепа се коња, седла и стрȅмена,
И пољем одлетјет' као лака шéва
Прије тог пораза имаде врȅмена.
У дубраву неку ју̀рнула је дјéва
И дотле јој коњиц путем уским скáка,
Док не срете једног војника пјешáка.

11. Спазила је мача о бедрици њèму,
У љèвици шти́то, на груд'ма панци́ра,
А витешку главу у гвоздену шљèму;
Трчао је брзо без станка и ми́ра.
К'о што трза ногу у стрàху голèму
Пред змијом пастирка, од ѝзде̂ синци́ра
Угледавши борца Анђелика тр̏же, —
Па још од пастирке можда мало бр̏же̂.

12. Син Хајмонов то је баш од Монтобáна,
Рѝна̂лдо, делија спреман вазда мри̏јет'.
Упусти Бàјарда, коњица без мáна̂,
Мало прије. Сав му обрте се сви̏јет,
Кад угледа цуру, љепшу но Дијáна,
И стас анђеоски и образа цви̏јет.
Из далека пòзна оно лице кра̂сно̂,
Што већ дáвно срце рани му ȍпа̂сно.

13. Џарну цура коња те пут узе дèсни̂,
И кроз гору ју̑рну̑ из све своје снáге̂.
Не марећи што су пролази тијèсни,
Лети кроза честе она и шипрáге,
Јера ужаснута пусти га да бјèсни̂
И путање бира које су му дрáге,
Док јурећи тако, сама не зна кѝда̂,
Стиже до ријеке, што гором кривѝда̂.

14. Ту бјеше Ферáго у истој минýти,
Сав прашљив и мокар од силнога зно̏ја.
Напио се воде веће више пу́тӣ,
Јер жеђ га до̏веде из врелога бо̏ја.
Љут је, од љутине лице њему жу́тӣ:
Пијући наже се, шљем дивнога кро̏ја
У воду му паде, и залуд га ку̏ко̂м
Тражио по води са великом му̏ко̂м.

15. Од страха вичући дјева тамо стӣже
На коњу што бјеше у бијелој пје̏ни.
Фераг изненађен у вис главу дӣже,
И, ма да бљедило образе јој сје̏нӣ,
Познаде је кад му дојурила блӣже̂,
Јер дáвно жељаше њоме да се же̏нӣ.
Поодавно о њој не дође му нóво̂ст,
Тер осјети за то тим већу готóво̂ст.

16. Ка' она двојица, јер је и он во̏лӣ,
И будућ' услужан и кавањер пра̂вӣ,
Није чек'о сама она да га мо̏лӣ,
Већ да је заштити одмах јој се ја̂вӣ.
Ма да је гологлав, он палошем ско̏лӣ
Риналда, којино слабо га се стра̂вӣ.
Још и прије тога оба борца смје̏ла
На мегдану су се више пута сре̏ла.

17. Нећу дуљит' опис оне љуте бӣтке̂,
Коју започеше обадва пјешáка.
Та поднио не би мачеве им брӣтке
Ни на̂ковањ, рука тако им је јáка:
Ја како л' сијеку панцијере вӣтке!
Љепотица оба превари јунáка,
Остругама куцну коњу вита ре̏бра,
Тер одјури пољем као лака зе̏бра.

18. Ударци им бјеху подједнако врýћи,
Те се увјерише да побједе не̂ма̂,
Јер су оба вјешта подједнако тýћи:
Један другог дакле не може да ле̂ма̂.
Кад му се досади већем, и будýћи
Да се сјети нечег, Риналдо се спре̂ма̂
Да непријатеља својега о̏словӣ,
Ког већ угријаше ти луди по̏слови.

19. Нѐ прокопса нико од глупијех свâђâ,
Мој закашњај (рече) и тебика шкȍдӣ.
Анђелика сунце, што се истом рâђâ,
Запали ти срце, у пропаст те вȍдӣ.
Мислиш твој нападај само мене гâђâ,
А буди увјерен, он и тебе згȍдӣ:
Јер шта би ћарио и да смакнеш мѐнê,
Кад утече она низ лу́ке зелѐне?

20. Док се ми бијемо некуд она штȕче.
Кад је и ти волиш, не би л' било бȍљê,
Да се махнеш ове будаласте тȕчê
И пут јој пресечеш прешав оно пȍље,
А кад ухватимо то лијепо лȕче,
Пристајем за њега да се опет кȍљê.
Иначе од борбе ми немамо вȁјдê.
Имаш коња, јаши, па за њоме хȁјде! —

21. Пријѐдлог оча́ра оног Сараце́на,
И помирише се којино се бӣше.
У односу њихну така наста ме́на,
Да не осјећаху гњȅва они вӣшê.
Ферраго полазећ' од бојна тере́на,
Гдје је удараца пало као кӣшê,
Склони Франка те га узе иза сѐбê
На коња, и пољем коњ поче да грѐбê.

22. Волим доба старог обичаје дӣвне:
И друге су вјере, и љути рива́ли,
И јоште ударце осјећају кӣвне,
А пошто су бȅсе један другом да́ли,
Што витеза вежу као роба грӣвне,
На једном су коњу (причају ана́ли)
Без пизме јурили дотле док друм нѝје
Подијѐлио се на путање двӣје.

23. Којом цура зажди? То нијѐсу знȁли.
Од тога им ништа није било тȅжê.
Обадва су пута рȁзгледати стȁли,
Ал' оба трагове имали су свјȅже.
На мисао срећну тад они су пȁли:
Свак нек правцем разним спјече (ил' рȅжê).
Мавар к мјесту старом преко нових ста́зâ
Стиже, пошто дуго тамо амо ба́за.

24. Гдјено шљем испусти опета је тýка.
Ну пошто изгледи веома су сла̏би,
Да ће му дјевојку ухватити рýка,
И јер је без шљема сличан био ба̏би,
Сиђе к во̏ди доље да тражи клобýка,
Који се на жалост у пијѐсак за̏би̑,
Те ће му јамачно бити врло те̑шко
Извадит' из воде наглавље ви̏те̑шко̑.

25. Нађе дрво једно, подужу лијѐску,
Што почела бјеше веће да се су̏ши̑,
Па љутито њоме брља по пијѐску
И по дну чепрка, удара и бу̏ши̑.
Не вјерова оку, осјети блијѐску,
Кад из воде нешто ста да се ро̀гу̏ши̑,
Јер се тад помоли из ријеке тýди
Страшан човјек, јýрнув из воде до грýди̑.

26. Сав је под оружјем осим главе са̏мо.
Шљем Ферагов држи у десници рýци.
Гње̑ван поглед бацив на Ферага та̏мо,
Грмну да глас му се ораше по лýци:
Варалице, твога обећања ка̏мо?
Тако л' се враћају мачи и клобýци?
Ти си био гори од пошљедње ху̏ље̑,
Што си шљем задрж'о пре̑ко рока ду̏ље̑.

27. Зар се часна ријеч тако мало ту̏би̑?
Анђеличинога мене брата ка̏да
Твоја мрска рука, невјерниче, у̏би̑,
Шљем с оружјем бацит' о̏бећа ми та̏да
У ријеку скорим, али вјеру згу̏би̑,
Не одржа ријеч, и тешко ти па̏да̑
Што је сама судба наредила та̑јно,
Да кло̀бу̑к у руке дође ми слу̏ча̑јно. —

28. Поћутавши авет проговори сно̏ва:
Шљем желиш ли имат' од челика фи̑на,
Уљачкај Роландов; још бољега ко̏ва
Један је на глави Хајмонова си̑на;
На овом уреза Мамбрин своја сло̀ва,
Онај би Алмонтов; нијеси ли стри̑на
Отми један од тих; а овога шљѐма,
Невјеро, не дам ти без јада голѐма. —

29. Кадно се појави страшило из вȍдȇ,
Страхота и гроза обузе Ферáга,
Коса му се диже, миш хоће да бȍдȇ,
А јунаштво оде до стотину врáгȃ.
Аргалове њему ријечи не гȍдȇ
(Аргал зва се онај из водна мутљáга);
Пријѐкор га овај зȁбоље до жи́вца,
И у себи самом он ȕгледа кри́вца.

30. Поражен је био ријечима тȋјем.
Истину саслушав у јȁду и срáму,
Застиђен и збуњен стајао је нȋјем.
Тврду ријеч тад је дао себи сáму,
Заклео се страшно на свијету свȋјем,
Нека свак у њему гледа једну мáму,
На клȍбук Роландов не стече ли прáва:
Дотле пак биће му без клобу́ка глáва.

31. И ријеч ову је одржао бȍљȇ,
Него што је била одржана пр̏вȃ.
Одјезди љутито пун витешке вȍљȇ,
С Риналдом окушат' боја или р̑ва.
Питајућ' о њему пре́ђе много пȍље,
Ал' још му не нáђе ни трага ни стр̑ва. —
О Риналду, који другим путем ȍнȋм
Удари, сада ћу малко да зазвȍнȋм.

32. Није дуго туда Риналдо ѝшао,
Док одбјегли коњиц од некуда слȅће.
Викну га именом да би га стѝшао:
Стој, Бајардо! Немам ја без тебе срȅћȇ. —
Ал' глух за то коњ је даље јури̏шао,
Па још чивтѐтима на њега се мȅћȇ!
Риналдо за њиме јури по пољи́цу. —
Сада к цури која бјежи на коњи́цу.

33. Кроз гору и честу, миш лакша од пѐра,
Уплашена јадна дјевојка се жу̑рȋ,
Те јој грање с руха комȁдиће здѐра.
Прхне ли планином тај орао су̑рȋ,
Шушне ли гранчица с букве или цѐра,
Одскочи у страну, другим правцем ју̑рȋ;
У дóли, на брду појави л' се сје̑нка:
Риналдо је, мисли, престрављена же̑нка.

34. Измицаше јадна кивну каваљеру,
Као што узмиче ср́на или ко̀за
Кроз густе шева́ре ил' тијѐсну де́ру.
Када је обузме страхота и гро̀за,
Видјев' е јој мати подлѐже панте́ру,
И мни, шине ли је трн ил' дивља ло̀за,
Да је стиже веће прождрљивац пу̏сти̑,
И да му упаде у гадне че̏љу̏сти.

35. Тако до у подне сутрашњега дне̏ва
Бјежала је она не знајући ку̏да̑,
Док у шуму стиже гдјено славуј пје̏ва̑,
Гдје лахор пла̀ни̑нски̑ ћарлија од сву̏да̑,
И у вреле груди хладовину ље̏ва̑;
Гдје бистри поточић по трави криву̏да̑,
И меким ромором тако дражи чу́ла,
Да те слатких же́ља̑ спопада гунгу́ла.

36. Мислећ' од Риналда далеко је ту́на.
И радосна што је промашио ци̑ља,
И пошто се стиша у срцу јој бу́на,
У средини тога природина ми̑ља
Мало се одморит' имаде рачу́на,
И пусти коњица најести се би̑ља.
Коњ је пио воду поточнога ва̑ла,
И пасао траву зелених о̏ба̑ла̑.

37. У близини спази наша мила ми́ца
Нави̏тња̑к природни, ком су букве стре̏ха.
Гдје јој неће сунце опалити ли́ца,
И у који као из некога ме̏ха
Лахораше задах мирисна вјетри́ца
Уз грохоте миле птичијега сме̏ха.
То је мјесто оку потпуно скривѐно,
Од свуда је грањем као запивѐно.

38. У красноме томе цвјѐтно̑ме буџа́ку,
Била је постеља од травице ме̏ке̑;
Ушавши уну́тра на травицу мла́ку
Лѐже па и заспа испод једне смре̏ке̑,
Ал' ускоро у сну зачу лупу ја́ку
И топот од коња из даљине нѐке̑.
Проглеавши неком странопе јуна́ку
Зачуди с' и једва с' уздржа од дре̏ке̑.

39. Не знајући је ли опак или нѝје,
Час је страх обузме, час опет се нâдâ;
Ослушкује, чека (а срце јој бѝјê)
Шта ће чинит' јунак од незнана грâда.
Сјахав изгледаше јеткији од змѝјê,
Нити се умива, нити коња вâдâ.
Сједе. На челу му црних мисли прȁмен.
Непòмичан. Мислиш постао је кȁмен.

40. Подбочену главу оборивши дȍли,
Оста тако дуже од једнога сâта.
Низ образе мрачне многе сузе прȍлѝ,
Уздаси му дужи од једнога хвâта:
Да није умрла она коју вȍлѝ?
Да није остављен од својега злâта?
Можда, јера лице од сузе му сла́нê
Поста поток; прси личе на вулка́не.

41. О јадиња мисли (тако јадан гр̏цâ),
Ти што цвељаш душу, шта да радим, ка́жи?
Без престанка суза низ лице ми вр̏цâ,
За ме живот више баш ништа не ва́жѝ.
Тек што ме загрија плам из њена ср̂ца
Други поста вла̀снѝк њезинијех дра́жѝ.
Но тужит' овако зар то није шкȍда,
Кад се морам лишит' и цвета и плȍда?

42. Дјевица је као та рӯменâ рôса́,
Што у вр̀ту лешка на својему жбу́ну.
Младић радо ружу за клобу́ком нôсâ,
Цура у косици или на зубу́ну;
Славопој се њојзи од слâвља и кôса
За мирисе њене доноси у кљу́ну;
Њенијем именом драги драгу кр̀стѝ,
Вр̏т је чува да је стадо не обр̀стѝ.

43. Али чим ружине откинеш пу̏пȍљке,
Изгубе љепоту, престану да пу́пê:
Свој цвијет ли, дражи од бисерне шкȍљкê,
Од живота — очи нису тако ску́пе —
Изгуби дјевица, жртвица је бȍљкê,
И презрена буде од свјетине глу́пê,
И заборављена — несретница вêљâ —
Од осталих својих обожа̀ватêљâ.

44. Од оног љубљена коме себе пру̏жӣ,
У очима других цијене је ма̑лē.
Свијет мени поста од тамнице у̏жӣ,
Јади ови мене у гроб ће да сва̑лē.
Зар да срце моје у леденој сту̏жи,
Без ватрице коју очице јој па̑лē,
Зимује и живи? Тој не тежим св̏рси,
Боље да још данас расијѐчēм п̏рси. —

45. Ко је тај ког Амор оковима вѐза,
Те му вреле сузе пљуште у ријѐку?
То је краљ Сакрѝпа̑н, господар Черке́за̑,
А за Анђеликом сузе њему тѐку̑.
Несретне љубави грозница и је́за
Доведоше краља у земљу далѐку:
Као многи други за̏љу̑би се ѝ о̑н.
Познаде му говор мали онај шпѝо̑н.

46. Са Истока летну к'о да има кри́ла
На Запад Францији, јер код своје ку̑ћē
Дознаде с Роландом да одлетје ви́ла,
А затим наскоро у Францији чу̑ће,
Да ј' баварском дуци повјерена би́ла,
И, тужећ' и бјеснећ' од звијера љу̑ћē,
Чу: предат' је цар је дао ријеч свѐју
Најбољем јунаку у ономе бѐју.

47. Сам видје како је цар Карло прѐпао.
Видје га гдје бјежи низ поље широ̀ко.
Трагао је за њом, рио и кѐпао,
Чак и напустио афрички о̏ко.
Не нашав је нигдје ја̏да је дѐпао,
Па сад ето тако уздише дубо̀ко,
Тако цвили, пишти, браду, косу кӣда̑,
Да и сунце над њим већ поче да рӣда̑.

48. Док он тако горке уздисаје гу̏ца̑,
И на судбу своју пакосну се љу̏тӣ
(Још и друго што шта он плачући му̏ца̑,
Но ја о том ћутим, нек читатељ слу̏тӣ),
Она, за којом му срце тако пу̏ца̑,
Срећом све је чула, и мало се сму̏ти:
То тако удеси просто случај лу̏дӣ,
Коме се морају кашто чудит' љу̏ди.

49. Слушала је она и лијепо чу̏ла,
Што могаху чути и стене о̀ко̑лне:
Јадовање срца увела и тру̏ла.
Чу до сада чешће уздахе му бо̑лнê
Ал' мржњом на људе прса јој се ду̏ла,
Јер слободна бјеше од љубави по̑лнê,
Нит' икад осјети у срдашцу вре́ња:
Ни сад према краљу нема сажаље́ња.

50. Ну како допаде сад невоље о̀вê,
Молиће се она њему да је спа́сê,
Јер дављѐни̑к луд је ако ли не зо̀вê
Што прије у помоћ оближње ала́се.
Ма да је сматрала људе за лажо̀ве,
Зна да овог бјеше придобила за́ се
Како ниједнога, и да ће је спа̏сти,
И облак над главом разбити јој тма̏сти̑.

51. С краљем, ког у свијет жеља за њом тје̏ра̑,
Имаде рачуна да се сада здру̏жи̑.
Лукавствима њега преварити смје̏ра̑,
Многа мис'о о том по души јој кру̏жи̑.
Жели чак у њему да се створи вје̏ра,
Е хоће љубавну ћефу да му слу̏жи̑;
Па пошто је спасе из биједе њêнê,
Послије ће њему леђа да о̀крêнê.

52. Гле! Као Дијана илити Ците́ра,
Када из горице на про̏планак ру̏пи̑
Тако она, лакша од најлакших пе́ра̑,
Из лишћа пред краља зачуђена тру̏пи̑.
Бог ми (рече) посла таква каваље́ра,
Да страх распе што се у срцу ми ску̏пи̑.
Заштитниче мога дјевичнога кри̑на,
Вараш се мислећи да нисам не̏ви̑на. —

53. Мајка се доласку ожаљена че̏да,
О коме мишљаше, пало је у бо̀ју,
Не за̀чуди̑ тако, кад очи му згле̏да̑,
Како се за̏чуди̑ краљ кад милу сво̀ју
Видје, и чу њена уста пуна ме̏да,
Како му славујски бесједе и по̀ју̑.
Дивећи се дивној слици и при́лици
Опијен прискочи лијепој ви́лици.

54. Кроз груди пожуда слађана му сену,
Када омириса дах овога цвата.
У Катају даљном (завичају њену)
Што чинила не би за товаре злата,
То учини овдје: невоља је крену
У загрљај око бијелог му врата.
Надаше се да ће, уз његову пратњу,
Вратити се кући, окончати патњу.

55. Од када га посла краљу Серикана
За њу помоћ искат', рачуне му тачне
Положи о низу преживјелих дана.
Роландо је (рече) судбине јој плачне
И живота био заштитник и брана,
И не дао да се част њезина начне:
Захвалити има мужу том ријетком,
Што се јоште дичи дјевичним цвијетком.

56. Можда је случајно истину му рекла:
Ако је истина — тешко да је гола.
Ипак је код њега вјеровање стекла,
Јер човек заљубљен глупљи је од вола.
Ког је заћорила љубав и опекла,
Лаж не види што би другом очи бола,
Невидљиво види. Ког несрећа сколи,
И невјероватно вјеровати воли.

57. Сакрипан, ком жудња из очију сија.
Помисли: Роландо будала је права,
Кад упусти плијен; ваљда нећу и ја
Касати стопама таковога брава.
Сад је тражи залуд и за њоме зија,
Ал' срећа кад заспи она тврдо спава.
Птичица ми неће одлетјети вала,
Нити ћу плакати за њом ка' будала.

58. Сад узбраћу ружу, пуну влаге росне,
Да ми капље њене врело срце влаже:
Касније може да се спаруши и спљосне.
Ништа није жени милије и драже,
Но када се мушко тијела јој косне,
Јер ако се брани, она само лаже.
Познајући добро ту њихову ману,
Испунићу жељу сасвијем по плану. —

59. То мислећи над њом руке своје скла̂па̂,
Али у тај тре̏н му убојита тру́ба
Следи срце што се почело да ста̂па̂.
Бојећи се силе душманина гру́ба,
Знајућ' е ту оста тма пустијех ка̂па̂,
Скочи, окити се оружјем до зу́ба̂;
Шљем на главу меће, бојно копље хва̏та̂,
Пак узјаха хитро помамнога ха̏та.

60. Тад искрсну јунак, брз као стријѐла,
Тешки оклоп носи та витешка сли̏ка;
Сав бијел, за шљемом пера му бијѐла,
Заиграва коња, мниш на мејдан чи̏ка̂,
Те гње̏в Сакрипана обузе цијѐла,
У вис од љутине диже му се ки̏ка.
Јунака, што њему уживање ди̑вно
Поквари, очима стријѐљаше ки̑вно.

61. Чисто пламен њему из очију ли̑же̂,
Незнаног на мејдан позива и гр̑ди̑.
Чув како пријѐтњу за пријѐтњо̂м ни̑же̂
Овај, кога много та дерњава ср̑ди̑,
Јурну, и ено се један другом бли̑же̂,
Да се лупе као каменови твр̑ди̑.
Седла су ногама грчевито сте́гли,
Тешка копља бојна напријед поте́гли.

62. Гора јечи, звјерад обузимље стра̏ва
Од судара силна двојице крвни́ка̂.
Није бјешња борба ни између ла̏ва
И тигра, илити разјарена би́ка.
Оклопи примају удар копља пра̏ва,
Тер од смрти шти̑те̂ обадва војни́ка,
Ал' обадва шти́та у обадва ци̏на
Прскоше, копља их провалише њи̏на.

63. И коња се оба, бијѐсна и љу́та,
Сударише, краљев ено мртав па̏де
(Коштао је газду много злата жу́та);
Рђаво је пао, јер краља је та̏де
Притисла под собом тјелесина кру́та.
И други је пао, ал' на ноге ста̏де,
Циднув се ка' змија из својега кру̑га,
Чим осјети убод оштријех о̏стру̑га̂.

64. Куцну л' веће краљу стр̑ашна̑ у̑ра см̑рти?
Хоће ли му бели опустјети дво́рац?
Неће, јер докле се он са коњем п̑рти̑,
Својега ободе онај други бо́рац,
И одјури пољем како јуре х̑рти,
Задовољан што је па̑да тога тво́рац.
Унижење такво оном Азѝјати
Пред лијепом цуром како л' ће прѝјати?

65. Сакрипан је био налик на тежа́ка,
Ког на тле ѐбори̑ муњевита стру́ја,
Те га обузеде нѐсвјестица ја́ка:
Ка' што с' овај диже кад прође олу́ја,
Гледајући мртва два вола парња́ка,
И скршено бо̀рје, тако и наш му́ја,
Постиђен што цура видје ону бру̏ку,
Уста, а у души одјекну му: ку̏ку!

66. Јечаше колико груди игда мо̏гу̑,
Макар да се није убио при па́ду.
Стиди се, љути се па судбину стро̏гу,
Јер је мор'о гледат' Анђелику мла́ду,
Како му извлачи испод коња но̏гу,
И помаже згурат' липсалу кура́ду.
Да му није она (јер он дуго̀ ћу́та)
Повратила говор, он остаде му́та.

67. Лед мртве тишине она овим про̏би̑:
Витеже, на себе нек ти није кри̑во;
Крив је коњ, јер јачи да му бјеху зглȍби,
Не би пао но би скакутао жи̑во
(Види се да мало даваше му зо̏би),
И ти оног борца сатро би у мли̑во,
Који, утекавши, сам доказа со̏бо̑м,
Да не смједе мегдан довршити с то̏бо̑м. —

68. Том ша̀рено̀м ла́жо̑м и још другом мно̏го̑м
Докле она њега којека̏ко тје̏ши̑,
Ука́за се вјесник са торбом и ро̏гом,
И јурећ' на коњу право њима спје̏ши̑.
Стигав мољаше их и кумљаше Бо̏гом
Да му кажу брзо, јера му се пре̏ши̑,
Видјеше л' у чудну борца одије̏лу,
Који перјаницу ношаше бије̏лу.

69. Краљ, ком од љутине још дрхтаху крâци,
Црвен, к'о што нигда за живота свȍга,
Рече: познати су мени такви знâци,
Јер њихов носилац уби коња мȍга,
А и мене, ето, у прȁшину бȃци;
Желим знати име господара твȍга. —
Вјесник рече: за те стид је мене са́ма,
Јер тај борац бјеше красна једна да́ма.

70. Не носи кецељу, веће мач о па́су,
Хра́брошћу велика, а љепотом вȅћâ,
Брадȁмâнта то је, херојка на гла́су,
Што си жив остао ријетка је срȅћа. —
То рекав одјури на коњу у ка́су.
Краљ, ћутећи као завезана врȅћа,
Остаде скамењен, од стида се пȕшӣ,
Црвени му лице, врат, па чак и ȕши.

71. И сатјеран тијем у тијесан ȕгô,
Готов бјеше мртав туна да се прȕћӣ.
О том што се деси мислио је дȕго
(А што дуже мисли све је бив'о љȕћӣ),
Док најзад закључи (шта је мог'о дрȕгô?)
Да га жена тукла, и — хтио је пȕћи.
Узјаха коњица што припада цȕри,
А њу иза себе у антрѐшељ тȕрӣ.

72. (До љубави њему није било сȁда,
За прилике боље Анђелику чȕвâ.)
Нијесу ходили дуго тако, кȁда
Поче нешто чȅстôм да прȁскâ и грȕвâ.
И коња су једног угледали тȁдâ
Како јури, бјесни, на ноздрве дȕвâ.
Сва дубрава јечи од силна му бȁхта,
А он се не види од злаћена рȁхта.

73. Ако се не варам, господине бȃне,
(Анђелика рече, трудећи се дȁ би
Погледом продрла кроз јелове грâне)
Биће то Бајардо што крȍз гору грȁбӣ,
Сипљућ' копитима земљу на све стрâне.
Ово наше кљусе већ под нама слȁбӣ,
Много му је двоје, нос му зȅмљи те́жӣ,
Него ти Бајарда ȕхвати и ве́жи. —

74. Краљ на те ријечи похита те сја̏ха,
И Бајарду хитрим корацима при́ђе.
Шчепати за у̏зду хтједе ко́ња пла̏ха,
Ал' тада је овај био ћуди ри́ђе̑,
Ритну се на њега у два, у три ма̏ха,
На срећу јунака ударац оби́ђе:
Остао би мртав да ударац до̏би̑,
Који би могао стијену да здро̏би̑.

75. Ка' пас, кога жудња за газдом му сло̏ми̑.
Што се улагује кад се овај вра̑ти̑,
Тако је Бајардо дотрчао к мо̏ми:
Срећан око ње се тамо амо мла̑ти̑,
Сјећа се (сјећањем нису коњи тро̏ми),
Да му ту љубазност она чешће пла̑ти
Шећером некада у Албраци гра́ду,
Гдје Риналдо пре̏зре њу јадницу мла́ду.

76. Анђелика коња укротити зна̏де:
Једном руком у̏зду зграби цура ле̑па̑.
Другом врат му пљесну, и Бајардо ста̏де
Миран као јање, нит' ногама че̑па̑.
Тад мисао срећна краљу на ум па̏де:
Коњицу у седло он ускочи с ре̑па,
И бичем га добро по сапима зви̏зну̑.
Цура с кр́ста̑ коњу свом у седло скли̏зну̑.

77. У близини спази она у том тре̏ну
Пјешака — Риналда, јуначину сја̑јну̑.
И ја́ро̑ст обузе ту лијепу же̏ну,
Те срдито диже главу своју ба̑јну̑:
Осјећаше љубав силну, нечуве̏ну,
Према њему негда, сада мржњу тра̑јну̑;
Он пређе мржаше, сад је страсно во̏ли̑.
Сада је у њеној некадањој ро̏ли.

78. Ево шта донесе ту љубавну ме́ну:
Два извора чудна, један другом бли́зу.
Извиру скривена у шуми Арде́ну;
Ко од једног пије фурије га гри́зу̑,
Што љубљаше мрзи, љубав губи це́ну,
Други даје љубав и љубавну кри́зу:
Он од овог, она од оног је пи́ла,
Зато му је сада тако мила би́ла.

79. Напивши се дакле те чаробне во̀де̂,
Поста за њ хладнија од самога ле̏да.
Мислећ' е јој грози губитак слобо̀де̂,
Уплашена дршће и од њега пре̏да̂;
И замоли краља да коња обо̀де̂,
И с њоме што прије да умаћи гле̏да̂.
У његову хра́бро̂ст тако мало вје̏ре̂
Овог увриједи, те с' овако де̏ре̂:

80. Чув шта рече, своме не вјерујем слу̏ху!
Страх те! Зар код тебе не имам креди́та?
Та ја ћу овога смељат' као му̏ху.
Сјећаш ли се кад сам, без мача и шти́та,
Слијѐдећи своме витешкоме ду̏ху,
У Албраци, тамо, иза оног ри́та,
Множином нападнут ода свију стра́на̂,
Одбранио тебе са̂м од Агрика́на̂? —

81. Она, знајућ' да јој не хасне инћа́ри,
Ћути; Риналдови смјерови је пла̏ше̂.
Риналдо, видјевши грозно стање ства́ри̂,
Видјев њу с јунаком, што му коња ја̏ше̂,
Избаци пријѐтња̂ неколико па́ри̂,
И један пред другог витезови ста̏ше.
Што иде за сјутра оставити хо̀ћу,
Јер већ у пјевању осјећам тешко̀ћу.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДРУГА

Пакосни Аморе, зашто ли нам жѐље
Доводиш у судар у многом случају?
Зашто твојим ћефом да нас у прах смѐље
Раздор, који правиш измеђ' ср̑ца̂ два́ју̂?
Вучеш ме у понор пун блатаве стѐље̂,
Не даш бро̏дом стићи к љубавноме га́ју.
Која мене љуби чиниш те је мр̑зи̂м,
К недрагој ме шаљеш корацима бр̑зи̂м.

83 (2). Чиниш да Ринадо Анђелици жу́ди̂,
Сада кад га она не може да гле́ди̂,
А кад њојзи љубав бјешњаше у гру́ди,
Њену љубав одби он толико ре́ди̂!
Заман сада за њом болује и лу́ди̂,
У тој мјери она сад њега не ште́ди̂
И мрзи, да прије мријѐти би хтјѐла.
Но хљеба и соли што би с њиме јѐла.

84 (3). Ри̏на̂лдо подвикну гњѐвно оном ђи́ди,
Из корица своју извлачећи шпа́ду:
Нуто момка који красти се не сти́ди̂!
Што је моје не дам да ниткѐви кра́ду̂,
Лопове, са мога коња доље си́ди!
Још и Анђелику отећу ти мла́ду.
Такав коњ и цура јесу за јуна́ка,
Никако за тебе, за непоштења́ка. —

85 (4). Краљ Сакрипан рече: да гадна подлàца!
Тȁ зар тӣ лоповом да називаш мѐнē,
Ти, ком такав назив свак у лице бàцā!
Рђо! Од језика у блуднице жѐнē
Твој лажљиви језик срамније палàцā.
Коме ће образи данас да црвѐнē,
И ко је достојан коњица и мȍмē,
Нек ријеши мејдан, па што Бог да кòмē. —

86 (5). Ти стравични борци из древнога дȍба
Посље таке псовке (достојне ала́сā),
У један мах мачe потегоше ȍба,
Налик (с опроштењем) на пар злијех па́сā,
Који крви желећ' из срца и дрȍба,
Зубе, каквих има само змија кра́са,
Кезе, очи буље, реже, сипљу пјȅне,
Спремни да се сможде докле око трȇнē.

87 (6). Ка' пси пошто један према другом стȁше,
Сарацен бадава корист у том трȃжӣ,
Што је Франак пјешак, а он коња јȁшē,
Јер залуд Бајарда стременима дрȃжӣ,
Коњ је непокоран, нит' га псовке плȁшē,
Те краљ поста невјешт као млади пȃжи.
Заман бич пòтржē из дугачких са́рā,
Неће коњ на свога мила господа́ра.

88 (7). Ка' укопан стоји кад га поћи тјȅрā;
Зауставља ли га, трчи пуна̑н бȇса,
Млата вратом, главу сагиње и звјȅрā,
Чивтетима бије, леђима се стрȇсā.
Кад краљу стрпљења преврши се мјȅра,
Још га једном боцну посред пуна мȇса,
Па се на ȍблу̑чје ȍдуприје шȁкōм,
И на земљу скочи, вичан скȍку лȁкōм.

89 (8). Када је скочио са коња јогу́нца,
Настаде кијамет бијѐсна мејда́на,
Бјешњега од борбе два бијесна ју́нца.
Падају ударци ода свију стра́нā,
И гњȇв мејданџија дође до врху́нца.
Не удара тако ни чекић Вулка́на,
Кује л' Зевсу му̑ње у подземној тми̏ни,
К'о што ударају тешки мачи њи̏ни.

90 (9). Ударце им гледам, и дуге и кра̏тке,
Чујем звуке танке, а и сличне ба̏су,
Кад мачеви лупе о оклопе гла̏тке;
Тамо амо крећу тјелесине ма̏су,
Вјешто се извлачећ' из опасне пла̏ткѐ;
Час Франак ударцим' азијатску ра̏су
Заспе, а час по̀жњѐ исто тако сла̏тке, —
По свему се види баш мајстори да̏ су.

91 (10). Као лав разјарен сад Риналдо̏ ѐно
Мачем оштрим што̀то Сакрипану про̏бӣ,
Кликнувши му громко: смождићу те, жѐно! —
Штит, који за скупе новце овај до̏бӣ,
Коштан и челичан, док си оком тре̏нȏ,
Као кршно стакло под мачем се здро̏бӣ.
Парчад по тлу прсну ка' ситна ки̏шица,
Краљу обамрије лијева ми̏шица.

92 (11). Анђелици тада постало је ја̏сно,
Пошто видје како краљ хоће да стра̑да̑,
Да и она може пострадати ла̏сно,
У храброст ако се још његову на̑да̑.
Причека ли јоште, биће можда ка̏сно,
Јербо када Франак Азијата свла̑да̑
Заробиће и њу, он, кога би о̀на
Почастила радо ударцима ђо̀на.

93 (12). Тад она за̏гребе (по свом обича́ју),
Спусти се низ равно поље на коњи́цу,
Док они ударце један другом да́ју̑.
Осврте се чешће, блиједа у ли́цу,
Ал' ума̀че најзад и овом бела́ју.
Најпослије срете на једном пољи́цу
Старца, ком тијело за двије трѐћине
Крије брада. То је монах из пѐћинѐ.

94 (13). Сух је као дрво од силнога̏ по̀ста,
А чини се да је осамдесет љѐта̑
Како, читајући молитава до̏ста
И добра творећи, по свијету шѐта̑.
Угледавши цуру, ненаднога го̏ста,
Видјевши како је уплашена клѐта̑,
Видјев како бјежи кроз бо́рје и бр̑ѐшће.
Према њој осјети топло саучѐшће.

95 (14). Заустави коња, па га она пи̑та̑,
Да ли знаде к морском пристаништу пу́та,
Не желећи више Францијом да ски̑та̑,
Јер је на Риналда страховито љу́та.
Он по цеповима од својијех ри̑та̑
Пипајућ' и тргав књигу испод ску́та,
Храбри цуру, вели, њему није скри̑та
Њена судба, која није тако кру́та.

96 (15). Вјештак у маћији, чим је прву стра̑ну
Прочитао, дух се, слуга по обли́ку,
Појави. Калуђер руком њему ма̑ну̑,
И дух разумједе и послуша чи́ку:
Летну као муња ка Риналду ба̑ну
И страшноме оном азиском војни́ку,
Што се јоште бише, од гњѐва блијѐди,
И међу њих стаде смјело по сријѐди.

97 (16). Господо, лијепо молим (њима рѐче),
Ова борба ваша да ли ишта зна̑чи̑?
На душу вам паде ноћ (ил' барем вѐче̑),
Гњѐв и бијес љути мисли ваше мра̑чи̑,
Те заборављате да од ове сјѐче̑
Ко се вајди нада, тај се само а̑чи̑,
Јер дјéву Ро̀ла̑ндо уграби, док шти́те
И мачеве своје ви туна ломи́те.

98 (17). Ја Роланда видјех прије пола са̑та,
Гдје са Анђеликом хиташе к Пари́зу, —
Све у скоковима од четири хва̑та.
Господо, зар јади срце вам не гри́зу̑,
Што сте останули без својега зла̑та?
Јурите за њима док су јоште бли́зу,
Јер ако у Париз он са њом утѐче̑,
Вас ће то, бојим се, вјечито да пѐче̑. —

99 (18). Дух лукави тако рече њима дво́ме,
И обојица су свјеровали њѐму,
Јер нијесу били невијерне То́ме.
Осјети Риналдо бол у срцу свѐму
Мислећ' е је сада Роландо са њо́ме,
На његову, болан, срамоту голѐму,
И он, коме срце осветом је ду̑то,
Мишљаше њему се осветити љу̑то.

100 (19). Јурнӯ да се свога коњица докòпâ,
Који мирно стоји, чека господáра.
Не ӣмаде када казати ни: òпâ!
Већ скочив у седло пуно златних шáрâ,
Низа поље равно стаде да галòпâ,
Без с Богом оставив онога сердáра.
Јури коњ којега остругама бòдê,
Преко жбуња, трња, стијења и вòдê.

101 (20). Да се коњ пòкорӣ, — таква моја твр́дња
Чуди вас и сумњи вашој даје хрáнê;
Ипак, то је збиља, а нимало спр́дња.
Што је пређе бјеж'о ка' из пушке тáне
Узрок не бијаше камџија ни гр́дња:
Тај коњ има људске врлине и мáне
И памет, јер јурећ' Анђинијем трâгом,
Хтједе намамити Риналда за дрâгôм.

102 (21). Кад оно утече она из чадòра.
Коњ, с кога Риналдо у том трену сйде,
Спази гдје газдино сунашце и зòра,
Анђелика, зажди кроз пустошне хрйде,
И потече за њом да зајеча гòра
(Јоште му копита од скакања брйдê),
Знајућ' е ће за њим господар да грèдê,
И да ће га тако к њојзи да довèдê.

103 (22). Баш да би оданост показао свӯ му
Јурећи пред њиме к њојзи га вòдио,
И двапут довео там' у ону шӯму;
Ал' зао је удес Риналда згòдио,
Јер Ферага, кога мрзи као чӯму,
Срете, и међ' њима спôр се изрòдио;
Затим Сакрипана, љућега од змӣјê:
Ето што узјахат' коњ се дао нӣје.

104 (23). Бàјардо је духу вјеровао кâо
И Риналдо што је; зато срца рâда
Миран и послушан пред овог је стâо,
Који, уздишући од големог јâда,
На рамена њему у седло је пâо.
Јури коњ к Паризу као вјетар сâда,
Док Риналдо, ком би и вјетрови били
Сад сувише спори, мисли, коњиц мӣлӣ.

105 (24). Пошто ништа нису људске лажи спрђу
Оних, које слаже један Хроми Да́ба,
Свјерова, те јури и дању и но̏ћу,
Пролећући летом крај многих каса́ба̑,
И живећ' о води и дивљему во̏ћу,
Док стиже к Паризу, гдје од Главног Шта́ба
Цар окружен збира разбијене во̑јске,
Послије пропасти на југу хѐро̑јскѐ.

106 (25). Збуњен као тешким ударцима ма́ља
Цар долази к себи, ну ипак се бо̀јӣ
Опсаде гњѐвно̑га маварскога кра́ља,
Зато план одбранбен с војводама кро̀јӣ.
Помоћ од Англије и других зема́ља̑
Искаће; добије л', он се надом го̀јӣ,
Да кад у бој љути с новом војском на̏вре̑,
Туђи ће до ноге поносите Ма̏вре.

107 (26). Зидајућ' Паризу утврђења но̏ва
(Тај посао њему мало јаде бла̑жӣ),
Правећи му појас од дубо̀ка ро̏ва,
Он Англију прво придобити тра̑жӣ,
И посла Риналда, момка добра ко̏ва,
Да доведе помоћ и војску му сна̑жӣ.
Баш сад ићи тамо Риналду је крӣво,
Ал' ипак је цара послушао жӣво.

108 (27). Цар му није дао ни да мало да̏хне̑,
Јер чим стиже одмах одлазити мо́ра,
И он, коме крвца у образу са̏хне̑,
А чело се бразди траговима бо́ра̑,
Ком све теже бива, мјесто да му ла̏хне̑,
Од љубави за Њом, — оде преко го́ра̑.
Такви јади могу живот да о̀гаде̑.
Истог дана стићи у Ка̀ле̑ мо̀гаде.

109 (28). Биће бу̏ре̑, њему рекоше лађа́ри,
Опасно је данас навести се мо̏рем.
Ал' он се на̏везе, јер такијех ства́рӣ
Не боји се ко је у очају го̏ре̑м.
Имали су право искусни морна́ри,
Јер тад рече ђаво: не копам нит' о̏ре̑м,
Веће дрске казним — и од свију стра́на̑
Узмахну крилима бијесног орка́на.

110 (29). Видећи капетан оне му̑ње жа̑ркê
И олују, хтједе до̏ма да се вра̑ти̑,
Јер му жао себе и трошне му ба̑ркê,
Коју море бурно тамо амо кла̑ти̑,
И викну те jѐдра скидоше с ка̀та̑ркê.
Не! За дрскост ову нек се теби пла̑ти̑!
Неће ти помоћи ни сам Свети Пѐтар, —
Рече од ђавола подстакнути вјѐтар.

111 (30). У пучину, куд га кивни вјетар ду̑ва̑,
Бро̑д оде ронећи као вјешти ро̀нац.
Од силна таласа којино га гру̑ва̑,
Не оста на њему читав један ло̀нац, —
Ах, јадни Риналдо, Бог нека те чу̑ва̑!
За спјева ми тки̑во треба многи ко̀нац,
С тог идем, док (можда) Риналдо у са̑нте
Ледног мора јури, ја до Брада̀ма̑нтê.

112 (31). Риналдова сестра то је, она и̑ста̑
Што је Сакрипана оборила с ко́бê;
Хајмонова шћерца, дјева она чи̑ста
Која, кад нареди цар витешке мо́бе
Противу Мавара, јунаштава три̑ста
Почини, дајући срчаности про́бе.
Разгоњаше Мавре као кобац ја̏та
Голубо́ва̑; свога достојна је бра̏та.

113 (32). Дра̑га је Руђера, славна кавали́ра,
Који с Аграманом срећу своју ве́за;
Чија крвца тече из чистога ви́ра
Хектора тројанског и осталих кнéза̑;
Чији мач моја ће опјевати ли́ра,
Јер у своју славу вазда га поте́за.
Љубљаше је си̑лно, а и она њѐга̑,
И ако видјела једном га је свѐга̑.

114 (33). Чезне она за њим све одо тог да̑на,
И (под мушким рухом) тражи га по свéту;
Срце њено, пуно невидовних ра̑на̑,
Гони је за њиме у брзоме ле́ту.
Неће имат' она одмора ни ста̑на
Докле, нашавши га, не достигне ме́ту,
И дочека ча́сак вјенчању и сва̏дби.
Оде гором пошто Сакрипана на̏дби̑.

115 (34). Прејездивши тако многи крш и ја́рак,
Сретајућ' пастире крај својега кр̏да,
Најпослије стиже у красни шума́рак,
Штићен од припеке сје̏ном једног бр̏да.
Ту јој нуди воду, свој лијепи да́рак,
Поток, што шумицом тамо амо вр̏да̂.
Ту стаде да пије, прах са лица о̏тре̂,
Ал' очи јој тада борца једног смо̏тре̂.

116 (35). На травици, пуној зу̏мбу̏ла̂ и ла́ла̂,
Сједио је витез у дебелом хла́ду,
Крај воде бистрије од сама криста́ла.
Мора да је тешко било њему мла́ду,
И да је страдао од многијех за́ла̂,
Јер ено му сузе низ образе кла́ду̑.
Шљем и штит му висе о једноме хра́сту,
Гдје вез'о и коња, што престиже ла́сту.

117 (36). Оно чудно својство човјечије вре́же̂,
Које чини те су радознали љу̑ди,
И о туђем јаду бавити се те́же̂,
Нагна цуру питат' какав јад му гру̑ди
Тако немилице о̏брани̑ и сте́же.
По витешкој слици незнан јунак су̑ди̑,
Да посла имаде са витезом ча̏сни̑м,
И овако поче ријечима гла̏сни̑м:

118 (37). (Капаху му сузе у вале во̀дине)
Бијах под великим некијем бри̏јегом,
Што врхом параше небеске сво̀дине,
И покривен бјеше вјечитим сни̏јегом,
Са дјевојком својом, драги госпо̀дине,
И са царском војском под славним сти̏јегом,
Готов бој да почнем жртвам' обѝлати̑м,
Кад спазих човјека са коњем крѝлати̑м.

119 (38). Зачуди се чуду томе цијел о̀ко̂.
Чим драгу ми видје нитков тај с висѝне̂,
Спусти се брзином, којом лети со̀ко̂,
И уради оно, што лопови чѝне̂:
Летну, цуру зграбив, у ваздух висо̀ко
К највишему вр̏ху речене планѝне̂.
Још ми драгин врисак бо̂но̂ срце па̂ра̂,
И радо би за њом пошло изње̏да̂ра̂.

120 (39). Тужим за њом као што тугује ко́ка,
Кад јој кобац отме најмилије пи̑ле;
Душа моја досад већ много јао́ка.
Шта могох чинити, немајући си̑лê
Да подигнем у вис до хиљаду о́кâ
(Себе с коњем) ради спаса своје ми̑лê?
Коњ мој нема крила да се у вис пе̏њê;
Та он и по земљи носећи ме сте̏њê.

121 (40). Знаћеш у каквом сам био онда ста́њу,
Ако икад и ти са љубави стра́да.
Ја окретох леђа војводскоме зва́њу,
Не марећи царска шта ће рећи вла́да;
Одох, у највећем јадан очаја́њу,
Уз планину куда вођаше ме на́да,
Да ћу може бити стићи к оном мје̏сту,
Гдје се онај сакри. Јурих уза че̏сту.

122 (41). За Љéљом, од муке кога морам кле́ти,
Идућ' кроз гудуре сто педесет са́тâ
(За све то вријеме мор'о сам се пе́ти),
Замку стигох вишем од стотину хва́тâ,
Којино је био грађен од аве́ти̑.
Такијех зидина и такијех вра́тâ
Не видјех никада. Господар тв̏рђавê
Њу је начинио за сврхе р̏ђаве.

123 (42). Сијаше се она као голем пла̏мен,
Једва је од сјаја гледати се да́ла;
У њу није био ни креч нити ка̏мен
Узидан, цијела бјеше од оца́ла;
Хри̑д најтврђи није као она ста̏мен.
Жарка љубав моја к њојзи ме је зва́ла.
И приступих ближе да видим ја̏сније̑,
Макар се морао кајати ка̏сније̑.

124 (43). Крилати разбојник, онај ђаво ку̑си̑,
Што ми драгу оте махијама сво̀ји̑м,
Учини те град му озидаше ду̑си,
Куда сад утече с дјевојчетом мо̀ји̑м.
Да му њедра грли и чистоту ги̑у̑си̑,
Док ја црне дане у очају бро̀ји̑м.
Он роби дјевице, то живо цви̑јеће.
И често у пљачку са замка сли̑јеће̑.

125 (44). Заплаках се, рекох: тȅшко мени, тȅшко, —
Гледећ' у очају пут онога вӣса,
Гдје је можда нитков с милом мојом лȅшкô.
Бијах налик тада на јаднога лӣса
И лисицу, којој ор'о, створе псȅшкô,
Узе мла̀де, одби од њенијех сӣсâ,
И која, јер нема крила, кука зо́рли,
Гледећ' како чедо ра̀стржӯ јој о́рли.

126 (45). Докле стајах туна готово без зна́ња.
Спазих два јунака поносита, ко̀јê
Ка замку вођаше чудни неки ма́ња
У смијѐшну руху од црвене чо̀јê.
Једно бјеше Гра̀дас, муж дична поста́ња,
Владар серикански, човјек мрке бо̀јê;
Друго Руђер, који из Либије до́ђе.
Он и краљ Аграман међ' собом су ро́ђе.

127 (46). Лупежу, коме су образи црвѐни
Од срамнијех дјела, кончина се спрêмâ;
Кесецију, који (рече ма́њо мѐни)
Јашући онога горостасна гêма
(Шта ли је), досади чо̀вјеку и жѐни,
Јунаци ће ови, њима равних нêмâ,
Убит'. — Њима рекох: ако Бог да са̏мо
Спасите ми драгу, што робује та̏мо.

128 (47). Ја сам полумртав од големог ја̏да.
Сваког часа силе издати ме мо̏гӯ. —
Плачући испричах јунацима та̏да
Драгину несрећу и судбину стро̏гу.
Убит' обећавши грабљивога га̏да,
Одоше, и за њих ја се молих Бо̏гу.
Прилажаху к замку, обраслу јѐликôм,
Ограђену самим гвожђем и чѐликом.

129 (48). Продирућ' куд иду само горськи вӯци,
Улазак у замак разбојников тра̑же.
Зачуше се труба њиховијех звӯци
(Тим на мејдан они кесецију дра̑жê),
И грмнуше гором одјеци и хӯци.
То јавише госи на кулама стра̑же,
И на прве звуке убојнијех тру́бâ,
Излетје чаробник оружан до зу́бâ.

130 (49). Од оружја му се одбијаху зра̂ци.
При полету ли̑чи на голема ждра̂ла,
Коме прије ле̑та по тлу хукте кра̂ци,
И савладав отпор ваздушнога ва̂ла,
На крилијех коњских под облак се ба̂ци,
Страшнији од љутих змајева и ха̂ла̂.
Достигав ви̑сину, коју ни о́рао,
Ле̑том је својијем облаке шо́рао.

131 (50). Кад се тако с коњем међ' облаке вр̏же,
Поче летом разне фигуре да пра̏ви̑,
Али затим у̏зду коњу своме тр̏же,
И коњ изненада крила своја са̏ви̑,
Па стрмекну доље од соко̀ла бр̏же̑,
Док он ци̑ду пружи, да Градаса смла̏ви̑,
И њом оклоп остраг овом тако тре̏сну̑,
Да ударац огањ из челика кре̏сну̑.

132 (51). Ну не̏ отвори му кроз груди сока́ка.
Са оклопом ци̑да када се ско̀била,
На предње је ноге, од потреса ја́ка,
Пала Градасова танана ко̏била,
Али не̏ обори са себе јуна́ка,
Док ци̑да у парчад ситну се здро̀била.
Градас мач поте́же на прилику цр̑ну̑,
Која као птица под облаке пр̑ну̑.

133 (52). Дигнувши се у вис до звјездана кро̏ва
На крилашу своме, коњи́цу брза́ку,
Захукта се правце на јунаке сно̏ва,
Ка' орао мало полебдив у зра́ку,
И на Руђера је учинио ло̏ва,
Затијем у тре̏н се створи на обла́ку.
Руђер удар одби, јер у страну не̏што
Babaкну му коњиц и брзо и вје̏што.

134 (53). Вје́штац, имајући хитрост нечувѐну,
Као кобац исти час наниже стр̑мне̑,
А часом је опет у облачну сјѐну,
Чим крилашу у̏зде позлаћене др̑мне̑;
Сад удари једног, а у првом трѐну
Другог, пошто гласом страховито гр̑мне̑;
Час у главу, прса, час у леђа кљу̏чи̑,
Те их тако мори, збуњује и му̏чи̑.

135 (54). Бораху се тако, један у вазду̑ху,
Двојица на земљи, до онијех ча̂са̂,
Кад Бог но̀јцу спушта, тихану и глу̑ху.
Као вео преко земљинога ста̂са.
Чистотом је слична злату чисту, су̑ху.
Истинита прича, којој дадох гла̂са:
Све сам то видио ја на да́ну ја̏сну,
Ма да прича личи на некакву ба̏сну.

136 (55). Да завршим. Бјеше у тога човјѐка,
Кога су носила чудна коња кри́ла,
Шти́то, које крије цр̂на̂ свила мѐка̂.
На шти́ту су челик-огледала би́ла,
Која засјењују очи из далѐка,
Чим се са њих скине поменута сви́ла.
На кога чаробна зра̏ка ова си̂не̂,
Пада онѐсвјешћен као да прѐми̂не̂.

137 (56). Чим спази по земљи прву ноћну тми̏ну
(Не знам што одла́га до тога трену̑ћа).
Вјештац онај застор с огледала ски̏ну̑.
И она двојица, од блијеска вру̑ћа,
Попадаше као змија да их ши̏ну̑;
И ја сам постадох жртва засјену̑ћа.
Када дођох опет у сви̏јесно ста́ње,
Не бјеше бораца, вје́шца, нити ма́ње̂.

138 (57). Куда се дједоше витезови о̀ни̂?
На жалост о томе уста моја му̑че̂;
Ипак, срце ми се вјеровати кло̀ни̂,
Да одо те тајне ја имадем кљу̑че:
И један и други, мним, сад сузе ро̀ни̂
У тамници замка, куд ме срце ву̑че̂,
И од ког се плачућ' опростих, јер дра̂га
Ту ми је у вла́сти грозног оног вра̂га. —

139 (58). Уњута. И тако плачевнијем то̀ном
Он израза даде свом јаду и та̂јни,
Па опет заносу предаде се бо̂но̂м,
На дјеви утисак оставивши тра̂јни̂.
То бјеше Пина́бел: у Мајнцу је сто̂но̂м
Рођен од Анзелма, на ријѐци Ра̂јни.
То је племе било огрезло у по́рок;
Он сам бјеше злости месија и про́рок.

140 (59). Чуда, што испри́ча тај подлац и хӯла,
Слушала је мо̏ма мислећи да снӣвâ,
Ал' кад је за јаде Бег-Руђера чӯла,
Према ком јој срце силну љубав скрӣвâ,
Њој од уздисаја прса су се дӯла,
И спа̏сти га поста њена жеља жӣвâ,
Јер је њој без њега земља била пра́зна.
Незнаном питања стављала је ра́зна.

141 (60). Пошто тако доби извјештаје та̏чне,
У њој, коју свуда част и успјех пра̏тê,
Мораде, наравно, нада да се за̏чнê
На побједу. Рече: охра́бри се, бра́те!
Ја ћу осушити очи твоје пла̏чне,
Чим се моје руке избављања ла̏тê.
Одмах води мене ка проклетом грâду,
Гдје разбојник држи јадну твоју млâду. —

142 (61). Њој рече Пина́бел: ако зло се збӯдê
Када прићеш замку гдје ми драга жи́вӣ,
Немој рећи: с једне заљубљене лӯдê
Страдах, нити мене невинога кри́ви,
Јер ја. шта ћу, примам, који ми се нӯдê,
И водићу тебе гдје облаци си́ви
Под самијем кровом сјајнијех звијѐздâ
Вију се около вјешчева гнијѐзда. —

143 (62). Ово Брадаманту застрашило ни̏је,
Нити се за своје обећање ка̏ја.
Пођоше ка замку љуте оне зми̏јê, —
Али тада чу се са другога кра̏ја
Шуме једно: стојте! Да ли знате чи̏јê?
Од вјесника оног долажаше гра̏ја,
Који, Сакрипану рекав да га дје́ва
Обори, одлетје пољем као ше́ва.

144 (63). Вијест он донесе, којано се ко̏сӣ
С намјером цурином, вијест пуну jâдâ:
Кастиљску заставу Монпѐлијер но̏сӣ,
С њим је и Нарбона, бунт у земљи влâдâ,
И Брадамантина заштита се про̏сӣ
Што прије и живље од Марсеља грâда.
На све стране посла вјеснике у хи́тњи
Марсељ за дјевојком што бјеше у ски́тњи.

145 (64). Све земље између Родáна и Вâра
До мора с Марсељем цар је њојзи дȁо,
Да у њима закон и поредак ствâрâ,
Јер њене врлине штовати је знȁо,
И јер Хајмонова славна кућа стâрâ
Отклони од царства удес многи зȁо.
К'о што рекох, ȕлак донесе јој књȉгу,
А у књизи нову невољу и брȉгу.

146 (65). За своју се земљу она много брȉнê,
Част је гони од ње удалити бýну,
А срце је вуче на копца да рȉнê,
Што Руђера њена држаше у кљýну.
Дуго јој се душа у дну грозне тмȉнê
На валима сумње љуљаше у чýну,
Док одлучи прво за драгог да гȉнê, —
Што Амору бјеше сасвим у рачýну.

147 (66). Замишљена ходећ' корацима спȍрîм,
Стаде, и рекавши: ти господи јáви
Да ће Брадаманта тамо доћи скȍрîм, —
Пóђе к брду што се у даљини плáвî
С Пинабелом подлим, од сотȍнê гȍрîм,
Коме грозне мисли иђаху по глáви,
Дознав ко је она, јер дом његов цȉо
У завади смртној са њеним је бȉо.

148 (67). Један другом много зададоше рâнâ,
Јер њихна крвнина траје од старйнâ;
Месом својим много нахранише врâнâ,
Крвљу се арена, та витешка бйна,
Њиховом рошаше све до тога дâна,
Мржаху се душом из њених дубйнâ.
Убит' мȍму, гледат' како мртва лѐжî
Хтједе; не смједне ли, кушати да бјѐжî.

149 (68). Пред њоме јашући у мисли се гнȕсне
Опаки Пинабел у тој мјери дȕбî,
Да бесвјесно кашто прошапћу му ȕсне
Жељу, да јој главу са рамена срȕбî,
И њене млађане крви мало кȕснê,
Па му тад од жудње зашкљоцају зȕби.
Замишљен залýта и у шуму стиже
Неку, гдје се бријег у средини диже.

150 (69). Међутијем њему постајаше ја̏сно
Да је, ради спаса рођене му ко̏же̑,
Најбоље бјежати. Рече: већ је ка̏сно;
Заспимо л' у шуми, нама, не дај Бо̏же,
Могла би несрећа десити се ла̏сно,
Јер дивљих звјерова овдје бити мо̏же̑.
Причекај док с брда вратим се на до́ри,
Пошто видим да л' су близу какви дво́ри. —

151 (70). Стигав на брег (она остаде у до̀лу)
Спази рупу једну од десетак хва́та̑,
Која продираше у стијену го̀лу,
И бијаше дјело руку и ала́та̑.
Свјетлост у дну смотри, запаљену смо̀лу,
Која долажаше кроз некаква вра́та.
Што воде у неке дуге просто̀рије, —
Можда у сједиште куге и мо̀рије̑.

152 (71). Можда отуд земљу болештине ку̏же̑.
Никад не видјевши таковијех ру̏па̑.
Ту Панабел оста радознао ду̏же̑.
Брадаманта јашућ' у напријед сту̏па̑.
И неопажена уз бријег се пу̏же̑.
Оног остраг тихо по рамену лу̏па̑
Стигавши, и рече: досад, болан, гдје̏ си?
Већ помислих да се зло ти какво де̏си.

153 (72). Видећ' овај да је бјегство немогу́ће,
И знајући да су свакад бољи ко̏ви,
Ако ли се гвожђе куje док je вру́ће.
Увидје да треба план сковати но̏ви̑.
За то њему доста би једно трену́ће.
И рече, пошто се лажи овој до̏ви̑:
Дјева једна дивна к'о анђелак пла̑ви̑
Мало прије мени у рупи се ја̑ви.

154 (73). Кићаше је украс господскога ру̏ха.
Да бих се наглед'о њене дивне сли̏ке̑
Ту бих ост'о вјечно без воде и кру̏ха.
На један мах послије страховите ви̏ке̑
Подземне, што до́ђе до мојега у̏ха,
Ба̏пу̑ суров човјек и за красне ки̏ке
Зграбив је угу́ра кроза врата̀оца.
Мним то је сироче без мајке и о̀ца. —

155 (74). Брадаманта њему повјерова ла̏ко,
Јер подлост ри̏јетко слуте великáни.
Избавити дјеву жели, али ка̏ко?
Хвóју гр́ма једног угледа на стр́áни,
И у њојзи преста колебање сва̏ко̑:
У рупчагу на тој спустиће се грáни.
Ту је грану мачем ударати ста̏ла,
И одмах је она пред ноге јој па̏ла.

156 (75). До рупчаге дође, крај од гране да̏де
Држат' Пинабелу, подла душа чи̏ја̑
На мисао грозну у том часу па̏де.
Поче се у бездан, који оздо зи̏ја̑,
Брадаманта спуштат', а Пинабел та̏де,
Коме се осмијех на уснама си̏ја̑,
Пусти грану велећ': знаш ли скакат'? Ра̏до
Тако бих побио твојих цело ста̏до.

157 (76). Али не помо̀же ни Даба му Хро̏ми̑,
Јер Бог од умр́ћа спа̑се цуру млáду.
Кад стрмекну доље на ум паде мо̏ми
Чврсто дрво стегнут' не губећи нáду;
Прво грана у дно тресну, па се сло̏ми̑,
И дјевојци потрес ублажи при пáду.
Јадница се ипак онесвјести гро̏зно, —
Ал' о томе сјутра, јер је веће по̏зно.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ТРЕЋА

За дивни приједмет, што се данас пјѐва̑,
Гдје да нађем згодне ријечи и гла̑се?
Гдје крила, да летнем, као вјетром пљѐва,
На висину, коју славна дјела кра̑се̑?
Предузеће моје данашњега днѐва
Нека јаче крене духа ми та̏ла̑се,
Јер о поријеклу, у највећем жа́ру,
Пјевам данас пјесму своме господа́ру.

159 (2). Откад врли мужи, сишавши с небе́са̑,
Скиптром држе земље плодоносне, тра̑вне,
Иједнога круна у̏кра̑са̑ и ре́са̑
Не́ма као круна лозе ове сла̑вне̑.
Нећеш видјет', Фѐбе, славнијих чуде́са̑,
Докле год узасјаш преко земље ра̑вне̑,
Јер пророштво моје, које твоја ја̏ра
Освјетљава, тешко да се у том ва̏ра̑.

160 (3). За та дјела дична слаба ми је ци̏тра,
Дај ону, којом си, по поразу Ци̏на̑,
Хвалу пјев'о краљу од Етера хи̏тра,
Славећи дивоту великога чи̏на.
За пјесму, којом се не смије да ти̏тра̑,
Небеским длијѐтом даруј свога си̏на,
Па неће малаксат' ни у једном трѐну
Дивне слике режућ' као у камѐну.

161 (4). Ну, да скинем прве слојеве мра̑мора
Прибјећи ћу засад обичну длијѐту;
Касније, надам се, не дође л' за̑мора,
Извршити љепше ту задаћу свѐту̑.
Враћам се дјевојци, робињи Амора,
Око које зли се умишљаји плѐту̑,
И ономе тамо Пина́белу га̑днô̑м,
Што поступи подло с Брадамантом ја̑днô̑м.

162 (5). Послије крхања онога и лу̏пе̂,
Мишљаше зликовац е је красна мо̏ма
Погинула, чим је пала на дно ру̏пе̂,
И одатле ићи ријеши се о̏ма̂.
Да му се на души два злочина ску̏пе̂
Бјеше заповијест ваљда Дабе Хро̏ма,
Јер с брда полазећ' пут једнога кла́нца
Брадамантинога украо је вра́нца.

163 (6). Ја не желим даље слијѐдити тра̑гу
Чо̀вјека, готова крв људску да ло̏че̂;
Дјевојци се враћам, он нек иде к вра̑гу.
К себи дође, с ледне подиже се пло̏че̂,
Ма да повриједи главу своју дра̂гу̑,
И рече: хвала ти, о небески о̏че,
Што пропаст отклони од мене па̏тнице̂, —
Па у́ђе на оне у стени вра̑тнице.

164 (7). Није било краја зачуђају ње̂ну:
Нађе се у неком велељепном хра́му,
Чим се кроза ходник један даље кре̂ну̑,
И видје иконе у злаћену ра́му.
Свјетлост из кандила у очи јој се̂ну̑,
Тер угледа олтар сав у злату са́му.
Све трепта у скупој ђинђуси и пѐрли;
Сводове држаху стубови мермѐрли.

165 (8). Прво јој је било пред олтаром кле̏ћи,
Гдје ду̑шу молитве окваси јој ро̀са.
Њен зачуђај сада још постаде ве̏ћи̑,
Када жена једна у мантији, бо̀са,
Побожног изгледа, којојзи је пле̏ћи
У праменовима покривала ко̀са,
Којој крст о врату вишаше са ла́нца,
Појави с' ушавши на тајна врата́нца.

166 (9). Пришавши јој ближе лаганијем хо̏дом,
Брадаманто, поче пошто крај ње кле̏че,
Да ћеш амо доћи чудном неком зго̏до̂м,
Дух мени Мерлинов поодавно ре̏че,
Чије мошти леже под овијем сво̏дом:
Божјом вољом, дјево, ти се овдје сте̏че.
Чеках те да дођеш, и ти дошла јѐси,
Да дознаш решено шта је на небѐси.

167 (10). Пећина са хра́мом, на далеко зна̂на,
Од вра́ча Мерлина створена је би́ла.
Ту превари вјешто њега једног да̂на,
К'о што можда знадеш, од језера ви́ла.
Он у гробу оном на́ђе вјечна ста̂на,
Ма дух му је вазда крај тијела гњи́ла;
Хтједе задовољит' од језера жѐну:
Жив у гроб сишавши умрије у трѐну.

168 (11). Ти, која ћеш бити Руђерова љу́ба,
Најприје молитвом себе опо̀рави
Од силна потреса и удеса гру́ба,
Па ћеш чути духа, што ће да бо̀ра̂ви
Овдје док не јекне анђеоска тру́ба,
А што чула будеш ти не забо̀рави.
Прошлост и будућност дух казује сва̏ко̂м,
Ко је чист и није по̏хле̂пан и ла̏ком.

169 (12). Поодавно дођох из далека гро̀бу
И духу Мерлина, славнога здуха́ча,
Јер, вољна сатрти неправду и зло̀бу,
За савјете питах чувенога вра́ча.
К завичају своме одложих сео̀бу,
Дознавши од мудрог овог погађа́ча
Да ћеш походити у краткоме ро̀ку
Гроб његов и ову пећину дубо̀ку. —

170 (13). Многи би од страха може бити сви̏сли,
Чувши што је рекла Хајмоновој шће̏ри,
Која, узбуђена, не зна шта да ми́сли̂
О чуду, што чује и очима мје̏ри̂.
Тајанствени чари душу су јој сти̏сли,
Нејасни су били небески јој смје̏ри.
Чи̂м заслужих почаст, прозбори сти̏дљиво,
Таквога пророштва, није ми ви̏дљиво. —

171 (14). Ипак јој је мило што је ову благу
Жену нашла, чисту од свакоје злȍсти.
Чаробница пође, а по њену трагу
И дјева, да духу данас буду гȍсти.
Под једнијем сводом, а у саркофагу,
Бјеше дух Мерлинов и трошне му кȍсти.
Као плам је био гробни камен цр̏вен;
Свјетлошћу из њега свод је сав застр̏вен.

172 (15). Обични је мрамор махом боје су́рê,
Нит' од себе свјетлост и видјело да́јê:
Ако л' из овога зраци чисто цу́рê,
Те се у гробници сви кутићи сја́јê,
И виде кипови најљепше скулпту́рê,
Са драгим камењем, већим него ја́је,
Прије но што друго Муза ми вȍлијê
Вјероват' е бјеше дјело чарȍлијê.

173 (16). Тек што дикла ступи у гробницу с пра̏га,
Живи дух прозбори из мртвога тêла:
Дјево, коју никад не огнуси ља̏га,
Владаће свијетом, истина је цêлâ,
Утробе ти сјеме, дична твоја тра̏га;
Владаће помоћу великијех дјêлâ.
Прамајко племена, ком ће да се чу̏дй
Са врлина свијет, добродошла бу̏ди!

174 (17). Два потока крви (извор им је Тро́ја)
Да спојиш, Богом си одређена би́ла.
Твој род под стй̏јегом прослављених бо́јâ
Рашириће земљом власти своје кри́ла.
Од плавог Дунава, гдјено роди про́ја,
До пшеницом белом богатога Ни́ла,
Од Инда до Та̏ха слава ће да хȏдâ
Потомака твојих, ца̂рâ и вȍјвȏдâ.

175 (18). Сјаће повјесница од њихних име́нâ,
Крштених од славе, најбољега ку̏ма:
Му̏дрй̏х философа и славнијех же́нâ
Биће поред нових Авгу̏стâ и Ну̏мâ,
Што ће зла̂тнȏ доба давнашњих време́нâ,
Које цватијаше у дну старих шу̏мâ,
Повратит', а њихна у борби истра́јнȏст
Италском оружју даће стару сја́јнȏст.

176 (19). Да из њедра твога ти велики мȗжи
Оживе, ȍдлȗчи воља самог Бȍга:
Зато са Руђером он ће да те здрȗжӣ.
Руђерова љубо, чиста дјево, с тȍга
Том цињу цијело жиће нек ти слȗжӣ.
На крилату коњу разбојника злȍга,
Што зароби твога будућега мȗжа,
Савладаћеш, јȇра Бог ти помоћ прȗжā. —

177 (20). Ућута. Остави чаробници дȁ се
Постара да вео с будућности стȕрӣ;
Слике тајанствене будуће јој рȁсȇ
Да пред очи стави задивљеној цȕри;
Да људе велике и дјела и чȁсе
Будуће прикаже у садашњој ȕри.
Вољом чаробнице у том трену тȗ си
Мог'о спазит' како скупљају се дȗси.

178 (21). Чаробница опет у ону капе́лу
Врати се с дјевојком, од узбуде бле́дȏм,
И пошто одежду на се тури бе́лу,
Круг је око дјеве оцртала кре́дȏм;
Амајлију њојзи даде, па је це́лу
Вȅлом покри, ланцем опаса је сре́дȏм;
На трон је посади. Рече: с тога трȏна
Гледај, ћути, нити плаши се дȅмȏнā,

179 (22). Чаробница ова, светитељка сȗштā,
Сад расклопи књигу да духове зȍвȇ.
И гле! Појави се, као нека гȕшта,
Тамо у дну задњем од капеле ȍвȇ,
Брадамантинијех потомака тȕшта,
Који као сјȇнке по вазду́ху плȍвȇ,
И кад редом трипут онај круг оптȅкȗ,
Врате се у своју будућност далȅку.

180 (23). Свих тих потомака када бих имȅна
И дјела причала, које крије тмӣна
(Рече Брадаманти чаробница жȅна),
И којено гледаш пре рођаја њӣна,
Јер у садашња их дозивљем времȅна,
Прича заморила б' и једнога цӣна,
Зрак би духа мога мор'о да потȁвнӣ.
Нек се чују само витезови глȁвнӣ.

181 (24). Оног првог тамо прије свију гле̏дни,
Који ти је много сличан по обли́ку.
Твог тијела додир с Ruђеровим че̏днй
Родиће га негда држави на ди́ку.
Да освети оца, који у гроб ле̏днй
Прије рока лêжê, томе ће војни́ку
Испасти за руком: он ће да са̀тјерâ
У ледену раку грофа По̀атјера.

182 (25). Лонгобардискоме Дезиде́ру кру̏ну
Да отме, судби̏нôм намијењен је̏сте.
Цар ће за то власт му подарити пу̏ну
Нада Калао́ном и земљом од Естê.
Када год варвари на Лацијум гру̏ну̏,
И закрче друме, и поплаве че̏сте̄,
Онај иза њега, унук твоје кр̏ви,
Хуберто, цркву ће спасти кад их смр̏вй.

183 (26). Гле Алберта тамо, силна капета́на,
Увјенчана славом, и сина му Ху̏га,
Што ће земље узет' около Мила́на.
Нуто Аца дична, побједина дру̏га,
Који ће Инсубре добит' оних да́нâ
Братац кад му летне пут рајскога лу̏га.
Беренга́ру кобног, мудрог Алберта̀ца,
Моћнога савјетом, ено иза Аца.

184 (27). Цар ће Отон Алду, шћер му своју да̏ти.
Гле још једног Хуга! О да дивна со̏ја!
Дједовска врлина стално њега пра̏тй.
Тај Хуго послије крвавога бо̏ја
Срам с Отона Трећег и папе ће спра̏ти,
И не жалећ' крви, тру́да, нити зно̏ја
Њих ће ослободит' из римскијех ша́пâ,
А њему благослов дароваће па́па.

185 (28). Сада ба́ци потлед и Фолку Саксо́нцу:
Брату земље предав оставиће нâске;
Дом саксонски тада висиће о ко́нцу,
Већ о па́ду ће му причати се скâске;
Ал' он међ' Германе, сусједе Славо́нцу,
Отишав постаће владаоцем Сâскê.
Као материнство дивне ове зе̏мље
Исти твој потомак негда ће да је̏мљê.

186 (29). Мирољубивога ено другог Аца,
И ено крај њега, с обадвије стра́не̑,
Сина му Бертолда, и још Алберта̀ца:
Један ће код Парме потући Герма́не.
Државу извући своју из тјесна̀ца,
Заробити људе и коње ваља́не;
Другом брак и љубав намењени јѐсу,
Јер узеће чедну Матилду контѐсу.

187 (30). Хенрика унуку имати за жѐну,
И добити уз њу Италије по̏ла,
Слава је, што друге оставља у сјѐну.
Усред оног тамо прозрачнога ко̏ла,
Које сипље свјетлост благу и црвѐну,
Ено ти Риналда: његова је ро̏ла
Свету цркву, папу, калуђере бо̀се,
Ода злогласнога спасти Барбаро̀се̑.

188 (31). Гле још једног Аца, коме ће Веро́на
Под скипар ставити своје просто̀рије.
Богоугоднике све из твојег ло́на
Не помињем да бих свршила ско̀рије̑.
Светој цркви много родићеш патро́на̑,
Који ће сузбити хадске мајсто̀рије,
Који ће па́пама бити крило лѐво̑
За вјеру гинући, плѐменита̑ дјѐво!

189 (32). Гле с Обицом нове Фолке, Аце, Ху̏ге,
Гле и сина с оцем, гле Хенрика о̏ба;
Један освојиће од Умбрије лу̏ге.
Гле онога који у несретно до̏ба,
Сабрав око себе вјерне своје дру̏ге,
Имаће крвава с Ецели́ном ско̏ба,
Јер овај за земљу сличан биће ку̏зи,
Те ће много око са њега да су̏зи̑.

190 (33). Бјеснећи у сили и оружја сја́ју,
Зла ће грозна чинит' Ецели́но клѐти̑.
Ојадиће многу сеју, љубу, ма́ју,
Али ће се наћи ко ће да их свѐти̑
Над зликовцем сличним Нерону и Ка́ју.
Тај витез ко ли је? То је Ацо Пѐти̑.
Још и Фридерика победиће Дру̏гог
Након једног рата, крвавог и ду̏го̑г.

191 (34). Још сретнији биће у гра́ду, гдје бје̏ше
С лудости дјетиње јад грозио Фе́бу,
Ком искапат' очи од плакања хтје̏ше,
Јер Јупитер казни невјешту му бе́бу,
Чије руке зра̑ком управљати смје̏ше;
Гдје Цигнус, да њему леђа̀шца не зе́бу̑.
Доби пера бела; гдје ћилибар по̀ста
Од су́за̑. Од Рима град му на дар о̀ста.

192 (35). Одмах иза њега сад његова бра̏та
За цркву заслужна гле Алдобранди́на!
Четвртог Отона кад убојна ја̏та,
Налик на варваре, које бљује Хи́на,
Успријете Риму страхотама ра̏та,
За сврхе се борећ' љу̑ти̑х Гибели́на̑,
Он ће, рад отпора, узајмит' но̏ва̑ца̑
У фиорѐнти̑ски̑х првих тр̏гова̑ца̑.

193 (36). И пошто им да́де̑ брата свог у за́лог,
И добије од њих што му треба па̑ра̑,
Из германских шума покуљали та́лог
Сузбив, цркви права повратиће ста̑ра̑.
Да Чела́не казни тад издаће на́лог,
Јер су Риму много нанијели ква̑ра.
И одбрани цркве, светоме зана́ту
Служећ', умријеће у мла̏дости цва́ту.

194 (37). Наслиједиће му Ацо, мили бра̏тко,
Земље од Анконе и од Пиза̀уре̑.
Од Троента к мору, гдје прољеће сла̏тко
Цвати, припашће му све до Иза̀уре̑.
Ал' не само силу, која траје кра̏тко,
Но тај тић из твоје утробне ча̀уре̑,
И врлине брата наследиће к то̏ме,
Моћ, што зли удеси не могу да сло̏ме̑.

195 (38). Гле оног Ри̏на̑лда, чији ће пра̏оци
Својим врлинама на лицу му сја̏ти.
Племе ће му судбе подлѐћи жа̏оци,
А он се за оца у залогу да̏ти,
Бити среће које махом су та̏оци,
Ал' ће га потомсто мучеником зва̏ти.
Гле Обица који још као дијѐте
Влада, док вијенце Глорија му плѐте̑.

196 (39). Држави ће стећи приараштаје знатне,
Рецо ће добити весело и бâјнô,
И моденске земље, мјестимице блатне;
Народи славиће оружје му сјâјнô,
И даће му звање поглавице рâтнê.
Син му Ацо одан цркви биће трâјно,
Шћер добиће Карла, сицилскога крáља,
И постаће влâснӣк адриских земáљâ.

197 (40). Славних витезóвâ сад долази грŷпа,
Које узајамно пријатељство вêжê.
Ту је Алдобрандин, Обицо и Цŷпа,
И Божја доброта, тај Алберто кнêже.
Од витешких дјела дична тога скŷпа,
Негда ће се леђа крвнику да јêжê,
Ка' од крста часна ђаволу и тèнцу.
Добиће Адрију, а за њом Фаèнцу.

198 (41). И град, грчки назван, гдје је ружа гŷшћâ
Но у гори жбуње; и град у дну глӣба,
Коме Поа реке грозе оба ŷшћа,
По чијим барама много има рӣбâ,
Чија ј' околина од пустиње пŷшћа,
Чији житељ воли кад се море гӣбâ
По мрáку, дебљему од самога тêста.
И стотину других задобиће мјêстâ.

199 (42). Оно је Никола, опет једно дéте,
Које још пољупце мајчине слâђане
Примаће, и њêгу добре своје тéтê,
Кад ће народ круном косе му млâђане
Увјенчат', и мјесто да се игра мéтê,
Вјежбаће с' оружјем, а када грâђане
На њ дигне Тидео, смрвљен биће злóћа.
Одраст'о у борби, биће пун врлóћâ.

200 (43). С лукавствима ратним имаће познáнство,
Умјеће сплетака завежљаје сјêћи;
Оне, што ће пасти у бунтовно пјáнство,
И грозити круни његовој и срêћи,
Повратиће опет у своје подáнство;
Тиранин од Парме, грозни Отон Трêћӣ,
Што ће зла чинити народу пâћенôм.
Платиће му главом и круном стрâћенôм.

201 (44). Мудар, ȕмпјешан, чист од злијех стра́стй,
С љубављу ће правду умјети да шчѐта̑,
И држава ће му непрестано ра́сти,
Ред и благостање у њој ће да цвјѐта̑;
Зато Онај, коме свијет је у вла́сти,
Шиљаће јој озго добра своја свѐта̑:
Благослова, сунца, кишице и ро̀се̑,
Док се небо врти око своје о̀се̑.

202 (45). Ено, прође сјенка строгог Леонѐла,
И долази Борсо, доброћудни дȕка.
Побједни вијенци не красе му чѐла,
Јер га неће мамит' оружија хȕка.
Чим га буде судба на владу довѐла,
Престаће у земљи невоља и мȕка.
Наменио Бог му почаст висо̀ку је,
Јер Марса бијесног он ће да о̀кује̑.

203 (46). Сада виђи тамо и Херкула хрȍма,
Што ће рану добит' на лијевој но̀зи,
Те ће хȍда бити нешто мало трȍма.
Кад код Будра сусјед буде му у гро̀зи,
Пропаст отклониће од његова дȍма,
Али сусјед њему и његовој лȍзи
Незахвалан биће, мислећ' нема на̀ чем,
И кашње до Ба̏рка гониће га ма́чем.

204 (47). Из рѝку̑ ће краља дичних Катала́на̑
Пасти му на главу лаворови ве̑нци,
Јер добиће прву цену од мејда́на,
Те ће други остат' у његовој сје̑нци,
И пошто доживи много таких да́на̑,
И најзад умукну завидљиви ште̑нци,
Добиће и круну, коју триест ра́вно
Година чекаће, заслужив је да́вно.

205 (48). Ако икад народ бјеше своме кне̑зу
Оба̀ве̑зан, њему његов хоће бȉти,
Ал' не што ће бедем, зла̑тно̑м сличан ве̑зу,
Око престонице рад одбране свȉти,
Чијим храмовима и вајарском ре̑зу
Свијет очарани дивиће се, нȉти
Што ће прије тијех лијепијех ства́рй
Осушити варош, дотле у моча́ри;

206 (49). Па ни с тога, што ће млетачкога ла̀ва
Шапе отклонити од својега гра̑да;
Нити зато што ће, кад по̀кољ и стра̀ва
Из Галије груну, те почне да стра̑да̑
Италија цела, закон, мир и сла̀ва
У његовијема земљама да вла̑да̑,
А народ му пјеват', играт', пити ви́нца,
Благосиљајући свога доброчи́нца;

207 (50). Не за те, ни друге заслуге му, ве̏ће
Зато, што ће њему нашљеднике да̀ти,
Који ће му много донијети сре̏ће̑:
Даће му Алфонса, кога правда пра̀ти̑,
Хипо̀лита, вјеру што у срца ме̏ће̑,
И оба ће брата братољубљем сја̀ти,
Један за другога излагати гру̑ди,
Ка' Тиндареови некада ла̀бу̑ди.

208 (51). Браће ове љубав и њихова сло̏га
Поузданија ће зе̏мљи бити бра́на,
По бедем челичан, од Вулкана бо̏га
Скован, као појас ода свију стра́на̑.
Посматрај Алфонса, родољуба то̏га,
Који у тој мјери бити ће без ма́на̑.
Да ће и стар и млад и племић и ге́ја
Мислити да с неба долетје Астре́ја.

209 (52). Други, на мјесту му, срамотећи пре̏тке,
Могли би и своје земље да по̀губе̑,
А он, побјеђујућ' и војске и сплѐтке,
Савладаће своје душма́не дво̀губе:
И опаку мајку и опасне Мле̏тке.
Мати (такве мајке гу̑бо̀м нек о̀губе̑),
Гора но Медеа према својој дје̏ци,
Непрестано ће га жртвовати сплѐци.

210 (53). Кад год са лађама на̀ море се по̀пне̑,
Побједи му свједок биће сиње мо̏ре;
Спусти ли се с војском у равнице ко̏пне̑,
Свједоци ће бити те зелене го̑ре.
Романьце, што браства покидаће о̏пне,
Бјегством спасти неће ноге њине спо̏ре;
Крв њихова траву и стијене го̑ле
Попрскаће измеђ' Поа и Цањо̀ле̑.

211 (54). Побједи му свједок исте биће до́ле,
Страшан злочин један кад светити ста̏нê:
Ту ће он до ноге потући Шпањо́ле,
Вуци крв а очи попиће им вра̏не,
Јер ће му војводу усмртити ло́ле,
Ма да се предао; од те војске стра̏нê,
Најамнице римске, да до светог о̀ца
Глас носи, бит' неће ко̏ња̂ка ни хо̀ца.

212 (55). Његовом помоћу победиће Фра̏нак
У Романи Шпанца, и бијесни Ју̑ле
Остварити неће свој опаки са̏нак,
Да му чете кожу Италији згу̑лê.
Дан побједе биће страховити да̏нак,
Зајечаће писком градови и ку̑ле,
У крви ће својој запливати стра̏нци,
Истријебиће их Италци и Фра̏нци.

213 (56). У мантији испод црвѐна шеши́ра
Ено Хиполита, света кардина́ла,
Љубитеља правде, истине и ми́ра,
Добротвора људског, борца против за́лâ,
Вјерне слуге крста часног и пути́ра,
Чија ће свијетом орити се хва́ла
Свуда, гдје се чује звук светијех звонâ.
Као Август и он имаће Маро́на.

214 (57). Слиједећи вјерно Светог Духа Сло̏ву,
Он ће, као сунце кад се јутром ра̂ђâ,
Сјајном свом племену дати сјајност но̏ву.
И непријатеља умјеће да га̂ђâ,
Јер, вјешт вјетровима и морскоме пло̏ву,
Тисућу и више заробиће ла̂ђâ,
Ма да, предавши се бијесу вје̏трну
Са мало бродова, од бриге пре̏трну̑.

215 (58). Оба Сигисмунда, мецене вјешти́нâ,
Виђи, а за њима она красна ли́ца:
То су Алфонсових пет милијех си́нâ.
Сви ће се уметнут' на оца и стри́ца,
Највише Хиполит, човјек од врли́нâ,
За добро и правду пун светог огњи́ца.
Брат му Херкул многом управљаће че̏тôм,
И постаће краља францускога зе̏том.

216 (59). Франческо се зове син Алфонсов трѐћӣ,
Име оца носи четврти и пе̑тӣ.
Ти потомци твоји, од џинова вѐћӣ,
Ти утробе твоје плодови и цве̑ти,
Сад су ти познати. Твојојзи ће срѐћи
Потчињени бити сви удеси кле̑тӣ.
Ја ти само, дјево, споменух глàвније̑
Потомке, и чине њихове слàвније̑. —

217 (60). Преста. Чим се свидје чаробници стрӣни
Ућутат', и књигу чим дебелу склȍпӣ,
Ишчезоше дуси, престадоше чӣни,
Неста привиђења као да се стȍпӣ;
Прнуше у вјечност потомци и сӣни
Дјеве коју призор тајанствени ȍпӣ.
Рече: до Алфонса с Хиполитом кòјӣ
Бјеху они, што им јад на лицу стòјӣ?

218 (61). Та два сје̏на тужна обараху ȍчи,
Да ли из скромности ил' од неког стӣда?
Хиполит, Алфонсо и духови прȍчӣ
Одбише се од њих иза оног зӣда. —
Чаробници сȕза низ лице се стȍчӣ,
Чувши то, нит' ока са пȍдине̑ скӣда̑.
Рече: то су жртве рђавога дру́штва,
За којим пођоше са свога меку́штва.

219 (62). Хиполите и ти Алфонсо, нѐмо̑јте
Допустити да вас крв њихова мȁже̑,
То би ружно било, јер су ваше сво̑јте;
На смрт осуђене каштигујте блȁже̑,
Према браћи правду са милошћу спо̑јте,
То ће бит' и оцу покојноме дрȁже̑.
Дјево! О том више ниједне рӣјечи,
Јер то би ти радост могло да спрӣјечӣ.

220 (63). Чим у јутру сину зоре први зра̑ци,
Да пођемо к замку мним биће ти прȁво,
Мјесту, куда судба Руђера ти ба̑ци.
Ти ћеш се отуда повратити здрȁво,
Јер то ми свједоче несумњиви зна̑ци,
Ал' да не би путем помео те ђȁво,
Морам те спровести кроз пустињу гòрску̑,
Прије хода к замку, на обалу мòрску̑. —

221 (64). С Мерлиновим духом опета се срȅте
Брадаманта у тој знаменитој нòћи.
Сву ноћ је слушала паметне му свјȅте,
Који ће јој много користити мòћи.
Дух јој каза како, без муке и штȅтê,
Да доскочи свакој пакости и злòћи,
Те Руђер и она потомство да рòдê.
Зором кроз лагуме с чаробницом òде.

222 (65). Кад бише далеко од оне капéлê,
Стигоше у отвор, у корову скрѝвен;
Мучно су се жене обадвије пéле
Хрйдом који бјеше од гранита слѝвен.
Рупе и рйјеке нијесу и́х смéле,
Да прејезде простор, вулканом разрѝвен.
Тако су ходиле цијелога дâна,
Блажећи досаду збором са ȕсâнâ.

223 (66). Сјем прйчâ, подесних да цуру весèлê,
При́ча вођ и таквих да исту нàучê
У борби лука́вству. Књиге (рече) вèлê
Мени да у замку многи роб јàучê;
Пријатељи робље избавити жèлê,
Муче се да вjе́шца смртно опàучê,
Али су немоћни, јер и силне вȍјске
Карлове пред њим би устукнуле, бôјске!

224 (67). Јер не само да је замак од метàла,
И да се налази на стрмену ви́су
(Још се на њ испео није нико, вàла,
Ма да покушаји изостали ни́су);
Не само да вјештац јури ка' будàла
На коњу у грозном бјеснилу и врúсу,
Већ још има шти́то, силна зрȁка чѝјâ
Сваког у несвијест баци, чим засѝјâ.

225 (68). Ко би хтио оба заклопити ȍка,
Тај би се вајдио ка' на брýсу пчèла,
Без сумње би умро пре суђена рȍка,
Јер би му се памет без очију сплèла,
Падали б' ударци и спријед и с бȍка,
Док му не би пали најзад преко чèла.
Да сузбије шти́та дјејство и чудèство,
Ипак има једно тајанствено срèство.

226 (69). Чудан прстен даде силни крал Агра̀ма̑н
Брунѐлу, што језди овдје у близѝни.
Тај прстен, који би теби био та̀ма̑н,
Чаролију сваку немогућом чѝнӣ;
Вјештац би клекао пред њим вичућ': а̀ма̑н!
На лукави начин у ноћној тишѝни
Тај прстен украден краљици је не̏ко̑ј
Некад у Инђији, у земљи далѐко̑ј.

227 (70). Ни мач, ни стријѐла, ни тешки то̀пуже
Не красе Брунѐла; човјек то је ка̏љав,
У свијѐту нема подлије ло̀пужӗ;
Што се крађе тиче, у том није тра̏љав.
Да у замак средством прстена до̀пужӗ
Кепец тај, штоно је по тијелу ма̏љав,
Одређен је краљем Аграманом, ко̀јӣ
За сродника свога Руђера се бо̀јӣ.

228 (71). Брунел му о̏бећа да ће му га спа̏сти.
Но било би ружно да Руђер сиро̀ма
Неваљалцу једном, навикнутом кра̏сти,
Који се не боји ни Бога ни гро̀ма,
Обвезан постане; у дио ће па̏сти
То теби, јер то је потребно вео̀ма.
Чуј! Уз ба̀ир морски (пут је ка' по дла̀ну)
Ходећи, стићи ћеш у једну меха̀ну.

229 (72). У тој ћеш механи затећи Брунѐла.
Познаћеш га лако: у једноме ку́ту
Сједиће и пиће натуштена чѐла
Чудан један кепец у кратком капу́ту,
У свему друкчији од људи са сѐла.
Вјеђе чекињаве, кожу има жу́ту,
Разрок му је поглед, кудрава му ко̀са,
Браде је дуга̀чкӗ, пљосната је но̀са.

230 (73). Упознај се с њиме ушав' у ту стра̏њу,
На замак и вјештца разговоре скре́ни;
Кажи да си спрӗмна и ноћу и да̏њу
Убити лупежа на стрменој сте́ни,
Јер снагу од твоје он имаде ма̏њӯ,
Али о прстѐну ништа не споме́ни.
Кепец биће во̏љан да са тобом грѐдӗ,
И да те злогласну гнијѐзду довѐдӗ.

231 (74). Када оставите ту приморску дòлу
И пођете висом, ти за њиме хòди,
Али, чим будете замку на помóлу,
Хитро, изненада мачем га пробòди,
И ако на мјесту не убијеш лóлу,
Ти Руђера нећеш вратити слобòди,
Јер стигне ли прстен стрпати у ýста,
Ишчезнуће, тмйца сакриће га гýста. —

232 (75). Стигоше к обали у том разговòру,
Тамо гдје у море утјече Гарóна.
При растанку обје као неку тмòру
Осјећаху, срца бијаху им бóна.
Да убије ону на стијени мòру
Брадамантина је похитала нóна,
И јурећи цура пòпӯт хитра зе̑ца,
Трећи дан у крчми затече ке̏пе̑ца.

233 (76). Јави му се као неком камарáду;
Запитавши куд га понијела сре̏ћа,
Пожеље му добра на путу и рáду.
Лажовчина она, продерана вре̏ћа,
Наприча јој лàжй читаву парáду.
Лагаше и она (јер се добро сје̏ћа̑,
Шта јој рече жена, која служи кр̀сту),
Гледећи да ли је бурма му на пр̀сту.

234 (77). Пази му на руке, јер се боји ма̏ло.
Знајући какав је, да је не покрáде̑,
Сјем тога је њојзи још и за тим ста̏ло
Да себе и жељу познати не дáде̑.
Док се туна тако зборило и зја̏ло,
Чу се нека ларма са цареве џáде̑.
О ларми, о цури, о том смотàузу
Пјећу, пошто кратку учиним пàузу.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ЧЕТВРТА

Ма да сам претвȍрнȏст осудити склȍњен.
Врло добро знадем ипак из искýства,
Да је поштен човјек немилице гȍњен
Подлошћу и злошћу данашњега дрýства:
Да је бријег зала на плећа му срȍњен
Од људи за правду што немају чýства,
Те признати морам отворено с тȍга,
Да до сад претвóрство зла ȍтклонӣ мнȍгā.

236 (2). Да дужности своје савјесно отàљā,
Човјек често мора лицемјер да бȕдē:
Према пријатељу искрен бити вàљā,
Према хуљи само искрене су лȕде.
Знајућ' е је Брунел пошљедња канàља,
Брадаманта мозга ни најмање грȕдē
Мним имала не би, кад би са том псȉнȏм
Искреност гајила: клин се тјера клȉном.

237 (3). Зато је кепеца лагала у свèму:
Нит' му каза име, нити поријèкло,
Нити се одаде лудо ма у чèму.
Кад се грȁја зачу (као што се рèкло)
Овако у хитњи проговори њèму:
Какво ли је чудо напољу се стèкло?
То треба виђети. Ао благи Бȍже,
(Излазећи рече) шта то бити мȍжē? —

238 (4) И видје у друштву жене му и сéјê
И друге чељади од крчме крчмáра:
Сви они у небо зачуђено блéјê
(Неки на прозору, неки крај бунáра).
Погледа и она, и чудне идéје
Доби, када видје на коњу сердáра
(На крилату коњу) гдје лебди у зрáку,
Ил' се тамо амо витла по облáку.

239 (5). Коњ је им'о крила голѐма, шарѐна.
По ваздýху страшно шибао је њи̏ма
(Од страха би трудна побацила жѐна),
А из носа пушт'о праменове ди̏ма.
Видјеше коњика, гвожђем покривѐна,
Како у̏зде кóњу крилатоме ци̏мâ,
И к западу оде. Механџија вѐли̑:
Он се тако чешће лећењем весѐли̑.

240 (6). То је вјештац, уља покварена скро̑за,
У нѐваљалствима ни најмање лàик;
Ваздух му је море, по њему се во̑зâ
На крилату коњу, који му је кàик;
Пљачке ради често на земљу се сро̑зâ,
Роби цуре (читав има их мозàик);
У замак односи лијѐпе и рýжне,
Гдје тамнују јадне, ни криве ни дýжне.

241 (7). Како њима живот млађани чемѐри̑,
О том би се могла спјеват' епопéја.
Стра̏шило је жéнâ нашијех и шћѐри̑,
Прибојава га се и племић и гéја.
Град његов челичан у сјају трепѐри̑,
Саграђен мађијом на врх Пиренéјâ.
Многи витез оде да се бије с њи́ме,
Али би̏ заробљен од исте џери́мê. —

242 (8). На бесједу таку честита крчмáра
Цура је усташца насмијала сво̀ја.
Мни силом прстена убити врачáра,
Пак овако рече: биће брига мо̀ја
Смаћи врага ваших жена и сестáрâ,
Ако ми помогне добра воља тво̀ја:
Да ме к замку води нађи мени во̏ђу,
Па ће вјешцу кости звјерови да гло̏ђу̑. —

243 (9). На то ће јој рећи Брунел, она згȅба:
Да си ми весела, за вођу је лȁсно;
Ја ћу те водити, имам што ми трȅбâ
(Мишљаше на прстен, ал' не рече глȁсно). —
Вели дјева: Бог те сâм послао с нȅба,
За твој труд ја ћу те наградити чȁсно. —
(Хтједе рећи: ребра да ти сломим вӣта
И прстен ти отмем баш се мени хӣтâ.)

244 (10). У Божју се помоћ, а такође ý се,
Брадаманта узда, и у срећи плӣвâ.
Крчмар је имао дивно једно кљýсе:
Реп му је до земље, исто тако грӣва
(Ма да је рођено од кобиле кýсê),
Дурашно је, јако, игра као жӣва.
За готове паре даде јој га гȁзда.
Зором оде с вођом куд је вуче мȁзда.

245 (11). Прејездивши много гȕдȕрâ и гóрâ
Стигоше на ону пиренејску хрúду,
Откле, кад је ведро, без икаква зóра
Оба океана оку су нá вúду.
Љепота природе, а нешто и флóра
Ту очи подсјећа на планину Иду.
Не уступа флори нимало фȁуна,
Јер ту има птица љепших од пȁуна.

246 (12). Отле се спустише у дубоку дóљу,
Из које се к небу хрúда једна пȅњê:
Вр̑х њезин челични носи ону зóљу,
У чијој тамници Руђер (веле) стȅњê.
Ах (пȍмислӣ цура скривајући бóљу),
Што вјештац пȍсија сада ће да жȅњê. —
Тада рече Брȕнел: ми стигосмо кȁмо
Пођосмо; вјешчев је замак оно тȁмо. —

247 (13). Хрӣд на чијем вр̀ху кȕле оне лѐжê,
Прав је и сличан је најправијем штáпу,
Јер све су му стране, што под облак бјѐжê,
Отесане право као по канáпу.
Сјај челичних кула очи тако жѐжê,
Да им не вјерујеш, и падаш у клáпу.
Не стиже се на врх без добријех крúлâ.
Цура отет' прстен решена је бúла.

248 (14). Убити кепеца није јој се хтје̏ло,
Јер напасти мучки слабијега, то̑ би
Свакојако било непоштено дје̏ло,
Радије живо́та̑ жртвовала сто̑ би.
Од удеса таква, то вам тврдим смје̏ло,
Не би за јунака било горе ко̑би.
Шчѐпа га́ за руке и пр̏стен му о̀те̑,
А он, за грм везан, дрхће од страхо̀те̑.

249 (15). Мољаше се њојзи Брунел бог зна ка̏ко
Да га одријеши од дрвета кле̑та.
Цури та дерњава (то поима сва̏ко)
Одјахати к замку врло мало сме̑та̑.
Увјерена да ће побиједит' ла̏ко,
Под кулом се она поносито ше̑та̑.
Чаробника, који у гра́ду се скри̑ва̑,
И трубом и гласом на мејдан по̀зи̑ва̑.

250 (16). Чим је чуо вјештац изиђе и ну̏то
У вис на крилату диже се коњи́цу,
И пловљаше вјетром као водом плу̏то.
Не бјеше нимало страховит у ли́цу,
Без мача и копља изгледаше шу̏то,
Личаше на каквог маторога бри́цу.
Облетјевши трипут свој челични до̀мак,
Приближи се цури, мислећ' то је мо̀мак.

251 (17). На коњу му нема ништа до ула́ра,
На њему до шти́та, које свила кри̑је̑;
У руци држаше књигу, пуну ша́ра̑,
Тер из ње изреке чаро̄лиске шти̑је̑.
Ипак уплашио сваког би серда́ра,
Јер је изгледало да̄ оружјем би̑је̑,
Али Брадаманта слабо за то ма̑ри̑,
Пошто не да прстен да је лажу ча̑ри.

252 (18). Хат му пола коњ је, а пола је пти̑ца:
Оплођена Грифом кобила га ро̑ди̑;
У глави и кљу́ну очева је кљи̑ца,
Па и у крилима (јер облаке во̑ди̑)
И ногама предњим; о̀ста̑ло̄ је жи̑ца
Мајчина, јер вјешто и по земљи хо̑ди̑.
Хипо̀гриф се зове то ријѐтко ство̑ре;
Дома́ја му лежи уз ледено мо̑ре.

253 (19). Ну и тамо, кажу, ријетко се ко̀тӣ.
Чаробник отуд га мађијом до̏бавӣ,
И будући вичан да звјерове кро̀тӣ
Седлом и коланом ребра му о̏бавӣ,
И коњ поста пи̏том, газду не срамо̀тӣ,
Пошто у кроћењу подуже про̏бавӣ.
Коњ дакле бијаше изузеће ма̑ло̑,
Јер није смађијан, као све о̀ста̄ло̑.

254 (20). Све друго, и замак у старинском сти́лу,
Само је мађије творевина та̏шта,
Плод књиге, што носи вјештац у зембѝлу,
Да с људима јадним предузима сва̏шта.
Од тог свега прстен шти̑тӣ нашу ви́лу,
Те зна шта је јава, шта је гола ма̏шта.
Она коња мори, мачем витла, кли̏че̑,
По упуству жене и Мерлина чи̏че̑.

255 (21). На̑јза̑д с коња сјаха с којег вода ло̀пӣ,
Видећи да ближе долажаше св̏рси,
И чисто се она од милине то̀пӣ,
Јер што жена рече сад ће да се тр̏сӣ.
Шти́то вјештац откри да је зра̏ко̑м шкро̀пӣ,
И ова јој паде на очи и пр̏си.
Мишљаше и њој ће несвести био̀на
На очи наићи, те ће паст' и о̀на.

256 (22). Ни сад није одмах, по свом обича́ју,
Скинуо са шти́та свилено пађѐло,
Јер борци му много задовољства да́ју̑
Залудном јурњавом кад озноје чѐло.
И мачка се с мишем, у сличном случа́ју,
Кога сма́тра као клупче и канчѐло,
Игра, крви жедна, као целат пра̑вӣ,
Па кад се наигра тек онда га да̑вӣ.

257 (23). Игра тог у људском обли́ку шака́ла
До сад му за руком испадаше ва̏зда,
Ал' сад ће га скупо стати ова ша́ла,
Јер је Брадаманта од прстена га̏зда,
Који штити очи од сјајног оца́ла,
И над вјешцем биће извршена ма̏зда.
Дјевојка за̏жму̑ри и паде чим ви̏де,
Да врачар са шти́та свилен застор ски̏де.

258 (24). Није Брадаманта зато на тле па̏ла,
Што јој сјај челика за̀сјенио о̏чи,
Веће је паметна јунакиња зна̏ла,
Да ће, то видећи, на̀ земљу да ско̏чӣ
Са свог Хипогрифа она гадна ха̏ла,
Јер мни и она је, као борци про̏чӣ.
И одиста коњ се, лѐтом правећ' кру̏ге,
Спусти к њојзи доље у зелене лу̏ге.

259 (25). О о̀блук окачив шти́та, ве̏лом скрӣта,
Вјештац дикли при́ђе с намјерама злӣма,
Која, као да је од олова слӣта,
Божем без свијести лежећи на тлӣма,
Поскочи, зграби га, за здравље га пӣтâ,
Гурну га, обори, гњави га и цӣмâ.
Не надајући се том удесу ко̏бну,
Разбојник испусти књижурду ча̀ро̂бнȳ.

260 (26). Без те књиге црне моћ његова чи́лӣ.
Од страха испусти и дебело у́же,
Којим су до сада везивани би́ли
Борци, што у хапсу његовоме ту́жê.
Од гњѐва образи Брадаманти ви́ли
Руменији бјеху од румене ру́жê;
С вра́чем лакше сврши но лав с једним jâрцем,
Јер посла ѝмаде са немоћним стâрцем.

261 (27). Већ и па̀лош диже да му жиће згâсӣ,
Ал' се заустави кад га боље згле̏да,
Јер израз поштења лице њему крâсӣ.
Зар убити ста̀ра, изнемогла дје̏да,
Коме главу ресе дуги, седи вла̂си?
То би био злочин, од ког она пре̏дâ.
Док се она мисли шта с њиме да рâдӣ,
Овако започе он да бого̀рâдӣ:

262 (28). Молим те, младићу, одузми ми жи́ће
(Није знао да се моли једној жѐни),
Не треба ми више ово земско би́ће,
Та већ има љѐтâ седамдесет мѐни. —
Она хтједе тајне имати откри́ће,
Знати што ће двори, од нада ливѐни,
Гдје он мучи људе као исти ђа̏во,
Па заиска да се испо̀вједӣ пра̏во.

263 (29). Испричаћу (рече) до пошљедње та̏чке̂.
Не саградих замак из некакве зло̏сти,
Нити из похлепе вршим оне пља̏чке,
Су̏жњи ми нијесу су̏жњи веће го̏сти;
На то ме звјездане несумњиве зна̏чке
Нагнаше, и моји разлози су про̏сти:
Хоћах штићени́ка од самрти спа̏сти,
Јер, покрштен, скорим с издаје ће па̏сти.

264 (30). На то ја помишљам с душом пуном бо̏ла.
Нема равна томе врло̀ме млади́ћу
Никога од једног до другога по̏ла.
Ја, Атлаз, Руђера, свога мила кнћу,
Одгајих, напојих знањем виших шко̏ла̂,
И сада га чувам у оном гради́ћу,
Јер зла га је звезда мрежом својом сплѐла,
У Француску с војском маварском довѐла.

265 (31). Град онај саградих цигло њега ра̂ди,
Гдје га држим преко властите му во̏ље̂.
Ма се и љутио мој господин мла̂ди̑,
Чије храбро срце жели бојно по̏ље,
Да се побједама витешкијем сла̂ди̑,
Ја мним за њега је туна ипак бо̏ље̂.
Одличнога друштва читаву по̏саду
Заробих, да њему ублажим до̏саду.

266 (32). Све што рекох одмах доказано би̑ће,
Појмове о мени немој имат' кри́ве.
Држим ка' у ра̀ју заробљене ти̑ће,
С пјесмом, игром, свирком сретни они жи́ве̑:
Најбољега вина, свакојаке пи̑ће̑
Имају, шетају сред меке кади́ве̂.
Тако, у истини, стајале су ства̂ри,
Ал' ти данас до́ђе, и све ми по̏ква̂ри.

267 (33). Ако је и душа као лице тво̀је,
Стати нећеш на̏ пу̑т моме предузе́ћу.
Крилатога коња и то шти́то мо̀је
Узми, љутити се ја нимало не́ћу,
Ал' Руђера, кога као чедо сво̀је
Љубим, да не узмеш Богом тебе кле́ћу.
Њега у опасност из куле не во̀ди,
Остале, желиш ли, одмах ослобо̏ди.

268 (34). Но ако, витеже, одузмеш ми њѐга̑.
Те ми га изложиш опасности ра̏та,
Да и даље живим немам ради чѐга̑,
Уби ме, и душу опрòсти ми бла̏та. —
Рече Брадаманта: зна̏ди прије свѐга̑,
Да ја госа постах и шти́та и ха̏та
Прије твог поклона, а Руђера бо́рца
Намах ћу пустити из твојега дво́рца.

269 (35). Руђер, велиш, има злу неку звијѐзду,
Па да га сачуваш ти га божем за̀то̑
Као роба држиш у своме гнијѐзду.
Чуј примједбу једну малу сада на̀ то̑:
Ком не̏ попи̑ сврака мождану жлијѐзду,
Знаће да си тијем ти само сѐ мла̀то̑,
Јербо ко будућност проницава та̀ко̑,
Не пада у замку као ти ова̀ко̑.

270 (36). Да ти живот узмем од мене не тра́жи,
Пречег имаш пута до гроба и см̏рти,
Јер ако ли жиће нема за те дра́жи̑,
Својим ножем удри у тај костур к̏рти̑.
Али прије тога судби̏ну убла́жи
Су̏жњима: пусти их, гријех с душе сп̏рти. —
Одву̑че га к рупи у трњу и гло̏жју
Скритој, коју спази брегу на по̀дно̑жју.

271 (37). То бјеше тијѐсан у стијѐни про̀лом,
Који се шупљином у висину пру̑жа̑;
Туд се пењу стубе к оном врху го̀ло̑м,
Стубе, сличне љусци љигавога пу̑жа,
И воде пред дворе, гдје својом охо̀ло̑м
Чаробник надувен држи многог му̑жа.
Када се попеше, бише пред ка̀пијо̑м
Дворца, саграђена челичном ја̀пијо̑м.

272 (38). Атлаз, дигав плочу с прага, на њу ху̑кну̑;
На плочи стајаху знаци неки лу̑ди̑;
Указа се рупа; пламен из ње су̑кну̑;
У рупчази бјеху пуни ватре су̑ди;
Вјештац их по̏лу̑па; страшно нешто ру̑кну̑.
И деси се чудо невиђено, љу̑ди!
Смрче се, ал' пошто мину тми̏ца гу́ста,
Не бијаше замка, стена оста пу́ста.

273 (39). Са замком ишчезе и чаробник ста̂ри̂.
Зачуђене госпе и господа бје̏ху,
Које Атлаз туна са Руђером спа̂ри,
Кад над собом више не видјеше стре̏ху.
Имајућ' у замку све што срце ма̂ри̂:
Пиво и јестиво, скупоцјену дре̏ху,
Уживање свако, не бијаше ми̏ло
Многијема од њих што се тако збйло.

274 (40). Све се преобрази посље те мијѐне̂,
Јер пошто ишчезе злато, сребро, на̏до,
То се друштво нађе сред голе стијѐне̂.
Многобројно бјеше то одлично ста̏до:
Ту Празилдо, дјетић велике цијѐне̂,
С Иролдом, Градасом, Сакрипаном. Ра̏до
Загрли се Руђер с Брадамантом че̏дно̂м, —
Рај бјеше у томе загрљају ме̏дно̂м.

275 (41). Јер више но себе, много више, во̏ли̂
Руђер Брадаманту од онога да̂на,
Шљем с главе кад скиде и крв своју про̏ли̂,
И допаде с њега великијех ра̂на̂.
Нећу вам причати ко ју тако ско̏ли̂,
Ни како се залуд, без мира и ста̂на,
Тражише до сада, па ни што шта дру̏го̂,
Јер прича о томе трајала би ду̏го.

276 (42). Слатке су ријечи међу њима па̏ле,
Дознав он да она слободу му вр̂ну̑.
Они и о̏ста̂ли̂ саврх оне ска̏ле̂,
Гдје се сад чудише корову и тр̂ну
(Ту су сви, и они, што за замком жа̏ле̂),
У долу сиђоше да у свијет пр̂ну̑.
Брадаманта хтједе крилатога ха̏та
Ухватити, али он се тешко хва̏та̂.

277 (43). Коњ при̏чека док му цура при̏ђе бли̏же̂,
И веће за у̏зду она му се ма̏ши̂;
Тад, крила рашӣрив, он се у вис ди̏же,
Па на блиском брду одаде се па̏ши.
Јурећи на коњу она тамо сти̏же,
Ал' он опет летну, јер се можда пла̏ши̂,
На други брежуљак. Тако раде вра̏не:
Чим нас при̂ђе̂ ближе, врана даље па̏не̂.

278 (44). Витла мо̏ма за њим као нека зма̂јка
С Руђером и другим, и труба се о̀рӣ,
И тако читава подиже се ха̂јка.
Ну, заман се друштво напреже и мо̀рӣ,
Јер канда витеза још не̏ родӣ ма̂јка,
Да крилата коња у̏хватӣ у го̀ри.
Сам најзад Хипо̀гриф крај Руђера ста̏де,
И од овога се у̏хватити да̏де.

279 (45). Ал' не треба томе људи да се чу̏дē.
Јер ево узрока што је мирно ста̏о:
Атлаз, кога многи неправедно ку̏дē.
Знајућ' е би Руђер у Француској па̏о
Од мача, учини да се тако збу̏дē:
Из Европе га је уклонити зна̏о.
Руђер коња вуче, који непо̀мичан
Стоји, те је Руђер изглед'о ко̀мичан.

280 (46). Са свога Фронтина Руђер тада сја̏ха
И скочи у седло Хипо̀грифу ци̏ну.
Послије кратке трке да добије ма̏ха
Коњ се под облаке на крилима ри̏нӯ:
Они оздо за њим гледе пуни стра̏ха.
Исто тако соко, кад му капу ски̏нӯ,
Крилима таласе од ваздуха бу̏рнē
Удари пак у вис за плијеном ју̏рнē.

281 (47). Брадаманта јадна, чисто изван сѐбē.
Дршћући, цвилећи, не трепћући гле́дӣ,
Како под облаке коњ с Руђером грѐбē.
Чула је, Ганимед е у сличној бе́ди
Бјеше, о Руђере, па мњаше и тѐбē
Да за исто звање љута судба ште́дӣ,
У толико прије што си и ти би̏о
Као Гани̏медес мла̏ђахан и ми̏о.

282 (48). Гледајућ' у небо очима га пра̏тӣ,
А кад за дѐбелē облаке зама̀че,
Зли удес Руђеро́в истом јасно схва̏тӣ,
Писну к'о да гуја у о́ко је та̀че.
Ипак, по̏моћи му није могла да̏ти,
Нит' употријебит' стри̏јеле и ма̀че.
Не могући оком, духом за њим ју̏рӣ,
И к његову коњу Фронти́ну се жу̏рӣ.

283 (49). Да не би постао плијеном туђи̑нца,
По̏веде га собом Руђерова мла̂да:
Гојиће га зобљу, даваће му ви́нца,
Јер се ипак своме пријатељу на̂да̂.
Мађијом и вољом старца доброчи́нца
Лети коњ високо, вјетровима вла̂да̂.
Оку, на том ви́су, све је доље та́вно,
Не зна гдје су брда, ни гдје ли је ра́вно.

284 (50). Пошто коњ полебди малчице у зра́ку,
Упути се правце там' у оне кра̏је,
Гдје се сунце спушта у рачијем зна́ку,
Радећи онако, како Атлаз ба̏је̂.
Вратимо се сада Ри̏на̂лду јуна́ку, —
Јер то ће лећење подуже да тра̏је̂.
Господин читатељ још се можда сје̏ћа̂,
Да овог на мору скоби худа сре̏ћа.

285 (51). Љут Риналдо бјеше као љута гу́ја,
Јер два дана вали брод му тако би̏ше,
И тако бјешњаху вихор и олу́ја,
Да мишљаше земљу не видјети ви̏ше̂.
Најзад га је морска дотјерала стру́ја,
Пошто поче море кретати се ти̏ше̂,
Скоцији, у чијим дубравама мра̂чни̂м
Сваки храст је свједок борбама ју̏на̂чни̂м.

286 (52). Славом, што не прима ни од кога ми́та,
Ту само најбољи јунаци се хва̂ле̂:
Ту се ломе копља, мачеви и шти́та,
Ту мишке и срца витешка се ка̂ле̂;
Ту има Франака, Ђермана и Бри́та̂,
И великих људи из Даније ма̂ле̂;
Ту се пјева слава Га̏ласа, Триста́на,
Ланцѐлота храброг, Арту́ра, Галва́на.

287 (53). Од вајкад у тијем шумама се жње̏ло
Силѐство трофеја и лаврових кру̏на̂.
Тамо иде само ком је срце смје̏ло,
Јер грози опасност иза сваког жбу̏на.
Пошто с' и Ри̏на̂лду тамо њи хтје̏ло,
На тле с коњем ступи из лакога чу̏на.
Да у Бѐрвик иде, и тамо се на̂ђе̂,
И чека га, рече господару ла̂ђе̂.

288 (54). Сад Риналдо, жѐљан јуначкога бо̏ја,
Сам по шуми мрачној тамо амо скӣта̂,
Првог дана спази кућу чудна кро̏ја,
Што бијаше борјем и јелашјем скрӣта.
Гладан, а и мокар од силнога зно̏ја,
За̏куца на врата и за газду пӣта̂.
То бјеше ма̏настӣр: у пријатну ми́ру,
Путници се госте у том манасти́ру.

289 (55). Калуђери, људи без зе̏мскијех стра́стӣ,
Преда њ изнијеше више пуних здјêла̂:
Шта ти туна нема, и јаја на ма́сти,
И доброга вина, и разнијех јêла̂.
Пошто све то витез по̏једе у сла́сти,
Рече да је жељан витешкијех дјêла̂,
Па запита оце шта чинити мо̂ра̂,
Те да згоду нађе трзат' мач из ко̂ра̂.

290 (56). Одговорише му: по шумама тӣма
Блуде витезови (често и гола́ћи),
Није тешко кавгу заметнути с њӣма,
Ал' тешко је туна свјетске славе на́ћи,
Јер у том буџаку ка' праменом дӣма
Скрӣта дјела често не виде се па́ћи.
Достојнију, веле, позорницу тра́жи,
Па на њојзи мача зеленог обна́жи.

291 (57). Ако ли се збиља срцем сличан ла̏ву,
Ти данас имадеш прилику и зго̏ду,
Да мачем пожањеш нечувену сла̏ву,
Чинећи услугу краља нашег ро̏ду,
Јер краљеву шће́рцу, невину и пра̏ву,
Напао је Лу̏рка̂н и наноси шко̏ду
Ча̏сти јој и жићу да би дош'о к ме́ти:
Ако јунак јеси ти дјеву осве́ти.

292 (58). Опту̑жи је Луркан оцу да јара́на
(Да је све видио он се дрско хва̂лӣ)
Прими ноћу тајно кроз про̀зор с алта́на.
Закон, који штују велики и ма̂лӣ,
Гласи: не спере л' се срам за мјесец да́на̂,
Тужена блудница има да се спа̂лӣ.
Зло по њу ако се борац од мегда́на
Не нађе да со̏ка са коњица сва̂лӣ.

293 (59). За њу је опасност у толико вѐћâ,
Што Луркану грозном, тужитељу (сȍку),
Не јавља се нико, а седмица трѐћâ
Мину већ и скоро крај ће бити рȍку.
Од оног јунака зависи јој срѐћа,
Луркан страха чијем не задаје ȍку,
Те успије овог у бȍју да згȗбй.
Иначе нам закон љепотицу ȗбй.

294 (60). Љепотом и чȁшћу нема равних цȗрâ
Ђиневри (име је то краљевој шћéри).
Краљ посла многога грлатога здȗра
Да се на мегдане зову каваљéри:
Племић, који сȍка са коњица згȗрâ,
Нек Ђиневру води до светијех двéрй,
Нек се вјенча њоме и нек узме зá се
Мѝрâз какав хоће, само нек је спáсê.

295 (61). Та би слава била приличнија зá те
Од кесецилука по шумама грýба.
Остави другима те просте занáте,
Јер ако победиш биће теби љýба
Ђиневра: куда ћеш од тог боље плáтê!
Од Инда до славних Херкулових стýбâ
Што ј' цȗрâ у замку или при мѝтици
Једне равне нема овој љепȍтици.

296 (62). Скин' јој с чела венац од тр̑на и чкáља,
Закити је круном од ружина цвâта,
Па ћеш тијем љагу скинут' и са крáља,
И сјем вјерне љубе стећи јоште злâта.
Ти знаш да витезе од свију земáљâ
Да тако дјелају, веже ријеч дâтâ.
Клеветника чисте невиности гȍни,
Испред дужности се свете не уклȍни. —

297 (63). Риналдо им рече, размисливши мȁло:
Да грозна закона, јесте чули, љȗди!
Да Бог да проклество на онога пȁло,
По томе закону који јоште сȗдй!
О законодавче, крвожедна хȁло,
Зар је злочин драгом загрлити грȗди?
Кад би дјева момка, који јој је мѝо,
Одбила пакосно, то би злочин бѝо.

298 (64). О законодавци, да луди ли бје̏сте!
Била још невина ил' не, шта то ма̑ри̑!
Жртву њену штујем, ако крива је̏сте
(Само ваља свагда скрити таке ства̑ри).
Дајте вођу да ме кроза ове че̏сте
Води сбку који срећу цури ква̑ри̑.
Уздам се у̑ Бога да ће рука о̀ва̑
На мегдану убит' онога нитко̀ва.

299 (65). Ја сам готов да се за Ђиневру би̏јѐм,
Ма да не знам је ли јоште дјева чи̏ста,
Јер прими ли драгог, тврдити вам сми̏је̑м
(Разлога за тврдњу ја имадем три̏ста),
Да никакву казну не заслужи ти̏јем,
Већ да је невина ка' невиност и̏ста̑,
И да закон, у ком таких има гро́за̑,
Треба спалит' као дјело пангало́за̑.

300 (66). Пошто исти огањ оба по̏ла жа̑ри̑,
И мушко и женско пошто Амор тје̏ра̑
Да једно за другим истом силом ма̑ри,
То за оба пола треба иста мје̏ра.
Намаме ли жену Аморови ча̑ри,
Онда су пропали и морал и вје̏ра,
А мушко живује како му се хо̀ће̑,
Јер за њ љубав није забрањено во̀ће!

301 (67). Неправда је тијем учињена жѐни,
Неправедни закон укинути тре̏ба̑,
И ако ли само Бог помогне мѐни,
Укинућу њега, овога ми хље̏ба,
Иначе нек су ми образи црвѐни! —
Оци му дадоше благослова с не̏ба
Јер и они с њиме у свему се сла̑жу̑,
А и дужност им је да правду по̀ма̑жу̑.

302 (68). Сју̏трада̑н чим опет рујна зора сва̏ну̑,
И зарумени се наша хемисфе́ра,
Риналдо Бајарду на рамѐна па̏ну̑,
С вођом пође тамо гдје краљева шће́ра
На чистом образу гнусну доби ра̏ну
Од грофа Луркана, грозна кавање́ра.
Хиташе Риналдо кроз гудуре та̑мне̑,
Да дјевојку спасе од судбине сра̑мне̑.

303 (69). Вођ и он желећи да пут мало скра̂те̂,
И зато скренувши са велике ца́де̂,
У шуму ће једну голему да свра̂те̂,
Гдјено чуше дреку цуре неке мла́де̂,
И видјеше како лупежи је мла̂те̂,
Које она моли, али бадава́де.
Призор тај Риналда непријатно да̏рну̑,
Те похита тамо, пошто коња ца̏рну̑.

304 (70). Одвратност и грозу те немиле сце̏не̂
Исказат' нѐ мо̑гу̑ слабе моје ре̂чи.
Цуру су крваве попануле пје̏не,
Уплашене очи на убице бе̂чӣ.
Ено! Погинуће, докле око тре̏не̂,
Јер један ће буџом главу да јој згње̏чӣ,
Други, сличан тигру кад јурне из ло́же̂,
У беле јој груди већ управља но́же.

305 (71). Но чим су спазили витеза млади́ћа,
Који трчи да их у злочину сме́те̂,
Јуначки стругнуше оба она зли́ћа.
Гонио их није, јер дође до ме́те̂,
Поставши спаситељ дјевојчина жи́ћа.
Своме вођи рече: ово красно де́те
Подигни на коња и за мном понѐси.
А њој: дјевојчице, шта скривила јѐси?

306 (72). Испричај ми, душо, какви су ти гре́си;
Охрабри се једном, нема више зо́ра,
Не цвоко̀ћи зубма, тијела не тре́си. —
Двапута јадницу запитати мо́ра,
Докле јој се гласић појави на ре́си,
И с чела спадоше низови од бо́ра̂.
С њом јашући витез кроз дубраве ше̂та̂
А она му прича́. О том пјесма пе̂та̂.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ПЕТА

За истину ову имао сам ȍка:
Нама је отела лȁвор и чѐлȇнку,
Што се брака тиче, сва остала стȍка,
Јер никада мужјак не напада жȇнку:
Лав лавицу љуби до суђена рȍка,
Медвјед мечку прати као своју сјȇнку,
Вук веома много за вучицу мȃрȋ,
Јуница крај бика без страха лѐшкȃрȋ.

308 (2). Каква то Мегера, каква црна кȕга,
Диже нам у срцу бȕру тако јáку,
Да не може љубав брачна бити дȕга,
Но пакост и свађа владају у бра́ку?
Тȕча, грдња, инат и недјела дрȕгȃ,
До сама скандала јавна на сока́ку,
Сузом рȍсȇ ȍдар под мужем и жѐнȏм,
А Бога ми кашто и крвљу црвѐнȏм.

309 (3). По мишљењу моме бунт је против Бȍга,
Непослух Божјему наређењу са́му,
Заборавити се ка' пошљедњи гȍга,
Па туђи анђела — хоћу рећи да́му.
Ко још даље оде од злочина тȍга,
И, себе излажућ' вјечитом хара́му,
Чак убије жену, рода нашег ди́ку,
Тај је просто демон у људском обли́ку.

310 (4). Тàкова су била разбојника ȍба,
Који утекоше баш када су цу̏ри
Допирали ножем до срца и дрȍба.
Знате већ да вођа на коња је тӯри̑,
По старом адету и из онога дȍба,
Гдје она дршћући сави се и згӯри̑,
Ал' постаде одмах испричати склȍна
Све баш од почетка до самога кȍна.

311 (5). Рече: овакијех злȍчӣна̑ и чу̑да̑
Не запамти Тѝва, Аргос, ни Микéна!
Нигдје нема таких бјесомучних лу̑да̑,
Да овако бјесне против слабих жéна̑.
Људи су нам узор разврата и блу̑да,
А нас јадне жене, сталне као стéна,
Биједе развратом! Зато сунце бјѐжи̑
Од њих, те Скоција у магли нам лѐжи̑.

312 (6). Да човјек напада својега душмáна,
То неправо није и често се вӣђа̑,
Ма злӣце насрћу чак и на јарáна,
Када их спопадне ћуд њихова рӣђа̑.
Ја сам ето жртва тијех људских мáна̑:
Људи, срца тврђег од самога хрӣђа,
Хтједоше ме убит', и ја ћу по рéду
Испричати како западох у бéду.

313 (7). Код краљеве шћери, господине ба̑не
(Причајући косу рашчупану гла̏ди̑),
Ја ступих у службу за младости ра̑не̑,
Гдје ми угодити сви бијаху ра̏ди,
Тер у задовољству проводих ти да̑не,
Када изненада снађоше ме ја̏ди:
Амор ме ували у велику му̑ку,
Јера се заљубих у албанског ду̑ку.

314 (8). Прављаше се и он да воли менéка,
Јер његова љубав бјеше празна љу̏ска;
Преварих се и ја, као многа сéка,
Те му повјеровах — баш сам била гу̏ска!
Хтједе да му будем, не премила нéка,
Но парче шећера, које чешће ку̏ска̑.
На̑јза̑д му допустих једанпута нȍћу,
Приступит' извјесном забрањеном вȍћу.

315 (9). И тако голѐма несрећа ме ско̏би̑.
Ох била сам јадна ја лудица пра̑ва̑!
То бјеше, за пакост, баш у оној со̏би,
Гдје краљева шћерка овда онда спа̑ва̑.
Почешће га примах ту одо те до̏би,
Јер опрезно, тајно без икаква ја̑ва,
Док свако мишљаше да сам света бо́на,
Свилене му љестве спуштах са балко́на.

316 (10). Кад годе Ђиневра нѐ преноћи ту́ди,
Што биваше често, к себи сам га зва́ла,
Јер за њим срце ми хоћаше из гру́ди̑,
Ах каква сам била ја бих му га да́ла.
Није био никад опажен од љу́ди̑,
Јер с те стране дворца бјеше пуста ма́ла:
Развалине неке ту бијаху спро̏ћу,
Ту не бјеше иког ни дању ни но̏ћу.

317 (11). Уз љестве је к мени тихо, једва чу̑јно,
Долазио тако повише мјесе́ци̑.
Љубљасмо се сву ноћ, писмо вино ру̑јно,
Ја до̀ гуше тонух у милине ре́ци,
А да сам одиста вољела га бу̑јно, —
Бог ће ми свједочит' и његови све́ци.
За̏слијепи̑ љубав очи моје ја̏дне,
Те не могох прозрет' намјере му га̏дне.

318 (12). Ускоро дознадох да Ђиневру љу̑би̑, —
Мало му је једна, хоће синак дви̑је.
Ја и данас не знам, блудник овај гру̑би̑
У коју се од нас заљубио при̑је.
Срце ми се шћаше од њедра да лу̑би̑
Кад, мјесто од мене страст ову да кри̑је̑,
Он се, безобразник, обрати на мѐне̑,
Да му посредујем код те чедне жѐне̑.

319 (13). Слушати га морах, пуна си̑лна гње̏ва,
Како о том збори сасвим на тена́ну.
Овако ми рече: овога ми дне̏ва
Не налазим теби никакову ма́ну;
Тебе волим срцем, а њу ради ће̏ва,
И јер ова љубав лежи ми у пла́ну:
Улит' узмогнем ли љубав цури то̑јзи,
Краљ ће ми је дати, да угоди њо̑јзи.

320 (14). Часно ћу се теби одужити. ȁко
Зет краљев постанем посредништвом твȍјӣм,
Јер ту славу добит' није богме лȁко.
Помогнеш ли мени у сврхама мȍјӣм,
Прибавићу теби задовољство свȁкō,
Засућу те златом, за то добар стȍјӣм,
Имаћеш у мени вазда само рȍба,
Љубићу те јаче но жену до грȍба. —

321 (15). Тијем ȍбрлâти мене сирȍтицу.
Пожѐљех и сама да Ђиневру вјȅрӣ.
Сваку, и најмању корисну нȍтицу
О њему достављах краљевојзи шћȅри,
Да бих придобила ову љепȍтицу,
А кунем се, чисти бијаху ми смјȅри.
Мишљах: он те љуби, то је теби дȍста;
На брак и не мисли, јер си рода прȍста.

322 (16). Само свога драгог усрећила дȁ бих.
Шта нисам чинила јадна као лу̏да!
Да јој га омилим ја хитах и грȁбих,
Ал' од тога мога цијелога тру̏да
Успјêхâ је било страховито слȁбӣх,
Јер валда је хтјела судбина ми ху̏да,
Да Ђиневра више од својега жи́ћа
Љуби страног једног витеза млади́ћа.

323 (17). Из Италије су дошли да́вно вȅће
Он и брат му један још као деча́ци.
Мачем бије тако, цилитом се мȅћē,
Да му уступају најбољи јуна́ци.
Витештвом је стиг'о до славе и срȅћē.
Злата су му пуне магȁзе и ца́ци,
Јер заволев момка с поноситим чѐлом,
Краљ ȉзравна њега с највећом властѐлōм.

324 (18). Отац га љубљаше, ћерка јоште јȁчē,
И то мање зато што је јунак бӣо;
У њ се заљубила она као мȁче
Из разлога проста што је врло мӣо.
Ја је спазих чешће како за њим плȁчē,
Јер је своју љубав он подуже крӣо:
Ал' престаде бити плачевна и сјȅтна,
Дознавши да за њом гори као Етна.

325 (19). Чиста љубав њена спрам Ариода́на
(Тијем се именом идол њѐзин зва̏о)
Не допусти да јој до срца ваља́на
Дукине љубави допре гад и ка̏о.
Кад год јој споменух тога грубија́на,
Смотрих да је њојзи и криво и жа̏о.
Презриво о њему изрази се чѐшћȇ,
И свакијем даном мржаше га жѐшћȇ.

326 (20). Љубазника свога савјетовах та̏да,
Да се свога дрског предузећа ма̑нȇ.
Бојах се да с њега не допаднем ја̏да,
Без икакве вајде за његове пла̑не.
С Ариоданом је, рекох, она ра̏да
У срећи провести живта свога да̑не,
Јербо ватру њену спрам Ариода́на
Угасила не би вода океа́на.

327 (21). То сам говорила чешће Полинѐсу
(Тако су крстили проклетога ду̏ку),
Али ти разлози учинили јѐсу,
Да, видјев е заман троши своју му̏ку,
Пусти да га мржње валови занѐсу̑
(Дршћем, када причам, тѐшко мени ку̏ку!),
И одлучи тајно да јадну принцѐсу
Ували у грозну несрећу и бру̏ку.

328 (22). Кријући од мене план освете смѝслӣ,
Каквог се сјетио не би ни сотȍна.
Јадом, од којег би и ђаволи свѝсли,
Била је од њега ојађена ȍна.
Нокти су његови њу данаске стѝсли,
Њен стид он објеси о велика звȍна,
Да је упропасти, да с Ариода́ном
Завади је као с најгорим душма́ном.

329 (23). Далиндо, рече ми (то је име мȍје),
Као што, кад стабло посијеку људи,
Коријен му ипак тјера клице свȍје,
Тако их тјерају и јадне ми гру̏ди:
Љубави ми стабло зле вијести твȍје
Посјекоше, ал' се љубав ипак бу̏дӣ;
И стабло и гране њезине ми дје̏љу̑,
А ја ипак жудим испунити жѐљу.

330 (24). Људи своје ћуди нису господа́ри,
Па ни ја, и зато чуј ме, мило ја̏ње:
Кад добит' не могох Ђиневру у ства́ри,
Сводим жеље своје сад на много ма̏њē;
Инат мени збори: бар привидно ћа́ри!
Од твојега тела њено није та̏њē;
Обуци рухо јој кад га ноћу сни̑ми̑:
Хоћу да у њему Далинда ме при̑ми̑.

331 (25). Када она заспи адиђаре њêне
Исто као она ти на себе ту̏ри.
Ти си на њу налик, тако многи цêнē,
А тако сасвијем слична бићеш цу̏ри:
Лик твој хоћу на њу да ме опо̀мêнē.
Обучена тако у поноћној у̏ри
С алтана ми љестве спусти; грлећ' тѐбê
Мислиђу она је, и вараћу сѐбê.

332 (26). Том самообманом ја се надам ско̏ри̑м
Да ће жудња моја за њом да ишчи́ли̑. —
Преварена врагом, од сотоне го̏ри̑м,
Не знајући смје̏ри какви су му би́ли,
Ја у свему слична Ђиневри се ство̏ри̑м,
И он уз љествице на алтан доми́ли̑.
То биваше чешће. Ја дознадох по̏зно
Да тијем учиних дјело једно гро̏зно.

333 (27). С Ариоданом је у љубави би̏о,
Заједно у бо̀ју вијенце су бра́ли,
С њим се веселио, рујно вино пи̏о,
Један другог често у госте су зва́ли.
И он рече њему: не бих у сну сни̏о,
Да ћемо некада постати рива́ли.
Ах Ариодане, вољех тебе ка̏о
Брата, и зато ми на тебе је жа̏о.

334 (28). Ја мислим и ти ћеш, пријатељу, зна̏ти
Оно, што данаске цио свијет зна́дē:
Ђиневра ме воли, и њена ће ма̏ти
По жѐљи очевој мени да је да́дē.
Зашто дакле њеном досађујеш та̏ти,
Кад знаш да је моје то красно чељаде?
Вјеруј, кад бих био ја на мјесту тво̀ме,
Да не бих сметао пријатељу своме. —

335 (29). Рече Ариодан: а ја опет вѐлӣм,
Да баш теби треба човјек да се дӣвӣ.
Љубављу се њеном дичим и весѐлӣм
Много прије њега, а он мене крӣвӣ!
Да ускоро њоме вјенчати се жѐлӣм,
Знадеш, јер то знаде сада свако жӣвӣ.
Знаш да тебе неће, знаш да ће да мо̀лӣ
Оца да је уда за ме, јер ме во̀лӣ.

336 (30). Пријатељство иштеш, а не даш га мѐни!
То није лијепо. Ја бих ти је да̏о,
Рек'о бих: узми је и њоме се жѐни,
Да те она љуби кад би̏х само зна̏о.
С тобом сам код краља у истој цијѐни,
Ал' не код дјевојке, не буди ти жа̏о,
И тако, ма да си богатији, кнêже,
Твоје право на њу мојим се прѐтêжê. —

337 (31). Рече њему дука: баш си неки ћо́ра,
Сметен као ћуре кадано се бôбâ.
Божем љуби тебе, а ја јој из дво́ра
Управ не избијам, нит' из њених со̑бâ.
Ствар се може решит' без икаква зо́ра,
Пристанеш ли да се срество једно про̀бâ:
Ја ћу ти казати, а и ти да кâжêш,
Коликом слободом код ње распо̀лâжêш.

338 (32). Буде л' твоја мања, мени је усту́пи,
А ја ћу је теби, буде л' твоја вȅћâ.
Но чувајмо тајну, не будимо глу́пи,
Јер од тог зависи дјевојчина срȅћа.
Исповијест моју заклетвом отку́пи;
Да нијесам ни ја продерана врȅћа
Заклећу се и сâм. — И на јеванђêљу
Заклеше се чуват' ову тајну вêљу̑.

339 (33). Ариодан рече, да се њему кле́ла
Усмено и писмом да никада нêће
Другога љубити, ни мењат' наче́ла.
Свиди ли се краљу да удаји смêћê,
Ђиневра ће њега као брата се́ла
Вољети док жива по земљици шêћê.
Душом биће с њиме свакада и сву̑дâ,
Нити ће мислити да се икад у̏дâ.

340 (34). Рече: услуге сам краљу својом чȅтôм
Чинио, залажућ' вазда себе лйчно,
Бој био са славом, никада са штȅтôм,
Па ми каже срце, побједама вйчно,
Добићу и краља, назват' му се зȅтом,
И на двору мјесто заузети дйчно,
Чим само запросим да је мени да́дê:
Сва је твоја журба, дакле, бадава́де.

341 (35). Ако си пријатељ владаревој лȍзи,
Покушаје своје од сада бата́ли.
Сад знаш са Ђиневром на каквој сам нȍзи,
Па љубављу њеном више се не хва́ли.
Твоја бити неће, да ореш на кȍзи,
То у збиљи велим, никако у ша́ли.
Још ово. Нек огањ спржи ме из пàкла,
Ако ми се рука тела јој дотàкла.

342 (36). Те слободе немам, то признајем, нйти
Имаћу је прије до истом у бра́ку. —
На то дука њему: лако ће ми бйти
Доказати да си сврху ње у мра́ку.
У безàзлености, то ти нећу крйти,
Потпуно си сличан једноме сеља́ку.
Ако сâм не признаш, што ћу рећи пâмти,
Да ме више воли, што год хоћеш дâм ти.

343 (37). Истину си каз'о, ништа ниси скȍвô.
Потпуно вјерујем ја ту твоју тврдњу;
Ал' и ја ћу теби казат' нешто нȍво:
Она, пријатељу, тјера с тобом спрдњу.
Ти у њу вјерујеш ка' у свето слȍво,
Док она преда мном сипа на те грдњу.
Да ме воли, да ме завоље рàнијê
Доказе имадем ја поуздàнијê.

344 (38). Док надама празним она тебе сйтû,
Мене пушта к своме забрањеном вȍћу:
Да јој лице љубим, стас јој грлим вйтû,
Сваки трећи дан јој ја долазим нȍћу.
Ту срећу не смијеш ти ни у сну снйти!
Шта су дакле твоје празне наде спрȍћу
Уживања мога? Ништа. Зато, брâто,
Остави на миру мило моје злâто. —

345 (39). Цикну Ариодан: ух како ми ӳши
Измишљотинама подлијема тӥскâ,
У намјери задњој да ми срећу срӳшй,
Не би л' му се сврха остварила пӥскâ!
Крвца ће се твоја, лажове, да пӳшй,
Мач овај ће теби за душу да спӥсҡâ,
Казнићу те као једнога нитко̀ва,
Ако не докажеш лаж ову што ско̀ва. —

346 (40). На то дука хлâдно: нијеси при свéсти,
Кад мислиш истину, оштру и студѐну,
Праском заглушити. То ме неће смéсти.
Да већ грлим своју ја будућу жѐну
Доказаћу. Дакле, много се не жéсти. —
Чвркну образ као месо не ýгљѐну
Тад Ариодану, док му нешто хлáдно
Подрије кроз кости до у срца зáдно.

347 (41). Рече: на светињу моју јера пљӳнӯ,
Нек се против тебе хад и ђаво сло̏же̂!
Докажеш ли тврдњу, коју на њу бљӳнӯ,
Уступам је теби, твоја бити мо̏же̂.
Ако пак истину не докажеш пӳнӯ,
Тешко теби, пази! Тиче ти се ко̏же̂!
Не вјерујем ништа, нит' по сумњи пло̀вӣм,
Док се не увјерим баш очима о̀вӣм. —

348 (42). Дука, који слабо гријѐха се стрâвй,
Рече на то само: без муке голѐме̂
Доказаћу теби да си телац прâвй,
И поручићу ти кад буде вријѐме. —
Одиста, за тијем ускоро му јâвй
Да у развалине, сред ноћи нијѐме̂,
Скрије се, и мјесто каза му ỳдесно,
Одакле ће нешто видјети чӳдесно.

349 (43). Поодавна веће рђави се збо̏ри
Бијаху о дуци у свијету чӳли.
Сад послије приче оне још је го̏рй
Суд Ариодáнов био о тој хӳли,
И витезу сумња у души се ство̏рй
(Њу њему сјем тога друго што шта ӳлй).
Е измисли оно о Ђиневри сâмо,
Да њега домами у засједу тâмо.

350 (44). Ипак се ријеши и тамо отиде.
Али свога брата поведе Луркана,
За случај издаје од онога ђиде.
Луркан, витез врли без страха и мана.
Од ударца чијег многа леђа бриде,
Бјеше гинут' готов за Ариодана,
Који тамо с њиме оде срца лака,
Нит' се боји да му дука дође хака.

351 (45). Мјесечина бјеше, тиха ноћ и млака.
Наоружанога Луркана до зуба
Остави за собом на двјеста корака,
И сакри се вјешто иза једног стуба.
Научио бјеше Луркана јунака
Да к њему долети чим зајечи труба,
Али тајну ону није му казао.
Одмах је и дука тамо добазао.

352 (46). Ариодан бјеше према мом алтану,
Одакле је мог'о све видјети јасно.
На прозору стајах у својему стану,
И дуку изгледах, јер је било касно.
Шта наплео бјеше он Ариодану
Да знала нијесам, кунем ти се часно.
Познах дуку намах, у блиједу сјају,
И он знак ми даде, ка' по обичају.

353 (47). Чим Полинес мени знак обични баци.
(Ми смо жене на то вазда брзе биле)
На балкону мене обасјаше зраци.
Бијах у хаљини од бијеле свиле,
Којуно кићаху позлаћени траци;
У злаћеној мрежи, какве ни у виле,
Бијаху ми косе: да Ђиневру младу
Таква мрежа краси, знало се у граду.

354 (48). У Ђиневриноме накиту и рузи,
(Ђиневра је била Морфеју у лону
Не слутећи шта је у судбе јој књизи)
Појавих се дакле јадна на балкону.
Луркано за братом у великиј брузи.
Да би умирио душу своју бону,
И брже стигао када знак му даде,
Тада ће се њему ближе да прикраде.

355 (49). Ух како сам сада ја на себе љýта
За све што се деси на балкону тýна,
Те Ђиневру снáђе судба зла и крýта!
Еле, у хаљини танкој, без зубýна,
На дòксату стајах као више пýтâ,
Озарена зрȁкòм, коју баца лýпа,
И, по жѐљи оног ниткова и пȕшта,
Бијах, несретница, Ђинеура сȕштâ.

356 (50). Могла ми се просто издати диплóма
Да сам Ђинѐура од пете до глáвê.
Што би свјеровао и невјерни Тóма
(А и ко би мог'о одрицати јáвê!)
Јасно бит' мораде и ономе двóма.
Дука, засукавши свилене рукáве,
Успе се уз љестве, које пружих јâ му.
Писну Ариодан, свједок томе срâму.

357 (51). Да знадох шта су му гадни смјери хтјȅли,
Примила га не бих за товаре злâта.
Не знадох, на жалост, и чим смо се срȅли
Рукама му падох ја около врâта,
И пољупци моји посукташе врȅли,
На бруку Ђиневре, невинога цвâта.
Како нехотице попрсках је блȁтом
Пренеражен видје Ариодан с брȁтом.

358 (52). У тај трен у главу крв јȕрнȕ му врýћа,
И наслонив балчак мачев на стијѐну
Шћâше вр̀хом пробит' и срце и плýћа,
Јер за њега живот изгуби цијѐну,
Ал' прискочи Луркан баш тога тренýћа,
Који скривен стàја ка' на углијѐну,
И све видје шта се на дòксату слȕчи,
Само ко је мушко било нȅ докȕчи.

359 (53). Он брата несретна хитрином спрȉјечй
У самоубиству, у злу предузéћу.
Да је био даље, часне ми рȉјечи,
Животу би онај угасио свéћу.
Зар се (рече) тијем од јада лȉјечй?
Ти живјети мораш: допустити нéћу
Да пакосно прича брбљава свјѐтина
Како те умори једна женѐтина.

360 (54). Зе̏мљи си потребан због свога херо́јства,
Не гини за жену без виших врло́ћа̂.
Очи ти свједоче, туна нема дво́јства,
Да та невјерница и лукава зло́ћа
Немаде у срцу ни скрамице чо́јства.
Да је, једном речи, била проста ло́ћа.
Мјесто тебе она нека умре бо̏ље̂:
Оптýжи је краљу; буди крепке во̏ље̂! —

361 (55). То му кресну Луркан отворено, смје̏ло.
Тако Ариодан би лишен слобо̀де̂,
Да изврши тада грозно своје дје̏ло.
Одложивши да се касније пробо̀де̂,
Јер му се живјети није више хтје̏ло,
Привидно умирен с братом отле о̀де.
Да се убит' неће закле се Лурка́ну,
Који повјерова витезу ваља́ну.

362 (56). Страховито мучен љутом својом мо̀ро̂м.
Од брата могаде он да се искра́де̂,
И још исте ноћи нестаде га зо̀ро̂м.
Ходећи подаље од велике ца́де̂,
Већ бјеше, невиђен, далеко за го̀ро̂м,
Када га тражише свуда бадава́де.
На краљеву двору, тржиштем и шо̀ром,
Распитују гдје је, ал' нико не зна́де̂.

363 (57). На двор дође путник од незнана гра̂да
Баш послије тога на десетак да́на̂,
Од кога је чула ојађена мла̂да,
Да је изгубила свог Ариода́на:
Не могавши јаде големе да свла̂да̀.
Скочио је тужан на дно мора сла́на.
Видјех, путник рече, гдје с високе хри́де̂
Стрмоглавце скочи, у пропаст оти́де.

364 (58). Случајно ме сревши он ми рече при̏је
Но што се утопи: Ђинѐуро̂м зо̀ву̑
Ону, с које мене море ће да скри̏је̂,
Ону, којој само лажна срца го̀ву̑;
Чим видиш да вода нада мном се сли̏је̂.
Ти похитај к њојзи, реци ријеч о̀ву̑:
Ја мрем јер сувише видјеше ми о̏чи,
Ах што слијеп не бих — и у море ско̏чи̂.

365 (59). Прогута га одмах дубокӣ зеленац
Управ ондје, гдјено капобаскӣх гōрâ
Према Ирској дуги протеже се венац,
И тим ожалошћен ја ободох дора
К теби, која злу си овоме студенац,
И данас ево ме сред краљева двора. —
Вијест ова цури такве зада јаде,
Да чувши је на тле као мртва паде.

366 (60). Ах да успомена може да се здӯхâ
На призор што виђех у њезинōј сōби
Те жалосне ноћи око доба глӯха!
Мишљах јадне своје груди ће да здрōбӣ,
Кадано их поче рукама да грӯхâ.
И да не би мене, ножима их прōбӣ.
Његове ријечи уши јој тӯвише:
Ја умирем јер сам видио сӯвише.

367 (61). По цијелој земљи убрзо се чӯло,
Да се утопио од големе тӯгē.
Чешће око краљу сузама се дӯло,
Јер од њега бољег им'о није слӯгē.
Сада рибе ждеру тијело му трӯло,
Плачући вељаху Ђиневрине дрӯге.
Луркан, ком без брата живсти не вријēдӣ,
Хтједе већ у самрт њему да слијēдӣ.

368 (62). Страшне мисли собом душу њему пӯнē,
Шта да ради, јадан, о том само гâтâ.
Зна да брат му сада само зато трӯнē,
Што га она нагна кобног оног сâта;
Мни, ако л' осветом на Ђиневру грӯнē,
Дужност испуниће, што је Богом дâта;
Ћути ли, подлац је: нек немилост крӯнē,
Пожње, само љага нека буде спрâта!

369 (63). Рече краљу јавно у престоној сали,
Која бјеше пуна знаменитих љӯдӣ:
Сире, молим ти се, душе не печали,
Што ти казат' морам јаде својих грӯдӣ;
Пе кажем ли право, па ватри ме спали.
Ђиневра ми брата нагна да полӯдӣ.
У љубави њега изневјери гадно,
Те је од очаја завршио јадно.

370 (64). Поштено служећи краљевској ти вла́ди,
Вазда готов за те на мегдану мрӥјет',
Љубљаше је чисто, живљаше у на́ди,
Да ће му красити негда брачну клӥјет,
Кад незнан човјек се к дрвету поза́ди,
С којег он је само мирисао цвӥјет.
Прӥкра̂де, у̏спе се, сла̀ткӣ плод му о̀бра,
Те мој брат остаде без својега до̀бра. —

371 (65). Све по̀том испричав у јеткоме то́ну
Шта се деси ноћу, он собом свједо̀чӣ,
Да Ђиневра цмокну момка на балко́ну,
Чији лик нѐ стиже до његових о̀чӣ;
Да брат његов хтједе своме срцу бо́ну
Крв још исте ноћи па̀лошем да то̀чӣ,
И да готов јесте да се с оним бо̀рӣ,
Који истинитост исказа му спо̀рӣ.

372 (66). Ах помисли само (Далинда на̏ставӣ)
Како је потресло то јаднога кра́ља!
Да му блато пр̂сну̑ по чистој за̏стави,
О том говораху близӥна и да́ља.
Срце му покрише чиреви кра̏стави.
Јад се нѐвидовнӣ на душу му сва́ља,
Јер не буде л' никог да по̏ срцу ма̏знē
Мачем со̏ка, шћер ће закони да ка̏знē.

373 (67). Мислим, господине, биће теби зна̂но,
Да смрт ону казни по закону лу́ду
Која не у бра́ку, како ј' Богом да̂но,
Већe с драгим својим живује у блу́ду.
Не буде ли с лица злочинство јој спра̂но
За тридесет дана, предаје се су́ду,
А сматра се да је мученица свѐтā,
Згуби л' когод со̏ка, који њу клевѐтā. —

374 (68). Вјерујући отац да је она пра̏ва,
Да огласе ово растури гласни́ке:
Ко згуби Луркана, томе на дар сла̏ва,
И мӥра̂з и рука Ђинѐурē ди́кē.
Али, го̏сподāру, голема је стра̏ва
Обузела данас најбоље војни́ке
Од силна јунака, од клета Луркa̍на:
Нико с њим не смије дијелит' мегда́на.

375 (69). Ах онај који би мог'о узет' на́ се,
Да краљу са душе скине јад и сје̑ту,
Да дјевицу чедну од самрти спа́се̑,
Отклони од земље срамоту и ште̑ту,
Тај сад у туђини добра коња па́се̑,
Јер оде одавде у прошломеље̑ту.
Док он славу жање, рујна пије ви́на,
Сестрица му страда: мислим на Церби́на.

376 (70). Да са своје шћери љагу ову спе̑ре̑
Не само оружјем, већ и правдом стро̑го̀м,
Краљ нареди да се сваки доказ бе̑ре̑,
Који дјеву правда пред људма и Бо̑гом.
Усљед изванредне те његове мје̑ре̑
Хапса̀на се наби соба̀рицо̀м мно̑го̀м.
Помислих, деси л' се тако што и мѐни,
Ја и дука ћемо бити сатрвѐни.

377 (71). Будућ' узрок беди Ђинѐуре̑ чи̑сте̑,
Бријег мисли грозних на мене се сро̑ни̑.
Ох, ако икада у невољи би̑сте,
Појмићете страву, што у бјегство го̑ни̑:
Ја к дуци утечем јоште ноћи и̑сте̑.
Он рече у замак један да ме скло̑ни̑.
Да не идем сама кро̑з горе и лу̑ге,
Он ми, као пратњу, даде своје слу̑ге.

378 (72). Ти видје да жарко Полинѐса љу́бих
Из цијеле ове жало̀вите̑ при̑че̑;
За ме он и̏маде осјећаја гру́би̑х,
Не оних, којима витези се ди̑че̑.
Злочинство његово ако не растру́бих
Бјеше, што ми срце против тога ви̑че̑.
За ту своју чврсту у љубави ста́лно̀ст
Од њега доживјех грозну незахва́лност.

379 (73). Ах издајник овај и зликовац кру̑ти̑,
Кога сам љубила као себе са́му,
У души опакој започе да слу̑ти̑,
Да ћу оправдати пресвијетлу да́му,
Испричати злочин онај његов љу̑ти̑,
Не дати да умре невиност у сра́му,
Па као што видиш ето се ри̑јеши̑
Да мене убије и Богу згри̑јеши̑.

380 (74). Нареди слугама својијема та̑јно
Чим у шуму стигну да смакну мене́ка.
Тако вјерност Амор награђује ва̑јно!
Веће животу ми не бијаше ле́ка,
Кад на моју срећу, јамачно слу̏ча̑јно.
Пут нанесе амо данаске тебе́ка.
То је тако било, господару хра̑но. —
Заврши Далинда јашући ла̀га̑но.

381 (75). Као поручена прича је цијѐла
За Риналда била, јер она је њѐму
У питању спорном свјетлости нијѐла.
Извијештен дакле Далиндом о свѐму.
Летио је дјеви он као стријѐла,
Да отклони од ње бијѐду голѐму.
И да бјеше крива шћаше да се бӣје̑
За њу; сад, наравно, у толико прӣје.

382 (76). К Сент-Андрији дакле у највећој пре̏ши
(Краљ са Ђинѐуро̑м у томе је гра́ду.
Ту ће бит' и двобој) витез овај спје̏шӣ,
Да спасава душу, невину и мла́ду.
Да уцвијељена родитеља тје̏шӣ,
И захвалност пожње на честиту ра́ду.
Кроз дубраве многе пошто сретно прòмче
И граду дојезди, срете једно мòмче.

383 (77). Риналдо му викну: пријатељу, ста̏ни!
Знаш ли ново штогод о краљевој шће̏ри? —
Онај одговори: витез један стра̏нӣ,
С лицем под визи́ром, до́ђе да се мје̏рӣ
С Лурканом, и њега згуби или ра̏нӣ.
Нико не зна којој припадлежи вје̏ри,
Ни како се зове; сам сеиз му вѐлӣ,
Имена му не зна, ма да знати жѐлӣ. —

384 (78). Рӣна̑лда још више те ријечи дра̑же̑,
Те по̏тече пољем што се туда ширӣ.
Ја у град не смијем, Далинда му ка́же̑, —
Ал' он је охрабри, и она се смӣри.
Пред капијом градском рекоше му стра̑же:
Да Луркану живе часа овог спӣрӣ
Незнан јунак већ се на боришту спре̑ма̑.
Куд свак оде; никог сад у граду не̑ма̑.

385 (79). Оба мегданџије још од ране зо̀ре̂
На пољ̀ани, што је граду с друге стра́не̂,
Пред силним свијетом већ се љуто бо̀ре̂,
Ломе копља бојна, маче, буздова́не,
Оклопе и шти́та, и бијесно мо̀ре̂
Деснице витешке и коње ваља́не. —
Риналдо је кроз град похит'о к пољ̀ани
Далинду оставив у једној мехѝни.

386 (80). Није мог'о и њу тамо да повѐде̂;
Рече јој да чека док се отуд вра̂ти̂.
Њој од страха прса помало се лѐде̂,
Кад остаде сама, и дршћу јој гња̂ти.
У тр́ку јурећи витез тамо грѐде̂,
Гдје ће се зликовцу заслуга да пла̂ти̂,
Гдје се Луркан храбри, пред очима кра́ља,
Бори са витезом из страних зема́ља̂.

387 (81). Крај бораца сто́ји на мејдану бо̂јну
Под оружјем осам племића пјеша́ка̂,
С дуком Полинѐсом на вра̀нчићу го̂јну,
Ком је власт од краља дата данас ја́ка
Да ред одржава, докле своју во̂јну
И борбу не сврше обадва јуна́ка.
На лицу му радост огледа се ве̂ља̂,
Мни, данас цуру ће ка' црва да сме̂ља̂.

388 (82). Сваког часа за то могућност је ма̏ња̂,
Јер, ено, Рѝна̂лдо на Ба̀јарду ју̑ри̂
(Којино у пјени бијелој се ба̏ња̂):
Да истину каже краљу он се жу̑ри̂.
С пута му се мало и велико скла̏ња̂,
И неред се прави, и дука се ду̑ри̂.
Ено, стиже краљу. Сад ће сплетку цр̂ну̑
Открит'. Око њега свјетина се згр̂ну̑.

389 (83). Кад народ узрујан преста да се мѝче̂,
И наста тишина врх цијеле ра̂вни,
Риналдо, краљу се поклонивши, кли̏че:
Обу̑стави борбу, господару сла̂вни̂!
Из неспоразума свађа ова ни̂че,
Са тајне ћу застор подигнути та̂вни̂,
Око Ђиневре се многа сплетка сти̏че̂,
Све то изнијећу на суд овај ја̂вни̂.

390 (84). Онај од бораца, који брата свêтй.
Није крив, јер њега прави кривац вȁрâ;
Други борац првом смрћу за то прêтй,
Јер овај поштење Ђинèури хȁрâ,
Те ма како исп'о двобој овај клêтй,
Ожалостио би много тебе цȁра.
Све ћу испричати; али да се бéди
Тој доскочи, борбе престанак нарéди. —

391 (85). Ма да под визи́ром бјеше и клобу́ком,
Његова спољашњост придоби владáра,
И да бој престане знак је дао ру́кôм.
Риналдо пред скупом првијех бољáрâ
Суд изрече тада над оним хајду́ком,
Обасу га кишом моралних шамáрâ,
Испричавши како рђа дјеву хтјȅде
Убит', пошто образ упрљат' јој смјȅде.

392 (86). Готов да подлога Полинèса смлȁвй.
Покуша ли прати образ на мегдáну,
На расположење он се њему стȁвй.
Изобличен тако на јасноме дáну
Дука, ма да бјеше у великој стрȁви,
Ти лажеш, — подвикну витезу ваљáну.
Један према другом пошто ближе стȁше,
Као звјерови се побјешњели клȁше.

393 (87). Дука на Рѝнâлда, стȁмена ка' хри́да.
Груну, и зајеча у ȍколу гȍра
Од судара силног ȍклôпâ и ци́дâ.
Видећи да свиће јадној цури зȍра,
И да омрзнути већ долија ђи́да,
Народу и краљу с душе спаде мȍра.
Да правда победи свијет Бога мȍлй,
Јер опака дуку слабо когод вȍлй.

394 (88). Видјевши да ву́чјй откри му се слѝјед,
Дука је дрхтао од велика стрȁха,
И бијаше, рђа, као крпа блѝјед.
Риналдо, страшнији ода змаја плȁха,
Брзо му нанесе смртоносни врѝјед:
Пробуши му груди, пресијече дȁха.
Дјела свога злога пȍжње гори нáжањ
Када га Риналдо натȁче на рáжањ.

395 (89). Пошто му отвори на грудима врáта,
Те му вид очињи у том трѐну бљȅснŷ,
Баци га од коња неколико хвáтâ,
Те с копљем у грудма он о земљу трȅснŷ.
Тад народ загрмје: то нек му је плáта
За недјело гадно, и рукама пљȅснŷ.
Видећ', е је жићу пресјечен му жи́вац,
Сок признаде краљу да је био кри́вац.

396 (90). С пошљедњом ријечи његова признáња,
И пошто по земљи крв му си̑лна пли̑нŷ,
Из тијела њему, ка' из трула пáња,
Управо ка' паклу зла се душа ви̑нŷ.
Краљу, коме ћерка из ужасна стáња
Избави се, радост преко лица си̑нŷ.
Са свога се мјеста диже владар стâри̑,
Те Риналду врлом топло благòдâри̑.

397 (91). Кад Риналдо диже шљѐма и визи́ра,
И краљ га пòзнаде (одавно га знȁде),
Овај га пољуби, јер му опет ми́ра
И радости срцу ојађену дȁде.
Што се тиче страног оног кавали́ра,
Који изненада на бориште стȁде
Да Ђиневру брани витешки и вјȅрно,
На страни, усамљен стајао је смјȅрно.

398 (92). Краљ, пришав му ближе, лијепо га мȍли̑,
Да не крије лица у тешкоме шљѐму,
Јер пошто и њега као сина вȍли̑,
Нек открије главу и каже се њѐму.
Не хтједе се казат', али краљ га склȍли̑,
И он диже визир — и чуду голѐму
Сви се зачудише. Што не бива чêсто
Случи се, ал' о том пјевање ће шêстô.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ШЕСТА

Тешко сваком који мисли да прита́јӣ
Трагове својијех учињених за́лâ,
Јер све када ћути, земља тада гра́јӣ,
Што им је у себи прибјежишта да́ла.
Искра Божје правде по кашто се сја́јӣ
У зликовцу самом и ради мора́ла
Нагони га да их сам он ода глу̑по,
Те послије гријех плаћа врло ску̑по.

400 (2). Не могаше дуци у души да ла̏кнê,
Док Далинди живот у грудима вра̑ше,
Јер у застор тајне могла је да та̏кнê,
И открије злочин, те он за то мња̑ше
Ако ли дјевојку са свијета сма̏кнê,
Да остат' некажњен за недјело шћа̑ше.
Ал' ето доли́ја, умјесто да ћа̑рӣ,
Баш кад нови злочин са старијем спа̑ри.

401 (3). И тако изгуби за једно трену́ће
Све што је имао: пријатеље сво̀је,
Славу и господство, живот и иму́ће.
Стих мој веће поче о томе да по̀јê
Шта наста послије оне борбе вру́ћê:
Зачуђени (рекох) сви гледећи сто̀јê,
Јер Ариодана ту пред собом ви̑дê,
Пошто незнан јунак шљем са главе ски̑де.

402 (4). Јест, баш Ариодан ту пред њима сто̀јӣ
Под оклопом, пунан здравља и живо̀та,
Онај, кога свако међу мртве бро̀јӣ, —
Од чуда присутне обузе њемо̀та.
Не велим да сла̀га путник онај, ко̀јӣ
Смрт његову јави, јер није срамо̀та
Казати истину коју виде о̏чи:
Ариодан збиља у океан ско̏чӣ.

403 (5). Нагнан очајањем жив у̏ раку сје̏шће
По кашто очајник, али му из гру́дӣ
Прохтјев за живо̑том појави се че̏шћȇ,
Чим осјети како смрт ледена сту́дӣ.
Да живот очува тад пожели же̏шћȇ
Но икад, и смрти он утећи жу́дӣ.
И Ариодан се, чим у море па̏де,
Покаја, исплива, на обалу ста̏де.

404 (6). Да самоубиство носи жиг рези́ла,
Поста јасно одмах овоме дѐлији.
Причекати жѐља сада му је би́ла
Ту код калуђера једног у ћѐлији,
Шта ће му о смрти Ђинѐура ви́ла
Рећи (према којој бјеше све врѐлијӣ):
Да ли ће је чама спопанути гњи́ла,
Или ће јој данци постат' весѐлијӣ.

405 (7). По цијелој земљи ускоро се зна̏ло
Да Ђиневра, чувши да у океа́ну
Утопи се сунце, што је њојзи сја̏ло,
Ојађена проли многу сузу сла́ну.
Дављени́ку нашем то је чудно па̏ло,
Јер тај глас доприје и Ариода́ну.
Са том се вијешћу јоште и та здру̑жи,
Да Луркан Ђиневру родитељу ту̑жи.

406 (8). Ма да брата свога срџбу добро схва̏тӣ,
Ипак се на њега због оптужбе љу̑тӣ,
Јер и њега боли кад Ђиневра па̏тӣ,
Несрећан је када око јој се му̑тӣ.
Још до̏зна да неће нико да се ла̏тӣ
Њезине одбране, јȇра свако слу̑тӣ,
Да би изгубио русу главу сво̀ју
Са храбрим Лурканом у витешком бо̏ју.

407 (9). Та тужба из уста чо̀вјека поште̏на,
Као што је Луркан, многима је ре̏кла,
Да је збиља крива красна она же̏на,
Тер и с тога није браниteља сте̏кла.
Ма да је порфиром била одјеве̏на.
Ариодан, ког је вијест ова пе̏кла,
Реши, након борбе, што га стаде ску̑по.
Са братом се туђи, ма то било глу̑по.

408 (10). Зар ја да доживим да узроком мо̀јӣм
(Вељаше у себи) Ђине̏ура гӣнē?
Само једне смрти ја се данас бо̀јӣм:
Умријети пошто она у гроб рӣнē,
Јер Ђиневра, коју од себе не дво̀јӣм,
Још је моје сунце усред ове тмӣнē.
Погинућу за њу ако је и крѝва:
Смрт њена не смије затећи ме жѝва.

409 (11). Пропашће и она, ал' послије ме̏нē.
Брат ће ме убити у борби, јер нѐћу
Да убијем брата због невјере же̏нē.
Ипак, умирући сама себе клѐћу,
Што и њу догоним до раке студе̏нē.
Но тјешим се што ће у мом предузѐћу
Познати ме ко сам, а и дуку̏, ко̀јӣ
Пред невољом њеном равнодушан сто̀јӣ.

410 (12). Увидјеће да ме жића она ста̏јē.
Ма да ми је са ње срце пуно ра̂нā,
Док Полѝнес неће за њу ни да ха̏јē.
Јоште биће тијем и прилика да̂на
Мом несретном брату да се љуто ка̏јē.
Што оптужба она паде му с у̑сāнā.
Јер баш када мисли да менека све̂тӣ,
Својом руком сурват' у гроб ће ме клѐтӣ.

411 (13). С том одлуком човјек витешкога ко̏ва
Једног јутра чим се јави дан бӣјелӣ,
Ода пу̏стинӣка и његова кро̏ва
Незнан оде, мегдан с братом да дӣјелӣ.
Купио је одмах добра коња но̏ва,
И оружје ново, и такум цӣјелӣ.
Све је било црно. Ради добре пла̏тē
На̏ђе се и сеиз. Остало већ зна̏те.

412 (14). Кад већ дука мртав лежаше на трáви,
Достојно награђен за ужасна дје̑ла,
Он шљем диже што му бијаше на глáви,
Као што је пета пјесма веће пје̑ла.
Краљ радостан, једва вјерујући јáви.
Ариодана је похвалио смје̑ла,
Што и против брата употреби си̏лу,
Да би од срамоте сачувао ми̏лу̑.

413 (15). Краљ, на молбу прве при̏дворске̑ госпòде̑,
И на Риналдову, а јоште и с то̏га,
Што Арјоданове врлине му гòде̑,
Даде шћер овоме да у име Бо̏га
У браку живују и дјечицу рòде̑.
Све дукине земље, дивна села мно̏га̑,
Даде им у ми̏ра̑з, јера срамном смр̏ћу
Вла̏стеоска̑ добра владару се вр̏ћу̑.

414 (16). Риналдо испроси милост у владáра —
Знате ли за кога? За Далинду, кòја̑
Пошто у љубави дотле мало шáра,
У манастир оде, да за дјела свòја
Испашта и живи крај светог олтáра. —
Наставиће причу сада пјесма мòја
О ваздушну путу Руђера сердáра,
Што мним, читаоче, и жеља је твòја.

415 (17). Коњ му, крила ширећ' а кочећи кра̑ке,
Јевропи је давно окренуо пéту,
Јер је прелетио чак и оне зна̑ке,
Које Херкул пловцу стави као мéту.
Оставив за собом брегове и ла̑ке,
Над морем јураше у хитроме лéту.
Јунак бјеше Руђер, ну ја мислим о̏пе̑т
Стрепи што на такву висину је по̏пе̑т.

416 (18). Залуд у̏зду тр̏за и гласином кли̏ца,
Помамни Хипòгриф, као иста ха̏ла,
Непрестано даље ваздухом се ми̏ца,
Докле је пламеном ноздрва му сја̏ла.
Нема те брзине ни најбржа ти̏ца,
И ја сумњам да је муња икад па̏ла
Са таквом брзином с ледених облáка̑,
С каквом је Хипограф носио јунáка.

417 (19). Коња, што лећаше као и стријѐла,
Која правце лети све по једној пру́зи,
Нȃјзȃд на острво крила су снијѐла,
Слично опјеваном у старинској му́зи,
Куд стругну без душе и без одијѐла
Залуд Нимфа (зборим сад о Арету́зи),
Непрестано бјежећ' испод океа́на
Од њоме пакосно кињена јара́на.

418 (20). С Руђером, ком жмире од умора кȁње,
По ваздуху кру̑ге цртајући лȇтом,
Најприје велике, а послије мȁњȇ,
Коњ се на острво, окићено цвȇтом,
Сред инђиског мора, као усред бȁњȇ,
Спусти, не видјевши цијелијем свȇтом
Брежуљака љепших, ни слађега хлȃда,
Ни бистријих река, ни мекших лӣвȃдȃ.

419 (21). Гледа Руђер горске те врхове плȃвȇ,
И палме и мӣрте, чѐмпресе, цитро́не,
Гледа како кедри дижу своје глȃве,
А стене у̑ мору расхлађују но́не.
Лахори с висова, гдје се леди крȃвȇ,
Студећ' ублажују жар огњене зо́нȇ;
Мелодија лишћа успављиво бру́јӣ,
А кроз њу се чују умилни славу́ји.

420 (22). Ту свакога блага природа је да́ла:
Риба у ријеци игра се и плòвӣ;
Сред румених ружа и бијелих ла́лȃ,
Зечићи се јуре, нико их не лòвӣ;
Стене пуне злата, обале кора́ла;
Звјерад по пољима травицом се тòвӣ;
Туд скакућу козе, кошуте и ср̑не;
Ту несреће нема, нити глади цр̑нȇ.

421 (23). Прије него што је коњ на земљу пȁо
Држећ' у̑зде Руђер скочи му с рȁмена,
И срећан је био кад је на тле стȁо,
Те под собом видје темеља стȁмена.
Хипогрифу више летјет' није дȁо:
На обали испод висока кȁмена
За једну је мирту крај голема ке́дра
Привезао коња плаховита, је́дра.

422 (24). При́ђе к поточићу што бијаше ту́де,
И опрости себе гвоздена оде́ла.
Док се ту одмара очи њему блу́дê
Од обале морске к вȉсу витих је́лâ;
Гута лахориће, што пријатно сту́дê,
Гледа по цвијећу пословање пче́лâ,
Слуша како вјетри кроза грање гу́дê,
И душа његова уживаше це́ла.

423 (25). Над њиме се свила мирѝшљива лȉпа;
А он у том хладу снажи своје сȉле;
Пије воду хладну, по лицу је сȉпâ,
Спира капље зноја, што су челом врȉле;
Брчка се рукама и камичке пȉпâ,
И таре забрекле на мишкама жȉле.
Три тисуће мȉљâ под тешким панци́ром
Прелетјев, уморан жуђаше за ми́ром.

424 (26). Њему, кога гвожђе тако дуго сте́за,
Добро дошла бјеше дивна ова ȁда.
На једанмах коња обузеде је́за,
Те, нечим поплашен, силну вриску нȁда.
Мȉрту, за коју га он отоич ве́за,
Дрма и потре́са, тако се обȁда.
На клаћеној мирти ено грање шу́штȋ,
А лишће опада и по земљи пљу́штȋ.

425 (27). Када човјек стâрȋ пâњ у̏ ватру ту̏рȋ,
Чија је среди̏на још у влажну ста́њу,
Ме́згра почне врити у прасци и бу̏ри,
Ширећи се кивно по су́хôме тка́њу;
И док огањ тако површину пу̏рȋ,
Гњȇвно вода споља избија на па́њу:
Иста срдња мирту, и још можда гȍрâ,
Сна́ђе од потреса, те јој прште кȍра.

426 (28). И глас овај чу се кроз препуклу кȍру
(Њим, наравно, Руђер би зачуђен згȍља):
Зло чинити мени, несретноме створу,
Мислим да не може бити твоја вȍља,
Нити да си дош'о с тог у ову гȍру;
Ако си и душом, као што си спȍља,
Лијеп, ти уклȍни коња, јер ме му̏чȋ;
И без тога гутам доста веће жу̏чи. —

427 (29). Руђер пренеражен разрогачи ȍчи
Још на прве јеке тужног овог тона.
Спазив да глас иде из дрвета, скȍчӣ
Те опрости мирту и коња и спȏна,
И прозбори њојзи, пошто ближе крȍчӣ:
Ма ко да си, душо, јадовита, бȏна,
Дух човјеков или горска вила кàквâ,
Прòсти што те с мене сна́ђе мука тàквâ!

428 (30). Нијесам љубитељ пакоснијех дјȇлâ,
И да само знадох да се душа скрӣвâ
Под кором дрвета, чудновата тȇла,
Не бих допустио да ти штета бӣвâ.
Ко си, и ко тебе од свијета бȇла
Одлучи, да дознам жѐља ми је жӣвâ.
Тако те облаци не потукли грȁдом,
Кажи ко те таким ȕцвијелӣ јȁдом.

429 (31). Сад или касније, ако Бог да срȅћȇ,
Помоћи ћу да се ублаже ти јȁди;
За зло што учиних даћу добро вȅћȇ
(Говорећи мирту милује и глȁдӣ);
Силу, што у дрво душу твоју мȅћȇ,
Могнем ли сузбити, сузбићу је, знȁди!
Зȁклињȇм се својом драганом ваља́нȍм. —
Мирта се зȁтрȇсе сваком својом гра́нȏм.

430 (32). Руђер је гледаше плачевнијем ȍком,
И сȕза му једна скотрља се с бра́дȇ.
Кора се миртина тада обли сȍком,
Какав излази из гранчице мла́дȇ,
Када је покрије пламен својом цȍком,
Па ће гла́сак овај од себе да да́дȇ:
Твоја плȅменитȍст истинита, прȁвâ,
Да ти све испричам мене принуђава.

431 (33). Астȍлфо некада бијаше ми ӣме,
Син бијах Ото́на, инглеског влада́ра,
Ал' злост ме разду́ха као вјетар дӣме,
Дичих се титулом Карлова серда́ра,
Плових на валима глоријине плӣме.
Бјех рођак Риналда, царског барјакта́ра,
Љепотом очарах очи многе жѐнȇ, —
Ма и ȕпропȁсти та љепота мѐнȇ.

432 (34). Негда Риналд и ја с друштвом (тада бјȅсмо
На повратку дȍма с инђиских ȍстр̑вâ,
Тамнице проклете допанули гдјȅ смо,
Те не оста од нас трага нити стр̑ва,
Јер од јада вељег поскапати хтјȅсмо,
Да нас нȅ избави јуначина пр̑вâ
Рòлâндо) — јежђасмо ка западу пр̑аво.
Кроз пешчане пу̏сте, вјетровите здр̑аво.

433 (35). Путујући тако једног јутра р̑ано
Стигосмо гдје дворе имаде Алчи́на,
Којима приморје, чаробно и стр̑ано.
Величанствено је постоље и би́на.
Она, чије око, од разврата пј̑ано,
Сажиже младиће с пете до перчи́на,
На обали сама рибице лу̏дице
Мамљаше погледом, без мреже, у̏дицê.

434 (36). Свакојака морска чудовишта ту́не
На обали бјеху, сјем малијех ри̑бâ:
Морски пси и коњи, па и морско ју́не,
Китови под којим обала се ги̑бâ.
Нека од тих чуда, сред ти̏шмê и бу́нê,
Трчаху, лежаху нека удну гли̑ба.
Гледати је било занимљиво вр̑ло,
Како све то мами њен поглед и гр̑ло.

435 (37). Глас њен, каква нема чак ни у славу́ја,
Довабио бјеше највећега ки̑та,
Што га је носила игда морска стру́ја.
Гледасмо га мирна, опружена, си̑та,
Па се преварисмо, уједе нас гу́ја
(Грјешни човјек често са суђењем хи̑тâ,
Ум плови зȁблудôм као водом др̑вце)
И мислисмо да је кит онај ȍстр̑вце.

436 (38). Скупо је менека та заблуда ст̑ала.
Алчи́на, која је била пуна ма́нâ,
Која рибе звати мађијом је зн̑ала,
И чија је сестра вјештица Морга́на,
Похлепним очима на мене је зј̑ала,
Па да би у мени добила јара́на,
Смисли ме одвојит' од мојега дру́ста,
И овако њена прозборише у́ста:

437 (39). Господо (рече нам, дошетавши бли́зу,
С врашким осмијехом коме нема па̂ра,
Те спазих бисерних зу̏бић̂а̂ јој ни́зу),
Мој двор има свега, што чо̀вјека ча̂ра̂,
Ни цар Карло нема тога у Пари́зу;
Зовем вас у име гостопримства ста̂ра
На конак; дивну ћу спремити вам го̀збу,
Показат' богаство; примите ми про̀збу.

438 (40). А желите ли се дивити сире́ни,
Која пјесмом морске утишава ва̂ле,
Ходите овамо, не будите ле́ни,
На ледину ове оточице ма̂ле̂, —
И показа кита што је сличан сте́ни;
Превари ме клета, громи нек је спа̂ле̂,
Те постадох жртва ма̂шта̂ својих глу́пи̂х:
Брзоплет, ка' вазда, ја на кита сту́пих.

439 (41). Узалуд Ри̏на̂лдо и Ду̏до̂н са њи́ме
Махнуше ми руком да не идем та̏мо.
Вјештица Алчи́на, задовољна ти́ме,
За мном скочи, стаде баш уз моје ра̏мо.
Уздрхта ми срце од страха и зи́ме̂
Кад острв оживје, кад погледах са̏мо,
Силни кит како се, на заповест ње̂ну,
Пливајући брзо на пучину кре̂ну̑.

440 (42). Ри̏на̂лдо се баци тад у море сла́но
Да мене спасава, или за ме ги̏не̂,
Ал' небо загрмје и постаде вра́но,
И диже се бу̏ра усред ове тми̏не̂,
Те можда погибе то момче ваља́но.
Јад Алчи́на зна̏де с душе да ми ски̏не̂,
Те на њ заборавих. Дан и ноћ цијѐла
Прођоше у пло̀ву бржем но стријѐла.

441 (43). Допловисмо најзад у крајеве о̀ве̂,
На о̏стрво којег понајвећи ди̏о
Проклете Алчине својином се зо̀ве̂.
Лођи̏стиле̂, сестре њене он је би̏о,
Ал' јој га преоте да пизми уго̀ве̂.
Законитој шћери Лођистили ци̏о
Остави га отац, јер многи су мне́ња
Да су оне двије плод родоскврње́ња.

442 (44). Алчи́на, Морга́на душу врло ху́ду
Имају, и зле су и опаке згâди;
Живе у пороку, злочину и блу́ду,
Док на добру ближњих Лођи̏стила рâдй.
Много пута војну, бијѐсну и лу́ду,
Пуну сјече, крви, пожара и глâди,
Дигоше на сестру и народ јој би̏ше,
Отеше замкова од стотину ви̏шê.

443 (45). Чиста и правична као и Теми́да,
Лођи̏стила тужна сузним оком гле́дй,
Како руше дворце, које она зи́да.
Све би изгубила већ толико ре́дй,
Ал' је штйтй залив и висока хри́да;
Без тога јој не би ни десетак пе́дй
Острва остало од з́лијех сеста́рâ,
Од којијех нема већих зулумћа́рâ.

444 (46). Оне тебе гоне, Бог нека им плâтй,
Са твојих врлина, непорочна дјêво!
Сада главној ствари прича нек се врâтй,
И каже, не свр̀ћућ' нȁ десно ни лêво,
Како ми се глава, труп, руке и гњâти
Ах у ово тврдо претворише дрêво.
Алчинине дражи не бијаху мâлê,
Јер могоше страшћу мене да зȁпâлê.

445 (47). Пренесавши на ме срца свога јȁру,
Постиже да моје ста за њом да лу́дй,
Те са њоме тонућ' у разврата бȁру,
Одрекох се свега, свијета и љу́дй,
Сметнух с у́ма дру̂ге и мајчицу стȁру,
Дух за узвишеним преста да ми жу́дй,
Заборавих своју дужност према цȁру,
Срках отров кужан из њезиних гру́дй.

446 (48). Гурнувши ме тако у порока бе̏зну,
Где ми срце гадни разгризаху цр̂ви,
У нечисту љубав она са мном гре̏зну̂,
Од разврата поче просто да се стр̂вй.
Милосни́ке, пређе за којима че̏зну̂,
Отјера (нијеса́м ја јој био пр̂вй,
Њих имадијаше читав један ха́рем),
И називаше ме својим господа́рем.

447 (49). С њом живећи усред ове рајске клúмê,
Потпуно уживах сва земаљска блâга;
Обѝлато свега имадијах чúме
Свог драгана жели усрећити дрâга.
Ал' након прољећа наста доба зúмê,
Јер грамзиво срце тог женскога врâга
Нáђе идол нови, мене презре стрâшно,
И поче живјети с другим рȁскалâшно.

448 (50). Након благовања од мало мјесéцû
Ко је она познах, ал' бијаше кȁсно.
Нȁвасати пића сладострасној жéци
Гадне ове жене видјех није лȁсно, —
Мало би га било у читавој рéци.
Предавши се новом љубазнику стрȁсно,
Отјера менека. Сад овако стрâдâ
Ка' ја дрȁгâнâ јој толико хѝљâдâ.

449 (51). Чаробница ова, да се не би чȕла
Срамота њезина по свему свијѐту,
Да је не би пјела пјесма, нити фрȕла,
Нас, драгане своје у жића цвијѐту,
Претвара у звјерад и у стабла трȕла,
Жеђи нам и глади удара дијѐту.
Од мене начини ово дрво крúво;
По шумама овим скоро све је жúво.

450 (52). Онијех што пате у овоме кýту,
Скривѐнôм од света, дугȁчка је лȉста.
И тебе који си по ваздушну пýту
Дошао, судбѝна очекује ȉстâ.
По свили, кадифи и по злату жýту
Ходићеш, и чȕдâ уживати трȉста,
Јер ће те прȍжȇти пожуда јој жȃркâ,
Ал' најзад и ти ћеш постанути ствȃрка.

451 (53). Све сам ово теби испричао мȁјде
Ради среће твоје и твојега спâса,
Ал' тешко од тога да имаднеш вȁјдê.
Ну, како су људи различита стâса,
Тако су и ýма, те ћу ипак, хȁјде,
Вјеровати да ћеш чути мога глâса,
Па ћеш савладати од пожуде јéзу,
И према Алчини бити на опрéзу. —

452 (54). Ућута. Да сања Руђеро је мнио.
Још о̏д прије он је по чувењу зна̏о,
Да је Астолф рођак драгани му би̏о,
Те му је, наравно, било врло жа̏о,
Што се дивни момак сав у̏ дрво зби̏о.
Радо би му јунак помоћ своју да̏о,
Ал' не знајућ' како, он је сузе ли̏о,
И празну утјеху јадној мирти сла̏о.

453 (55). Пошто то учини колико је мо̏го̀,
За пут који води к Лођистили пи̑та̂;
Алчинине земље клонити се стро̏го
Жели, јер се боји по њојзи да ски̑та̂.
Пута тог имаде, ал' стрмен је мно̏го,
Одговори душа, у дрвету скри̑та;
Ја познајем добро све земљиште мје̏сно:
Иди прво право, па уз бријег де̏сно.

454 (56). Желим ти заштиту милостивог Бо̏га,
Јер срешћеш па путу страховите че̏те,
И тешко да буде што од пута то̏га.
На њих се досада многи јунак спле̏те,
Оне су под сте̏го̂м духа једног зло̏га,
Страх ме да и теби не нанесу ште̏те.
То су Алчинине пограничне стра̂же:
Пролаз бране свјѐма, што побјећи тра̂же̑. —

455 (57). На упуству Руђер мирти рече хва́ла,
Па по́ђе, а коња за ди̏згине во̏ди̑.
Узјахати њега није богме ша́ла,
Јер у вис привлаче небесни га сво̏ди.
Ходећи Руђеру прилика се да́ла
Размѝшљат', и воља у њему се ро̏ди̑
Прије допанути најгрђијех за́ла̂,
Но пристат' Алчи́на ду̑ши да му шко̏ди̑.

456 (58). Радо би, до душе, на коња се пе̏о,
Те да се кроз ваздух Лођистили жу̑ри̑,
Ал' сјећа се како час је онај кле̏о,
Кад коњ у вис летну ка' о̀рао су̑ри̑,
Те му земљу сакри непровидни ве̏о,
Јер коњ ђем не верма, но по ћефу ју̑ри̑.
Руђер мни чету ће да смрви и зга̏зи̑.
Сат један касније град Алчинин спа̏зи̑.

457 (59). Око с тога града нерадо се ски̑да̑,
Тако му је слика пријатна и ми̑ла.
Опкољен је пасом дебелога зи̑да,
Чијано се стреха под облаке ви̑ла.
Вјерујући зра̏ци очињега ви̑да
Мним сав је од злата; многи мни да си̑ла
Мађиска од блата створи овај бе̏дем.
Узми како хоћеш, — нећу да се је̏де̑м.

458 (60). Пред собом у̏гледа дуга̀чку поља̀ну,
Откуд лахорише мириси од ру́же̑.
Друм градској капији води ка' по дла̀ну,
Прав је као што је затегнуто у́же.
Не хтје у град ићи, у ту дембела̀ну,
Гдје момци пјевају а послије ту́же̑,
Већ удари десно уз бријег и сре̏те
Неких чудо̀ви̑шта̑ страховите че̏те.

459 (61). Од самих наказа та бијесна ру̏ља
Пут му пресијече ланцем жи̑во̑г пло̏та.
Неком је носина од аршина ду̏ља̑,
Други с људском главом а с тијелом ско̏та;
Неки су псоглави; неке скрива тру̏ља,
Док су други голи, пуни гнојна по̏та;
Неки на мајмуне личе; ка' у ко̀зе̑
Другима су ноге — да гада и гро̀зе̑!

460 (62). Жентурини, момку и пијану ста̑рцу
Броја нема; неки јашу на ба̀ури,
Други на рамѐна бацили се ја̑рцу,
У дроњцима као буба у ча̀ури;
Неки су на ждра́лу, неки на ма̀га̑рцу,
Неке на леђима носе цента̀ури.
Урлају, лупају ногама, ру̏кама,
Оружани буџам', шиљцима, ку̏кама:

461 (63). Тих чудних војника голѐма је су̏ма,
А предвођени су псоглавскијем кра́љем,
Који на корњачи јаше преко дру̏ма,
Трбушат и пијан са скиптром — ватра́љем
(Јамачно је било још и онда ру̏ма);
Око њега гарда, оружана ма́љем.
Руља чудо̀ви̑шта̑, којих бјеше сло̀та,
Око Руђера се као клупче смо̀та.

462 (64). Псоглав један поче овако да ла̏је̂
(Уста су му пуна крвавога ка̏ла):
Не одеш ли у град живота те ста̏је̂, —
Па даље не мо̀же од силнијех ба̑ла̑.
На то Руђер: докле деснице ми тра̏је̂,
Нећу се бојати ни горијех ха̑ла̑, —
Па му ћушну под нос и пред гадно ли́це
Пламенога мача ши̏љасто оштри́це.

463 (65). Псо̀главчини огањ из чељу́сти̑ су̑ну̑,
На Руђера ју̑рну̑ да га пробу̑ра̑зи̑,
Ал' у трбушину овај њега му̑ну̑,
И погане крви покуљаше мла̏зи.
Тад олуја страшна пре̏ко поља ду̑ну̑,
И на њ халакнуше бјесо̀мучни вра̑зи.
Он се мушки брани, крв њихова тѐче̂,
Штит љевицом држи, десницом сијѐче̂.

464 (66). За шљем и за оклоп не зна ова ра̏са,
Те јој Руђер ласно о̀сијеца̑ гла̑ве.
Опасност ипак је већа сваког ча̏са,
Нит' помаже што их гази као мраве:
Ка' море јуриша непрегледна ма̏са, —
У мору се, богме, и јунаци да̑ве̂.
Као Бријарѐо сто да и̏ма ру́ка̑,
Не би с' одбранио од овиx хајду́ка̑.

465 (67). Ма да нове чете мучки, испод жи́та̑,
Појављиваху се, ипак није хти̏о
Чинит' употребу од онога шти́та
Чаробног, што некад Атлазов је би̏о.
Борећи се против трбушатих мли́та̑
Било би срамота, јамачно је мни̏о,
Допустити страва у срце да у̑ђе̂,
Нити њему треба мађиско о̀ру̑ђе.

466 (68). То је ваљда узрок; ну, како му дра́го,
То сада на страну, јер имаде пре̏че̂.
Позорје лијепо, пријатно и бла́го
Пред његовијема очима се сте̏че:
Сијекући много тело голо на́го,
Руђер видје преко љуте ове сје̏че̂,
Гдје се плаче, кука, урла и ва̀пије̂,
Двије цуре дивне крај градске ка̀пије̂.

467 (69). За̂ди̑ви се јунак усред борбе ки̑вне̂!
Обје имађаху на врату ђердáне,
На рукама облим драгоцјене гри̑вне;
Грла су им бела, косе су им вра́не,
Тоњаху им прси, тоњаху им ди̑вне̂
У свилу и злато, бисер и мерџáне.
Гледећ' како јашу поносите сло̀не,
Рече: љепоту су надљепшале о̀не! —

468 (70). Дјевојке измами из чаробна гра̂да
Потреба да Руђер бијѐде̂ се спáсе̂.
Чим стигоше тамо, гдје жгадија стра̂да̂
Од витеза као мишеви од лáсе̂,
Неста руље, скри се у дно шупљих кла̂да̂.
Руђеро не мо̀же ока да напáсе̂
Љепотом; дјевице пружише му ру̑ке,
И он их отпрати до под градске лу̑ке.

469 (71). Ту капија, какве нема на свијѐту,
Блисташе се јаче од сухога зла̂та,
Њенога мајстора дивим се длијѐту.
Украси над њоме од дванаест ка̂та̂
Трепте у камењу драгом и цвијѐту,
А четири сту́ба, од четири хва̂та,
Од дијаманта су (јамачно од пра̂во̂г),
Окићени гро̀њам' од са̀фира пла̂во̂г.

470 (72). Испод свода тијех злаћенијех вра́та̂
Раскалашних цу̑ра̂ полетјеше ле̂ти.
Од љубави другог не знају занáта,
Свакога опија њин осмијех кле̂ти̑
(Тешко томе ко им допадне нокáта̂),
Покрива их свила, а ките их цве̂ти;
Свака је од виле и љепша и та̀ња̂,
И свака се љупко пред Руђером кла̀ња̂.

471 (73). Он је срца добра (то је кашто мáна)
И на позив тијех дјевојака при̏ста,
Те са њима у́ђе усред вилистáна.
Од камења драгог све се туна бли̏ста,
Ту невоље нéма, ни тужнијех дáна̂,
Ту биље и гора непрестано ли̏ста.
Ту је пуно младих дру́га̂ и другáра̂,
Ту је вазда пјесме, свирке и игáра̂.

472 (74). Чим уну́тра ступи с капијина пра̏га
Видје у вјечноме ма̀ју и апри́лу
Како се чаробна раши́рила дра̏га;
Овде видје момче како грли ви́лу;
Погледав онамо зачуди се шта̑ га
Дјевица се купа ријеци у кри́лу;
Мало даље росна примамила вла̏га
Пјеваче, што поју у чистоме сти́лу.

473 (75). Ту протиче живот у вјечитој сла́сти
Сред пријатѐљи̑ца̑, и сред пријате́ља̑.
Ту по̀ шуми лете, летом налик ла́сти,
По читава јата враголастих Ље́ља̑,
Потпиру̏јућ' пожар огњенијех стра́сти̑,
Будећиројеве слађанијех же́ља̑.
Челиче стријеле туна своје о̏стре̑,
Да што више ср̏ца̑ пред њима се про̏стре̑.

474 (76). Чим у́ђоше одмах јуна̀чини да̏ше
На̀ покло̑н једнога голѐмо̑га вра́нца,
С којега се ките дија̀мантне сја̏ше.
На њ ускочи Руђер са камена ста́нца,
И крај оба слона започе да ја̏ше̑.
Пришав Хипо̀грифу, машив му се ла́нца,
Поведе га за њим младић један фи̑ни̑.
Тако дакле Руђер угази у чи̑ни.

475 (77). Рекоше му тада оне двије да́ме,
Што га избавише од псоглава кра́ља,
И курталисаше па̀клене̑ гала́ме̑:
Слава твоја до́ђе до наших зема́ља̑,
Продирућ' ка' сунце кроз таласе та́ме̑,
Јер њу не сапиње ни највећа да́ља.
Од тебе, од кнеза тако славне жи̑зне̑,
По̏моћи просимо скру̏шене, по̏ни̑зне.

476 (78). Да ћеш нам помо̀ћи на́да нам се ра̑ђа̑.
Стићи ћемо скоро до једнога мо̏ста,
Гдјено стоји жена као нека ла̑ђа̑;
Зла је, и од ње смо претрпјеле до̏ста.
Отровном стријелом голијатка га̑ђа̑,
Многога је нама у̏смртила го̏ста.
Има страшне зубе и ду̏гачке ка̑нџе,
Свако јој је око веће од нѐра̑нџе̑.

477 (79). Лукава, бијесна као дивља ма̏чка,
Живим људским месом кљука она сѐбе̂, —
Гледати је гадно када зубе ча̏чка̂!
Сијече, убада, уједа и грѐбе̂,
И у врт нам често прелази да пља̏чка̂.
Руља чудо̀ви̑шта̂, што нападе тѐбе̂,
Највећим дијелом њен је пород и̏сти̑.
Спасавај нас јадне, земљу од ње чи̏сти!

478 (80). Мислимо да молби нашој има мје̏ста,
Господине, кнеже, и љубазни бра̑то! —
Не једну (рече им), но битака двје̏ста
Издржаћу за вас; оружје ми да̑то
Да се од лу́пе̂жа̂ брани град и че̏ста.
Ту службу не вршим за земље, ни зла̑то,
Ни господство какво, но је чиним џа̏бе
Сваком; најрадије шти̑ти̑м жене сла̏бе. —

479 (81). Хвала! Ријеч твоја јаде нам ли̏јечи̑,
Рекоше, и спровод даље к мосту лу̑та̂.
Наскоро зачуше погрдне ри̏јечи,
Голијатку, пуну дугачкијех ру̑та̂,
Видјеше како се на мосту при̏јечи̑,
И гње̏вом надима прса своја љу̑та̂.
Шта је даље било код онога мо̏ста
Каже пјесма седма. За данас је до̏ста.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА СЕДМА

Ми живимо данас у чудном вијѐку,
Просвијѐтити се свијет мало мâрй:
Ко је многе земље и многу ријѐку
Прeш'о, видио је чуновате ствâри;
Прича ли их, судбу доживи пријѐку,
Јер пук, не могући причање да свâрй,
Лажòвом га зове: за то могу рѐћи,
Да ће моја пјесма мало вјере стѐћи.

481 (2). На ме ће се дићи вика, лупа, шкрйпа,
Јер вјерује само та светина прȍста,
Што очима види и рукама пйпâ.
Не марим шта вели Петар, Павле, Кȍста,
И презирем грдње, што на мене сйпâ:
Читаоче, твоја пошта ми је дȍста.
Над ријеком, рекох, која тече вр̏том,
Стоји дивка с многим самсòвом и хр̏том.

482 (3). Чујте сада чуда, што ће да се слу̏чê;
Њу, коју ћеш заман за милост мòлити,
На леђима носи грдóсија ву̏че,
Који је такође готов крв прòлити,
И којему пламен из ноздрва су̏чê.
Њу ките рубини, бисер, кризòлити;
Сја јој се оружје, наоштрено свȁгда;
Седло јој се блиста од сама смȁрагда.

483 (4). Вук јој бјеше већи од четири во̀ла,
А њојзи бијаше Ерѝфила ѝме.
Го̀леме јој очи, пламтећ' као смо̀ла,
Сиjѐвајӯ огњем и страшно се дй̑мē;
Сва је раздрљена, прса су јој го̀ла,
Те јој вири гадно и дебѐло вй̑ме;
У зубима држи копље, које грѝзē;
Из носа јој гнојне слинетине клѝзē.

484 (5). На глави јој тровне жабетине чу́чē, —
Тешко томе кога лизну њихне ӯсне!
Царну вука да је с моста доље свӯчē
К Руђеру, грамзећи крви да му кӯснē.
Овај, готов да се и с аждахом ту́чē,
Није се плашио испо̀линскē дрӯснē.
Наперив напријед врх од своје ћй̏дē
Чудовишту томе он у су́срет ѝдē.

485 (6). Казати нѐ могӯ слабе моје рêчи
Како јашућ' вука та ђаво̀љā стрй̑на,
На седлу ножурде и бутине крêчй̑,
И којој из носа читав поток слй̑нā
По̏куља, кад јурну да смрви и згњêчй̑
Заједно са коњем витешкога сй̑на.
Руђер ћй̏до̑м халу по сриjѐди спо̏дбй̑,
Из седла избаци и од себе о̏дбй̑.

486 (7). Полетјев' из седла она гласом гр̏мнӯ,
Па се о̏бнезнâни, јер о камен тврдй̑
Главурдом удари; к њој Руђеро стр̏мнӯ
Да наказу, којом природа се грдй̑,
Сможди, ал' га неко за рукаве др̏мнӯ,
Цуре привикаше: зашто да се срдй̑,
Већ нек је остави да се туна вâљā,
Недостојна њоме ма̀ча да о̀кāљā.

487 (8). То увидје Руђер, и једино за̀тō,
Што се таквих дјела витезови стѝдē,
Спусти мач којим је страховито мла̀тō,
И пођоше даље уз високе хрѝде,
И на простран један дојездише пла̀тō,
Којем у дно када поглед његов сѝде,
Диван двор спазише сред ливаде јѐднē,
Такав, да им очи просто за њим жѐднē.

488 (9). Ти злаћени двори, те одаје спрѐтне,
Све је Алчинино, то примите к знáњу.
У танкоме руху, због врућине љѐтнê,
На вратима томе чаробноме здáњу
Бјеше она: пóђе да Руђера срѐтнê.
Описати вама нијесам у стáњу
С колико љупкости она к њему хӥтâ,
И с каквом га поштом здрави њена свӥта.

489 (10). На свој земљи таквог двора не имáдê,
Јоште мање друштва, мила у тој мјѐри.
Ту су дјéве тако лијепе и млáде,
Као да су, клете, Венерине шћѐри;
Према њима свако мушкò је чељáде;
Њих слободна љубав међу собом вјѐрӣ.
Алчина од свијех из тога гнијѐзда
Љепша је, ка' сунце од других звијѐздâ.

490 (11). Савршена бјеше од главе до ђòна
Алчина, тако ми имáна и дӥна!
Сјајнију од злата косу има òна,
Свионију много него свила фӥнâ;
Чело њено кост је инђискога слòна;
Рӳменê ружице и бијела крӥна
Бòје стапају се преко њена лúца,
Што многих ср̏дâцâ бијаше убúца.

491 (12). Макар да су кȍсе њене биле плáве,
Вјеђе гаравије од самог су гâра;
Два ока — два сунца — сијаху из глáвê,
Лѐтом штедљив поглед заноси и чâрâ;
Дрски Амор, слабо плашећи се јáвê,
Од њега стрӥјеле смртоносне ствâрâ;
Ни завист не може замјерке да чѝнӣ
Правилноме нȍсу, лицу на средѝни.

492 (13). Под њим су устàшца, која кармин рӯбӣ,
Цело лице она рујном зором крâсê;
Два нӥза бисера њезини су зӯби,
Бјелота њихова као снијег сјâ се,
Пар усана час их открива, час љӯбӣ;
Те усне просипљу тако миле глâсе,
Да мекшају срца тврђа и од кр̀ша;
На њима се бајни осмејак лепр̀ша.

493 (14). Ни лабуд бијѐла тако нема врâта.
Пуначка јој њедра пријатно су врýћа,
А миришљѝвијâ од ружина цвâта;
Њих уздаси крећу свакога тренýћа,
Штоно полијећу из медена сâта, —
Из медена сâћа, њезинијех плýћâ,
Тер јабуке двије у том њедру бâјнôм
У таласању су и љушкању трâјнôм.

494 (15). Тако сразмернијех, облијех рамéнâ,
Тако мале ноге и танкога пâса,
Тако њежне руке без набреклих вéнâ,
Тако лака хода и витога стâса,
Тражићеш узалуд у најлепших жéнâ.
О другим дражима не подижем глâса;
Њих одело крије: нек ти машта ствâрâ
Слику, која овој слици одгòвâрâ!

495 (16). Било да се смȉјê, збȍрȋ или пјȅвâ,
Сваког очарава и блáженством блâжȋ.
Љубав у дно срца и Руђеру љȅвâ,
Нит' он љубав ову избјегнути трâжȋ,
Јер прича Миртина, ка' на вјетру пљȅва
Ишчезе, њене је раздухаше дрâжи.
Не вјерује да се под осмехом тàкȋм.
Може крити душа с грозама онàкȋм.

496 (17). У памéти му се почеше да лѐдê
Успомене миле; стару љубав жâркӯ
Из срца изàгна да нову довѐдê;
Мисли Астолфо је причао му вâрку,
И тако далеко он у томе грѐдê,
Да мни Алчина га претвори у ствâрку
Што заслужи да га очи њене чâрнê
Не гледе, јер душе није био хâрнê.

497 (18). Вјерујућ' Астолфо да лаже из злȍбê,
Он учини једно од повећих зáлâ:
Пусти да га чȋни чаробнице рȍбê,
Која, стару љубав да би с њега спрáла
(Јер срце његово цело, без диȍбê,
Имати је хтјела), мађије му дáла.
Извини га, дакле, Брадаманту ȁко
Руђер зȁборавȋ и брзо и лȁко.

498 (19). Трпезу је чељад поставила хйтра,
За њу посадише млада кавалйра.
Ту се зàчу пјесма и умилна цȉтра,
Милòгласна харфа и тихана лйра.
Пјевач један врашки љубављу се тȉтра:
Час пòја тежину њезина синцйра,
А час описйва разне њене слâсти,
Тер у пирнйцима распаљйва стрâсти.

499 (20). Топљаше се Руђер од рајских милйнâ.
Пòсуђе, из ког су гости ови јȅли,
Силно се блисташе од самих рубйнâ.
Ни богати цари, којино су сјȅли
Негда на пријѐсто великога Нйна,
Ни гост Клеопатрин, Антоније смјȅли,
Таквога нијесу напили се вйна,
Каквијем Руђера почасти Алчйна.

500 (21). Када је престало весеље и шáла,
Уђоше кићени у дворану пâжи,
У рукама много носећи машáлâ:
Вријеме је да се сном Руђеро снâжȋ.
Око њега кита кућана се збрáла,
Алчина га бајним осмијехом дрâжȋ,
Сви га отпратише до његове сȍбȇ, —
Лаку ноћ, Руђере, незаробљен рȍбе!

501 (22). У одају своју свак за тијем òде,
И све се утиша, ни од куда јâва.
Жедан бјеше Руђер, не вина, ни вòдȇ,
Но љубави; лѐже, не мòже да спâва:
Чини му се свила и перје га бȍдȇ:
У машти му лебди коса она плâвâ;
Преза, ослушкује и напреже ȗхо,
И све му се чини шушти њено рȗхо.

502 (23). Ал' ни трага нема од њеног одéла,
Већ када се вјетрић крај прȍзора љȗшнȇ,
Он затресе гране тананијех јéлâ.
И тако, чим нешто у близйни шȗшнȇ,
Руђер главу дигне са јастука бéла,
Да је, разочаран, у њ опета ћȗшнȇ.
Међ' надом и сумњом док се тако клȉзâ,
Почешће устаје и врата творȉзâ.

503 (24). Заморен започне по кашто да дрêмâ;
Кашто му се чини да је види гдје̏но
Њему се у поход и загрљај спрêмâ,
Па тада помисли: Сад полази, е̏но!
Ал' цуре лијепе ни од куда нêмâ,
И он само јекне: о свирјепа жѐно!
Зебе, биће сметње ма каквога рȍда
Између руке му и зрелога плȍда.

504 (25). Тела свог удове гојазне и ма́зне
Пошто је у бању умочила мла́ку,
Алчина мирисе утр́љa им ра́зне,
Па видјевши да је цео двор у мра́ку,
Тихано, потајно кроз ходнике пра́зне
Упути се правце к нашему јуна́ку,
И за час је била та чаробна жѐна
Крај младића, силном страшћу занесѐна.

505 (26). Никада топо̀ла од зеленог пљу̏шта
Нѐ би загрљена ка' она од њѐга̂, —
А и како не би, кад је вила су̏шта̂!
Милина је тад га обузела свѐга̂,
Пољубаца врелих пануло је ту̏шта,
Та̏ хтио је скапат', — има и од чѐга̂!
Једно другом тѐпа̂, то им иде ла̏ко:
Два језика има у устима сва̏ко.

506 (27). У том вилиста́ну све мирисом ми́ри̂,
Све те очарава и срцу ти сла́ди̂;
Сваком срећа туна из очију ви́ри̂,
Ту се смртни купа у бла́женства ка́ди;
Ту се пјева, игра и држе турни́ри;
Ту старости нема, сви су туна мла́ди;
Ту у хла́ду ли̏па̂, што вјечито цва̀тê,
Љубавне се приче казују и ча̀тê.

507 (28). Загрози ли љубав да пређе у вре́ње
По шумама јуре те зечеве ло̀вê,
Штићени од жеге и ка̏менê сте́њê;
Ил' за дро̏здом трче, што их себи зо̀вê,
Сакривен у жбу́ну мири̏шљивê ве́њê;
Ил' хватају рибе и по мору пло̀вê.
Тако Руђер живи у дну вилиста́на,
Док се Карло бори против Аграма́на.

508 (29). Овај на Француску све нове га̀лије
Шаље. О том послије. К Брадаманти са̏де.
Рекох е у срцу оног севда̀лија̂
Успомена на њу у заборав па̏де,
А то у толико мени је жа̀лије̂,
Што претрпје она нечувене ја̏де
Откако драгога на крила́шу ви̏ђе,
Тражећи га свуда, не налазећ' ни̏ђе.

509 (30). Тражи она њега пре̏ко света бе̂ла,
Многу гору про́ђе, много поље ра̂вно̂,
И много градова, паланака, се̂ла̂,
Питајући свуда за Руђера ја̂вно.
Он остави свуда траг својијех дје̂ла̂,
Сватко зна за име Руђерово сла̂вно̂,
Али нитко не зна куда летну со̀ко̂.
Смјело чак је ишла у маварски о̀ко̂.

510 (31). Срце јој је вазда жалосно и гње̂вно,
Горкијех уздаха много она ср̂че̂,
По стотину људи пита она дне̂вно,
На добријем коњма непрестано тр̂че̂.
Ту истрагу врши озбиљно и ре̂вно,
Нити јој се пути препонама кр̂че̂:
Свуд пролази ласно, и није сти̏дљива,
Јер њен прстен чини те је неви̏дљива.

511 (32). Зна да му не може слиједит' по тра́гу,
Ипак много страћи на тражњу има́ња.
Гдје ти га не тражи! Чак и по шипра́гу,
По шупљим кладама, иза трула па́ња, —
Чудо га не тражи и у своме шпа́гу:
Све то, господине, знак је очаја́ња.
Мни, муж тако славан није незнан мо̏го̂
Умријет'; о смрти причало би с' мно̏го.

512 (33). Док она, јурећи, све по̀ блату шља̂па̂
(Небројено пута зебла је и ки̏сла),
Руке своје друга над Руђером скла̂па̂
(Да то зна̏де, јадна, од бола би сви̏сла),
А Руђер се просто од љубави ста̂па̂.
Срце своје на̂јза̂д јуначки је сти̏сла,
И одлучи, мјесто да свијетом ски̂та̂,
До Мерлина ићи, те њега да пи̂та̂.

513 (34). Оде к Понтиjѐру, јер за Понтиjѐром
Мерлинов је гробак у дну једне чȇстȇ. —
Мелѝсу сам веће описао пѐром,
Жену, што Руђеру наклоњена јȅсте,
Што бди да не крзне Смрт га косиjѐром, —
То сте чули ако при читању бјȅсте.
Отворивши она будућности прȍзор,
Брадаманти скрȅте на потомство пȍзор.

514 (35). Она, која прȍзре ствáрȋ љуску плѝтку,
Од које Алчи́на моћ имáдȇ мȁњȳ,
Као мајка своје чедо у повѝтку
Воли Брадаманту, мисли ноћу, дȁњу,
О потомака јој добру и бољѝтку,
Што ће славу свјетску некада на жȁњȳ.
Како Руђер бјеше ослобођен, знȁде,
И у чију мрежу он послије пȁде.

515 (36). Видјела је како под небо се дѝза
На коњу, што вољу нѐ хтје да му слȕшȃ,
И како послије тамо слетје нѝза
Облаке, гдје Мирта поучит' га кȕша;
У одаје к њему оком она стѝза,
Гдје гледаше дјела којијех се гнȕшȃ,
Дјела пуна срама и сваке рýжности:
Зна да Руђер своје пȍгазȋ дýжности.

516 (37). Зна да у љенȍсти пролазе му днȅви,
И то они што су живота нам цвѝјет,
Које проведéмо л', не у празној врȅви,
Но у плодну рáду, нас помиње свѝјет,
А живот нам врћу милȍгласни спјȅви,
Кад нас рѝнȇ грозна Смрт у гробну клѝјет;
Знȁде да му изглед на то жиће вѝшȇ
У сумњу доводе дјела, што се збѝше.

517 (38). Голѐми су били Мелѝсини јȁди,
Гледајући мрежу, што се над њим стéгла,
И да би успјела да се Руђер згȁдȋ
На свој пȃд, она је све силе напрéгла;
Ма се и срдио, она ће да вȁдȋ
Својега љуби́мца из погана лéгла:
На отров и ватру бȏнѝк често вѝка,
Ал' тим љекар кашто спȃсе болеснѝка.

518 (39). О његовој слави Мелѝса се бри̑не̑,
Док Атлаз друкчију љубав к њему га̑ји̑:
Нек Руђера само, ма и у дну тми̑не̑,
Поштеде земаљски чемери и ва̑ји,
И нек дуго живи; слава, то су три̑не,
Не вриједе много шљоке јој и сја̑ји.
Не дам, вели Атлаз, ни дан му живо̀та
За славу; џаба вам њезина диво̀та! —

519 (40). Атлаз, који има моћ мађиску зна̏тну,
Руђера Алчини у наручје ба̀ца̑,
Да ту заборави сјај и славу ра̏тну̑;
Воли да он туна по кадифи га̀ца̑,
Да се чак одаје уживању бла̏тну,
Но да смрт у бо̀ју на њега пала̀ца̑:
Мађијама својим он постиже ла̏сно,
Да се у њ заљуби чаробница стра̏сно.

520 (41). Сад знате чије су руке мрежу сплѐле
А и зашто Руђер с пра̏ва пута ше̑ну̑. —
Опета се̏ враћам ка Мелѝси; ѐле
У су́срет она се Брадаманти кре̑ну̑,
Да с ње здухне јада облаке дебѐле,
И да је охрабри у очају ње̑ну.
Кад Мелису путем Брадаманта сре̏те,
Сину јој у души на̑д у мјесто сје̏те̑.

521 (42). Чувши Брадаманта од Мелисе ка̏ко
Далеко јој драган бјеше, и шта ра̑ди̑,
И да је изгубљен за њу, само а̏ко
Брз лијек не дође, кло̀ну̑, али на̑ди
Срцу ојађену вратише се ла̏ко,
Када се Мелиса за̀кле јадној мла̑ди,
Да ће из кавеза излетјети о̀р'о,
И да ће га она загрлити ско̀ро.

522 (43). Имаш прстен (рече) што много вријѐди̑,
Он ће доскочити опакој Алчѝни;
Моћ мађије сваке пред њиме блијѐди̑,
Он је сила страшна против свију чѝни̑;
Њим ћу крај учинит' твојојзи бијѐди,
Зато се утјеши, и радошћу сѝни!
У Инђију стижем сјутра прије зо̀ре̑,
Да Руђера отмем ја од оне мо̀ре̑.

523 (44). Тачно ѝзвијестӣ тад о своме пла́ну
Љепотицу, којој, кунући се, ка́за,
Да су ѝзбројени дани вилиста́ну,
Гдје живује Руђер као права ма́за.
Дјеви од радости око сузу сла́ну
Пусти, те се тѝхо низ образе спла́за.
Прстен даде радо, та срце би да́ла,
Само да се Руђер ослободи за́лâ.

524 (45). И пошто пѐжеље овој доброј стрйни
У Инђију стићи и сретно и здрâво,
И поздрави драгог, на начин се фйнӣ
Препоручи, оде у Провансу прâво. —
Те ноћи Мелйса чинила је чйни,
И пред њом из пакла појави се ђâво
У коњском облйку и потпуној грòзи,
Сав црн, само црвен на лијевој нòзи.

525 (46). Мелиса се баци хитро на рамѐна
Коњу много љућем него што је òса.
Страшна изгледаше та честита жѐна:
Чупава је била, падаше јој кòса
Низ леђа, јербо је била расплетѐна;
Мумлала је нешто и била је бòса.
Прстен у џеп тури, јер на пр̀сту смêћê
Њезиној мађији, а овако нêће.

526 (47). На леђима цр̂нйм тога Хромог Да́бê
Прȇко мора сињег и високих го́рâ,
Преко Аравије, преко Свете Ћа́бê,
Прелетје и стиже до чаробних дво́рâ.
Стас и изглед узе стâрôг оног ба́бê
Атлаза: лице јој напуни се бо́рâ,
И покри сједином његова перчйна,
И његове браде, дуже од аршйна.

527 (48). У том новом своме тијелу и ствòру
Била је Атлазу необично слйчна:
По свему, по хòду и по разговòру,
Па и навикама његовијем вйчна.
Тамо, гдје Алчина, ка' стоку у тòру,
Под надзором држи војеводу дйчна,
Улучивши згоду једног дана òде,
Кад Руђер имаше малчице слобòдê.

528 (49). Тога јутра Руђер сам у вилистáну
Крај језера једног зелѐнијех вóдâ,
Алчину оставив ỳ сну на дивáну,
Пи̑ ваздуха чистог и пòлако хóда
У јелеку фином и женском фистáну, —
То је за мекушце тамо ваљда мóда!
То блудничко рухо, нека вам је знâно,
Руком Алчининим за њега је ткâно.

529 (50). Некад у оклопу, кад убúја ри̑се,
Сада су му њедра у везену плáтну, —
Штета само веља што немају си̏се!
На свакој мишици гривну има злáтну,
Сафирни ђердани о врату му ви̑сê,
О ушима нешто, што наличи клáтну, —
Ах то су минђуше! У лицу је зѐлен,
К'о да једе траву или гута пѐлен.

530 (51). Мириси, што зе̏мље без капљице дȁжнê,
Што пу̏стара Сáба и пу́стиња Сáра
Шаљу, косе њему натапају влȁжнê,
Окиħене вр̑вцôм свакојаких шáрâ.
Ето то су дари добротворке лȁжнê, —
Нек вас Бог сачува од такијех дáрâ.
Сав је ка' испијен, тијело му све̏ло,
Нит' око му гледа као негда смје̏ло.

531 (52). Алчина врлине Руђерове ку̑пи,
Остави му само име, као ди́ку.
Ненадно Мелùса пред Руђера сту̑пи
У Атлазовоме стáсу и облúку,
Који облик он још као дѐран глу̑пи̑,
Страхопоштоваше, и рече јадни́ку:
Те̏шко мајци која тебе таква рȍди̑!
То су дакле, синко, тру́да мога плȍди!

532 (53). Је ли ово санак или грозна јáва?
Је л' то онај Руђер, који бјеше лáних?
Зар Атлаз ти зато ср̑жи лавске дáва,
Зар те зато њоме од малѐна хрáних,
И учих како се тигру кида глáва,
И људске слабости у теби тамáних,
Да ти̑, чије тело бјеше тврда хри́да,
Сад играш улогу мекога Ати́да?!

533 (54). Зар живот, у којем дух и тело гњѝлӣ,
Прорекоше теби звијѐзде с небе́са̑?
Нијесу ли за те и свети инџѝли
Рекли, да ћеш бити роду људском ре́са,
Да ћеш се уздићи, ка' соко на крѝли,
Над сваким, са својих дјела и чуде́са̑?
И мађије моје рекоше ми ѝсто̑,
Те ја сад очима не вјерујем чѝсто.

534 (55). Пошао си славним путем у поче́тку,
И ма да је данас душа твоја бо́на,
Мислим да ћеш славу доживјети ре́тку,
Стићи Александра, Јула, Сципио́на;
Али се не надај такоме свршѐтку,
Докле не утечеш из ђавољег ло́на,
Докле, к'о што видим и без својих књѝга̑,
Имаднеш о врату и руци вѐрӣга̑.

535 (56). Зар да се потомство у теби скѐча̑њӣ,
Што напоље сукнут' иште као ла́ва?
Све више живота конац ти се та̑њӣ,
Тијело ти вене, мути ти се гла́ва;
То живот будући потомцима ма̑њӣ,
Запитај се да ли на то имаш пра́ва!
Нијесам ли 'вако прориц'о ти чѐшће̑:
Многи твој потомак на пријѐсто сјѐшће?

536 (57). Вријеме је Руђер да окове стре̑са̑,
Што тежѝно̑м живот у срцу му гу̑ше̑.
О махни се тога лудила и бе̑са,
И задово́љста̑ва̑, што мѐждину су̑ше̑!
О подај тијела, костију и ме̑са
Дусима што ча̏ју̑, овапу̏ти ду̑ше!
Нек из тебе кита јунака проклѝја̑,
Те да Италија наново засѝја̑.

537 (58). Да би оставио мјесто ово ку̑жно,
И спрам потомака осјетио ма̑ра,
На све њих подсјећат' и није те ну̑жно,
Сјети се, Руђере, једног само па̑ра:
Хиполит, Алфонсо! Као сунце ју̑жно
Сјаће слава њихна преко земног ша̑ра;
Врло мало биће мужева на све́ту,
Што ће те соко̏ле достићи у ле́ту.

538 (59). Од свију што блистат' у твоме ће до̀му,
Они ће имати највише врли́на̂х;
Јек славе њихове сличан биће гро̀му,
Славнијих од овиј нећеш имат си́на̂х;
Зато најрадије гут'о си аро̀му
(Слушајућ' кад причам) њиховијех чи́на̂х,
И дичио си се што такви херо̀ји
И мудра̀ци биће праунуци тво̀ји.

539 (60). Ти не мислиш више на витешка ја̏та
Својијех у̏ну̑ка̂, није л' тако, ка́жи!
А зашто не мислиш? Јер си усред бла̏та,
Роб једне блуднице и њезиних дра́жӣ.
Да би прест'о занос, главу што ти хва̏та̂,
На̀ прст овај прстен! Лаж њиме обна́жи!
С њиме к љубазници хајде сада пра̏во,
Па ја́ви да л' ти се још допада здра̏во! —

540 (61). Мели̇̀са, која је била врло љу́та,
Имала је пра̏во што ма́зу не ште́дӣ,
А он је ћутао као неки му́та,
Не зна шта да каже и у земљу гле́дӣ.
Прстен му ната̀че истога мину́та,
И јадник у лицу сличан поста кре́ди,
Јер, свог положаја познавши страхо̀ту,
Осјети кајање, очај и срамо̀ту.

541 (62). Још ово се деси у истоме трѐну:
Слика Атлазова са Мелисе спа̏де.
Да још носи маску озбиљну, студѐну,
Мелиса по̀требе већ немаше та̏де.
Кад је мјесто старца угледао жѐну,
Која благо преда њ и љубазно ста̏де,
Много се зачуди војевода кра̏снӣ,
Ал' одмах она му појаву о̏бја̂сни.

542 (63). Њене речи слатко ушима му звѐне̂:
Чу име од којег нема ништа пре̏че̂.
Од Брадаманте сам послата, од о̀не̂,
Која с тебе вене (чаробница ре̏че),
Чије очи сузе непрестано ро̀не̂,
Да те спасем бруке, коју овдје сте̏че,
Да Алчини, која у̏зе̂ те у на́јам
Као роба свога, данас вратим за́јам.

543 (64). Брадаманта, која страда с твојих јȃдȃ.
Брадаманта, која бескрајно те вȍлӣ,
Која те избави из гвоздена грȃда,
Да се опаметиш, лијепо те мȍлӣ,
И посла ти прстен, који ће да свлȃдȃ
Чаролију црну, што те овдје скȍлӣ.
Устезала она не би се нѝмало
Срце послат' кад би тȇ мȍћи ѝмало. —

544 (65). Жена је рȉјечи ка' из ка́бла лȉла.
Да би лакше своју остварила те́жњу.
Још лијѐпӣх ствари напри́ча му сȉла,
И опи́са живо драгане му че́жњу.
Грђаше Алчину и њезину хȉлу,
Те према овојзи он осјети јѐжњу,
И пред очима му пȍчȇ да се вѐдрӣ,
А срце из буре у лу́ку да јѐдрӣ.

545 (66). Што је обожав'о сада Руђер кȕдӣ.
Што му бјеше слатко, сада му је гȁдно,
Што му је пријало, њему сада ȕдӣ.
Он се преобрази у трену́ћу кȁдно
Прстен онај доби, и сада се чȕдӣ,
Како мȍже љубит' оно створе јȁдно.
Неста лажних дра́жӣ на пȑстенов на́лог,
Оста од Алчине само мутан та́лог.

546 (67). Личио је Руђер од главе до пе́тȇ,
Сада кад ȉзгубӣ силу лажна ви́ла,
Ни на кога другог до на мало де́те,
Ком је крушка једна сва срећица би́ла,
Али је зȁгубӣ, па плаче код те́тȇ.
Касније нађе је, ал' је сада гњи́ла,
Ценом није равна ни једној пȍтури,
И дете је с гадњом од себе ȍтурӣ.

547 (68). Тако Руђер, који душу своју скврнȗ
Очисти од гада и лудила свѐгȃ,
Сада кад у дворац опета се врнȗ,
Куд Мелиса посла са прстеном њѐгȃ,
Мјесто љепотице видје чуму цȑнȗ,
Поган, коју валда Сотȍна балѐгȃ.
Тȁ гаднија бјеше од куге мȍријȇ,
Нит' он икад видје бабе матȍријȇ.

548 (69). Била је старија него ли Хеку́ба,
Старија од свију најстаријих ба̂ба̂.
Коса јој сију̀да, кожѐтина гру́ба,
Шугава, црвѐна од силнога свра̂ба;
Леђа јој грбава, вилице без зу́ба̂,
А говор јој су̏штê крекетање жа̂ба̂:
Сваком — без прстена — лијепа се чѝнӣ,
Гледећи је сав се топи у милѝни.

549 (70). Чарòлијо̂м само и вјештином нѐко̂м,
Које данас нема, умјела је ба̏ба
Лијѐпа изгледат' и љубављу мѐко̂м
Опијати срца човечија сла̏ба.
Душа се на̏пунӣ јауком и дрѐко̂м
Ру́ђи кад је видје и по̏мислӣ — џа̏ба!
Гледећ' на лицу јој красте ка' глòгиње,
И не сјећаше се негдашње бòгиње̂.

550 (71). У њихној ложници, у грозноме смра́ду,
На́ђе је; чешља се, бјелилом се ма̏же̂,
И у̏ косу трпа смрдљиву пома́ду.
Он јој слатко тепа (јер мора да ла̏же̂),
Док се очи њему к оружију кра́ду̂,
А од муке мало и сузама вла̏же̂:
Мелѝса му рече да се не опѐче̂,
Те мржњу покаже, докле не утѐче̂.

551 (72). И, док му се ӣјед у грудима ку̏ха̂,
Рече: чини ми се да се јако гòјӣм,
Од кад једем твога бијелога кру̏ха,
И твојим се вином слађанијем пòјӣм.
Да́вно не облачих гвозденога ру̏ха,
Биће ми тијесно, ду̏шо, ја се бòјӣм. —
Мач, оклоп и штито, чије зра̏ке сјѐне̂,
Узе; опреми се докле око трѐне̂.

552 (73). Сишав доље на́ђе у топломе ха́ру
И оседла коња, велика брза́ка;
Црн је цио, нема баш ни једну ша́ру
(На њ је упутила Мелѝса јуна́ка);
Припадаше негда оном господа́ру,
Што је сада Мирта украј мора мла́ка;
С њим на кѝту до́ђе у крајеве òве̂;
Славан то је коњиц, Рабѝка̂н се зòве̂.

553 (74). И Хипогриф везан баш до њега бје̏ше,
Ал’ у њега нѐ хтје Руђеро да ди̑ра̑,
Јер Мелиса ша̏ну̑: знадеш како кре̏ше̑
Крилима облаке, кроз вјетрове сви̑ра̑;
Немој да те рука гдје не треба че̏ше̑,
Остави га с миром да не буде чи̑ра!
Од Лођйстиле̑ ћеш њега полу́чити,
Која ће те вјешто јахат’ нау́чити.

554 (75). Поведеш ли њега, сумња би пла̀нула,
И ко знаде шта би могло да се зго̏ди̑. —
Тако му је тихо Мелиса ша̀нула,
Која невидљива поред њега хо̏ди̑.
Руђеру је зора у души сва̀нула,
Кад узјаха коња, који њега во̏ди̑
Правце к Лођистили на прве вра̏тнице,
Изван домашаја оне ра̀звратнице̑.

555 (76). Ненадно нападе убојне стража́ре,
Којино стајаху на градскијех вра́ти.
Млатну топузином ове зулумћа́ре,
Полетјеше неки неколико хва́ти̑.
Када чу̑ Алчина о том хаберда́ре,
Он бјеше далеко веће више са́ти̑.
Казаћу послије како к циљу до́ђе,
Јер сустадох веће, ви можда тако́ђе.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ОСМА

Шта̏ га чаробница, чаробника шта̏ ли
Међу нама има, што нико не зна́де̑,
Којино су многе уловити зна̏ли,
Јер не виде даље од носа и бра́де̑.
Нису зли духови у службу им ста̏ли,
Нити им мађија са звијѐзда̑ кла́де̑,
Но у себи носе вра́жју̑ своју си̏лу,
Употребљујући лаж, подлост и хи̏лу.

557 (2). Ко би онај прстен им'о, или бо̏ље̑,
Ко би им'о прстен, памети и у́ма,
Би се нагледао тај до миле во̏ље̑
Зло̀сти̑ свакојаких и варљивих глу́ма̑;
Видио би како пријатељ га ко̏ље̑,
А гроб му копају ми̏ли̑ ку̑м и ку́ма.
Све то сада Руђер може да у̏види̑,
Јер прстен је душман лажи и чу̏види.

558 (3). Мислим да сам веће испричао ка̏ко
Руђеро дојезди, јашућ' Рабика́на,
До капије градске, и ту да је сма̏ко̑
Стражу, што кидиса ода свију стра́на̑,
Па топузом врата разлупао ла̏ко,
И утек'о преко равнијех поља́на̑.
Није дуго трч'о, кад у једној шу̏ми,
Срете ловца, који служи оној чу̏ми.

559 (4). То му није мило, ал' узда се ӳ се.
Тај слуга јахаше некакву кура́ду, —
Јамачно је ђаво било ово кљӳсе.
Јежђаше лагано низ гору и џа́ду,
Праћен од керуше, мршаве и кӳсе̂.
Умножавао је сву ову пара́ду
Кобац, који ловцу на рамену лѐжӣ.
Овај се присјети да Руђеро бјѐжӣ.

560 (5). Шта бӣ тад ево вам у некол'ко ре́чӣ:
Кљувѐрина она поче да се рӣта̂,
Кобац да крилима удара и дре́чӣ,
Керуша да лаје и од муке лӣта̂,
А ловац, вичући да дубрава је́чӣ,
Руђера овако безобразно пӣта̂:
Куда тако нагло? Та ти бјежиш, мȍре!
Не станеш ли одмах, биће по́ те гȍре̂. —

561 (6). Ал' Рабӣка̂н јури, претек'о би ждра̂ла.
Лȍвац пусти кȍпца, од чијијех пе́ра̂
Звӣзнӯ ваздух; коња ослободив жва̂ла̂,
Скочи с њега; јӯрнӯ и мршава ке́ра̂:
Пас, лȍвац, коњ, кȍбац, сва та чета ма̂ла̂,
Јури и у трѐну стиже кава̂ље́ра.
Пас лаје бијесно, стоји кȍпца звӣзга,
Коњу модар пламен из ноздара брӣзга̂.

562 (7). Руђер у животу видје бруку мнȍгӯ,
Ал' никад оваке; мни ово је кла́па:
Види једног дроњу, који жели с нȍгӯ
С коњиком се борит', а нема до шта́па!
Птица, пас и кљусе зар наудит' мȍгӯ?
Зар од тога бјежат'? Обузе га жа́па,
За̏устави̑ коња, али сабље брӣтке̂
Не потрже ради тако смешне бӣтке̂.

563 (8). Руђеро се на́ђе у велику чӯду,
Имаде веома тужну позиту́ру.
Не зна како с врата скинут' ону лӯду,
Која га је штапом лупала по ту́ру,
А у лице камен бацала и грӯду;
Над њим се вртио кȍбац у коту́ру,
Једва очи брани од погана зве̂ра;
Два уједа доби од онога ке̂ра.

564 (9). Чивтетима кљусе удара му плȅћи.
У невољи овој Руђер сабљу тр̏же,
Рад је заплашити, ма не мисли сјȅћи.
Ал' жгадија груну сада јоште бр̏жê,
И њен безобразлук поста тијем вȅћӣ.
То у неприлику каваљера вр̏же:
Види да му бјегство ова тевàбија
Спрјечава, ма да је од њега слàбијâ.

565 (10). Док се он у̏ шуми с њоме тако дâвӣ,
Може стићи с војском и љута Алчѝна,
Јер у гра́ду веће кијамет је прâвӣ,
Одјекују трубе с његових висѝнâ.
Ипак, срамота га да мача кр̀вâвӣ,
У борби противу онаких живѝнâ:
Открити чаробно штѝто мисли дȁ ће
Боље бит', и све се извршити крȁћê.

566 (11). Тада он са штѝта диже онај вȅо
(Знате да је штѝто скривено у вѐлу):
Све је пало одмах, и ловац се сплȅо,
Па љосну чим зрака паде му по чѐлу.
Пошто тако витез нападаче смȅо,
Одјури са штитом опет у паћѐлу.
Коњ као стријела кроз дубраву шȉбâ,
А на леђима му Руђеро се зȉбâ.

567 (12). Док он тако даље јури по лијѐсу,
Цио град је био у грозну русва́ју.
Алчина је била у страшну бијѐсу,
Гадне псовке уста од себе јој да́јӯ,
Умало је ноге издале нијѐсу,
Кука, дере рухо, чуди се бела́ју.
Лијућ' из очију сузе ка' из чȁбра,
Рече те се војска сваколика сàбра.

568 (13). Сву своју науку и ђаваљу шкȍлу
Призива у помоћ љутито и дӯрно
(Ту науку стȅче на Вр̀зину Кȍлу).
Сву војску нȁ двоје пȍдијелӣ жӯрно,
Одмах за Руђером посла једну пȍлу,
С другом се нȁвезе на то море бӯрнô,
У себи велећи: ах невјерни мȏмче,
Добићу те опет ја у своје ȏмче. —

569 (14). Ал' док она плови низа сињу вȍду,
Остадоше двори њени без шиљбо́ка̑х.
Да њених маћија зло потре и шкȍду,
Скине с људи ланце од хиљаду о́ка̑х,
Мелиса у̏лу̑чи дивну ову згȍду:
Наће крпе пуне чворова и шљо́ка̑х,
Цифре и цртеже, идол један ма̑ли̑,
Печате, записе, — све то о̏на спа̑ли.

570 (15). Изишавши по том из дво́ра̑ пу́стијех,
Су̏жњима онијем људски облик вр̑ну̑,
Што чамаху у дну дубрава гу́стијех,
Ликом слични скоту, дрвету и тр̑ну.
Сви посташе људи с клетвом у у́стијех,
Којом су Алчину проклињали цр̑ну̑.
Сваки од њих отле к Лоћи̏стили свр̑ати,
Откуд их Мелиса к домовима вра̑ти.

571 (16). Лик опет Астолфо човјечији дȍби̑.
Руђеро испуни дакле обећа́ње,
Што му даде кад га као Мирту скȍби̑:
Молио је био Мелису да ста́ње
Његово поправи, окове му здрȍби̑,
И у човјечије поврати сазда́ње;
А да је не смете какав удес кȍбан,
Врати јој полазећ' и прстен ча̀ро̑бан.

572 (17). Као Рабика́на, и оружје та̀ко̑
Астолфу Алчина у ризницу склȍни̑,
Па и златно копље, што бије ова̀ко̑:
Чим коњика такне, из седла га гȍни̑.
Аргал, прије свога одласка у па̀ко̑,
Њиме с коња много витезо́ва̑ срȍни̑.
На́ће га Мелиса гдје виси о кли̏ну:
Астолфу га врати опет у своји̏ну.

573 (18). С њим и све оружје, што Алчи́на хтје̏де
Ка' своје задржат' у грабљивој ша́пи.
Узјахат' Мели̏са Хипо̀грифа смје̏де,
И витих његових докопа се са́пи̑,
А иза ње Астолф наоружан сје̏де.
Оставивши пу́сту палату да ја́пи̑,
Одлетјеше к доброј Лоћи̏стили, ка̏мо
И Руђеро стиже, ал' касније са̏мо.

574 (19). Кро̏з трње и честу, кршеве и жбу̑ње,
Поред прова̀ли̑ја̑, преко многих ру̑па̑,
Кроз врелу пра̀шину и пешчано тру̑ње.
Промиче Рабикан, копитима лу̑па̑,
Из гола стијења искресава му̑ње,
А Руђер на њему у зно̀ју се ку̑па̑,
Стиже у тијѐсно за тијем ждријѐло,
Полу̀дне̑вну сунцу открито цијѐло.

575 (20). Ма да те стијене у̀крај мора лѐже̑.
Врућина је туна као усред па̀кла.
Ту зра̏ка су̑начна̑ тако си̏лно жѐже̑,
Да би се стопила и смјеса од ста̀кла;
Ту не поју птице, него у̑ хла̑д бјѐже̑
Отле је и звјерад у̑ шуме ума̀кла;
Ту зри́кавац само циком доса̀ђује̑;
Ту извора нема же́цу да свла̀ђује̑.

576 (21). Док он по пијѐску врелу јаше ту̀да̑,
Жеђ га мори љу̑та̑, а седло га жу̑љи̑.
Загле́дајућ', извор тражио је сву̀да̑,
На жалост у̑залу̑д очи само бу̑љи̑,
Те љутито даље кра̏ј мора криву̀да̑.
Ма прича о њему сувише се ду̑љи̑,
Зато морам засад овдје да је скра̑ти̑м,
И у Скоцију се ка Ри̏на̑лду вра̑ти̑м.

577 (22). На краљеву двору јестива и пи̑ва
Пуне су трпезе, друштво се весѐли̑.
Најпослије откри што му срце скри̑ва̑
Риналдо, и краљу он овако ве̏ли̑:
Данас у Француији страхота се зби̑ва̑,
Европом Аграман овладати жѐли̑;
Побједа је Мавра бацила у пја́нство,
О помози Карлу да спасе хришћа́нство! —

578 (23). Краљ му одговори: учинићу ра̏до
Све што могу одмах, увјеравам тѐбе̑.
Храбру своју војску, вјерно своје ста̏до,
У најкраћем ро̀ку збраћу око сѐбе̑.
Моји коњаници, које штити на̏до,
Учиниће крвник да скорим загрѐбе̑.
Да престар нијесам и сам бих и̏шао,
И на челу војске први јури̏шао.

579 (24). Ну ја имам сина, јуначину јаку,
Што је жѐљан славе и витешког ра̂да.
Он презире живот у миру и мраку,
Он ће водит' војску до Париза гра̂да.
Сада није овдје, али се јунаку
Цела земља скорим обрадоват' на̂да̂.
Таман док се војска опреми и ску̑пи̑,
И он ће, ја мислим, овамо да ру̑пи̑. —

580 (25). Да ода зла спасе хришћанство и вје̏ру,
Краљ земљом разàсла хитрене гласнике,
Да кршне горштаке под барјаке бе̏ру̑,
А он лађе спрема за ове краснике;
Још позва да љагу са Јевропе спе̏ру̑
Све на избор прве земаљске власнике.
Пута у Англију Риналдо се ла̏ти̑;
Сам га краљ са двором до Бѐрвика пра̏ти̑.

581 (26). С њим се опростише владар и главари;
Кћи краљева много на растанку пла̏ка.
При поспјешну вјетру дигоше бродари
Сидро, и једрила разапеше ла̏ка,
И махнуше снажно веслима веслари.
Допловише тамо без белаја сва̏ка,
Гдје се Темза меша с водом мора слана,
А њом до лондонских кућа и дућа̑на̑.

582 (27). Зàједно са Карлом, са римскијем ца̏рем,
Опсједнут' од Мавра ја сам у Паризу,
Гдје од очајања горке сузе та̏ре̑м.
Помози нам, кнеже, савладати кризу,
Сву ми војску пошљи, ил' што можеш ба̏рем,
Јер без те помоћи сло̑м царства је близу:
По Риналду такво писмо пуно збиље̑
Краљ англиски Ото кнезу велском шиље̑.

583 (28). У намјесничком је кнез од Велса чину,
Док се краљ англиски у туђини ба̏ви̑.
Да се војска скупи у кратком термину
У дужност он свјѐма војводама ста̏ви̑.
Риналдову бригу угушит' у вину
Стараше се својски и весеља пра̏ви̑,
Јер пошту и љубав искрену и јаку
Осјећаше према овоме јунаку.

584 (29). Морам и Ри̏на̑лда, не буди вам кри̑во,
Засад оставити нека једе јѐ̑ла,
И нек се весели, и нек пије пи̑во,
А сад Анђелици, што је старца срѐ̑ла.
На свирца, што жице прелијеће жи̑во,
Те му разне гласе мами рука смјѐ̑ла,
Која разно̀гласно̑ст уху нашем при̏ја̑,
Желим се угледат' овом згодом и̏ ја̑.

585 (30). Анђелика, дакле, на Риналда љу́та,
Бјежећи од њега срете оног по́пу,
И запи́та зна ли к мору пра̏ва пу́та̑,
Јер од страха хтједе оставит' Евро́пу.
Похотљиви старац навалице ћу́та,
Мисли натрап'о је на некакву цо́пу:
Рад је уставит' је, па се ваздан а̑чи̑,
И одгово̀рити он одуго̀вла̑чи̑.

586 (31). Њена је лепота у староме па́њу
На један мах огањ ужѐгла,
И он на зло мисли у своме крба́њу,
Док цура бјежати поново је прѐгла.
Пу́стини̑к је био у помамну ста́њу,
Од похоте крв му на очи налѐгла.
Да би је стигао својег о̀сла ту́че̑,
Али овај једва по земљи се ву́че̑.

587 (32). Видјевши како га љепотица штѐ̑ти̑,
На́ђе се тренутно сред забуне ма̑ле̑,
Ал' се брзо књиге чаролиске сјѐ̑ти̑,
Књиге, чију силу љетописи хва̑ле̑,
И прочитав нешто, у читавој чѐ̑ти
Ђаво́ла̑ се нађе: једног и̏збра ка̑ле;
У Анђеликина коња њега по̀сла
Са важном поруком, пак о̏боде о̀сла.

588 (33). Пас извјежбан кашто, по јурењу ду̏гу,
Учини се да је напустио ли́ју,
И у тр̀ку своме узме стазу дру̏гу̑;
Али најпослије, на чуђење сви́ју̑,
Искрсне на какву сакривену стру̏гу,
И пресретне вјешто ту лукаву при́ју:
Тако и калуђер, уз припомоћ па̀кла,
Срешће Анђелику, макар куд ума̀кла.

589 (34). Шта ће препатити од њега од јàко,
Причаћу подробно на своjему мје̑сту.
Не слутећи ништа језди она тàко̑,
Како би што прије прејездила че̏сту.
Дух у коња у́ђе, што га посла пàко̑:
Нашав за улазак чудновату це̏сту.
За сада мирује, и вјешто се та́ји̑,
Коња не сналазе никакви бела́ји.

590 (35). За цуром остаде гора, поље, њѝва.
Сад јаше крај мо̏ра, што купа Гаскòњу.
Дух у хату поче играт' као жи̏ва
(Можда нове куће не подноси вòњу!)
И натјера њега да по мору пли̏ва̑,
Тер уплаши много дјевојку на кòњу.
Као прутић јадна Анђелика др̑шће̑,
За коња се хвата што год може чвр̑шће̑.

591 (36). Коњ главом бијесно тамо амо кли̏ма̑,
И непрестано се ногама бацàка̑.
Залуд она у̏зде срдито му ци̏ма̑,
Он све даље граби као хала кàка̑.
Увидје у тијем приликама зли̏ма,
Е је паметније да се не праћàка̑.
У вис трже сукње и ножице ди̏же,
Јер јој вода морска повисоко сти̏же̑.

592 (37). Повисоко богме, јер јој већеква̏си̑
Кољена бијела и по̏бјеља̑ бе̏дра,
Те за њу самртни насту́пише ча̏си.
Падаху јој косе низ леђа и ње̏дра,
Спуштаху се сузе у великој ма̏си
Преко лица мрачна, прије тако ве̏дра.
На једа́н мах — коњ се на обалу вра̑ти,
Коју сунце зраком залазећи зла̑ти̑.

593 (38). Обала, на коју коњ ђавòљи̑ ста̏де.
Пуста је и страшна, нигдје душе жи́ве̑,
И бескрајни очај као камен па̏де
На срце дјевојке, ни дужне ни кри́ве̑.
Поче се спуштати црна нòјца та̏де
Као застор какав од мрке кади́ве̑.
Зла судби̏на цуру држаше у шкри́пу,
Која ту стајаше слична једном ки́пу.

594 (39). Су̏зе јој не теку, нит' из уста гла̂си,
Блијѐда, нијѐма стоји она ту́на.
Јуре јој за вјетром расплетене вла̂си,
Свионије много од свилена ру́на.
К небу дигла очи, које туга кра̂си̂,
Бјесни јој у срцу против судбе бу́на.
На један мах су̏за по лицу јој плӣну̂,
И овај се вапај са срца јој вӣну̂:

595 (40). Судбо! Рука твоја храпава и кру́та,
Зашто се узалуд око мене вр́зе̂?
Што ме не уклониш боговима с пу́та,
Кад лијепо видиш колико ме мр́зе̂?
Пошто за ме нигдје сретна није ку́та,
Што ми не дарујеш дар самрти бр́зе̂?
Ал' ти само зато ӣз мора ме спа̂се,
Да што дуже слушаш вапаја ми гла̂се.

596 (41). Не мучи ме више, одмах се напла́ти.
Јер ти више немаш за ме нових ја̂да̂;
Та смилуј се једном и живот ми скра́ти!
Ти ми оте круну; из очина гра̂да
Баци ме далеко три хиљаде са́тӣ;
Па и част изгубих, јер мишљење вла̂да̂
(Ма да сам невина) код пакосних љу́дӣ.
Да је неваљао, ко свӣјетом блу́дӣ.

597 (42). Шта остаје дјеви, на коју се гле̏да̂
Као на бешчасну? Ништа, осим ра̏ка.
Веле да сам слађа од самога ме̏да,
О мојој љепоти свијет много ца̏ка̂,
Ма с ње срце моје непрестано пре̏да̂,
Јер о њу се граби бећарина сва̏ка̂.
Смрћу Аргаловом она је пла̂ћена,
Нѐ би вајде брату од копља зла̂ћена.

598 (43). С ње подиже војску краљ од Тата̀рије̂
Агрикан, и једног несретнога да̂на
Груну на кнезове од себе ста̀рије̂,
Зароби ми оца, од Ка̀таја ка̂на,
Здроби круну вр̀хом своје гада̀рије̂,
И ја од тад немам склоништа ни ста̂на.
Част узе ми, оца, брата, круну сја̂јну̂, —
Шта л' још горе спремаш за мене о̀ча̂јну̂?

599 (44). Чини л' ти се мало смрт у сињем мо̏ру,
Ти зови звјерове, то су твоји до̏сти,
Нек ми спреме самрт од у̏топа го̏ру̑,
Нек ми гризну грло и оглођу ко̏сти.
Тијем прекратићеш муке јадном ство̏ру,
Ком срећу сломише тешке твоје о̏сти. —
Тако се јадаше, кад јој око ту̑жно.
Смотри пу́стинӣка, што јој мисли ру̑жно.

600 (45). Прије ње до̏јаха он на духу зло̏ме.
Није га познала, и када га спа̏зӣ,
Веома се она обрадова то̏ме.
Видећи да к њојзи са стијене сла̏зӣ
Рече тужно: Оче! среће сам ти хро̏мē,
Хоће да ме младу као црва зга̏зӣ,
Помози ми јадној! — Он је крај ње ста̏о.
Што му она прича и без ње је зна̏о.

601 (46). Он је тјеши, вели, још имаће сре̏ħē,
Али се смирено све примиче бли̏жē.
Говорећи руку на чело јој ме̏ħē,
И мало по мало па к дојкама сти̏жē.
Све смелији бива и ено га ве̏ће
Како ручетином око паса си̏жē.
Тада дикла плану, у̏ прси га лу̏пӣ,
А на лицу јој се руменило ску̏пӣ.

602 (47). Ал' шта могу слабе дјевичке бо̏рбице
Против силе која долази из па̀кла!
Флашу трже старац из једне то̀рбицē,
Према њој поте́же гр̏лӣħ тога ста̀кла,
Прсну јој у очи некакве чо̀рбицē,
И дјевојка паде и није се ма̀кла.
[Овдје изоставит' нешто ваља мѐни,
Да чедна публика српска не црвѐнӣ.]

603 (48). Док дјевојка спава и с њом она згр̏ба,
Зло јој ново грози по̏гибијо̀м, а̏ли
Прије тога вама ово знати тре̏ба̑.
Оток Ебу́ду је (ви нијѐсте зна̑ли,
Да он лежи испод магловита не̏ба
Изнад Ирске) Протеј дао једној ха̑ли:
Том о̏стрву страшни настали су да̑ни,
Јер хала по њему жѐнскӣње та̀ма̑нӣ.

604(49). Ево вам о томе чу̏дновате̑ при̑че̑:
Зао краљ некада на отоку вла́да,
Шћер ѝмаде коју све врлине ди̑че̑,
И бјеше лијепа, невина и мла́да, —
Што Протѐја поче много да се ти̑че̑:
Кад кра̏ј мора једном умор цуру свла́да
Те лешкаше сама (није била бу́дна),
Од тог бога морског остала је тру́дна.

605(50). Дуго је јадница крила своју му̏ку.
Ал' најзад ова се рашчула по гра́ду.
Зли отац јој нѐ хтје опростити бру̏ку,
И баш с порођајем кад бјеше на ва́ду,
У вр̏ту о једну објеси је ку̏ку.
Претвори је Пр̀оте̑ј у морску Наја́ду,
њом се ожени, ма се и ри̏јеши̑
азнити о̏стрво, чији краљ згри̏јеши̑.

606(51). Пусти на острво псе морске и ву̑ке
(Знате да он стадо Непту́ново па́се̑),
И остале морске хале и ба̏уке.
Стоку своју сељак не може да спа́се̑,
Па ни себе сама, јер у своје ру̑ке
Граби бог и људе, највише ала́се.
Доживје острво страховите да̂нке̑,
Јер хале стизаху чак и у па̀ла̂нке,

607(52). У градове народ бјежи те се скри̑ва̑.
Док оне по земљи бјесне и кр̀ста̑ре̑.
Нестаде тежака са плоднијех њи̑ва̑,
Чудовишта морска усјеве им ква̑ре̑.
Кад видјеше људи да све горе би̑ва̑,
Питаше оракул чаробнице ста̑ре̑,
Која свете књиге Небу́дине хра̑ни̑,
И она ће ово њима да о̏бзна̑ни̑:

608(53). Доживјеће народ и страшнију у̏ру,
И у још горем ће бити процијѐпу,
Ако не жртвују богу једну цу̏ру,
Као она прва младу и лијѐпу.
То у срцу бога утишаће бу̏ру,
Тѐ зло неће чинит' у гњѐву слијѐпу.
Не прими ли жртву, сваког дана ва̀ља̑
Нудит' нову док се гријех не ота̀ља̑.

609 (54). Жртву принесоше и нестаде хȃлȃ,
Оста само једна да жѐнскӣње ждȅрȇ;
Велим, оста једна, али није мȃлȃ,
Јер жртва не мо̀же гријѐха да спȅрȇ.
Сваки дан искаче из морскога вȃла,
Нов залогај иште и страшно се дȅрȇ.
Дан бијели гасну многој красној снаси,
Јер дневно по једну пружају аждаси.

610 (55). Сад ето пред вама те језиве скȃскȇ.
Гдје с истином лаж је у незгодној смјȅси.
И сад још једнако, увјеравам вȃске,
Понавља се што се у старини дȅсӣ;
Дјевојке нестају јоште и данȃске,
У гро́тлу халину, у дубокōј кȅси.
Свуда на свијѐту зло је бити жѐнōм,
Ал' најгоре на том острву скривѐнōм.

611 (56). У неколико се народ најзад дȍвӣ.
Како да се јади дјевојкама блȃжȇ,
И поче важити закон овај нȍвӣ:
Нек на стране жене (тако закон кȃжȇ)
Од сада се дижу потјере и лȍви,
Нек бродови цуре по свијѐту трȃжȇ
За жртву ждријѐлу шаровите змѝјȇ;
Наше се жртвују када туђих нѝје. —

612 (57). На туђе жѐнскӣње подигоше хȃјке.
Крȅтоше гусаре и вјеште тр̀гōвце,
Којима дадоше бродове и шȃјке,
Да дјеве купују за готове нȏвце.
Или отимају од оца и мȃјкȇ,
Па кући довозе ка' козе и ȏвце.
Кȗле су им често њих препуне би́ле,
Гдје ред чекајући јадне оне цви́лȇ.

613 (58). Западе у̏ дио таком једном брȍду
(Што за Анђелику несрећа је прȃвȃ,
Јер ће јој голѐму нанијети шкȍду)
Стати гдјено цура с калуђером спȃвȃ.
Да донесу др́вȃ и потребну вȍду,
Накраду се коза, оваца и крȃвȃ,
Морнари баш туна приближе се кȍпну,
И на познату вам обалу се пȍпнȗ.

614 (59). О ти судбо крута, ти ледена стêно!
Зар да морској хали она буде хрáна,
Исто као волу слама или сêно!
Није л' из Кавказа силна Агрикáна
Чак у Кàтај око домамило њêно,
Куд исти, јашући коњица ваљáна,
Пашући оружје и носећи штѝта,
Да њу отме грухну са четама Скѝтâ?

615 (60). Авај! Зар љепота класичнога рêза,
За чију одбрану сав се Исток бȕнй,
Која круне стаје Сакрипана кнêза,
Која бистру славу Роландову трȕнй,
И од васалнијех дријеши га вêзâ,
И зрно по зрно памети му крȕнй;
Зар најљепши алем од свијех ȁлêмâ,
Да сада ни једног браниоца нêмâ!

616 (61). Њу, што се у понор с те висине срóза,
Прије него што се пробудила јȁдна,
На брод однесоше два груба матрóза,
А с њом и онога калуђера гȁдна.
С пуно цура других и свиња и кóзâ
(За краљеву ћерку друштва нуто склȁдна!)
Отплови и стиже к острву Ебу́ди,
Гдје смрт очекује и од јада лу́дй.

617 (62). Са љепоте њене први поглавáри
И народ љубљаху тужну Анђѐлику,
Ал' мораху закон извршит' у ствáри.
Кад ред на њу дóђе у гвȍжђу, чѐлику,
Једног дана грозног, на страшној мочáри,
Дјеву привезаше за једну јѐлику
Крај мора, и љутој пружише је хȁли,
Гдје народ искупљен плаче, јер је жȁлй.

618 (63). Ту још хала спава, овда онда зêнê,
Зијевајућ' пусти по гдјекоји њȉсак.
Чудим се како се не срушише стêне
Тужнога народа слушајући врȉсак!
Мој стих опет мора с путање да скрêнê,
Јер ми пјеват' не да душе моје пȉсак,
И одмора дух ми малаксали трȃжй.
Наставићу о том када се ȍснȃжй.

619 (64). О не чудите се мекоти ми ср̏ца,
Јер се и у вашем подиже олу́ја,
Та и вама оно од болова гр̏ца̂.
Би се заплакала и најљућа гу́ја,
И тигар, што кости јагњенцету кр̏ца̂,
Да угледа овог анђела, славу́ја,
Близу хале силне, на камѐну ста́нцу,
Расплетених ко́са̂, у тешкоме ла́нцу.

620 (65). О да пријатељи љепотице на̏ше̂,
Обожа̀ваоци њени да су зна̏ли,
Роландо, Риналдо, Сакрипан да зна̏ше,
Какви су ударци судбе на њу па̏ли,
Свак би похитао да оружје па̏ше̂,
И сјури у чељуст оштро копље ха̏ли.
Ах и да су знали, гине мо̏ма кра̂сна̂,
Јер од ње их двоји пучина та̏ла̂сна̂.

621 (66). Париз, међутијем, љутог Аграма́на
Бијесне јурише издржава дне̂вно,
Маврима опсједнут ода свију стра́на̂.
Једног дана тако навалише гње̂вно,
Да од мачева им и од буздова́на̂
Умало не паде римско царство дре̂вно̂.
Али бише плахом спријечени ки̏шо̂м,
Послатом с небеса благом силом ви̏шо̂м.

622 (67). Бог импѐратора тад у̏слиши̂ ста̏ра,
Јер у свакој цркви, сваком манасти́ру,
Наложено бјеше од свијетла ца̏ра
Народу цијелом и светоме кли́ру
Читати молитве, и кишна се па̏ра
Спусти, поље бојно ишчезе у ви́ру.
Из дубине душе император ста̂ри̂
За спа́се̂ње царства Богу благо̀да̂ри̂.

623 (68). Немирно се ва́ља по меканом о̀дру
Роландо и дух му по мислима лу́та,
Баш ноћи за даном кад Маври да про̏дру̂
Хтјеше, а послије окршаја љу́та.
Што л' му лице носи бо̀ју ону мо̏дру̂?
Је ли славе же̏љан или злата жу́та?
Није. Тога има. Анђелике не̂ма̂,
Која срце њему цијело за̀пре̂ма̂.

624 (69). Из Инђије с њиме, сјећате се тȍга,
У земље западне дојезди му дра̑га,
А кадно хришћани расрдише Бȍга,
Те их не одбрани од љутога вра̑га,
И тучени бише дана оног злȍга,
Изгуби је, досад не на́ђе јој тра̑га.
Тражећ' је у Париз дојури за њо́ме,
Ал' залуд, јер судба грози њима двo̍ме.

625 (70). Знате да у војсци започеше сплȅтке
Због ње, те је Карло даде оном дȕци.
С тог је сад Роландо душе тако јȅткē,
Каје се што такој покори се брȕци.
Душо моја (мисли) заслужујем мȅтке
Стрелине, и самрт у великој мȕци,
Што допустих да се за живота свȏга
Одвојим од лица лијепога твȏга.

626 (71). Што цара ујака понизно не мо̀лих,
Сам себе да̀на̂ске признајем за кри́ва.
Можда би те дао. Не би л', што не про̀лих
Крв своју, но пустих да код мене жи́ва
Узму ми те; пустих ја, што шака го̀лӣх, —
Не требаше сабља, стрела, ни тети́ва, —
Често савлађивах по читаве вȏјске,
Рукама ра̀стрзах војводе хѐрȏјскē!

627 (72). Зато сад фурије душу моју гри́зӯ,
А моћ у́ма мога клони се расу́лу.
Што те не остави Карло у Пари́зу,
Што те не затвори у ка̀кову ку́лу,
Тад бих знао гдје си, био бих ти бли́зу,
Али ти западе у бојну гунгу́лу,
И ја сада не знам, душо моја, гдјȅ си,
Нит' од оног дана шта се с тобом дȅсӣ.

628 (73). Да ли сада чамиш у дну какве стра̏њē?
Која ли те, душо, крије сада зо́на?
Да ли су́зе квасе очију ти ка̏ње?
Јеси ли ми здрава, да нијеси бо́на?
Ти си сада као без чо̀бана ја̏ње,
Чија је у шуму залутала но́на,
Те плаче и блеји и хоће к пасти́ру.
Ох да л' ће га вуци оставит' на ми́ру?

629 (74). По пећини каквој, гдје станују ћу̑ци,
Можда нога твоја клецајући шѐћѐ,
И мене призиваш, али твоји зву̑ци
До мог уха стићи можда никад нѐће.
Да нијесу, душо, потргали ву̑ци
Невиности твоје мирисаво цвѐће,
Које ја очувах нетакнуто тѐби?
Да знам да су, смрт бих сам задао сѐби.

630 (75). Нек се све несреће против мене сло̏же̑,
Задрхтати нећу, све их пусти на́ ме,
Ал' за једно само молим ти се, Бо̏же,
Сачувај ми цвијет миле моје да́ме̑.
Узбере л' га други, а то бити мо̏же̑,
Онда бацам душу на дно вјечне та́ме̑. —
Те мисли Роланду по души се пре̑че̑,
Тако јадан витез у себи лѐле̑че̑.

631 (76). Час од тигра љући, час од ја́њца кро̏ћи̑,
Често тако тужи до самог у̏ра̑нка,
Ма најгоре њему бјеше ове но̏ћи.
Нестало је давно бијелога да̑нка,
Сном све живо цр̏па̑ жићу нове мо̏ћи,
Али за Роланда јоште нема са̑нка.
Па и када плачне очи мало свѐде̑,
Страховити снови душу њему лѐде̑.

632 (77). Сан се спусти преко његовијех ка̑ња̑,
А душа мучена ројевима же́ља̑,
Јадом загорчаних, овако му са̑ња̑:
Види фи̏лдиш бели, по коме је Ље́ља
Пурпур разасуо, а кроз ките гра̑ња
Два сунца, из којих чаролија стре́ља,
(Говорим о њеним очима и ли́цу),
Те му буктијаше срце у огњи́цу.

633 (78). На мекој травици сред ливаде цвје̏тне̑
Чека она њега и руке му ши̑ри̑:
Таман у загрљај шћа̑ше да јој ле̏тне̑,
Те да му се срце једа́нпута сми̑ри̑;
Таман да на усне пољубац јој ме̏тне̑,
Диже се олуја — с ливаде је спи̑ри;
Грухну ту̏ча с неба по трави и др̏вљу,
Пљусну плаха киша помешана с кр̏вљу.

634 (79). Њему, коме слутње по мислима ро̀ве̂,
Забјесни у души још већа олу́ја,
И сред помрчине и ломљаве о̀ве̂
Тумара, тражи је пиштећ' као гу́ја,
И громким је кликом по имену зо̀ве̂;
Она се одзива гласићем славу́ја,
И кроз грмљавину, што срдито ри̑че̂,
Незнано од куда у помоћ га ви̑че̂.

635 (80). Јури тамо гдјено мисли да је о̀на:
Кад је наћи мњаше баш тад му је скри̑ше
Горостасна леђа некаквога сло̀на,
И кроз олујину и пљу́ска̂ње ки̑ше̂,
Чу глас који прате тужна нека зво̀на:
Видјети је нећеш ти никада ви̑ше̂.
Тад из сна се трже и преста да са̂ња̂;
Уплакан образ му за јастук при̏а̂ња̂.

636 (81). Чињаше се њему да ће да полу́ди̑.
У сузама врелим тоњаху му о̑чи,
А вихорови му јураху из гру́ди̑.
Хитро се опреми, чим с постеље ско̑чи̑.
Бјеше доба глухо. Невиђен од љу́ди̑
У подруме доње тихо ногом кро̑чи̑
Носећи свијећу, па оседла до́ра,
И тајно одјезди јашућ' Бриљадо́ра.

637 (82). Не бјеше звијѐзда̂ да свјетлости ли̑ју̑.
Ноћ тамна бијаше, мјесечеви зра̂ци
Под скутом дебелих обла́ка̂ се кри̑ју̑.
Црвено и бело његови су зна̂ци,
Ал' туђи на шљѐму ноћас му се ви̑ју̑:
Да би ост'о незнан он познате зба̂ци.
Сав украс црн му је: једном Сараце́ну
Одузе га негда по живота це́ну.

638 (83). Свом ујаку цару нѐ хтје да се ја̂ви̑,
Не зна ни за каква више господа́ра,
Нит' више закона ратнога се стра̂ви̑.
Не узе опроштај ни од Брандима́ра,
Најбољега друга. Свод када се пла̂ви̑
Опет осу зраком, да неста сарда́ра,
Који вазда бјеше крилник цару дѐсни̑,
Чу се, и цар стаде на њега да бјѐсни̑.

639 (84). Онај, кога краси за храброст медàља,
Од чијега Маври страхују клобу́ка,
Оде кад најљуће ратовати вȁљâ,
Кад његова силна требоваше ру́ка
Да се грозна војна што прије отàљâ,
И земља очисти од оних хајду́кâ.
Не врати л' се одмах, рече Карло ср̑дно,
За то самовољство кајаће се гр̑дно. —

640 (85). Брандимар одлучи за њиме се ди̏ћи,
Или што се збиља предаваше нâду,
Да ће најпослије пријатеља сти̏ћи,
И царевом опет вратити га грâду,
Ил' осуство друга што не мòже сви̏ћи,
Па чим нòјца паде милу своју млâду
Без с Богом остави и одјезди тâјно,
Добријем оружјем наоружан сјâјно.

641 (86). Морао је да се од драге искра́дê,
Јера се бојао да га не оме́тê,
И јер није кадар отпор да јој да́дê.
То је Флердели́за, ȕмиљато де́те,
Првим врлинама богато чеља́де,
Достојно да њиме душу занесе́те.
Он мишљаше сјутра вратити се дȍма,
Али дуго — дуго не видје га мȍма.

642 (87). Мјесец дана про́ђе, а о њему јâва
Нема, и дјевојче, од љубави пјȁно,
Јадује, болује, не може да спâвâ.
Најзад оде за њим јутра једног рȁно
Преко многих река, по́љâ и дȕбрâвâ,
И сама пријѐђе много царство стрȁно.
Причаћу вам о том када буде згȍдê,
А сада к Роланду, кога снови вȍдê.

643 (88). Онај ког ће сјутра бадава да трâжê,
Приступи, са лицем под тешким визи́ром,
Капији и шȁнȗ начелнику стрâжê:
„Роландо!“ Капију отворише ши́ром;
И начелник људма својим ће да кâжê,
Покретнога моста да спусте синџи́ром.
К Маврима је Рòлâнд одјурио зȍрно.
Сад мало одмора, молим вас пȍкȏрно.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДЕВЕТА

Шта неће од ср̏ца, што с љубави лу́дй,
Учинити Амор осјетивши ја̏ру,
Кад мо̀же Роланду истиснут' из гру́дй
Вјерност, коју своме ду́говâше ца̏ру!
Бјеше Роланд у́мом више свијех љу́дй,
Бјеше цркви бра̀нич, мајку своју ста̏ру
Љубљаше, а сада, након свега то̏га,
Не мари за себе, за цара, ни Бо̏га.

645 (2). Ја га извињавам и мени је мй̏ло
У сличну гријѐху што имадем дру̑га:
На зло своје срце бр́зо ми је, чй̏ло;
Нит' мари што с тога свијет ми се ру̑гâ. —
Витез, ког је црно одијѐло крй̏ло
Одјездивши ноћу преко тамна лу̑га,
Стиже у арапски та̑бор прије зо̀рê,
И загази међу свилене чадо̀ре.

646 (3). Пусто је чадорје, јер од оне кй̏шê
Склонили се Маври под дрвље и стре̏ху.
Свуд гомиле њихне раштркане бй̏ше,
И далеко неке од та̑бора бје̏ху.
Спаваху уморни нити у сну снй̏ше,
Ко гледа на њима покиснулу дре̏ху.
Згубит' многе мо̀же на ноћноме ста́ну,
Ал' нѐ хтје скр́вити сабљу Дуринда́ну.

647 (4). Срамота је било плȅменита гра̏ва
На спавању храбре борце да сијѐчȇ.
Траг цурин пронаћи заљубљена ла̏ва
Занимаше сада, јер душу му пѐчȇ
Ноћашњега санка грозота и стра̏ва.
Спази л' кога будна, ка њему потѐчȇ,
Њу му описује, запиткује зà њӯ,
Не би ли дознао хода јој путàњу.

648 (5). Када рујна зора започе да рӳдӣ,
Обишао бјеше тако цијел о̀кō.
Његова питања сваком су по ћӳди,
Јер арапско рухо носијаше сòкō,
А мало је било и учених љӳдӣ,
Који познаваху као он дубòко
Арапског језика, којим тако крȅшȇ
Усред Триполиса к'о да рођен бјȅше.

649 (6). Тражећи трагове њезинога ста̑на,
Три цијѐла днȅва ту Роландо кӳња.
У Оверњу оде четвртога да̑на,
За тијем се дуго по Гаскоњи лӳња,
Пак онда са ср̏цем препунијем ра̑на̑
Сиђе у Провансу, откле као мӳња
Јурну Пикардији и, мрштећи вјȅђе,
Отуд низ Бретању на шпањолске мȅђе.

650 (7). Кад пòпада лишће по бр̏ду и дòлу.
Лишће рухо ста̏ро, које гора свла̑чӣ;
Када људи земљу угледаше гòлу,
Нада којом небо туробно се мра̑чӣ;
Кад увену цвеће у вр̀ту, на стòлу,
И одоше птице, што хладноћу зна̑чӣ, —
Тада пóђе на пут, ал' га срећа сла̀га:
Залуд зиме целе до прољећа тра̀га.

651 (8). Путујући тако по свом обичáју
Стиже к једној рȇци која тихо клúзӣ
Кроз кршну Бретању измеђ' бр́да̑ двáјӯ,
Али сада бјеше у стихиској крúзи,
Јер снијег растопљен и киша јој дáјӯ
Силну воду те је бјеснила по нúзи.
Поплављена туд је дòлина цијѐла;
Чак и мо̑ст у море вода је снијѐла.

652 (9). Низ обалу витез Бриљадо́ра ши̏ба̂,
Брод оком тражећи кроз вечерњу ру̏ме̑н, —
Пошто није био ни птица, ни ри̏ба,
Него земље тешке повелики гру̏ме̂н.
Бродић најзад видје гдје се водом зи̏ба̂,
И дјевојку, која држаше му ду̏мен,
И к њему пловљаше, и руком му ма̂ше̂, —
Ал' уз обалу се њој не при̏стаја̂ше.

653 (10). Ја не разумијем онда цуру за̏што
Знаке њему даје и рукама ма̂ше̂!
Он је к себи зове, обећава сва̏што, —
Ах не чека му се, јер срце му вра̂ше.
Мољакање твоје остануће та̏што,
Рече дјева којој благост лицем сја̂ше,
Не закунеш ли се да ћеш часно дје̏ло,
Што од тебе тражим, извршити смје̏ло.

654 (11). Ти желиш, јуначе, да по̏моћу мо̀јо̂м
Пребродиш ријеку набујалу о̀ву̑,
А ја плату за то, дану вјером тво̀јо̂м,
Да ћеш и̏ст' у Ирску, јер тамо те зо̀ву̑
Дјела пуна ча̏сти, те да сабљом сво̀јо̂м
Помогнеш одмастит' народу нитко̀ву:
Краљу ирском треба сада хра́бри̂х љу́ди̂,
Да казни сурови народ на Ебу́ди.

655 (12). Изнад Ирландије Ебу́да је ме̏ђу
Острвима другим; с те је земље цр̂не̂
На све стране народ разапео пре̏ђу,
Же̏љан да што више цура у њу згр̂не̂:
Многу цр̀нооку и̏ љепојку сме̏ђу
Флота му, када се из туђине вр̂не̂,
Носи хали, што се сваки дан сколу̀та̂
На обали, цуре чекајућ' да гу̀та̂.

656 (13). Већ је доста било аждахина пи̂ра:
Нек с народа, који туђе жене пља̏чка̂,
Његовом се крвљу злочинство му спи̂ра̂,
Јер је бјешњи звијер него дивља ма̏чка!
Ако ли ти љубав срце јоште ди̂ра̂,
Ако јој нијеси већ рекао: та̏чка!
Онда и ти хитај ка народу зве̂ру
Са храбрим Ирцима, драги ка̏ваље̂ру! —

657 (14). Он једва дочека да дјевојка ста̏не̂,
И закле се одмах међ' првима би̏ти.
Јер је вазда готов да осветом пла̏не̂
На свакога, кадра крв невину ли̏ти,
И јера помисли да његово ла̏не
Гусари могоше на Ебу́ду скри̏ти,
Пошто о њој нико нигдје ништа не̏ зна̂,
И од страха зину у души му бе̏зна.

658 (15). То је такав немир сада њему да́ло,
Да напусти смјеста дотадање пла̂не:
На Ебуду га је тајно нешто зва́ло.
Не бјеше минуо још сјутрашњи да̂не,
А он веће стиже к мору у Сен-Ма́ло,
И клизну на бро̀ду низ ва́лове сла̂не̂.
Мислећи на борбу, којој бјеше ка̀ил,
Остави за собом брег Свети Миха̀ил.

659 (16). Брехат оставивши са лијеве ру́ке̂,
Плови крај Бретање, посматра љепо̀ту
Њенијех планина; гледа њене лу́ке.
Њене њиве тучне на зеленом чо̀ту,
Њене воденице пуне беле му́ке̂;
За тијем угледа чувену бјело̀ту
Англиских обала. Ал' вјетар на̀више
Не даде им ићи. Једрила са̀више.

660 (17). Тако брзо натраг пре̏ко мора сла́на
Сјеверозападни вјетри лађу го̏не̂,
Да пре̏ју̑ри за дан пут од више да́на̂.
Костура јој све би попуцале спо̏не,
Да не бјеху руке вјеште код корма́на,
Које њега најзад успјеше да скло̏не̂
У ушће ријеке, што утиче ви̏ше
Антвѐрпена, вјетар чим заду́ха ти̏ше̂.

661 (18). Свјѐма дотле срце бјеше у студе́ни.
А сад угрија се кад улетје ла̂ђа
Без квара у реку и пристаде к сте́ни.
Ту близу бијаше дивна једна гра̂ђа
Сазидана десно на малој стрме́ни.
Из ње, када сунце поче да се ра̂ђа̂,
Муж један, ком брада сва сиједа бје̏ше,
Изи́ђе и журно к бро̏ду до́ђе пје̏ше.

662 (19). Понизно се стари паладину кла̏ња̂,
Велећи да дјева коју беда ско̏ли̑,
Те се непрестано у сузама ба̏ња̑,
За посјету једну лијепо га мо̏ли̑;
Ил', ако би тијем незгода му ма̏ња̂
Била, на брод она к њему доћи во̏ли̑.
Мни, одрећи неће тој кнезо̀вско̑ј шћѐри,
Што чинише досад многи кава̀љѐри.

663 (20). Јер ни један витез, тако вели ста̑ри̑,
Који стиже амо сухим или мо̏рем,
До сад не хтје жељу онојзи да ква̑ри̑,
Која грца у̏ злу, од самрти го̏ре̂м. —
На то Ролан: живим за та̀кове ства̑ри,
Браним слабе, с тога не копам, нит' о̏ре̂м,
Но зло гоним свуда мачем и у̏да̑рцем. —
То рекавши пође за онијем ста̑рцем.

664 (21). Стигавши за часак там' у дворац о̀ни̑,
Успе́ше се преко мерменијех сту̏ба̂.
Ту га срете дама која сузе ро̀ни̑,
С блиједијем лицем испод црна ру̏ба.
Гласом пријатнијем, из којега зво̀ни̑
Јад што јој зададе судба њена гру̏ба̂,
Здрави га. Црно је рухо на тој жѐни.
Дувари су црном чо̀хо̑м застрвѐни.

665 (22). У одају своју за тијем га во̏ди̂;
Кад сједоше поче овијем дива́ном:
Кнез од Холандије мене јадну ро̏ди̑,
Очинске љубави задоји ме хра́но̑м,
И растох у свакој ми̏лошти и зго̏ди
Са два брата своја, када нашом стра́но̑м
Дука од Зеланда про́ђе, који мла̀ди̑ћ
Сврати нам у̏ госте у престони гра̀ди̑ћ.

666 (23). Иђаше у Шпанску Арапе да ту́че̑,
А био је лијеп, у првој младо̀сти.
Ја осјетих да ме нешто к њему ву́че̂,
Нешто тајно по̀че̂ у̏ срцу ме бо̀сти,
Од којег ускоро предадох му кљу́че,
Мислећ' е код њега бијах у мило̀сти.
Мњах и мним, а мнити мним истину чи̏сту̑,
Да ѝма и ѝма̂ за ме љубав ѝсту̑.

667 (24). (Ту је уздах чуо са срдашца њѐна).
Због противна вјетра, ма поспјешна за́ ме,
Триест дана оста, ја мним триест трêна̂.
Чешће нас у̏ пољу остављаху са́ме,
Гдје у ка́ду свјеже кошенога сêна,
Далеко од дворске хуке и гала́мê,
Признасмо да љубав срца наша зла̂тӣ,
Брак углављујући чим се с војне вра̂тӣ.

668 (25). Чим о̏тпловӣ Би̏рêн (он се тако зва̏о)
Да против ислама подигне крста́ша,
Фриски краљ Чимо̀ско на знање је да̀о
Мом оцу да жели да му будем сна́ша:
Тај опаки човјек и комшија за̏о
К мојем оцу шиље једног велика́ша,
Који скупоцјене дарове ми но̏сӣ,
И за краљевића Арбана ме про̏сӣ.

669 (26). Туга поче тада душу да ми сла̂ма̂.
Сплетака читава направи се ни́за
Од дворскијех људи што немају сра̂ма,
Ал' не даде срце да пођем за Фри́за,
Нити ме превари икакова ма̂ма.
Двор ме даје, јер се с послаником сли́за.
Дате ли ме, рекох у присуству о̀ца,
Ножем отвориһу ду̏ши вратао̀ца.

670 (27). Из ни̂зи рачуна подиже се к вӣсу
Очинске љубави покојни ми та́та,
И не хтје ме дати. Преговори тӣ су
Одмах прекинути, ма Фриз из ина́та,
Срцем сличан тигру, а нарављу лӣсу,
С војском закуца нам држави на вра́та,
Свакојака звјерства по земљи по̏чинӣ,
Многи поданици страдаше о̏чини.

671 (28). Кад на то помислим од силне гунгу́лê
Стра́шнӣх успомена срце ми се ду̏јê.
Справу неку има, у њу мећe ђу́ле,
Што из гро́тла свога с пра̏ско̂м она бљу̏јê.
Њом сруши зидове многе наше ку́лê.
Том се чуду чуди ко га само чу̏јê.
Два је рифа дуга та гвоздена цӣјев;
Црн прах у њу трпа; пукне л', плане сӣјев.

672 (29). Та цијев (откуд му, то нико не зна́дê)
Једну страну има гвожђем заљевѐну,
И ту једна мала рупица има́дê:
Такне ли је огњем, цијев у том трѐну
Громовити пуцањ и тријесак да́дê,
И ђуле излети грезнућ' у пламѐну.
Куд удари буши, крши, пржи, ру̏шй,
А од силна пуцња за̀глухну̑ ти у̏ши.

673 (30). Војска нам је била у големој стра̏ви;
Кад је за то чудо нечувено чу̏ла.
Захвалити има тој пакленој спра̏ви
Што нам трупе разби та бездушна ху̏ла.
Оба моја брата ђулетима смла̏вй,
Прскоше им груди као даска тру̏ла.
Његово проклето, ђавоље о̏лово,
Затрије гнијездо наше сокòлово.

674 (31). Јунак будућ' отац ка' и сви му пре̏ци,
Сред пораза тога гајио је на́ду
Прибавит' освету погинулој дје̏ци.
Склоњен у пошљедњем што му оста гра́ду,
На који падаху ти огњени ме̏ци,
Једном на бедему у послу и ра́ду
Врховног војводе, на домаху зр̏ну,
Паде, јер га оно у пòвије кр̏ну̑.

675 (32). Оставши без оца и рођене бра̏ћê,
Нашљедница постах и држави гла́ва,
И тада Чимòско поручи ми да̏ ће
Мир са мном закључит', признати ми пра́ва,
А у ратовима и по̏моћи сла̏ће,
На које ми потпис и заклетву да́ва,
Узмем ли Арбана за својега му̏жа,
Што значи да нокте на земље ми пру̏жа̂.

676 (33). Створу, оружаном невјерством до зу́бâ,
Снàха не хтјех бити ни у ком случа́ју,
Нит' његову сину вјереница љу́ба.
Срца као моје јѐднôм себе да́ју̑:
Бирен доби моје. Одбих скота гру́ба,
Који опустоши драгу ми дома́ју,
У њу запаљено унесе пòљено,
И витешко моје уништи кòљено.

677 (34). Рекох му, заман га ташта жеља мо̀ри̑:
Може ми учинит' још стотину за́ла̑,
Пристајем да ножем утробу ми по̀ри̑,
Вади очи врхом оштрога оца́ла,
Или на ломачи живу ме саго̀ри̑,
Ал' сину му ру́ке̑ никад не бих да́ла.
Моји ме мољаху да удајом вла́ду
Спасем, или ће ме њему да изда́ду̑.

678 (35). Народ го, попаљен, без крова и пи̏ће̑,
Видећ' е ми смје̏ри осташе ста̏они,
Поплаши се, мњаше још и горе би̏ће,
А дворани, људи у души ка̏они,
Једнога ме дана кад поче да сви̏ће
По зими стрпаше у једне са̏они
И предаше Фризу. Он ме прими бла̑го,
Велећи: не бој се, дете моје дра̑го̑!

679 (36). Повратићу теби и земљу и кру̏ну,
За сина ми поћи чим ти буде во̏ља. —
Шћах мријет', ал' мишљах: мили твоји тру̏ну̑,
Освети их прије, та је сврха бо̏ља̑,
И у другу почех ударати стру̏ну.
Рекох, правећи се другачија спо̏ља
Но што сам: пристајем; узми ме за сна̀ху,
Само да ми народ не живи у стра̀ху. —

680 (37). Смје̏рах светити се све одо тог да̑на
Жи̑ве̑ ране своје црву томе вла́сцу.
Одрастох у друштву с два срчана ба̑на:
Ја, браћа и они по једном обра́сцу
Бијасмо гајени од дјѐти̑њства ра̑на,
Бјесмо једно тесто по душевну ква́сцу:
За мном похиташе међ' оне ско̀тове;
За мене их видјех гинути го̀тове.

681 (38). Повјерих им тајну. Да бро̑д какав на̏ђе̑
Један оде, други оста код мене́ка,
И очекивасмо ми долазак ла̏ђе̑.
Чимо̀ска је моја намамила ме́ка:
Сото̀но̑м створена од паклене гра̑ђе̑
Гуја слакоми се на чинију мле́ка,
Те зове господу у моје сва̏тове,
Кадифом застире дворима ка̏тове.

682 (39). Овдје сада теби ваља ово знȁти.
Глас Бирéну послах још почетком вȏјнȇ
Да на нас Чимоско силну војску прȁтӣ,
Која веће јури пут вароши стȏјнȇ.
Спаса нашега се Бирен одмах лȁтӣ,
Крете се, поведе лађе своје бȏјнȇ.
Далек пут пловећи нȃдом се гȍјио;
Нȅ знаде да Фриз је већ све освȍјио.

683 (40). Холандији стиже. Чим Чимȍско знȁде
О том, враг однесе к мору тога скȍта,
И битка ми морска удвостручи јȁде:
Биренова сва је пропанула флȍта,
Сам Бирен у ропство и тамницу пȁде,
Зароби га једна Чимоскова рȍта.
Не знах за побједу нашега кáтила,
Кад сам (к'о што чућеш) зајам му врáтила.

684 (41). У госте нам дóђе много пријатéљȃ,
Јер дан веће стиже проклетој ми свȁдби,
А и најтоплијој од мојијех жéљȃ:
Освети. Баш дана, кад Бирена нȁдбӣ,
Вјенчах се. Послије ноћнога весéља
Легох. Арбан к мени у постељу рȁд би.
Имах пријатеља. У кут један тȗ га
Сакрих, знаш онога из дјетињства дрȗга.

685 (42). Иза завјеса сам крај ȍдра га скрӣла.
Чекаше оружан у томе буџáку.
Ја сам у постељи грозне сузе лӣла,
Свијест моја бјеше готово у мрáку:
Плаках што ме нагна дȍгађȃјȃ сӣла,
Туђ гријех одмастит' Арбану сирáку.
Чим прӣстȗпи к ȍдру мој му другар смȑвӣ
Брадвом главу, дух му оде с млазом кȑви.

686 (43). Са срца ми спаде као леда плȁса.
Сиње море бјеше под прȍзором мȍјӣм:
Низ уже ме спусти друг онога чȁса,
И одмах осјетих да на брȍду стȍјӣм,
Јер брат његов срећом у том трȅну стȁса
С брȍдом под прȍзоре. С друговима свȍјӣм
Низ море утеких и амо се склȍних,
И од тада до сад сузе само рȍних.

687 (44). Сјутрадан Чимоско, водећи Бире́на,
Стиже и сватове застанути мња̂ше.
Хтједе се веселит', али каква ме́на!
Видјев сина мртва пресвиснути шћа̂ше:
Бирен му је слаба накнада и це́на,
Противу мене се груд његова дма̂ше.
Свати се разбјегли, туга му се сва̂ли
На душу, а никог нема да је га̂ли̑!

688 (45). Сина жали много, мене мрзи ви̏ше̑;
Та два осјећаја бјеху јади дво̏ји,
Који му бијесно по грудима ри̑ше;
Ал' он, који звјерство с подмуклошћу спо̏ји̑,
Убрзо могаде размишљати ти̏ше̑,
И план за освету страховиту скро̏ји̑.
Ах његове замке живјети ми сме̑ћу̑;
Помози ми, кнеже, мишком и па̏ме̑ћу!

689 (46). Људе моје згуби, нити њега ди́ра
Писка сирочади; сто за мном шпију́на̂
Посла, омрзе ми жиће с тијех жби́ра̂;
Бирена за̏твори̑ куд сунце ни лу́на
Не стижу; за њ муке најгрозније би́ра,
Не да́ва му вина, ни хљеба сому́на.
Ухватити мене мни у своје кљу̏се
Он уцјеном главе Биренове ру̏се̑.

690 (47). Рече му: нек ти је воља моја зна̂на:
Згинућеш од руке мојега цела́та,
Ако Олимпију (ја сам тако зва̂на)
Не затворе овдје ова иста вра́та
Од сад за годину; ако до тог да̂на
Добавиш је, теби слобода је пла́та.
Олимпију хоћу; гледај те до̀би је,
Па ћу те пустити са о̀ве ро̀бије̑. —

691 (48). Савјете многијех пријатеља слу̏шах,
Ал' ипак немоћну јоште себе гле̏да̂м;
Свакојака срества и лукавства ку̏шах,
Ни од најгоријех не хтједох да пре̏да̂м,
Јер бјеше и таквих од којих се гну̏шах;
Двора продадох у Фландрији се̏дам,
Да саберем чете, али зли̏ца ста̂ра̑
Живи још: остадох без драгог и па̂ра̑.

692 (49). И тако витеже, мој пȍ Богу брâто,
Сви ти покушаји нијесу помȍгли:
Најамници моји, смотавши ми злâто,
Пред грозним човјеком вратове су пȍгли
Или што је више од њега им дâто,
Ил' што ствар нијесу извршити мȍгли.
Што највећма данас душу моју пѐчê,
То је што ће скоро и рок да истѐчê.

693 (50). С тог сам у очају грозну и дубȍку.
Оца, пријатеље, браћу драгог рâди
Згубих, злата страћих небројену ȍку,
И сад, када сви ме оставише нâди,
Треба да се предам у најкраћем рȍку
Оном, што се смрћу рода мога слâдӣ,
И његову руку крволочку нá се
Пустим, да се Бирен од самрти спáсê.

694 (51). Мало л' је што тиран државу ми тлâчӣ,
И што својег оца изгубих и брȁћу,
Зар нови губитак душу да ми смрâчӣ!
Што ко мање живи муку сноси крȁћӯ:
Не страх смртни, друго стрепња моја знâчӣ.
За Бирена жиће треба л' дати, дȁћу,
Ал' се једног бојим, и то ево чѐгâ:
Погубивши мене, убиће и њѐгâ.

695 (52). Човјек, у коме се срце једном стврдне̂,
Који само својој себичности слӯжӣ,
Чини зло ближњима кад год руком мр̏дне̂,
Издајство му вазда по мислима крӯжӣ,
Готов је од вјере задане да вр̏дне̂,
А свети л' се, тада с ђаволом се здрӯжӣ:
Такав је Чимȍско; против ове змѝје̂
Мним да сумња моја неумјесна нѝје.

696 (53). Уговор са њиме, вјера и пазáри,
Не вриједе ништа, ӯ срце му кȁми!
Амо к мени многи свраћаху сердáри,
Све им ово причах што и данас вȁми,
И савјета исках у овојзи ствáри.
Као што видите, жељела бих дȁ ми
Пронађете какво срество које јâмчӣ
Да ће му се Бирен моћи да ѝскâмчӣ.

697 (54). С молбом се обраћах многоме јуна́ку,
Да уза ме буде кад у руке га̏днê
Чимоску се предам, ал' да вјеру ја́ку
Зада, да ће Бирен тамнице се ја̏днê
Спасти, чим ја стигнем ономе дивља́ку,
Те да прије него што ми глава па̏днê,
Видим га далеко од јада и ва̑ја,
Изван Чимоскова грозна до̏маша̑ја.

698 (55). Ма нико не смједе тамо да ме пра̏ти̑,
И поред својијех толикијех му̑ка̑
Још не нађох никог да се јемства ла̏ти̑,
Јер се сваки боји крвожедна ву̑ка,
Који на далеко смрт умије сла̏ти,
Из паклене справе громовнога пу̑ка,
Из чијега гро́тла сам пакао ви́ри̑,
Те ништа не хасне шти́та ни панци́ри.

699 (56). Ја за помоћ твоју дижем сада гла̑са,
И вјерујем, јер ми тајно нешто ка̑жê,
Када гледам обим голема ти ста̑са,
Да са спољашњошћу срце ти се сла̑жê;
Ја од тебе чекам утјехе и спа̑са,
Боље ми од твоје не требује стра̏жê,
С њом сам за Бирена без икакве стра̏вê,
Води ме к Чимоску, о витеже ла̏ве! —

700 (57). Преставши да збори продужи да је̏ца̑.
Тешко би Роланду слушат' како је́чи̑,
Њезино грцање у срце га штре̏ца̑,
И одмах јој каза (ал' у мало ре́чи̑,
Јер збор не умије да дроби и сје̏ца̑),
Да злочинство ово за осветом дре́чи̑,
Па јој даде вјеру, од камена тв̏рђу̑,
Да ће по заслузи казнит' ону р̏ђу.

701 (58). Ал' он другачије на ствар ову гле̏да̑,
Не мисли у руке да звијеру да̑ва̑
Драгоцјени живот лијепога че̏да:
И њу и Бирена хоће да спа̀са̑ва̑.
Још истога дана с њом у лађу сје̏да̑,
Што прије се њему к Чимоску ста̀са̑ва̑,
Јер још има један посао да т̏рси̑:
Хали на Ебу́ди да прободе п̏рси.

702 (59). Олимпији лице разведри се ма̏ло,
И престаде горке уздахе да гу̏та̑.
Вјетар је подесан и сунце је сја̏ло,
Мирно лађа морем широкијем плу̏та̑.
Уз Холандију се трећег дана ста̏ло:
Дебело се уже одмах отколу̏та̑,
И за грм се један веже брод, из ко̀је̑г
Искочи Роландо, водећ' коња сво̀је̑г.

703 (60). Низ поље одјезди без дру̏жине̑ сва̏ке̑,
Оружан до зуба, на том коњу тро̏му.
Који бјеше голем, доратасте дла̏ке̑:
Брињадор му оста (још додајем к то̏му)
У Бретањи, ноге да одмара ла̏ке̑.
На бро̀ду остави ојађену мо̏му,
Рекав: не сќрби се, нити тако пла̏чи;
Чућеш скоро да сам од Чимоска ја̏чи̑. —

704 (61). Стигавши Дордрехту пред капијом гра̑да
Спази јаку стражу: Тиранин се бо̀ји̑,
Нарочито ако тек од скора вла̑да̑.
Што ту стража данас појачана сто̀ји̑,
То има и других разлога и ја̑да̑:
Чуло се да су̏жњев рођак један, ко̀ји̑
С много лађа иде, ударити смје̏ра̑.
Зато тако стража код капије звје̏ра̑.

705 (62). Роландо, ког призор тај само весѐли̑,
Јер прича колико вук се боји гла̑ви,
К стражи пред капијом приступи и вѐли̑:
Један од вас одмах крању нека ја̑ви̑,
Да с њим јунак један борити се жѐли̑,
Који вјеру даје, као витез пра̑ви̑,
Да ће Олимпију, што уби Арба́на,
Предати, ако ли изгуби мегда́на.

706 (63). Предаће је одмах, јера је скривѐну
У близини овдје непосредној чу̑ва̑;
Ма не само неће издат' ову жѐну,
Ако краља с коња на̏ ледину згру̑ва̑,
Но ће крањ тамницу отворит' студѐну
Бирену. — Краљ стаде од ма̏ме̑ да ду̑ва̑
Чим поруку таку до̀зна од војни́ка,
И преварит' мисли незнана крвни́ка.

707 (64). Другог, а не мене, нађи па се грѐби,
Ја послове имам, пријатељу, прȇчȇ;
Ако цура збиља (вели краљ у сѐби)
У власти је твојој, к'о што војник рȇче,
Чим вериге бацим око врата тѐби,
Предаћеш је прије но што пане вȇчȇ. —
Да му с леђа зађе, кроза врата скрȋта,
Четица ће једна одмах да ȍдскȋтâ.

708 (65). То витез ни у сну није мог'о спȋти,
Јер краљ му поручи да радо мегдáне
Дијели, и с њиме да се хоће бȋти.
Мишљаше најприје ода сваке стрáнȇ
Непробојну мрежу око њега свȋти,
Као што рибари чине код Волáнȇ.
Да је све у реду чим гласове дȍбȋ,
На капију с другом четом и он прȍбȋ.

709 (66). Кад ȍнемогу̑ћи тијем бјегство свȁкô,
Бар он тако мисли јадник и цȋјенȋ,
Мњаше за руком ће испасти му лȁко
Да слободу ропством јунаку смȋјенȋ.
Пȁклену̑ нȁправу нȅ понесе, кȁко
Неће да убија, но само плȋјенȋ.
Жива њега жели имати у кљу́ну,
Ама се превари у своме рачу́ну.

710 (67). Краљ жели да витез буде њему вáбац
(Као што сам веће нагласио вȁма),
Тер и онај други да с' у̏хватȋ врáбац,
Ал' та жеља оста — измлаћена слȁма.
На Роланда чета сад учини грáбац,
Јер Чимоско, мозга немајући дрȁма,
Мњаше, пред њима је плашљив неки бáбац.
Витеза спопаде страховита мȁма.

711 (68). Четници краљеви сувише су слȁби
За њега, јер ено шалу с њима збȋјâ:
Пошто копље тешко ручетином зграбȋ,
Ка' кобац голубе по пољу их вȋјâ;
На оштро их гвожђе шесторицу нȁбȋ,
Мјеста нема седмом, — врхом га у̏бȋјâ.
Од ударца тога гвозденога вр̏ха
Чисто чујем како грудни кош се кр̏ха.

712 (69). Хитну га ȕ стрâну као неки пиљак,
Онај хитну, коме од ограшја тȍга
Остати на лицу неће ни ожиљак,
Јер му р̑с долази од самога Бȍга.
Најпослије његов страховити шиљак,
Пошто је тијела просвирао мнȍгâ,
Издаде га срамно, а и како нȅ би, —
Да, издаде јêра на двоје се прȅбû.

713 (70). Трже Дуриндáну, свој понос и дику,
И поче да њоме солдатију млâтû.
Бије куда стигне, највише по цику,
Жели да свакоме по заслузи плâтû.
Са невјере сличан разјарену бику,
Слабо кога пусти да се кући врâтû.
Гдје види гомилу лети као смȕшен,
И скоро ће сваки отпор бити срȕшен.

714 (71). Пожељеће сина данас многа мâјка,
Јер већ многи мртви на земљици лѐжê
Од Роланда, кога канда роди змâјка;
Који су читави у град они бјѐжê.
Чимоско, престрављен, јада се и вâјкâ,
Што цијеви нема да му груд прожѐжê.
Виче: донес'те је! Зар га когод слȕшâ!
И сâм ено у град умакнути кȕшâ.

715 (72). Стигав у капију хтједе дићи мȍста,
Ал' у том тренутку и Роландо стûже;
Краљ напусти врата са разлога прȍста,
Што му се над главом сабља веће дûже:
Он утече, град му прими нова гȍста,
Који за њим јури да му приђе блûжê.
На добру се коњу вјероломник спâсе,
Јер парип Роландов тром је, к'о што знâ се.

716 (73). Далеко за собом остави јунáка,
Који га изгуби из очињег вûда,
Збуњен лавиринтом тијесних сокáкâ.
Чимоско се сакри иза једног зûда;
Донесоше справу три човјека јáка;
Туна прêжâ згоду, нит' очију скûдâ
Са правца откуда Роланду се нâдâ,
Те да једним метком паладина свлâдâ.

717 (74). Са срца му сикће за осветом дрѐка,
За се мисли вук је, а Роландо о́вца,
Па је гла́дан меса њезинога мѐка,
За које би дао милионе но́вца:
ако вѐпра дивљег у засједи чѐка̂,
Гледах исто тако у ва̀ло̂вљу ло́вца.
И гле! У даљѝни пра̀шина се ва̂ља̂,
А из ње на коњу Ролан се по̀ма̂ља̂.

718 (75). Краљ, што тешко људском да припада ро̏ду,
Чије руке самрт из далѐка ша̏љу̂,
Скочи, нанишани, и кад на́ђе зго̏ду,
Зграби десном руком ужежѐну па̏љу,
И задрхта темељ земљиноме по̏ду,
Чим дота̀че њоме на цијѐви фа̏љу:
Спријед пуче громко, чим сијевну стра̂га,
Али — срећа данас изневјери вра̂га.

719 (76). У паклу Сото̀на у плач тада брѝзну̂,
Јер његов штићѐнѝк не погоди ме́те̂,
А Бог се на̏смија, јер избави жѝзну
Роланду, ког воли као своје де́те,
И кад врело ђуле низ улицу звѝзну̂,
Бла̏говоље да га у правцу поме́те̂,
Те мјесто јунака, коња посред гру́дѝ
Лупи, који мртав одмах оста ту́ди.

720 (77). За̀једно са коњем и Роландо па̏де,
Ал' док се на свагда коњ на̏ земљу сру̂чи,
Он опет на ноге још крепчији ста̏де,
Нов р̂с поче му се ѝз срца да лу̂чѝ.
Што Антѐју негда, то се њему са̏де,
При доди́ру земље животворне слу̂чи:
Својијем до̏дѝром Антејаваља́на
Снажила је земља, јер бјеше му на́на.

721 (78). Слаби су стихови ове моје пјѐсне̂,
Да гњѐв опјевају којим витез пла̏ну̂.
Зевс када с небеса муњом својом крѐсне̂,
Те на зграду ону њени огњи па̏ну̂,
Гдје је сумпор, угљен за потребе мјѐсне̂,
Тад се пламенови подизати ста̏ну̂,
Пуцају зидови, камен у вис пр̂ска̂,
Ко је у близини тијело му смр̂ска̂:

722 (79). Роландо је био као пожар ӣстӣ,
И кад опет скочи он послије па̑да,
Кадар бјеше краља све зубима гр̏сти.
Овај, извирујућ' иза оног за̑да,
Видје да му ваља отле да се чӣстӣ,
Ако неће да му с ватре кожа стра̑да̑:
Не продаје кожу, краљ је, није ко̏жа̑р, —
А знате да Ролан бјеше као по̏жа̑р.

723 (80). Видећ' е је витез готов њега сје̏ћи,
Мислећ' е у бјегству спас му само бје̏ше,
Загребе на коњу чим о̀крете пле̏ћи,
А за њиме Ролан трчао је пје̏ше.
Гле! од коња брзак он је био ве̏ћӣ!
Гле чизмама огањ из калдрме кре̏шѐ!
Стиже краља, мачем лупи га по шљѐму,
Расијече главу до̀ рамена њѐму.

724 (81). Еле тако оно крунисано псе̏то,
Што намјести веће двије своје кљу̏се̑
Да у̏хватӣ цуру, оста данас е̏то
И без кру́не златне и без главе ру̏се̑,
А дјеву ће добит' — на куково ље̏то.
У тај мах у граду звек оружја чу̏ се:
Стиже рођак сужњев; отворена вӣђе
Врата; у град јурну; отпора му нӣђе.

725 (82). Са Зеланда до́ђе. К себи народ зо̀ве̑,
Ал' овај поплашен (то су Холанде́зи)
Бјежи, не знајући ко су чете о̀ве̑.
Дознав, преста бити у стра̀ху и је́зи,
И напротив њихов долазак му го̀ве̑,
Јер Фризи владаху ка' прави Черке́зи.
Народ вођи војске нуди помоћ ја́ку,
Те да скрши силу фризонском дошља́ку.

726 (83). Холандез је страшан непријатељ Фри́зу,
Једно, што му краља господара у̏бӣ,
Друго, што будући сувише му бли́зу,
Много благо пљачком учестаном згу̏бӣ;
Фризонских недјела он читаву ни́зу,
Набрајати знаде и добро их ту̏бӣ.
Са Зеландом савез Роландо им скло̏пӣ.
И Фриза нестаде, као да се сто̏пӣ.

727 (84). Бирен, чим су врата хапса гдје је бйо
Разлупали били тешки буздовáни,
Роланду је руке око врата свйо,
Велећ': вазда правду као сада брáни! —
За тијем су они, с њима народ цйо,
Похитали одмах тамо к оној стрáни,
У свечану руху, тријумфалном хȍду,
Гдје их Олимпија чекаше на брȍду.

728 (85). Ту бијаше она у големој стр̏ави:
Мњаше, кукајући као ноћна птйца,
Од Чимоска, који у црно је з̏авӣ,
Роланду ће жића пресјећи се жйца.
Народ јој веселе овације пр̏авӣ, —
Из тисуће уста „живјела!" јој клйца.
Бирено је љуби, она њега гр̏лӣ,
А захвалност од њих жање витез вр̏лӣ.

729 (86). Одмах одумину бол њезиних рāнâ,
И сви скупа граду управише стȍпе,
И заљубљени ће још истога дâна,
Брак жељени дáвно међ' собом да склȍпê.
Бјеше воља њена и Бирена бâна,
Да Фризи осјете ударце им сȍпê,
Јер краљицом поста Олимпија дйка,
Народ за владарку себи је извйка.

730 (87). Мњаше Бирен треба врло крута влáда
За опаке Фризе, за тај људски тáлог,
А да ће успети постојаше нáда,
Тијем прије што је им'о један зáлог:
То је била ћерка Чимоскова млáда.
Заста је у двору и даде јој нáлог,
С њим у Зеланд ићи, куд са женом пȍђе.
Холандија оста под влашћу му рóђê.

731 (88). Ту ће цуру, рече, узет' брат му мл̏ађӣ.
Оде с њом и женом, и све јунак пј̏евā,
Што угледа једном краја оној св̏ађи.
Роландо је истог отпловио дн̏ева,
Узев један плијен — од шећера сл̏ађӣ,
Око ког толика направи се цȅва.
Какав шећер? Молим, то је она спр̏ава,
Што упљéха коња испод нашег л̏ава.

732 (89). Нек' не буде за вас никакво чудѐство,
Што справу, спрам које ништа није стре́ла,
Са собом понесе, јер то није сљество
Да ће њом се служит'; истина је це́ла
Да кукавицама треба тако срѐство,
А за њега није тог оружја фе́ла:
Справу, прах, олово, сав прибор о̀ста̂ли̂,
Узе да са лађе на дно мора сва̂ли̂.

733 (90). Од ма̀хине̂ таке за човјештво стра̂ га,
И једва је витез могао да шче̏ка̂,
Да доспије тамо, гдје нема ни тра̂га
Од земље, и гдје се не о̀пажа̂ сле̏ка,
Па рече: на̏право подлости и вра̂га,
Нек' мед људма више не буде те, пе̏ка
Хра́брошћу надбија ко је прави чо́ва,
Нек узмиче рђа испред витезо́ва̂!

734 (91). (Тад је у вис диже, мниш перо је о̀на.)
Да би роду људском зад'о више ја̏да
А зло зацарио, тебе је Сото̀на
Сам рукама својим лио у дну ха̏да;
Ма теби су данас одзвонила зво̀на,
Врати се у тартар занавијек са̏да. —
То рекав диже је у вис јоште бо̏ље̂,
И у море баци, те потону до̏ље.

735 (92). Уклонив са земље зло што даде ђа̏во,
Те да горе мучи јадан свијет о̀ви̂,
К острву Ебу́ди хитао је пра̏во,
Да ону аждаху страховиту ло̀ви̂.
Да је Анђелика тамо, да је здра̏во,
Надом, али слабом, Роландо се то̀ви̂.
Ако ли је тамо, бојаше се гро̏зно
Да с далека пута не доспије по̏зно.

736 (93). Новијех препона можда лежи стро̀во
У Ирској, ако ли витез тамо свра̂ти̂;
Јест, искрснут' опет може штогод но̏во
Сврне л' тамо, с тога пут хоће да скра̂ти̂:
Пловит' право хали план је одмах ско̏во̂.
Док морем к Ебуди лађа му се кла̂ти̂,
Моји ће стихови к Бирену да хи́те̂, —
А ваљда и ви му на свадбу жели́те.

737 (94). Ви мислите, рекох неистину пу̑ку̑:
Није л' свадбе било? Какви сада сва̏ти?
Та било је, било, ал' на брзу ру̑ку:
Тек ће на Зеланду пи̑р свечан се да̏ти.
Стојте! Не сљедујте мога стиха зву̑ку:
Неће бити пи̑ра, јер несрећа пра̏ти̑
Особу, о којој да је сретна мни́те.
Чујте! Али молим да мирно сједи́те.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДЕСЕТА

Љубавно питање није мала ша́ла.
То је вјечна тајна измеђ' душа дви́јӯ,
С тог односно чисте љубави, мора́ла,
Жртве и вјерности питао сам Кли́ју,
Која рече, више ј' Олимпија да́ла
О томе доказа од дру́га̂ јој сви́јӯ;
Или бар ни једна, досад од стари́на̂,
Није више од ње имала врли́на̂.

739 (2). Силна љубав њена к војводи Біре́ну
На чисту се дјелу видје тако ја̏сно,
Да узајамношћу зада̀хла би сте́ну,
Јер више доказа дати није ла̏сно.
Љубити је треб'о њу по исту це́ну
Бирен, ако му је срце било ча̏сно.
Да требаше више љубит' је но се̏бе̑,
Мени доказиват' и није трије̏бе̑.

740 (3). За њу, што за њега то̏нӯ у пе̏лену,
Презрети је мог'о чак и ону же̏ну,
Што Грке са Тројом завади, Је̏лену;
Требао је готов бит' у сваком тре̏ну,
Радо за њу дати младост ту зе̏ленӯ,
Источити радо крв своју црве̏ну,
Растати се радо од зраке о̏чиње̑, —
Ал' он живот брачни друкчије по̏чиње̑.

741 (4). Пошљедње ријечи чудно вама зво̀нê.
Прави значај њихов ради бисте зна̏ти,
И, јер вам се мисли зло слутити кло̀нê,
Питате ме. Добро. Одговор ћу да̏ти,
Ал' очи вам сузе почеће да ро̀нê,
Чим душа смисао страховити схва̏тӣ;
И почеће срдња из срца да ки́пӣ,
Стегнуће се усне, зуб ће да зашкри́пӣ.

742 (5). Кад будете чуле грозо̀ту, о жѐне,
Кад ниској оцртам истинитом сли̏кôм,
Хоће вјера ваша у људе да све̏нê,
И никад нећете вјеровати ни̏кôм.
Превари мушкарац оком докле тре̏нê,
Будите опрезне са том мушком кли̏кôм,
Јер какав је Павле, такав је и Пѐтар, —
Њихове заклетве разнијеће вјѐтар.

743 (6). Клеће се да од вас ништа нема дра̏жê,
Сипаће ријечи ласкаве и сла̏тке,
Гледајући чедност он вашу да сма̏жê,
А успије л', он ће посље шале кра̏ткê,
Окренут' вам леђа, престати да ла̏жê,
И за вама рећи: глупе као па̏тке!
Зато, жѐне драге, припазите на́ се,
Примјер с Олимпијом бар вас нека спа́сê.

744 (7). О избјегавајте, савјетујем ва̏ма,
Жуто̀кљуне, дрске, лијѐпе млади́ће;
Клоните се њихна нѐсталнога пла̏ма,
Јер њи̏м вам се неће загријати жи́ће;
Њихна љубав букне ка' на ватри сла̏ма,
Такви вјетропири нијесу за ни́ће.
Чим ухвати плијен ло̀вац даље спје̏шӣ,
Још неухваћени чини му се ље̏шӣ.

745 (8). Хитам да вам кажем, јер треба да зна́те:
И младић је ловац: око вас се ве̏рê,
Прича да ћете га у гроб да сурва́те,
Ви, коју он љуби преко сваке мје̏рê,
Ако му доказа љубави не да́те,
(Што ће рећи чедност), ал' тако ми вје̏рê
Вас ће оставити чим му се преда́те,
Да на другом цва́ту мед и шећер бе̏рê.

746 (9). Не велим љубави да се одречéте:
Као тачка лози љубав треба жѐни;
Не љубећи ви би живјеле без мéтȇ,
Мраком би вам дани били покривѐни.
Тек не желим вама да се за̏несéте
За голобрадијем, јер, вјерујте мѐни,
Покајаћете се: најбоље би би́ло,
Зрело воће за вас — ал' нипошто гњи́ло!

747 (10). Рекох да је Бирен Чимосковој шћȅри
Узео слободу, а знате још ѝ тȏ,
Да је (божем) хтједе за брата да вјȅрӣ,
О чему је њојзи и придике чѝтȏ.
То су (можда) спр̑ва и били му смјȅри,
Али је послије за њом помањ̑ито̑:
На слатки залогај срце њему зи̑нӯ,
У бездан љубави нечисте се ри̑нӯ.

748 (11). Не обзирући се на дужности бра̑ка
(За њ односи брачни не бијаху ску́пи),
Мни, залогај такав из својијех ша̑ка̑
Испустити могу само људи глу́пи.
Под мишкама цура још немаше дла̑ка̑,
Тек јој бјеше њедро почело да пу́пӣ,
Бјеше љепши цвијет од руже и кри̑на,
Четрнаест истом било јој гȍди̑на̑.

749 (12). Млађахности то су најњежнији чȁси.
Над оцем мр̀твијем видје пут је пр̑вӣ,
Видје како ли́шце сузицама квȁсӣ,
И од тада поче за њом да се стр̑вӣ,
И груд му надуше похотљиви дȁси.
Љубав к Олимпији поједоше цр̑ви:
Са том се љубави оно исто слȗчи,
Што и с врелом водом лед у њу л' се сру̑чӣ.

750 (13). Олимпију тако омрзла је пси̑на,
Да је просто јадну не може да глéдӣ,
Док, не види л' цуру, нȁ дȗшу му тми̑на
Пада, али јоште жену своју штéдӣ,
Јер још није згоде да од брака њи̑на
Пачȁриз направи, њу изложи бéди.
Доказе љубави јоште њојзи дȃвȃ,
И сваку јој жељу радо испу̑њава̑.

751 (14). Додуше њојзи је већ у̑ очи па̏ло,
Да се око дјеве врло радо вр́зе̑,
Па и да је чешће помилује ма̏ло,
Али ду̑ше чисте нису тако бр́зе
Да на зло помисле, нити им је ста̏ло
До тог, да се ближњи међу собом мр́зе̑:
Мисли милост она сау̑че̑шће зна̑чи̑
Према сирочету, које судба тла̑чи̑.

752 (15). Док над њом облаци збирају се мно̏зи̑,
Из којијех мућа к њојзи ће да пр̑не̑;
Док њу лађа ближе к оном крају во̏зи̑,
Гдје ће бити жртва душе оне цр̑не̑;
Она, мјесто да се на звијера згро̏зи̑,
Тако објашњава те додире скврне̑.
Да у Зеландију они плове зна́те
Ви, који пажљиво спјев овај чита́те.

753 (16). Вјетри, који пушу, правцу њихну го̀де̑,
За њима нестаде Холандије да́вно;
Даље од Фризије у лијево бро̀де̑.
Једног дана небо поста врло та́вно,
Духну бу̑ра јака преко сиње во̀де̑,
Не знајући куда, јуре три́ дни̑ ра́вно.
Четвртога дана престаде олу́ја,
И к о̏стрву пустом однесе их стру́ја.

754 (17). Пред вече уђоше у лу́ку малѐну
Наткриљену стењем, а обраслу го̀ро̑м,
Што звјерове крије у својему сјѐну.
Олимпија с мужем, са том својом мо̀ро̑м,
Изи́ђе на̏ су̑хо; он почасти жѐну
Вечером, па с њоме лѐже под чадо̀ром.
Након буре сном се и љубављу га̑ле̑.
На лађу послаше спавати о̀ста́ле̑.

755 (18). Не даде јој спати веће више да́на̑
Страва, хука, лупа, колебање мо̀рско̀,
Зато сад у̑ шуми, испод густих гра́на̑,
У сан је уљушка жуборење го̀рско̑.
На простој постељи крај свога јара́на,
За перје не марећ' и раскошје дво̀рско̑,
Тврђе је заспала госпођа кнѐгиња,
Но што је икада мажена бѐгиња.

756 (19). Ал' не спава Бирен. У њему се кȕхо̑
План како ће да се курталише да́ме̑.
Ослушкује спава л', и кад му се ȕхо
Увјери, тихо се, усред оне та́ме̑,
Из о̀дра извуче, зграби своје рȕхо,
И одјури к лађи без сваке гала́ме̑.
Избуди бродаре, низ море се спȕсти,
А жену остави саму у тој пȕсти.

757 (20). С Олимпијом о̏ток остаде поза́ди.
Она је спавала ка' заклано ја̏ње:
Сан с умора много невјестама сла́ди̑,
Миловања силна обарају ка̏ње.
Већ и сла́на паде по травној сица́ди,
Покривало ноћно постајаше та̏ње̑,
Већ истоку врата ено се руме̏не̑,
А сан још не иде од уморне же̏не̑.

758 (21). Већ се чују пјесме, тихане и бо́не,
Што их јаду своме вјечитоме по̀ју̑
На морима хла̑дни̑м тужне Халцио́не.
Мла̑да, полубудна, пружи руку сво̀ју, —
Али њега нема! Опружи и но́не,
Ма га не дохвати, и грозота, ко̀ју̑
Усни̑, ужасну је; про̏гледа, о ја̏да!
Нема га! Излетје из чадо̀ра та̏да.

759 (22). Што је било слутња, поста пуно зби̏ље̑.
Русе косе чупа, бело лице грѐбе̑,
Грла свога писку надалѐко ши̏ље̑,
По имену зове невјерниче тѐбе̑:
Би̑ре̑не!.... Бирене!.... одјекују спи̏ље.
Полунага јури обалом ван сѐбе̑.
Помаже јој мјесец, који веће сје̏да̑,
Да, гдје лађа бјеше, празно мјесто гле̏да̑.

760 (23). На обали хри́да у обли́ку лу̑ка,
Јер су је успјели вали да изду́бу̑,
Те над морем виси пуна оштрих ку̑ка̑,
К себи је привукла Биренову љубу,
Тер устрча на њу без великих му́ка̑,
Па, нагнута, стојећ' бездани на ру́бу,
По̏гледа ни̏з море баш кад зрака зла́тна
Сину, и у да́љи спази бро̑д и пла́тна.

761 (24). Бјеше јадна близу умнога расу́ла,
И сломљена клону на сту̏дену̑ хри́ду,
Јер је издадоше заморена чу́ла.
Брод, кад се раза̀бра, бјеше још у ви́ду,
Јера хрӣд је висок био као ку́ла.
Пишти и дозивље бездушнога Ђи́ду,
Груха се у груди и пошто се та̀ко̑
Подуже мучила, завапи ова̀ко̑:

762 (25). Би́ре̂не, човјече страховите ћу̑ди,
Шта ти мо̀же разум смрачити и сплѐсти,
Да ти против мене злошћу плану гру̑ди?
Без невјесте своје зар ћеш до̏ма грѐсти?
Зар не хајеш за то, што ће рећи љу̑ди?
Бирене! Зар нећеш и мене повѐсти?
Кад понесе душу и тело поне̏си:
Бирене! Бирене! Ала страшан јѐси! —

763 (26). За̀пијевку таку невјернику ша̏ље̂,
И руком и ску́том очајнички ма̂ше̂,
Али лађа плови непрестано да̏ље̂.
Одсјаји́ва̂ху јој, јер већ сунце сја̂ше,
Капљући у̏ море сузне оне ска̏ље,
За којима поћи по готову шћа̂ше:
Са стене скочити хтједе у̏ трӣ ма̏ха.
Најзад у чадор се врати пуна стра̏ха.

764 (27). Најјачи изрази у стих да се спо̏је̂
Од пјесника правог у свом надахну́ћу,
Не би тугу, пустош и гнусобу, што̏ је
Осјећала она у томе трену́ћу,
Исказали. Рече: синоћ о̀дар дво̏је
Прими. Сад је једно. — И су́зу је вру́ћу
Јецајући грозно, не штедећи здра̂вља,
Потоцима лила сред мека у̏згла̂вља.

765 (28). Докле јој за су̏зо̂м су̏за тако ка̏пље̂,
А дух у заносу мртвачкоме дре̂ма̂,
На о̀дру лежећи она ово ша̏пље̂:
На о̏стрву овом становника не̂ма̂,
Видим само гује, о̀рлове и ча̏пље,
Страшна смрт од глади овдје ми се спре̂ма̂.
Гаврани и вуци (ту се јадна стре̂са̂)
Најешће се мога млађанога ме̂са.

766 (29). Тешко мени, леле! Ух! Већ ми се чѝнӣ
Да од њиховијех зуба и нока́та̑,
Јер њих бити мора овдје у близѝни,
Веће ми зијају на утроби вра́та.
Боже, што ме озго гледаш у низѝни,
Није ли издајство мојега џела́та
За ме горе од тог, јер он својој ску̏би
Живот не једа́нпут већ сто пута у̏бӣ.

767 (30). Па и да ме нађе какав морепло̀вац,
И спасе од смрти и осталих за́ла̑,
Од чега ћу живсти? Нијесам ли но̀вац
И богаство своје невјернику да́ла?
Господар постаде тај лукави ло̀вац
Моје Холандије и мојега ма́ла.
Ах и да наиђем на прилику зго̏дну,
Не смијем у земљу враћати се ро̏дну.

768 (31). Боље него тамо било би ми сву̏да̑.
Узе ме рад круне и мојега зла̂та:
Тешко свакој оној којано се у̏да̑,
Мјеште за човека, за грабљива та̂та.
Жудим да одавде идем — али ку̏да̑?
У Фландрију? Куле од дванаест ка̂та̑
Ту имах, ал' с њега њих и много ку̏ћа̑
Продадох; сад немам колибе од пру̏ћа.

769 (32). Хоћу л' у Фризију, невјеро, го̏во̀ри!
Краљица бих била да сам хтјела та̏мо,
А сада сам с тебе леш у овој го̀ри.
С тебе одбих Фриза, с тог изгубих — са̏мо
Оца и два брата у живота зо̀ри.
Бездушни човјече, браћа моја ка̏мо?
Љубав моја к теби животе им о̀тѐ,
А ти ме остави сред ове страхо̀тѐ!

770 (33). Све наде и жеље у мени су све̏ле,
Мене је нехарност убила и зло̀ба.
Ничег се не бојим, — једног само, ле̏ле,
Да ме не продаду гусари ка' ро̀ба.
Амо, вуци! Пи̑те крви моје вре̏лѐ,
Јер горе је ропство од самога гро̀ба. —
Тако је тужила чупајући ко̏су,
Лијућ' из очију го̑рку̑ ону ро̏су.

771 (34). На пр̏жину морску тад ȍдју̑ри снȍва,
Бије се у лице, лије крв из зу́ба̑,
По пијѐску шара чудна нека слȍва —
Полудје л'? Ух како у лицу је гру́ба!
Ух како промукло пишти као сȍва!
Кажу, така негда бијаше Хеку́ба.
Најзад у̏кôчи се гледајући мȍре, —
Стијѐна је, мислиш, а не живо створе.

772 (35). Оставит' је морам нека тако стòјӣ,
Јер за сада не знам помоћи јој ка̏ко,
И јер нестрпљиво Руђер часе брòјӣ
Кад ћу к њему, коме није богме ла̏ко.
Да од жеге падне он се веће бòјӣ,
Жеђ га тако мори да би јунак пла̏кō;
Да му се истопи оклоп (јер је сја̏ло
Сунце као ватра) недостаје ма̏ло.

773 (36). Докле њему коњиц по пијѐску гàцâ,
Он сања кукавац о цвјетноме са́ду,
И сухим језиком за водом палàцâ.
На једа́н мах спази у дебелом хла́ду,
Штоно кула једна ѝз мора га бàцâ.
Три цуре, које су сјеле на сиџа́ду.
На њима је рухо танано бијѐло,
Те се кроза њ види тѝјело цијѐло.

774 (37). Хладе се покретом злаћене лепе́зê.
Дојахавши ближе на своме коњи́цу,
Спази код њих вина, што пријатно ре́зê,
Које пиће њима по лијепом ли́цу
Китице ружица руменилом ве́зê.
Ту се цуре скорим надаху вјетри́цу
Да их кући врати у пространу чу́ну,
Што га море љушка скривена у жбу́ну.

775 (38). Господàрица је била им Алчи́на, —
Што се ту десише јамачно су зна̏ле.
Одмах су јунаку понудиле ви́на,
И сташе љубазно с њиме да се ша̏лê.
Вељаху да њега и коња ждрали́на,
Што се тако море на припеци, жа̏лê,
И да треба засад пута да се мâнê
И да к њима сврне да винце тàмâнê.

776 (39). Тијелима својим пролазак му jâзê,
Јера прискочивши к млâдòм господáру
Хватају за ȕзду и мило се мâзê.
Стој, (веле) куда ћеш по овоме жáру?
Испи винца овог те ледене млâзе,
И поднијеше му пиће у пехáру.
Ма љутито јунак пуну купу ȍдбӣ,
И јурећ' у тр́ку пут опета спȍдбӣ.

777 (40). Сјети се, и зато вино му не прѝјâ,
Да га те дјевојке забавити хтје̏ше,
Док не стигне ближе чаробница, чѝјâ
Лађа и остали броди тамо спје̏шê.
Гње̏в у очима ће тада да засӣјâ
Цурама, — из носа мниш ватра им кре̏шê;
Зацакаше јаче од стотину звóнâ,
Свака поста лицем грђа но Горгóна.

778 (41). Нијѐси каваљер, тако једна вӣчê,
Кад одбијаш пѐхâр, што ти дама прȳжâ.
Ал' зар се учтивост и онога тӣчê,
Који коње краде! Да бешчасна мȳжа!
И пусат ȕкраде, јес, тако ми прӣчê!
Згазила бих радо тебе као пȳжа,
Радо бих у очи гȳрнула ти бóцу,
А још те радије гледала на кóцу. —

779 (42). Мјесто вина псовке сад му ето нȕдӣ
Бештија, која се све то већма jâрӣ.
Слабо се Руђеро томе од ње чȕдӣ,
Нити јој на грдње одговорит' мâрӣ.
Не могући вином, хтједе свађом (бȕди
Речено вам узгред) бјегство да му квâрӣ.
Веслају за њиме чим су у чун сје̏ле,
Нит' су га из ока испустити хтје̏ле.

780 (43). Тај надзор над њиме слабо њему шкȍдӣ,
А псовање му је јоште мање ште̏тно.
Ка зáтону који к Лођистили вȍдӣ
Најпослије Руђер стигао је сре̏тно.
Возар један стари ту се тада згȍдӣ,
С лађицом која је изгледала спре̏тно.
Краси њега брада сиједа и ме̏ка,
И баш се чинило да Руђера че̏кâ.

781 (44). За пријèвоз све је било већ у рéду,
И стâрû се смјерно поклонио њèму.
Ако се судити смије по изглéду
(Ја засад усвајам ову теорèму),
Жељаше ублажит' он Руђеру бéду,
И бијаше добар и мудар у свèму.
Руђер се нȁвезе. Пријатно је дрýштво
С мужем, кога реси мудрост и искýство.

782 (45). Старац, који суди о стварима зрȅло,
Док тако Руђера по зáтону вȏзâ,
Топло похваљује паметно му дјȅло,
Што је, чаробницу упознавши скрȏза,
Утекао прије но што јој се хтјȅло
У облик дрвета и њега да срȏзâ.
Код Лођистиле ћеш (вели) среће нáћи,
Јер ту се не трпе вјешци ни стухáћи.

783 (46). Узвишена жена то је (даље вèлû),
Тајанственост нека лице њено скрûвâ;
Ко њу једном види вољети је жèлû
Вазда идеално, нит' о браку снûвâ;
Благи поглед њезин душу ти весèлû,
Тај поглед гледати жеља ти је жûвâ:
У близùни њеној немаш других жéљâ,
До бити у реду њених пријатéљâ.

784 (47). Нећу рећи да се код ње само пòстû,
Ал' игранком, бањом, јелима и пúћем
Не развраћа она, већ Истином гòстû;
Све око ње живи духовнијем жúћем,
А презире живот од меса и кòстû;
Усрећит' она ће душу ти открúћем,
Како да и зими дан имадеш мâјскû,
Како и на земљи да поживиш рâјски.

785 (48). Много ће те њене ријечи да тјȅшê. —
Говорећи тако стари возар спȁзû,
Како силне лађе право њима спјȅшê;
Нарочито једна морем хитро слȁзû,
У којој Алчина чаробница бјȅше,
И јамачно смјȅрâ бродић да им згȁзû.
Вјештици у срцу паклено је врéње;
Жели одмастити Руђеру презрéње.

786 (49). И љубав је мучи, јер ви ћете зна̏ти,
Да је Атлаз вјешто мађијама спу̏тӣ:
Од љубве и мржње у једа́н мах па̏тӣ,
Ма смјерови њени остануће шу̏ти.
Толико је близу, да кад поче зва̏ти
Оног издајицом, могаше се чу̏ти.
Рече старац: ово за тебе је кȏбно,
С тог откривај брже то шти́то ча̀рȏбнȏ!

787 (50). Па не чекајући дједа штито шчѐпа,
Те свилени застор с огледала здѐра:
И многи се морнар с брода доље стѐпа,
И вȏјсци се многа поломише пѐра;
Гдјекоји чим паде ту на мјесту крѐпа,
Крзнут од смртина оштра косијѐра.
Тако зраци они, које старац вр̏же
Према бродовима, сијају и пр̏жȇ.

788 (51). Над плавим за́тоном на противној стра́ни
Град је Лођистилин. Ту на мртвој стра̂жи
Шиљбок вазда стоји, ка' птица на гра́ни.
Спазивши бродове звоном својим дра̂жӣ
На отпор. Из града војници ваља́ни
Покуљаше, сваки душманина тра̂жӣ,
А ма̀хине ратне с бедемскога стȇња
Бљунуше на лађе кишу од ка̀мȇња.

789 (52). Направи се страшна јурњава и бу́на,
Стријѐлци у ланце расуше се мје̏дне.
Четири дјевојке војводе су ту́на:
Ено тамо поред Софрози́нȇ че̏днȇ
Праведне Ди̏чилȇ; женског Солому́на
Фрȍнȇзијȇ ено, и мудре и ме̏днȇ,
Андрȍникȇ храбре: Лођи̏стила цу̏ре
Посла да бродове Алчинине спу̏рȇ.

790 (53). Лођистилини су сад ју̏рнули брȍди
Из лу́кȇ, штоно је испод града ја́ка.
Да је срџба њена к пȍгибији вȍдӣ,
Види већ Алчина, страховита ба́ка.
Пораз насртаче муњевито згȍдӣ,
Након борбе измеђ' лађа и јуна́ка̂.
Потпуну побједу Лођистила дȍбӣ,
Алчинино царство у комађе здрȍбӣ.

791 (54). Руђер се избави и на земљу ста̏де.
И тако, не само чаробница да̏ је
Изгубила њега, што јој тешко па̏де,
Већ и флота њена изгорјела сва̏ је.
Она је умакла да вјечите ја̏де
Сноси и рачуна бес колико ста̏је̑.
На јединој лађи, што оста чи̏тава,
Утече вјештица клонула, мли̏тава.

792 (55). Ње се мало тичу грозе што се зби̏ше
Тога (по њу само) несретнога дне̑ва;
За Руђером жали она много ви̏ше̑.
Престаде да игра, пијанчи и пје̏ва̑,
Срце њено, мјесто да постаје ти̏ше̑,
Даном је свакијем све пуније гње̏ва;
Жали што не може, жали богме ја̑ко,
Прекратити смрћу то жиће о̏па̑ко̑.

793 (56). Мора живсти, нема тупа ли̑ле ми̑ле.
Јер, као што знате, од створова сви̏јех
Вјечито живују јединствено ви̑ле
(Који закон важи и за врсту зли̏јех).
Иначе би Кло́то, за часове ти̑ле̑,
Ослободила је од болова ти̏јех;
Алчина би, — ту је отров, о̀ца̑л, ва̀тра, —
Свршила ка' Дидо или Клео̀па̑тра.

794 (57). Остављам је саму нек вјѐчито су̏зи̑,
Нек јој уста вје̏чно кукају и ту́же̑,
Јер утјехе не дам тој смрдљивој ву̏зи, —
Да штогод помаже дао бих јој у́же.
Руђер, умакавши сретно овој ку̏зи,
Јахао је же́дан кроз ле́хе од ру́же̑,
Да к Лођистилиној тврђави при̏спије̑,
И пун пѐха̑р чисте водице и̏спије̑.

795 (58). Да ли око људско досад икад ви̏ђе
Од овога тврђег и љепшега гра̑да?
Не! Сад види ту га, а никада при̏ђе;
Ко противно мисли од сљепила стра̑да́,
Јер зидина таких не имаде ни̏ђе,
Зидина, у којим Лођистила вла̑да̑:
Град је сав од врха на чак до дуби́на̑
Озидан каменом скупљим од руби́на.

796 (59). Сјâј, подобан сјâју тога адиђáра,
У крунама царским, — о том нема двóјства, —
Још досада никад не блѝста ни згáра.
Он има духовног огледала свóјства:
Спâсе од сујете многога сердáра,
Од самообмане и умна растрóјства,
Јер самопознање ти камени дáјŷ
Оном, ко с' огледа у њихову сјáју.

797 (60). Исти камен служи јоште једној мéти:
Сја тако да нема ту ни ноћу мрâка.
Тога чуда нигдје на нашој планéти
Нема, ни сјем сунца, тàковôга зрâка.
Ближе к савршенству не може се пéти,
Ближе к њему ићи ни једнога крâка,
Од вјештине којом тај камен је рâђен
И тесан, када је замак онај грâђен.

798 (61). Под облак се дижу темељити свȍди,
Мислиш пȍдупôрњи самих су небéсâ:
Вр̑ти и гајеви лебде на тој згȍди,
Које кити вјечног зеленѝла рéса;
И љети и зими ту су зрели плȍди,
Ту је цвећа рајског и других чудéсâ,
Мирис отуд иде са цвркутом птӣцâ, —
Да с' нагледа Руђер устави кȍњӣца.

799 (62). Ту је воћа слађег од самога мȅда,
И разног дрвећа, цвијећа и бӣља
(Све то уз пут прича стари онај дјȅда).
Очима Руђеро у висину цӣљâ,
У заносу неком чудо ово глȅдâ,
А груд му се шири од среће и мӣља.
Тајну, како цвијет вјечито да цвàтӣ,
Не зна у каквој ће књизи да прочàтӣ.

800 (63). И таквијех чуда збиља бива гдјȅшто,
Да ни мудрац не зна како да их зȍвê.
Лођистила није тајанствено нȅшто
Употребљавала зà красоте ȍвê:
Знањем и науком све је она вјȅшто
(Науком ће људи далеко да плȍвê)
Удесила ово. То су плоди рâда.
Природа му служи ко науком влâдâ.

801 (64). Да скратим, јер прича сувише се дӯжӣ.
Лођистила прими витеза нам ра̀до;
Штеди га, нити га пријѐкором рӯжӣ,
Што је у пороке код Алчине па̀дô.
И Астолфо ту је; с њим се Руђер дрӯжӣ.
Скорим стиже оних још читаво ста̏до,
Са којих Мели̏са чаролије ски̏де,
И сви се радују што се туна ви̏дê.

802 (65). Мјесто, гдје су коме одрезали пу̏пка,
Привлачи свакога, роба и султáна.
С Руђером, ког жудња за Европом чу̏пка,
И с Астолфом посље неколико дáнâ
Мелиса (јер ту је чаробница љу̏пкâ)
К Лођистили оде и жена ваљáна
Обећа код ове израдити о̏мâ,
Да помогне њима вратити се до̏ма.

803 (66). Лођистила рече, да се о том бри̏нê.
И нека се стрпе само јоште ма̏ло,
Па ће их вратити у домáје њи̏не.
Да Руђер не мо̀же (то се и ту зна̏ло),
Појахав крилаша, с њега да се ски̏нê
Кад је њему воља, и њојзи је ста̏ло,
Да тога не буде, те за сретна пýта
Поклони му у̀зду, сву од злата жýта.

804 (67). Тадословљен 'вако би од мо̏мê свѐтê:
Под овом ће у̀здо̀м крилашева кри́ла
Куда ти узàхтјêш, онамо да лѐтê;
Опасности нема што је пређе би́ла.
Путуј! Нек у путу ништа те не сплѐтê!
Дижи се у ваздух као лака ви́ла! —
То му само рече (није торо̀куша),
И зàхтје да коња пред њоме о̀кушâ.

805 (68). Проба је испала бит' не може бо̏љê.
Сјутрадан, када је све што путу тре̏бâ,
Приправљено било, на ши̏рокô по̏ље
Сви су ишетали, и к сво̏ду се не̏ба
Диже Руђер, њојзи с пуно добре во̏љê
Захваливши. Винца и бијела хље̏ба
И блага по̏несе. Од óрла је ла̏шњê
Летио. Сад за њим. О Астолфу ка̏шњê.

806 (69). Узгред овдје само речено вам бу̏ди,
Да, прије но стиже у Француску, ду̏го
Блуђаше Астолфо по туђинској гру̏ди. —
Под Руђером крилаш послушно се у̏го̑,
Јер му златна у̀зда ћефовима у̏ди̑:
Ка' прво не бјеше путовање дру̏го̑.
Руђер сад удари путима но̏вијем,
Те се и ја морам за њим да по̏вије̑м.

807 (70). Путујућ' истоку Руђеро је пре̏ђе,
Оставив за собом плаве Пирене́је,
Долетио правце, мргодећи вје̏ђе,
У Инђију, гдјено ратоваху се́је,
Гдје Алчина своје распињаше пре̏ђе,
И ловљаше мо̀мке као други зе́је:
Руђер задовољства неће да се ли̑ши̑
Видјет' нове земље, зато о̏коли̑ши.

808 (71). Са истока, гдјено су̏нчева су вра́та,
Он преко Ка̀таја, Кви̏нсаја, Манђа́не̑,
И преко земаља стари̯јех Сарма́та̑,
Оставив за собом љуте Серика́не,
Што лавове дају из својих вaја́та̑,
Прелетјевши к томе јоште и Хирка́не,
И пошто проучи на сјеверу Ру̏се
И Ски́те, к Поморју дође међу Пру̏се.

809 (72). Ка Брадаманти га осјећаји го̏не̑,
То стоји; ма Руђер, човјек душе ја́ке̑,
Не да̑ да га стегну Аморове спо̏не
Сувише, јер то је стидно за јуна́ке,
И јер више ду̑ше знањима су скло̏не,
Још по̏ходи̑ Угре, Нијѐмце, Пољаке,
И друге народе неколике, па̀к се
Спусти преко мора међу Англо-Са̀ксе.

810 (73). Још велим, јер мислим, и то знат' жели́те,
Да њега штићаху анђели и све́ци
Свугдје, а највише када међу Ски́те
Дође. Пут му овај траја пет мјесе́ци̑.
Сваку ноћ у крчми, к'о што сами мни́те,
Спа́ва. Кад се видје на лондонској ре́ци,
Хипо̀грифа бр̑зо̑г у летењу бре̏мзи̑,
И спусти се доље на обалу Те̏мзи.

811 (74). Видјевши крилаша, сви што туна бѝше,
Чуде се. И Руђер очи ће да прѐтрê
Од чуда, јер мислим неће никад вѝшê
Тако добре војске, тако сјајне смѐтрê,
Видјет'; ово чудо чуда ће да збрѝшê,
И да у његовој памéти их пѐтрê,
Која досад видје: сред највећег рêда
Ту Риналдо војску војнички прѐглêдâ.

812 (75). Руђер је стигао баш онда слу̏чâјно,
Кад Рѝнâлдо војску, готову и спре̏мну,
Прегледаше. Смотра испала је сјâјно.
Голем труд уложи, нит' очима дре̏мнŷ,
Докле није војску уредио трâјно,
И то обадвије: поморску и зе̏мнŷ.
Рече Руђер борцу једном у близѝни:
Каква ј' оно војска тамо у низѝни? —

813 (76). Руком показујућ' на дôл онај трâвнй.
Обрасли цвијећем, без трна и чкáља,
Борац одговори: Риналдо је слâвнй
Помоћ искат' послан од римскога крáља;
Војска, што покрива цвјетне оне рâвни,
Стави се под барјак из трију земáљâ:
Из Англије, Ирске и Скоције. Рêдом
Казаћу барјаке. Ти их прати глêдом.

814 (77). Она там' од свију највећа бандéра.
Која командује: Јуриш! или: Стȍјте!
Која носи знаке крина и пантéра,
Чије злáтне зе̏мљу додирују рȏјте,
Врховног је вођа, славна кавальéра,
Леȍнета, краљу врло блиске свȍјтê.
Краљева је њега породила сѐстра;
То је гласовити дука од Ленкѐстра.

815 (78). Барјак за њим први, што вјетар к брѝјегу
Повија, што има на зелену пȍљу
Три бијела крила, подобна снѝјегу,
Од Варвика прима заповест и вȍљу.
Глосѐстар је госа ономе стѝјегу
Са јеленском главом, коју ножем кȍљŷ.
Барјак са дрветом, гледај тамо ду̏бљê,
Јорков је; Кларенс је газда оне зу̏бљê.

816 (79). Гледај добро, сада иду ови знȃци:
Вијѐнац на пољу плаветнила бла́га
Нортумберландов је, а муња и зрȃци
Кентови су; копље, које сломи сна́га,
Норфолково; птица, што јој дуги крȃци,
Пемброкова јесте; Суфолкова ва́га;
Есексов је стијег са змијастим ша́рам',
Покрај којих видиш још и један ја́рам.

817 (80). Оно је што тоне Арунделов ча́мац;
Берклеј има стену распукнуту пȍла;
Дорсета нам прате, да не буде са́мац,
На стијѐгу она тријумфална кȍла,
Која су јунаку за побједу ма́мац;
Она лађа морска Ричмонда је хȍла;
Марч има на сте́гу дивно дрво пȃлму;
Хемптон круну, која подсјећа на чȃлму.

818 (81). На барјаку оном онај соко сȋвȋ
Рајмундов је; за њим сјајна крста ȅто
Владике од Бата, ком се свако дȋвȋ
С доброте. Живио јоште много љȅто!
Скршен стȍлац који нȁ десно се крȋвȋ
Сомерсетов јесте, Дербијево псȅто;
Медвјед, до ког има (мислим) једна кȍва,
Застава је дичног од Оксфорда грȍва.

819 (82). Пред тобом је тамо, добро упри ȍчи,
Четрдесет хиљад' оклопника љȕта.
Мавар, чим на њега сила ова скȍчȋ,
Задрхтаће јаче од танана прȕта.
Казаћу ти јоште ко су они прȍчȋ
Рој застава чијих по пољȁни лȕтȃ:
Пјешадија то је. Јача је двојѝнȏм.
Готфрид, Хенрик, Херман зову је својѝнȏм.

820 (83). Од Бу̏кингема је дука Готфрид сȁда;
Хенрику солзберско грофство принадлѐжȋ,
А под Херманову Бург управу спȁда.
Ту је и Крȍзбери, што никад не бјѐжȋ.
То ј' енглеска војска, вазда гинут' рȁда.
На брежуљку оном, што лијево лѐжȋ,
Поносне Скоције налазе се рȍте:
Син краљев Цербино командује Скȍте.

821 (84). С мачем у канџама види оног лȁва
На застави измеђ' једнорога двȃјȗ:
Стијег исти јесте за крвнике стрȁва,
Под њиме Цербино прослави домају.
Младић тај срца је и храбра и прȁва,
Име му се блиста у слави и сјају.
Дука је од Рȍса. По љепоти, снази,
Нема равна. Боже, враге му порази!

822 (85). Стијег оно јесте страшног Алкабрўна.
Који, птице носећ', има више бојȃ;
Отонлејев барјак са брвном је тўна,
И с пољем зелèнӣм ка' зèленȃ хвоја;
Лавòпȃр је Мȁра, моћна богатўна,
Једнога од првих скотскијех херојȃ;
Страфорд, који себе у бȍју не штéдӣ,
Барјак има с тицом што у сунце глéдӣ.

823 (86). Застава, гдјено се види слика бика
Големога, снажног, опкољена псȉма,
Својина је славног Луркана војника;
Плавȍбијел барјак, штоно врхом клȉмȃ,
Албанскога дуке слава је и дика,
Ама и страшило душманима злȉма;
Бученов је стијег што носи у рȍпцу
Змаја, јер пȍдлêжê стравичноме кȍпцу.

824 (87). Зрак у зеленилу, што се чисто смȉјê.
Дична је застава ерολског сердáра;
Стијег бјелȍцрнӣ, што се тамо вȉјê,
Без икаквих других знакова и шáрȃ,
Арманов је. Војска, коју мало крȉјê
Шума, јесу Ирци. Грофа од Килдáра
Ено са Десмонтом. Оба су јунáци.
Њихови су борци ти крјепки горштáци.

825 (88). Првом омȍрика на застави гȍрӣ,
Другом на бијèлу црвени су трȃци.
Са војскама тијем четврта синȍрӣ,
Чији су ми махом непознати знȃци.
То је тамо гдје се громко ура ȍрӣ;
Шведија с Норвешком овамо је бȃци,
Ма да (мним) у помоћ није звата бйла.
Са њом су и борци с Исланда и Тйла.

826 (89). Шездесет хиљада биће их на брòју.
Та сурова раса радо тамо лŷтâ,
Гдје се нада да ће у крваву бòју
Насјећи се глава мишица јој крŷтâ.
Њин изглед би душу зачудио твòју,
Јер та пасма има тело пуно рŷтâ.
Морат им је вођа. Бӣјелō бàрјаче
Његово имаде четири вàрјачê. —

827 (90). Докле Руђер тако са једнога шȁнца
Посматраше чете убојне, хèрōјскê,
И док дознаваше од онога стрȁнца
Имена јунака што предводе вȍјске
(Будућ' у Лондону без и једног знȁнца,
Да не бјеше оног, не би дозн'о, бȏјске),
Дотле се искупи тма људи и сна́шâ,
Који радознало гледаху крила́ша.

828 (91). Међ' гледаоцима многи тада мнӣше,
Да је звијер ова са мјесеца пȁла.
Тада Руђер, да би зачудио вӣшê
Свјетину, која је у коња му зјȁла,
Подиже се у вис, облаци га скрӣше,
И сви помислише он је нека хȁла.
Пошто је Англију летом обӣшао,
На земљу је ирску затијем сӣшао.

829 (92). Дивећи се травној, зеленој крпèти,
Што се стере преко Хиберније, кòјŷ
Од греха је Патрик избавио Свèтӣ,
Те га још и данас по црквама пòјŷ,
Изнад мора даље продужи да лèтӣ,
Да би радозналост утолио свòју.
На острва поглед озго његов блу́дӣ, —
И гле! Анђелику спази на Ебу́ди!

830 (93). На грозној Ебуди, на острву плȁча.
Народ, у ког нема човјечности чу́ства,
Саможивост у ког од правде је јȁчâ,
Ког искључит' ваља из људскога дру́ства,
Који је човјештва коприва и дрȁча,
Који је без вјере, науке, иску́ства,
Баш тог јутра ве́за оно чедо бâјнô
За хриду, што Руђер угледа слŷчâјно.

831 (94). Хипогриф лагано свијао је кри́ла,
И тихо се Руђер на̏ земљу спла́зао.
Знате чуда што су прије тога би́ла;
Сјећате се ваљда, јер сам вам ка́зао,
С оним калуђером онога рези́ла,
И брд̏да, који је тамо доба́зао;
Знате Анђелику како су матро́зи!
Тада заробили, једни пангало́зи!

832 (95). На обали она веће пола са̂та
Чека да је хала зубима изгри́зе̂,
Чека с ланцем око бијелога вра̂та,
У сузама, што јој низ образе кли́зе̂,
Гола као што је од природе да̂та:
Руђер је стигао усред ове кри́зе̂.
Тело јој је као алабастар бе́ло:
Кип је, помислиће Руђеро заце́ло.

833 (96). И помислио је, али врло кра̏тко
У његовој души та мисао тра̏ја:
Види да се креће то тијело гла̏тко,
Љепше од ху́рије̂ из самога ра̏ја.
Када чу јецање, и боно и сла̏тко,
Неизмјерна туга обузеде зма̏ја;
Пренеражен гледа како беле до̂јке
Сузама се ро̀се̂ у дивне дјѐво̂јке̂.

834 (97). Јадницу гледајућ' у такој жало̀сти,
Брадаманте своје Руђеро се сје̏ћа̂,
Те све јачи јад му стаде срце бо̀сти.
О дјевице (рече) каква ли те сре̏ћа
Осуди да страдаш у ра̂но̂ј младо̀сти,
Тебе што љепотом од виле си вѐћа̂?
Коме ли робујеш ти туна на̏ мору,
Ти, што само можеш робоват' Амору?

835 (98). Ма да видјех досад много чудних дје̂ла̄,
Не вјерујем оку, мним јесу сп̏јери,
Гледајући ланце око твога те̂ла,
Бјељега но што су најбјељи лѝјери.
О кажи. молим те, вило моја бе̂ла̂,
Какви тебе туна везаше звѝјери? —
Дјеви голо ј' оно, што хаљина скри̏ва̂
(Ма да је лијепо), зато се снѐби̏ва̄.

836 (99). Рукама би радо лице своје скри̏ла,
Али пошто не да синџир, што је вêжê,
Сакри га сузама, којено је ли̏ла.
Јецање је гуши и грло јој стêжê,
Не могући зборит' као црв се ви̏ла.
Најпослије рече: о честити кнêже!
Што ме питаш када за ме нема спâса...
Ал' даље се не чу од халина глâса.

837 (100). Цури се стегоше вилице и у̏сне.
Иза сна се хала страховита тр̏же.
Разјапи чељусти балаве и гну̏сне,
Облапоран поглед на дјевојку вр̏же,
И пóђе, ал' споро, да залогај ку̏снê,
Споро, јер јој сало не да ићи бр̏жê.
Уза стијену се Анђелика згу̏чи̑,
И од страха вељег јако јој се сму̏чи̑.

838 (101). Не нада се хала да ће бити ту̏чê,
Све се облизује, јер је мори глâђа.
Два три пут језиком задовољно пу̏че,
Напријед идући као нека лâђа.
Готов избавити заробљено лу̏че,
Руђеро је копљем у повије гâђâ.
Џи̏да је ударцем укресала пла̏мен,
Ал' заман: чело је тврдо као ка̏мен.

839 (102). Хала, к'о што рекох, иђаше у дýху.
Ма спазив' на води крилашева сје̏на
(Јер над њоме Руђер лебди уваздýху),
За сјенком се џидну тог истога тре̏на,
Заталаса воду, скваси земљу сýху,
И чак до дјевојке пљуснула је пје̏на.
За Руђером хала јури, хвата пли̏јен,
Ал' овај ударат' не бијаше ли̏јен.

840 (103). Зато, што га дуго узалудно ви́ја,
Халу од јáрости већ спопада му̏ка.
Руђеро је био лукав као ли́ја:
Не спријед, остраг је ударцима кљу̏кâ.
Тако се ȍрао бори против зми́јâ:
Гују хвата остраг од кљуна му ку̏ка,
А да не би њему обавила тру̏па,
Или га ујела, крилима је лу̏пâ.

841 (104). У борби се с халом часом у вис дӥгнē
Руђер, а час леђа готово јој га̏зӣ,
Гледајућ' да мачем међ' уши јој стӥгнē;
Обрне л' се она, он то брзо спа̏зӣ,
Зађе опет остраг око докле мӥгнē,
А она од муке кези се и пла̏зӣ;
Куша да јој оклоп са потиљка сљу̏штӣ,
Ма све му је заман, тврде су кре̏љу̏шти.

842 (105). Кад прође вријеме ружи и љу̏бици,
И на жези много накоти се му́ха̑,
Исто тако му̏си, досадној бу̏бици,
Ћеф је око псета, што с' биште од бу́ха̑,
Летјет' и бости га по врелој гу̏бици,
Клонећи се зу̏ба же́дна му и су́ха.
Због ове се чарке гње̏вом псето на̏пнē,
Али — свршено је, ако ли је хла̏пнē.

843 (106). Руђер у незгоде, које нису ма̑лē,
Западе и ја се већ за њега бо̀јӣм:
На крила коња му хала баца ва̑ле,
Кваси их, тукући воду репом сво̀јӣм;
И он и коњ ће се у море да сва̑лē,
Устраје ли тако, за то добар сто̀јӣм.
Потоне л', од хале неће добит' а̀ма̑н;
Њојзи је са коњем он залогај та̀ма̑н.

844 (107). Тад се Руђер шти́та чаробнога сје̏тӣ,
Јер он је и хра́бро и му́дро чеља́де.
Али прије неће открити га смје̏ти,
Но што прстен онај Анђелици да́дē.
Зато право к њојзи са висине сле̏тӣ,
И ната̀че јој га, а читатељ зна́дē,
Да не може штито онога да ште̏тӣ,
Који чудотворни прстен тај има́дē.

845 (108). Зборим о прстѐну, Брадаманта ко̀јӣ,
Да спасе Руђера, о̀тē од Бунѐла.
Даље, сјетиће се читаоци мо̀ји,
Да је њим Руђера Мели̏са извѐла
Из дома, гдје му се живсти не присто̀јӣ.
Та жена, вриједна као иста пчѐла,
Пошто њиме сузби јоште много за́ла̑,
Опет њега натраг Руђеру је да́ла.

846 (109). На прст Анђелици он га сада тӯрӣ
(Ах већ очаран је оком тога цвѐта)
Једно да сјај не би нашкодио цӯри,
Друго јер би штиту могао да смêтâ.
К обали је хала у гњѐву и бӯри
Пливала; Руђеро у су́срет јој шêтâ.
Застор са челичног огледала збâци,
Те хали у очи посукташе зрâци.

847 (110). Та чаробна свјетлост ужасно је сја̏ла.
У тај трȅн се звијер на обалу пе́ла,
Предњим је ногама већ на земљу ста̏ла,
Али ју је тада зрака тако сме́ла,
Да се опучила и у море па̏ла,
Ка' у кречној води што пада форе́ла.
Он је копљем боде, рӯке му о̏бије
Раде, ма не може крељушт да про̏бијê.

848 (111). Не помажу ништа против такве ко̀рê
Ни сабље, ни копља, нити буздова́ни;
Бојим се да тијем не учиниш го̏рê
(Вели цура), зато аждахе се ма́ни;
Откуј ме, јер хала к себи дођи мо̏рê,
А сад откивати можеш на тена́ни. —
Откова је Руђер, на коња је вр̏же,
И одлетје са њом што могаше бр̏жê.

849 (112). Хипо̀грифо, кога из којих пје̏сâмâ
Добро познајете, крила своја шӣрӣ,
И ваздушне вале ударцима сла̂ма̂.
Аждàси Руђеро готов ручак спӣри,
И дјевојку спâсе од смрти и срâма,
Али срце своје не може да смӣрӣ,
Већ летећи цури о̀крећê се чѐшће
И груд јој и уста љуби све то жѐшћê.

850 (113). И није му лако, јер му стеже пâса
Руком гола дјева. Од ласте ско̀ријê
Летећи долетје за некол'ко чâсâ
Већ нада бретањске цвјетне просто̀рије,
И тада, слушајућ' Аморова гла̂са,
Поче се спуштати тише и спо̀ријê.
План, да сад облети јоште и Спâнију,
Одложи. Кашње ће и њу и Дâнију.

851 (114). Оружије баца, по трави га си̏јê,
Копче откопчава да панцијер свла̂чи̑:
Док једну откопча, он закопча дви̏је,
Што голему хитњу и забуну зна̂чи̑. —
Господо! Сунце је престало да гри̏јê,
Ја писат' не видим, јер се веће мра̂чи̑,
Слушат' и вас можда веће про́ђе во̏ља.
Одложимо причу за времѐна бо̏ља̂.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ЈЕДАНАЕСТА

Често слаба ȕзда заустави кòња
У највећем тр́ку, а не може мȁхом
Ум да нас обузда, кад нам у нос тòња
Животињске стр̑асти допре својим дȁхом.
Ми смо као међед, кога медна вòња,
Ма да с' опомиње сјекире са стрȁхом,
Јер ȕшице њене ȍсјетӣ по ци́ку,
Мами у посјету опет уљани́ку.

853 (2). С Алчине је Руђер већ од гриже стра́дô,
Савест и за ово негда ће га грӣсти,
Ал' како да презре анђеòче мла́дô,
Голо, бело као алабастар чӣстӣ?
Та који би разум страст ону савла́дô,
Којој би подлег'о и Ксенòкрат ӣстӣ?
Брадаманта њему није на паме́ти, —
Па и да је, луд је не стигне ли к ме́ти.

854 (3). По меканој трави и густу шипра́гу
Бацајућ' оружје похотљиво гле́дӣ
Анђелику милу, невеселу, бла́гу,
Која би у земљу милионе пе́дӣ
Од стида тонула, гледаше је на́гу.
Плакаше знајући да молит' не вре́дӣ,
Кад на руци прстен спази та љепòта,
Прстен, што јој Брȕнел у Албраци смòта.

855 (4). Чисто сумња да л' јој очи добро вйдê.
Истијем прстеном на гробу Мерлина
Са себе мађије Малегове скйде,
И с Аргалом свлада тога врагулйна,
Први пут на запад кадно с братом йде.
Када је Роланда вила Драгонтина
Заробила с друштвом, из оног џардина
Истијем прстеном спâсе паладина.

856 (5). И још друга чуда прстеном је тйјем
Она починила и то јоште кàкâ!
Али причат' овдје немам кад о свйјем,
Јер тма пречих прича на мене халàкâ.
Смаче јој га Брунел, и нећу да крйјêм
Да Аграманова бјеше жèља тàкâ,
Јер њему је прстен требовао јâко.
Њој од тад у свему пође нȁопâко.

857 (6). Зли су дани за њу наступили били:
Тражила га свуда, али бадаваде.
Спазивши га сад је престала да цвилû,
Јер чим прстен исти, то се веће знадê,
У устима буде љепотици вили,
Невидљива ће се моћи да искрадê.
Стрпа га у уста, и у томе трèну
Изгуби из вида Руђер ову жèну.

858 (7). Руђер, зајапурен, јер га љубав ȍпû.
Мисли, иза коре земљине дебèлê
Утече, или се разништи и стȍпû:
Тако брзо поста невидљива; èле
Досјети се шта је и закључак склȍпû,
Да је просто био глупав као тèле
Кад јој прстен даде. Дође му да плȁчê;
Тражи је, виче је, — везујући хлȁче.

859 (8). Јаде срца овим ријечима гòлû:
Дјевојко, зар то је за услугу мòју
Награда од тебе, благодарност тò ли?
Прстен ти поклањам, па и душу свòју,
Само ми се јави, јер стежу ме бȍли.
Допусти да гледам милу главу твòју,
А својим погледом сретна ме учйни,
Јер знам да ме чујеш, да си у близйни. —

860 (9). Раздраган похотом, налик на ждријѐпца,
Тако је мољàкâ, и тако зипàрâ,
Ал' му залуд молба, не ослади нѐпца.
Свуд је тражи, цу̑ња̑, јури и тумàрâ
Код очију здравих сљепљи од слијѐпца.
Она га остави нек' даље лапàрâ,
И нека му усне за пољупцем жѐднê,
А она одшета до пећине јѐднê.

861 (10). Ту је цура нашла одмора и ми́ра,
Јер то бјеше ста́нак старог једног чи̏чê,
Што кобиле пасе. Код тога пасти́ра
(Он ту није био, за стадом се ми̏чê.)
Напило се винца из пуна конди́ра,
И добро најело огладњело птичe.
Док је чича био на зеленој па̏ши,
На́ђе сукна, игле, те хаљину са̏ши̑.

862 (11). Напољу је била страховита же̏га.
Ту склоњена дан је провела у ра́ду.
Да на сунцу бјеше по снази би пје̏га
Изасула јој се. С прстеном и на́ду
Доби да ће моћи на Исток да бје̏гâ.
Пред ноћ обучена изађе по хла́ду.
Ма да рухо кројем на́ликова ке̏си,
Дивна бјеше ипак у тој простој дре̏си.

863 (12). У њој бјеше љепша, смијем рећи вàла,
Од Амарили́дê, Не́рê и Фили́дê,
Јер и без украса ка' ружа је цвàла;
Нек се њене дру́ге у кадифи сти́дê, —
Ја, да то не признам, био бих будàла.
Затијем ка стаду ко̏би̑лâ оти́де,
И за пут на Исток понајљепшу ко́бу
Изàбра, пошто је с њом чинила про́бу.

864 (13). Руђеро дјевојку дуго очеки́ва,
Јер мишљаше да се смиловати хо̏ће;
Ну пошто се она нигдје не чу жи́ва,
Сам се убиједи најпослије — што̏ ће! —
Да и није она баш толико кри́ва,
Што је од угриза спасла своје во̏ће.
Хипогрифу оде, — ал' он у̏зду сма̏кô,
И већ кроз облаке пролијеће ла̏ко!

865 (14). Руђеру, наравно, не бијаше ми̑о
Тај приновак једа, штете и губи́тка.
Од жене и коња преварен сам би̑о
(Вели), а то значи: памет ми је пли́тка;
Како ми се чини, мозак ми је ци̑о
Јоште само смјеса чорбаста и жи́тка. —
Губитак прстена ледена је са̑нта
На срцу му, јер га даде Брада̀ма̑нта.

866 (15). Речем ли да му је мрко чело бо̑рно̂
Од облака тучна страшније и цр̏ње̂,
Износим тврђење, које није спо̀рно.
Сабљу, што испаде из злаћене кр̏ње̂
Кад је баци, врати у корице зо̑рно;
Штит узе чаробни и остале пр̏ње,
И поче по гори́ чарној да тума̀ра̂,
Када чу да нешто пра̏ска̂ и лупа̀ра̂.

867 (16). И слутећи да је то гло̀мо̑т и зве̏ка
Од мачева или тешких буздоха́на̂,
Кроз честу се проби, не мо̀же да че̏ка̂,
И зачуђен видје иза густих гра́на̂,
На уску пропла́нку, два витеза не̏ка̂
Усред окршаја, боја и мејда́на.
Један бјеше већи од највећих ди̑ва̂;
Други много мањи, али ватра жи̑ва̂.

868 (17). Коњ се његов купа у крвавој ба̏њи,
Лежећ' у близини с размрсканом гла́во̑м.
Мачем се и шти́том брани борац ма̏њи̑,
Тамо амо хитро скакућући тра́во̑м.
Ако кажем: храст је и најдебљи та̏њи̑
Од буџе џинове, ја то кажем с пра́вом.
Наклоност осјети према мањем ста̑лно
Руђеро, али се држи не̏утра̑лно.

869 (18). Он про́ђе досада подоста зема́ља̂,
Ма не видје џина ка' омања ку́ла,
Јер такав је овај, од чијега ма́ља
(То бјеше клинцима набијена ђу́ла)
Ударен противник на земљу се сва́ља,
Пошто га јадника издадоше чу́ла.
Да би га дотук'о ди̑в му скиде шљѐма,
И — Руђер посрте од јада голѐма.

870 (19). Слатка Брадаманта то је била, лȅле!
Да л' одиста она? Јесу ли се њйне
Путање случајно најпослије срȅле?
Руђер, ка' бијесан, против оне псйнê
Трже мач, ал' тада, сит већ борбе врȅлê,
Оборну зеграби страховити џйне
Као курјак јање: бацив је на лéђа
Дугим џолапима зажди преко мéђâ.

871 (20). Да грозна белаја и судбѝнê стрȍгê!
Кад највише треба ту нема крилáша!
Однесоше дјеву дуге, брзе нȍге
Голијата оног и грабанцијáша.
Руђеро прејури просторије мнȍгê,
Ма не стиже тога ђавољег пајтáша.
Како ће га стићи, кад је тако крàкат,
Да Руђер спрам њега изгледаше сàкат!

872 (21). Једва мòже Руђер пратити га ȍком.
Из горе су најзад излетјела ȍба
На неку пољàну. — Сад ћу једним скȍком,
Јер налазим да је томе веће дȍба,
К Роланду, што морским гредијаше тȍком,
Посље са Чимоском крвавога скȍба.
Он огњену справу предаде пȕчини,
И тијем услугу човјештву ȕчинй.

873 (22). Слабо нам помòже то честито дјȅло.
Јер Сотòна, вјечни непријатељ чóјства,
Што начини справу, дајући јој смјȅло
Огњевите муње страховита свóјства
(Чйме, ка' јабуком Јевином се хтјȅло,
Лишити човјештво среће и спокóјства),
Ту справу касније из дубине дйже,
Тер она у руке вјéшцу једном стйже.

874 (23). Да би пудљивцима умањио стрȁву
Демон, преко тога вјéшца од занáта,
Пакосно извуче ту пàкленȳ спрȁву
Из дубине морске од стотину хвáтâ.
Нијѐмци пожњеше незавидну слȁву
Познавањем тајне ђавољег алáта,
Јер послије муке големе Сотòна
Научи Нијѐмце чему служи òна.

875 (24). Тијем људског јада препуни се ча̏ша,
Јер с те справе свијет још се више глȍжӣ,
И она се, коју и држава на̏ша
Прави, свуда данас израђује, мнȍжӣ.
Разног се мета̀ла растопљена ка̏ша,
Под коју се ватра непрестано лȍжӣ,
Сипље у калупе свакојаке, те̏ се
Пушке и топови праве од те смје̏сē.

876 (25). Те су справе разне и разних имéнā.
Ćваки мајстор својој друго име да́је̄.
У ратовању је наступила мéна,
Јер пушчано зрно, што личи на ја́је,
Ра̀внâ витезове са гомилом жéнâ.
А ђуле од кула прави нам русва́је.
Узми пушку, новом учи се зана́ту,
Војниче, иначе изгубићеш пла́ту.

877 (26). Кличем свом силином тананога гр̏ла
Клетву на ту справу ја од своје стра́нê.
Шта храброст и снага у витеза вр̏ла
Могу, кад рјешава из засједе та́не?
Пушка је са чела војничкога стр̏ла
Славу, уништила витешке мегда́не.
Права храброст одсад неће више цва̀сти,
Нити ће јунаци живјети у ча̀сти.

878 (27). Свом ближњему досад многи јаму кȍпа,
Али је ниједан не ископа го̏рӯ,
Од јаме копане руком оног пȍпа,
Што барут прона́ђе. Не̏ дочека зо̏ру
Италија: паде од пушке и тȍпа,
И нагноји месом земљице јој ко̏ру
Цвијет јој дјетића прије краја во̏јнē,
Што вржe у сукоб народе бѐзбрȍјне.

879 (28). Проналазач оног па̀кленȍга чу̏да
Да́вно је отиш'о, ја вјерујем та̀кō,
Онамо, гдјено се налази и Ју̏да,
А то ће вам рећи: у вјечити па̀кō. —
Силна јуначина и голема љу̏да,
Што за Анђеликом жуђаше она̀кô,
Јоште плови преко пучине вȍдинê
К Ебуди, к'о што сам рек'о, госпȍдине!

880 (29). Роланду се хита к том ȍстрву мра̑ка
И празнȍвјерӣца̑, ма се вјетру нс̑ће;
Баш и кад се јѐдра од његова ха̑ка
Надму, напријед се брод за мало кре̑ће̑,
Јер дан, два се тако напредује, па̑ка
Опет стане, често чак и натраг ше̑ће̑:
С разних страна вјетар кашто лађу дӣра̑,
Тер она у цикцак мора да̀ ла̀вӣра̑.

881 (30). То је (мислим) било усљед Божје вȍље̑,
Пошто је потребно да не стигне прӣје
Од ирскога краља, јер с њиме ће бȍље̑
Свршит' оно, што се јоште од вас крӣје̑.
Кад најзад ебудско пȍмоли се пȍље,
Наложи бродару да једрила свӣје̑
Роландо, и рече: у мом је рачу́ну
Да ти ту останеш; ја ћу там' у чу́ну.

882 (31). Нек се у чун уже понајвеће мȅтне̑,
И највеће сӣдро с твога брода; штȍ ми
То треба видјећеш кад ме ала̏ срȅтне̑,
Чија сила данас мора да се слȍмӣ,
И жѐнскӣње спасе од наредбе штȅтне̑. —
Бродареви момци не бијаху трȍми,
Чун с ужетом, сӣдром спустише до вȍде̑,
И он сам на њему с мачем тамо ȍде.

883 (32). С прȍзора, на ком су злаћени оквѝри,
Зора косе баца по леђима мра̑ка,
А на њу ми Фебо иза горе вѝрӣ
У пркос Тито́ну, и шиље јој зра̑ка.
Рȍла̑н, што пјевȕца̑ и устима свѝрӣ,
Прилази к ȍтоку по начину ра̑ка̑,
Јер веслајући је окренуо плѐћа
Обали, да плȍва брзину увѐћа̑.

884 (33). Када је к обали допловио блӣже,
Чуо је да нешто као синџир звѐчӣ:
Наскоро затијем до уха му стӣже
Тајанствени шапат од плача и ре́чӣ.
Осврнув се видје жену голу нӣже̑,
Која једва чујно у ланцима је́чӣ;
Видје како виси са јака звекѝра,
Што је у стијени, крај јој од синџѝра.

885 (34). Јеца туна гола као мајка Јȅва,
Косе јој витлају за дахом вјетри́ца,
А око јој сузе потоцима љȅвâ.
Он јој још не може да сагледа ли́ца.
Тад из мора јȗрнȗ хала, пуна гњȅва,
Хала, дјевојака толиких уби́ца.
Узбурка се море, одјекнуше стêне
Од њенога плȍва и од рике њêнê.

886 (35). Као црни облак, пун дȁжда и грȁда.
Пријетећи зȅмљи са нашијех за́лâ,
Што с плавога свода на брегове пȁдâ,
И мрак стере светом ȍд неба до та́лâ,
Тако хала к земљи прилажаше сȁда,
Пливајући преко узбурканих ва́лâ,
Докле море сиње од аждàхê дȑшћê,
Роландово срце од стене је чвȑшћê.

887 (36). Хита као човјек, који вољу ја́ку
Своју врши одмах, готов и да гȉнê.
Измеђ' хале сличне бескрајноме џа́ку,
И жене са чамцем тада ће да рȉнê.
Мач јоште не треба нашему јуна́ку,
Већ ужетом сȉдро везат' он се бринê,
Које диже — мислиш од плута је мȅка,
И са њим у руци грдо́сију чȅкâ.

888 (37). К њему се аждаха низ море колу̀тâ,
Вода се талàсâ, плива пјена гу́ста,
Његов чун у мјесту тамо амо плу̀тâ.
Хала своју чељуст, остала јој пу́ста,
Стигавши расклопи да њега прогу̀тâ,
Ал' он јој са сȉдром ускочи у у́ста:
Чељуст она склопит' не може од сȉдра, —
Роландо је био мудар као вȉдра.

889 (38). Снага, храброст, мудрост ако ти се спȍјê
У једном чòвјеку, он чудèса грâдȋ.
У пуној мјери је им'о све то трȍје,
И још преко тога, наш војвода млâдȋ.
Сȉдро дуже бјеше но Роландо штȍ је,
Тер он право стоји. Рудар тако рâдȋ:
Копајући даље, под слојеве гȍрњê,
Зарад обезбједе, меће пȍдупȍрње.

890 (39). Уста су толика да би у њих стȁла,
И рахат играла четири игра́ча.
Пошто се увјери да вилице хȁла
Склопити не може од подупира́ча,
Стаде сјећи, бости посред оног сȁла
Мачем, што оштрији бјеше од брија́ча.
Ал' баш и кад продре крвник у твр̏ђаву,
Може у незгоду запасти р̏ђаву.

891 (40). Јер докле Роландо мач у месо гу̑ра̂,
И халу касапи сасвијем по пла́ну,
Она се у воду непрестано гњу̑ра̂,
Чи́ме смета много витезу ваља́ну.
Зато мач опета у корице ту̑ра̂
(Он воду не воли, а најмање сла́ну,
Нит' радо морскијем пијеском се то̀ви̑),
Па скочи́в из уста држећ' уже пло̀ви̑.

892 (41). Си́дро је остало у ждријѐлу кȁо
Голема удица, и он поче ву́ћи
Халу к себи, чим је на обалу стȁо,
Она опет репом по таласу ту́ћи
Од бола, ал' отпор њен брзо је пȁо,
Јер из уста су јој све млазеви вру́ћи
Шикљали, а уди у гр̀чу се збје̏гли,
Док он, као чѐкрк, обали је те̏гли̑.

893 (42). Ал' мало грчеви потрајаше о̀ви̑.
Да ли сте гледали како вјешти чи́ка
Дивљу звјерад замком и конопцем ло̀ви̑?
Он спетља за часак најбјешњега би́ка,
Што се меком травом по пу́стари то̀ви̑,
Бацивши му замку около грони́ка,
А бик се отимље, праћа̀ка̂ и бо̀де̂:
Таква сад аждаха бјеше усред во̀де̂.

894 (43). Међу њом и земљом све је море тје̏шње̂,
Јер напријед мора за у́жем да сту̑па̂.
Крв јој, која има боју труле тре̏шње̂,
Тако су̀кља̂ да се просто у њој ку̑па̂.
Тјелесином воду све удара бје̏шње̂,
Одјекују стене, јер толико лу̑па̂;
Час репином талас под облаке ди̏гне̂,
га сурва терно на дно мора сти̏гне̂.

895 (44). На ту грмљавину и ломљаву ја́ку
Из пећине Протеј изиш'о је ста̑ри̑;
Кад очи сагледа страшноме јуна́ку,
Ни̏з море утече, нит' за стадо ма̑ри̑.
Сам Нептун о̏сјети̑ муку на стома́ку,
И, стрпав у̏ кола најнужније ства̑ри.
Упре́же Делфи́не и да спасе се̏бе̑
У Ети̏о̏пију пре̏ко мора гре̏бе̑.

896 (45). С дјететом о вра́ту бјежећ' Ино пла̏че̑.
Трито́ни, Гла̀уци бјежат' се не сти́де̑;
Све куд које струже; на врлет се ка̏че̑
Расплетених ко́са̑ тужне Нереи́де.
Витез халу вуче све живље и ја̏че̑
И ру̑ке му веће од конопца бри́де̑.
Удови се њени све страшније гр̏че̑, —
Баш кад је привуче к зе̏мљи она цр̏че.

897 (46). На обалу бјеху скупили се мно̏зи̑.
Да двобој Роландов са аждахо̑м гле́де̑.
На то дјело славно свјетина се згро̏зи̑,
Јер вели сад више неће да је ште́де̑
Због халине смрти разјарени бо̏зи,
Велико и мало допануће бе́де̑,
И као некада, тако ће и са̏да,
Ју́рнути на оток Протејева ста̏да.

898 (47). (Да грозне глупости, милостиви Бо̏же!)
Но ако се намах туна мртав пру̏ћи̑
Халин целат, небо с' ублажити мо̏же̑.
Тако вели народ, све бјешњи и љу̏ћи̑,
И да га нападну сви се тада сло̏же̑.
К'о што ватра иде с једне другој ку̏ћи,
Тако ријеч ова од уста до у́ста,
И свјетина ју̑рну̑, и до́ђе до гу́ста,

899 (48). Носе циде, маче, праћке, ви̏ле, гра̏бље,
Што је ко дочеп'о, и од свију стра́на̑
Роландо зачуђен видје голе са̏бље,
Копља видје гушћа но у̏ шуми гра́на;
Усред дреке, налик на крекете жа̏бље̑,
Диже се на њега крш од буздова́на̑;
Мјесто да га лавром вијенцем о̀жене̑
Све устало да га у море про̀жене̑.

900 (49). Мјеште славе њега снȁђе проклéтиња!
Роландо нѐ знаде да ови дивљáци,
Вјерујућ' у силу разних авéтӣњā,
До те мјере бјеху постали глупáци,
Да за њих аждаха бијаше светиња!
Медвјед, кога воде по сајму Пољáци
Слабо се осврће на млатњаву псèћӯ:
Тако и он на ту дерњаву ждребèћӯ.

901 (50). Нȁчинӣ простора око себе дȍста,
Како дуринданом сијекући мâнӯ.
Вјероваше глупо та свјетина прȍста,
Која сад од страха голема се зграну̑.
Да ће свладат' лако незванога гȍста.
И смрсити конце честитоме бâну,
Јер је без оклопа, не знајући дȁ је
Челична тијела као горски змȁје.

902 (51). Не може се ранит'. — али они мȍгӯ,
Ма да шљѐме носе на чупавој ћу̏би.
Миш, бјеше пȍ вољи и самоме Бȍгу,
Што с десет удара триестину згу̏бӣ, —
Други утекоше. Таман судбу стрȍгу
Хтједе блажит' жени, коју страва у̏бӣ,
И кидати тешке с тијела јој лâнце,
Кад убојне трубе потресоше клâнце.

903 (52). Шта је сада опет? Ево шта се збӣло:
Док се са Роландом тȁ свјетина млâтӣ,
Ирска војска стигла и здраво и чӣло,
Да опакој пасми по заслузи плâтӣ.
Знамење се њено на све стране вӣло,
Јер у многе лу́ке она тамо сврâти,
Опустоши ȍток и сада се стӣчȇ
С разних страна тамо, и побједно клӣчȇ.

904 (53). Отпора је вȍјсци било врло мȁло,
Јер је изненада продрла у ждрéла,
И јер се о рату ништа није знȁло,
Те се тијем земља збунила и смéла.
Од ирскога мача све је живо пȁло,
Једна цигла кућа не остаде цéла;
Људи су од гвожђа, градови од вȁтрȇ
Пали, и ова ће пасма да се зȁтрȇ.

905 (54). Тај се по̀кољ сада завршује ту́на,
Рат својијем ри̑ком пошљеднијем ри̑че̑.
Роландо, кога се сваколика бу́на
Ова врло мало ил' нимало ти̑че̑,
К жени без кошуље, сукње и зубу́на
Идући: не бој се, љепотице, — ви̑че̑.
Шта је ово? Боже! Да ли види та̏чно!
Олимпија бјеше то створење пла̏чно.

906 (55). Олимпијо, жртво пакосног Амора,
До чега те судба сурова довѐла!
Стојећ' гола, боса на плочи мра̏мора,
Не смједе од стида подигнути чѐла
Познавши Роланда. Гусари са̏ мора,
Проклети гусари са мо̏ра дебѐла,
Њу су заробили, продали Ебу́ди —
И сад ето знате откуд она ту́ди.

907 (56). Пренеражен витез Олимпију пи̑та̑,
Како је запала у та̀ково̑ ста́ње,
И каквим је чудом чак овамо зби̑та,
Гдје жене ка' јањце изводе на кла́ње,
И куд Бирен без ње по свијѐту скп̑та̑.
Црвена од стида даде му на зна́ње.
Е њу тако го̏ни̑ судби̏на пријѐка,
Да само у смрти налази лијѐка.

908 (57). Што си ме спасао (рече) да те ко̀ри̑м
И да ти захвалим морам истог пу́та,
Јер ма да од жеље умријети го̀ри̑м,
Ипак смрт онака сувише је кру́та.
Уби̑ ме! Слаба сам да се даље бо̀ри̑м
Са судбином, што је на ме тако љу́та.
Ко претрпје оно, што ја, од Амора,
За тога јадника живот је за̏мора. —

909 (58). Олимпија, коју туга све то ве̏ћа̑
Стезаше, исприча како мало да́на̑,
С мужевље издаје, трајаше јој сре̏ћа.
Ро̀ла̑н, гње̏вом кипећ' против грубија́на,
И гледећи госпу, ста́туе̑ се сје̏ћа̑,
Што представља како купа се Дија́на,
И како се се стиди Актео́на, ко̀ји̑
Гледа, јер и она ка' Дијана сто̀ји̑.

910 (59). Лѐђа скрит' не може, ал' трбух и гру̑ди
Окреће од момка, који, ланце њѐне
Покидавши, виче да донесу љу̑ди
С лађе мало руха. Тада низа стѐне
Ирски краљ Оберто, што о̏стрву су̑ди,
С војводама ће се к обали да крѐне̑,
Да види витеза, што уби аждàху,
Од које народи живјеше у стрàху.

911 (60). Хоће да се диви, а има и чѐму,
Мужу, којим треба људи да се ди̑че̑.
Чисто не вјерује, јер казаше њѐму
Оно, што је налик на дјетиње при̑че.
Видјет' момка који у гушу голѐму
Аждахину скочи, много га се ти̑че̑.
Хитајући дође к Олимпији при̏је,
Но што она стиже да нагòту скри̏је̑.

912 (61). Обѐртова радост није била ма̑ла̑,
И сину му лицем као сунце ја̑рко̑,
Јер ма да је Ролан пун крви и ка̑ла,
Он познаде друга љубљеног жа̑рко.
Чим чу за јунаштво сред морскога ва̑ла,
Помисли: то није ни Јанко, ни Ма̑рко,
Већ Роландо само; његовога ср̏ца
И снаге требаше, да се хала скр̏ца̑.

913 (62). Мио му је био храбри овај Фра̏нак,
Јер с њим је одраст'о на Карлову двóрцу,
И мину га прошлост ка' весео са̏нак.
Збацив шљем похита у загрљај бóрцу.
Пун је (вели) среће за ме овај да̏нак
Јер те опет видим; благодарим твóрцу
Што си жив остао, што те није смàкла
У желудац хала, што дóђе из пàкла.

914 (63). Можете мислити да није мли̏таво
Ни Роландо друга загрлио ми̏ла,
Јер од растанка им љето је чи̏таво.
Затијем испри́ча зла што су се зби̏ла
Госпи; за Бирена, то срце ри̏таво,
У којем је само претворство и хи̏ла,
Каза шта је ова јунакиња пра̑ва̑
Досад поднијела ја̑да̑ и жр̏та̑ва̑.

915 (64). Тачног извјештаја Роландо се ла̏ћа̂,
И пошто испри́ча јаде све по ре́ду,
Овако заврши: отац јој и бра̏ћа
Падоше, а он је ували у бе́ду:
Жарку њену љубав ено како вра̏ћа̂.
Ја сам њојзи свједок у многом погле́ду;
Остаде без рода, без блага и кру̏нē. —
Олимпији очи сузама се пу̏нē.

916 (65). То бијело ли́шце, сузицама пра̂но,
Кроза које око зра̏ке своје шо̂ра̂,
Те се праве ду́ге, бијаше јој ка̂но
Небо, када љети из облачна фло̀ра
Кроз кишу просине сунце у̏сија̂но.
Као славуј, који тад пјевати мо̂ра̂
Купајући перје, и Амор се ку̏па̂
Су̏зо̂м, а под очи на сунчање сту̏па̂.

917 (66). У очињем огњу он своје стри̏јеле
Усијава, па их у потоку га̂си̂,
Штоно тече низа образе би̏јелē,
Низ ту ливадицу, коју ружа кра̂си̂;
Смртни се ударци затијем ди̏јелē
Јер то бајно лице, ти злаћени вла̂си,
Против којих шти́та слаба брана јѐсу,
Младо срце ране, опију, занѐсу̂.

918 (67). Читах историју и многога спи̏са,
Гдјено се љепота описује же́на̂,
Ал' не нађох нигдје тако облих си̂са̂.
Оном де̂лу на њој највећа је це́на,
Који с' отле стере до онога ви̏са,
Што с' Венусов зове од старих време́на̂.
Све је на њој красно, очи, косе, чѐло,
Али понајљепше то је зацијѐло.

919 (68). Бјељи од снијега њезини су у̏ди
Ако је вјероват' описима Му́зē;
Бо̀јо̂м на млијѐко личаху јој гру̏ди,
На свјеже млијеко када се пому́зē;
Мним да би морали и најкрући љу̏ди,
Кад би их видјели, пред њоме да пу́зē.
До̀ који дијели те лијепе до̀јке,
Најслађе је мјесто у њедру љѐпо̀јкē.

920 (69). Бутине, кукови и округла пу́па,
Све је савршено; за израду тȍга
Самога Фидија длијѐта су ту́па.
(Прећутаћу нешто, јер тако ми Бȍга,
Грдила би за то свјетина ме глу́па.)
Међ' удовима је сразмјера и слȍга
Таква, да ја велим: ово дивно де́те
Љепота је сушта од главе до пе́тê.

921 (70). Те груди, те косе, те очи, то гр̏ло
Да Па̑рис угледа на бријѐгу Иди,
Он Венери не би, увјерен сам вр̏ло,
Дао да наградом љепојку пости́дӣ.
Дошавши у Шпа̑рту ово момче хр̏ло
Рекло би: остани ти на овој хри́ди
Код свог Менелаја, Јелено, јер мѐни
Хоће се робоват' овој дивној жѐни. —

922 (71). Да је Олимпија била у Крото́ну
Зевксис када слику у златноме ра́му
Вјештачки ствараше негда за Јуно́ну,
Те да буде украс у њезину хра́му,
Стас, косе, груд, очи, главу, ку̏к и но́ну,
Све би од ње уз'о, њу сликао са́му,
Јер он тад мораде узимат' по нȅшто
Од најљепших жена, и спајати вјȅшто.

923 (72). Не вјерујем да је икад гола на́га
Виђена од мужа свога била, јêра
Љепота њезина, анђеоска, бла́га,
Припитомила би злога тога звêра.
Опча́ра Обѐрта гола њена сна́га,
Те рече, озбиљних латиће се мјêрâ,
Да је брзо спасе из биједе њêнê,
А да јој судбѝну на боље ȍкрêнê.

924 (73). Рече: љепотице, нека ти је зна̑но,
Нећу, док опаког онога вампи́ра
Не казним, и теби, што ти Богом да̑но,
Не вратим, имати на свијету ми́ра.
То ће бити скорим, утјеши се, хра̑но,
И поткријѐпи се винцем из конди́ра. —
Обѐрту је рекла: од срца ти хва́ла, —
Пошто се напила тога кордија́ла.

925 (74). Обѐртове речи госпођи у ту́зи
Олакшаше терет болова и му̑ка̑.
Краљ ирски је одмах наредио слу́зи,
Да нађе хаљине спрам њенога стру̑ка.
Пошто многе жене у јѐду и ру́зи
Погибоше туна од морскога ву̑ка,
То тамница њихна бијаше цијѐла
Пуна пу̏столине̑, женског одијѐла.

926 (75). Хаљина разнијех накупише ту́ди,
Сукње бо̑рне̑ ту су, ћурчад, огрта́чи,
Ал' то ру̏хо није Оберту по ћу́ди.
Не би за њу могли флорентиски тка́чи
Изаткати свилу, сувише су ху́ди;
Вулкан и Минерва слаби су кроја́чи,
Да њој рухо кроје; за њедро јој го̑јно
И њихно би рухо било недо̀сто̑јно.

927 (76). Роландо је једва осјећаје о̀ве̑
Ирскога владара дочекао са̏да;
Та љубав из многих разлога му го̀ве̑:
Он сиромах има и својега ја̏да,
К Анђелици њега боно срце зо̀ве̑,
Он Бирена казнит' просто нема ка̏да.
Мило му је дакле што ће друг му ду́жно̑ст
Ову примит', госпи указат' услу́жно̑ст.

928 (77). Видје да сад није ту његова дра̑га,
Ама се бојаше да већ није би́ла,
Јер ако је, онда не на́ђе јој тра̑га,
Онда — од хале је прогутана ви́ла. —
Пошто се војници награбише бла̑га,
Другог дана лађе раза̀више кри́ла,
Краљевска се војска у Ирску пре̏сели̑,
И сви троје тамо стигоше ве̏сели.

929 (78). Боравак Роландов не бијаше ду̑жи̑
Од једнога дана; он Францији ју̑ри̑,
Замоливши краља да помоћи пру̑жи̑
Госпи, и рече му, треба да се жу̑ри̑,
Да зликовца казни, што човјештво ку̑жи̑,
На чије недјело природа се бу̑ри̑.
Излишна порука, јер Оберто мића̑ва̑
И са̑м да Бире́на згази као мра̑ва.

930 (79). Да љуто Бирену освети се злȍме,
С инглеском и скотском војску своју спȃри;
Холандију оте, и Фризију к тȍме,
Зеланђане саме на побуну жȃрӣ,
Те да тиранију Биренову слȍмȇ,
И пошто зȁведе ред и закон стȃрӣ,
Његова је рука смрт ȕљезу да́ла, —
Премалена казна за толико зáлȃ.

931 (80). Олимпију узе Оберто за жѐну,
И круном краљевском украси јој глȃву,
Те јој се разведри мало у том трѐну.
Роландо се спусти низ пучину плȃвȗ.
Стигав у Бретању, славну и чувѐну,
Искочи из лађе на зелену трȃву
Срдит и зловољан, готов на пачȁриз,
Нити хтједе Карлу одлазит' у Пȁрӣз.

932 (81). На Бриљадору је одјездио. Кȕдȃ?
Не знам, јер не само ја не бијах с њи́ме,
Но не доспијева ни кроника свȕдȃ.
Биће да је много јоште исте зи́мȇ
Трагао за драгом по Бретањи тȕдȃ,
И да би имао хвалити се чи́ме:
Да изврши какав славан рад, и мȗчан,
Јесте, да се хвали, није био стрȗчан.

933 (82). Други опет веле: витез у самȍћу
Повук'о се био, и тражио ми́ра.
Најзад и ја томе вјеровати хȍћу.
Ал' чим неста леда с потока и ви́ра,
И прољеће разби зȋму и хладнȍћу,
И засвира фрула весела пасти́ра,
И нашара земљу свакојако цвȇће
Тражит' Анђелику Роландо се крȇћȇ.

934 (83). Јѐднȏм баш кад зора преко чарних го́рȃ
Просипаше злато косе своје жȗтȏ,
Он, јашући срдит гојна Бриљадо́ра,
Срдит, јер га судба увриједи љȗто,
Усред једне шуме заустави до́ра,
Чувши јаук неки: стеже сабљу крȗто,
Па за писком јурну. Ја не могу вȉшȇ;
Уморне ми кȁње вид очињи скрȉше. —

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДВАНАЕСТА

Срце хтједе пући богињи Цере́ри,
Када с Иде стиже гдјено је до̀лина,
Куд Зевс Енцела́да са небесних две́рӣ
Баци и под Етну су̏рва испо̀лина,
И гдје се надаше заман својој шће́ри:
Од гњева су њојзи дрхтала ко̀лина,
Чупала је косе, у груди се ту́кла,
И два бо̏ра бјеснећ' из земље изву́кла.

936 (2). Тад огња вјѐчито̑г у бога Вулка́на
Позајмивши, ужди на њој оба бо̏ра;
Упре́же у̏ кола два змаја ваља́на
И са буктињама, од фурије го̏ра̑,
Ле̏тну̑ преко бр́да̑, шу̑ма̑ и поља́на̑,
Пре̏ју̑ри језера, ри̏јеке и мо̏ра
Тражећи дијѐте, и кад све оби̏шла,
К Плутону је самом у пакао си̏шла.

937 (3). И Ро̀ла̑ндо, да је два имао зма̏ја,
И још Церерину божанствену сна̑гу,
Свијет би од једног до другога кра̑ја
Прешао, тражећи Анђелику дра̑гу̑,
Слазио до пакла, пео се до ра̑ја,
Обраћ'о се Богу, па најзад и вра̑гу.
Ма земљом, на жалост, он пузити мо́ра,
Немајући змаја, него Бриљадо́ра.

938 (4). Прешао Францију, па је сада хтио
Још и Ђерманију, а послије шћаше
Италију, Шпанску, и вољан је био
И саму Либију. Баш о томе мњаше,
Кад му се учини да се лелек вио
Гором, и кроз гране да му неко маше.
Појури напријед он истога часа,
И смотри витеза гдје на коњу каса.

939 (5). По златноме рахту сличан богаташу,
Незнан јунак руке грчевито склапа,
Јер пред собом држи љепотицу снашу,
Која, кукајући, отимље се, цапа,
И за гриву хвата голему кулашу,
У кошуљи само јадна, без чарапа.
Роланда у помоћ призиваше, коме
Почеше болови срдашце да ломе.

940 (6). Зашто да га ломе? О не питај, брато!
Жена ова бјеше Анђелици слична!
Нећу те слагати, то ми није дато,
Није она била, ма витеза дична
Мис'о текну да је то његово злато,
И царну коњица, јуришању вична,
Те помамно јурну кроз кланац тијесан,
Док он за онијем виче ка' бијесан.

941 (7). Главно бјеше оном очувати плијен,
Нити вика збуни тога отимача,
А и његов кулаш не бијаше лијен,
Бар пошто му крвца лину од корбача.
Роландо у трку подебео дријен
Ишчупа, и њиме ошину тркача.
Јурећи се тако скоро пола данка
Стигоше до једног великог проплапка.

942 (8). Роландо, који је од велика зора
Бјеснио, зачуђен отмичара виђе,
Како кроз капију некаквога двора,
Од којега љепшег не угледа прије,
Ишчезе, и за њим погнав Бриљадора
Улетје унутра, ал' онога није!
Оптрча около велељепна дома,
Ал' ту коњик није, ни лијепа мома.

943 (9). Гледао је дворце из разнијех дôбâ
Ма никада таква. (Пардон! То сам рȇкô).
С коња скочи, јурну лавѝринтом сôбâ,
Но не нашав ништа није туна чȇкô:
На спрат оде горњи да и тамо прôбâ,
Ал' ни тамо није ништа ново стȇкô,
Јурећ' кроз одаје, ходнике и лóже,
Гњêван злаћене је повадио нóже.

944 (10). Унутрашњи украс очáра сердáра, —
Та коме се не би тако што дòпало!
Свуда злато, свила, бисер, вез и шáра,
У меке простирке упада стòпало,
Ћилимови дивни висе са дувáрâ,
По њима је драго камење пòпало,
Али усред ових лијепих ȁлêмâ,
Јер ту она није, најљепшега нêмâ.

945 (11). Док он лавиринтом овијем кривȕдâ,
Да веће пријети издати га снáга,
Исто тако други тумараху тȕдâ:
Ено Брандимара, Градаса, Ферáга,
Сакрипана; сви су, не знајући кȕдâ,
Јурили и слали до стотину врáгâ
Господара куће, јер противу гóсê
Свак по неку жалбу имаде напóсе.

946 (12). Свак од њих тражи га, негодује, псȕјê;
Један вели то је лупеж који крáдê:
Украо ми коња; други ијед бљȕјê,
Што га оставио без драгане млáдê,
Али њега нигдје да им тужбе чȕјê.
Кушају ли ићи, труд је бадавáде,
Јер когођ се на тај танак лед нȁвезâ
Не може напоље из тога кȁвеза.

947 (13). Чисто видим када писат' ово сјȇдâм
Ошвоњена лица те сметене рȕљê.
Роландо је пýтâ веће шест и сȇдам
Собе обишао. Тражит' овдје дȕљê
Лудо је (помисли), него да ја глȇдâм,
Да у вр̀ту нађем траг онога хȕљê;
На друга је врата можда моју дрýгу
Извео, и сада веће је у лýгу. —

948 (14). Срцу му је као ножем да га рȅжȇ,
Гушу му је рука Аморова сте́гла.
У вр̏т оде траге потражити свјȅжȇ,
Али под про̀зором чаробнога ле́гла,
Сада му је било јоште много тȅжȇ,
Јер озго је цура скочити поте́гла:
Убићу се (рече) не спасеш ли мѐнȇ. —
На про̀зору видје слику оне жѐнȇ.

949 (15). Чини му се слуша Анђелику сво̀ју
Како, поред оног, још и ово кȃжȇ:
Дјевојаштва ружу отимају мо̀ју,
Зликовачке руке узабрати трȃжȇ
Цвијет, који чувам за ручицу тво̀ју. —
Те ријечи њега страховито дрȃжȇ,
Мни, дјевојку коју толико мѝлујȇ,
Хоће похотљивац онај да сѝлујȇ.

950 (16). Трже витез опет мач љутога кȍва,
Готов да лупежа као муху смȇљȃ;
Кроза све је собе протрчао с нȍва,
Звјȅрȃ у буџаке и очима стрȇљȃ;
Од подрума свуд је до самога крȍва,
Прошао, ал' заман мука му је вȇљȃ.
Иде гдјено чује Анђеликин гла́сак,
Али глас мијења мјесто сваки ча́сак,

951 (17). Сасвијем на̀ згоду дошло мени јȅсте
Да се сада вратим ка Руђеру, ко̀јӣ,
За џином јурећи кроза оне чȅсте,
Стиже пред палату дивну, која сто̀јӣ
На пољ̀ани једној. То је иста, гдјȅ сте
Видјели како се Роландо нам зно̀јӣ
Тражећ' Анђелику. У двор ону жѐну
Џин унесе, па га нестаде у тре́ну.

952 (18). Руђеро је у двор појурио кȃо
И Роландо, па је у сваком буџа́ку
Тражио драгану, и бјеше му жȃо,
Што је сврху исте остао у мра́ку.
Шта да о том мисли ни сам није знȃо,
И непојмљиво је било том јуна́ку,
Пошто протумара на све стране мнȍго,
Куда је голијат умакнути мȍгȏ.

953 (19). Као тигар љут је и бијѐсан бѝо
Заљубљени момак са те грозне ша́лê.
Поново је дворац претресао цѝо,
Обишао журно све собе и са́ле.
По вр̀ту је и он разгле́дати хтѝо,
Ма ријечи њему то нијесу да́ле
Из драгиних уста, јер у помоћ зо̀вӯ,
И врати се опет у палату о̀вӯ.

954 (20). Опет је слазио и опет се пѐо.
Исту жену спази Руђер на балко́ну,
За коју Роландо радо би се клѐо,
Да је Анђелика по лицу и то́ну.
То вам ово значи (сад подижем вѐо):
Свак је исту жену за ону персо́ну
Сматрао, за којом срце њему вѐнê:
Она се промени докле око трѐнê.

955 (21). Градас и остали, што у двору бѝше,
Од опсјене сличне страдаху тако́ђе.
Љубећи Руђера него себе вѝшê,
Мађијом га Атлаз домамио во́ђе;
Дуго за њим старцу очи сузе лѝше,
А сада је срећан што у заклон до́ђе,
Јер судба Руђеру грђе сваким да̂ном,
Тако веле књиге, грози смрћу ра̂но̂м.

956 (22). Мађијама новим, које крије тмӯша,
Послије Алчине и челична гра̂да,
Свог љубимца Атлаз одбранити кӯша̂.
И борце, од којих мог'о би да стра̂да̂
Руђер, који слабо савјете му слӯша̂,
Там' до̏ма̂ми, ӯспје да их туна свла̂да̂.
Пива и јести́ва̂ ту имаде до̏ста,
И друге насладе за свакога го̏ста.

957 (23). Но да потражимо Анђелику мѝлӯ,
Која онај прстен чӯднова̂т има́дê,
Што, на прсту, руши чаролиску сѝлу,
И устима, видјет' очима не да́дê.
Оставивши ону у бријѐгу спѝлу,
Што бјеше својина старца дуге бра́дê,
У Инђију цура вратити се смјѐра̂,
Јер тамо је чежња за дома́јо̂м тјѐра̂.

958 (24). На Роланда мисли и на Сакрипáна
Да је тамо прате, јер нема искýства
За далеке путе. Оба су ваљáна,
Вајде би имала од њихова дрýства.
Не воли ни једног од оба јарáна,
Али њој њихова позната су чýства:
Клечала су оба украј њених нóгâ.
Изабрат' јој ваља једног од њих двóга.

959 (25). Докле се колѐбâ и сȁ собом бȍрӣ,
Кога ће узети, за обадва пȋтâ
Свуда, и тражи их, и кобилу мȍрӣ,
И по разнијема областима скȋтâ.
Слепи случај који кашто чуда твȍрӣ
До замка је оног, усред горе скрȋта,
Доведе, гдје бјеху обојица, гдјȅно
И други су, шанув: ту су они, жȅно!

960 (26). Невиђена ýђе у лавиринт мȍма
(Чак Атлазу прстен видјети је брâнӣ).
Спази оба момка, већ готово хрȍма,
Јер у трци за њом пролазе им дâни.
И прилику своју сред овога дȍма
Видје, којом Атлаз машту њима хрâнӣ.
Њој, што под прстеном замак овај смâтрâ,
Изгледаше исти ка' циганска шâтра.

961 (27). У један се кутић Анђелика згȕчӣ,
Јер јурећи Ролан згазити је шћâше.
Избор сапутника једнако је мȕчӣ.
Круна се краљевска на једноме сјâше,
Ал' други заштита боља је при тȕчи,
Јер му већа храброст у жилама врâше.
Ма боји се, неће Ролландо стȁситӣ
Ње се оставити, кад га се нȁситӣ.

962 (28). А са Сакрипаном било би јој лȁко.
Тако она мисли, а можда грȉјешӣ.
Тад ýђе Сакрипан, докле други свȁко
Случајно изиђе. Она се рȉјешӣ
Да се њему јави, што је било, кȁко
С уста прстен узе. Вео се дрȉјешӣ
Са очију њему, — али ево јȁда,
Гдје Роландо ýђе и Фераго сȁда!

963 (29). Ушли су, дабогме, јер чим је натàкла
На прст онај прстен, мађија се цéла,
Којуно је Атлаз довео из пàкла,
Скљокала од силе јачега начéла,
И натраг у тартар пòново умàкла.
Полетјеше они к њојзи као стрéла,
Јер обадвојица за дјевојком чȅзнӯ,
Обојйци срца у чемеру грȅзнӯ.

964 (30). Роландо, Сакрипан и Ферагo к тȍме,
Откада им Атлаз намàче синцйре
(Сва тројица бјеху љубавници мȍмê),
И дању и ноћу ношаху панцйре
Ради безбедности у том двору злȍме
(Гвожђе мало жу́ља древне официре),
Ношаху оружје и шљемове, ȍсим
Ферага, што рече: нећу шљем да нȍсйм.

965 (31). То рече кадно се Аргалију клȅо,
Да он шљема неће понијети прйје,
Док не отме клòбӯк од Роланда. Срȅо
Ту га је, додуше, ал' се магла вйјê
Око њега: Атлаз мозгове им сплȅо,
Познанике старе једног другом крйјê:
Виде један другог у том чудном здáњу,
Али се познати нијесу у стáњу.

966 (32). Ма не само они убојиту дрȅху
Ношаху, и коњи њихови ваља́ни
С цијелим такумом приправни им бјȅху,
Зоб и сламу гризућ' доље на тенáни,
Склоњени под једну крај капије стрȅху,
Гдјено им с ȍблука висе буздохáни.
Чим се сломи сила мађије и нȍћи,
Појахаше коње; Атлаз нема мȍћи.

967 (33). Појахаше! Зашто? Чим опази цӯра
Шта учини, одмах ускочи на кóбу
И побјеже. За њом лете као бӯра.
Бјежи, јер не жели да издржи прóбу
С тројицом. Узалуд они вичу: дӯра!
Када љуби она не зове на мóбу.
Прстен обзинувши на очи им тјȅну
Баци. Нестаде је. Они само блȅнӯ.

968 (34). Те војводе славне, силни великáши,
Бленући веома изгледаху глýпи.
Ишчезнути красној свидјело се снáши
Тек подаље, тамо, у зеленој жýпи,
Јера их жаљаше што су робијáши
У чаробну двору старом оном чýпи:
Истом кад подаље од његове си̏лê
Измами јунаке, тмине су је скри̏ле.

969 (35). Њено срце свагда бјеше пуно рâна,
Кад би гођ видјела друге како тр̂пê.
Одустаде одмах од првашњег плâна,
Нашавши се усред онакове пр́пê,
Да собом поведе черкескога бâна.
Поуздање своје из прстена цр̂пê:
Мјеште да се дáвно, тек сада се сје̏тй,
Да ће с њиме свуда пролазити смје̏ти.

970 (36). Сва тројица мисле: триста ли јој вјêрâ!
Куда ли се дједе: Бог нека је скрӯшй! —
Зец, када се скрије и превари кêра,
Овај тамо, амо трчи, лаје, њӯшй,
И надајући се ухватити звêра,
По шипрáгу носом барàтâ и бӯшй:
Исто тако они. У лукаве сéшê
Међутијем усне злурадо се смéшê,

971 (37). У шуми не бјеше до једнога пýта:
Да њиме ӯтече сва тројица мни̏ше.
Сва тројица, дакле, зловољна и љýта
Јуре тијем путем, скачу ко ће ви̏шê,
Док дјевојка испод невидовна скýта
За њима јахаше на кобили ти̏шê.
Сита бјеше она те дружине мӯшкê,
Ал' иначе глáдна бере дивље крӯшке.

972 (38). Јурећи они су застанули тȅке.
Кад видјеше више путàњê да нêмâ.
Траг двојица траже преко траве мȅкê,
Заметнути кавгу Ферагo се спрêмâ.
Чувен кавгаџија, задјевице нȅкê
Једнако расправља, и радо се лêмâ,
И кашто му дође на свеца да си̏кћê.
Куда, ако Бог да? онијема кли̏кћê.

973 (39). Она жена биће вје̏рна моја љу́ба.
Што трчите за њом? Назад! велим ва̏ма
(Ту се чуо шкргут његовијех зу́ба̂).
Ја сам олујина, ви сте лака сла̏ма! —
Како то говори ова љу̏да гру́ба
(Роландо прозбори); обраћа се на̏ма
Као да смо жене! Са̂м је канда жѐна;
Саветујем њему да с' лати вретѐна. —

974 (40). То презриво рекав у гњеву голѐму
Паладин Роландо краљу Сакрипа́ну,
Ферагу с' окрете и прозбори њѐму:
Што се дереш, рђо, твоју ли ти на́ну!
Да гологлав ниси но да си у шљѐму,
Поклонио би се моме буздова́ну. —
На то сад Ферагo лану као псо̀глав:
Тебе се не бојим, ма да сам голо̀глав. —

975 (41). Роландо замоли Сакрипана: дѐ̏де̂
Позајми му часком својега клобу́ка,
Те да безобразне ријечи се сле̏де̂
На уснама овог охола хајду́ка. —
Сакрипан, чим опет на коњица сје̏де,
Рече: за тај пос'о и моја је ру́ка:
Де му ти позајми, па ће прах да ла̏зне̂,
Јер знам и ја како дре́кавци се ка̏зне̂. —

976 (42). Фераг на то: за ме нико се не стра́ви!
Гологлав се бијем. Не сикћите, р̏ђе!
Да ми је до шљема, — на вашој је гла́ви:
Отео бих оба; прошли бисте гр̏ђе̂
Но ико, да́вно би лежали на тра́ви.
Са заклетве једне, од камена твр̏ђе̂,
Шљема носит' нећу све докле ми ша̂ка̂
Не допадне кло̀бу̏к Роланда о̏па̂ка. —

977 (43). Насмија се на то и одмршти вје̏ђе,
Насмија се слађе но икада пр̀ѐђе
Роландо и рече: прошла би те хо̀ла,
И од крпе лице било би ти бље̏ђе̂,
Јер страва шиљцима срце би ти бо̀ла,
Брже би од зеца прескакао ме̏ђе,
Да угледаш само ти тога соко̀ла,
Који, да те казни, свук'о би те го̀ла. —

978 (44). У хва̀лисава је ударио зво́нца
(Поштено лажући) Фераг јоште ја̏чê,
Рекав: од почетка лажеш па до ко́нца.
Могох убити га као што бих ма̀че,
Када га ухватим да лоче из ло́нца;
Више пута могох, ма стаде да пла̏чê.
Сажалих се; ал' бих разбио му да́нце
Да га сада сретнем, сјек'о на реза́нце. —

979 (45). То дарну у жи́вац огњеноме зма̏ју.
Грмну: грђе лажеш од најгоре жѐнê.
У којој ли земљи, у којем ли кра̏ју
И када могаде мрцварити мѐнê?
Ти лажеш, јер не знаш да, док на ме ла̏ју̑
Уста твоја масу лажи непечѐнê,
Ја пред тобом стојим. Оди, рђо, а̂мо
Да се на мегдану мушком о̀гледа̂мо! —

980 (46). Тад објеси кло̀бу̑к он о једну гра́ну.
Скобише се љуто оба г̑раната́ра
Затијем, господо, на стра́шну мегда́ну,
На стра́шну јер оба бјеху без визи́ра.
Реба̀рца Ферагo куцну коњу вра́ну,
И у р̑с доведе бијесног ајги́ра;
Роландо потрже сабљу Дуринда́ну;
Ни Ферагo не да своме мачу ми́ра.

981 (47). Започеше бојак и љуто се би̏ше.
Силовит је Франак, Шпанац није ма̏њê,
Удараца бјеше као љети ки̏шê,
Јер свак од њих жели да побједу жа̏њê.
Мачеви падаху тамо много ви̏шê,
Гдје је на оклопу гвожђе било та̏њê.
Мађијом тијела у обадва ба̂на
Очеличена су, не боје се ра̂на̂.

982 (48). Ако се не варам причах ово вѐће
(Ко зна да л' је перо написати сти̏гло!):
Ферагo је био те ријетке срѐћê,
Да на себи има једно мјесто ци̏гло,
Што се ра̀нит' може. Ту он гвожђе мѐћê
(Тѐшко би му било, ако би се ди̏гло!).
То је пупак био. Челичне су пло̀че
Седморе на њему, сјем заштите про̀чê.

983 (49). И Роландо сабље не боји се клетê,
Сав је као гвожђе; само тачке двйје
Заклањати мора: то су биле пêте.
Њих дебели челик од ударца крйјê.
Душмáни што желе њима да се светê
Никад им не могу наудити прйје
Него што их згоде на та мјеста тȁмо.
Оклоп они носе рад украса сȁмо.

984 (50). Како ми се чини рйјетко се срȅшће
Два така јунака на мегдану бôјну.
Ударци даждаху све јаче и жȅшћê,
Двобој се претвори у читаву вôјну,
И Анђелици се учинило чȅшћê,
Која стиже јашућ' кòбилицу гôјнȗ,
И која подуже већe туна џóња,
Да се земља тресе испод њихних кóњâ.

985 (51). Док је витезове посматрала дáма,
Кобила гледаше земљотреса твóрце.
Свједок томе боју бјеше цура сáма,
Јер Сакрипан, кога, гледајући бóрце,
Бијаше спопала досада и чáма,
Оде рекав: што би глед'о оне мóрце!
Док се они крве може бити jâ ћу
Наћи гдјегођ мȍму скривену у влâћу. —

986 (52). Склонила се цура у један је ȗгô
У њихној близини иза једног плáста.
Вријеме је најзад и њој било дȗго,
Те клòбȗк ȍткачӣ са онога хрáста
(Беспòслена, шта би и чинила дрȗгô!),
И кроз гору чарну летну као лáста.
Хтјела га је вратит', нећу да вам крйјêм,
Пошто се нашали несташлуком тйјем.

987 (53). Дјевојче с клобýком грозну шалу збйјâ,
Док се витезови бјесòмучно тýкȗ,
И један другога по мегдану вйјâ,
Да ријеше ко је господар клобýку,
Мислећи на грани он се јоште нйјâ,
А он већ путује с мȍмôм низа лýку!
Када опазише да нестаде шљèма,
Задрхташе они од гњȅва голèма.

988 (54). То први Ферагo смотри, пâка рȅче
Прекинув витлање својега оцáла:
Твога шљема нема! Крађом њега стȅче
Онај трећи, коме прилика се дáла,
Док се ми млатасмо усред ове сјȅчê.
Нема нигдје од нас већијех будáлâ!
Гдје ми је награда, надбијем ли тѐбê? —
Франак од љутине бјеше изван сѐбê.

989 (55). Обустави борбу и Ферагу кâжê,
Е се и он с њиме у мишљењу слâжê,
Да је онај трећи клобýка му смȁкô.
Одоше лопова пȍ шуми да трâжê,
Што, признати морам, није било лȁко,
Цигла добра воља рȉјетко да смâжê.
По траг један нађе најзад од њих свȁко;
Трагови су свјежи, али — сада кȁко?

990 (56). Једним Сакрипана, другим Анђѐлику
Видјех кад одоше. Првим витез лȅтнȗ,
Другијем Ферагo. Под једну јѐлику
Цура бјеше стигла, на травицу цвјȅтну
Легла, дивећи се сјајноме чѐлику
Шљема, који она украј себе мȅтнȗ.
Баш до ње по шљунку поток један тȑчкâ;
По води се она ручицама бȑчкâ.

991 (57). Прстен јој на пр̏сту. Не боји се зá се:
Устреба л' у уста њега ће да тȗрȋ,
И он ћѐ из беде сваке да је спáсê.
Када се лешкати досадило цȗри,
Одведе кобилу подаље да пáсê.
Ферагo искрсну баш у истој ȗри:
Стиже је идући по њезину трáгу,
И спази је с кóбôм у једном шипрáгу.

992 (58). Кад је видје као сунце да му сȋнȗ,
И к њојзи потјера он своју курáду,
Али убрзо му радост ова мȋнȗ,
Јер намах из вида изгуби је млáду.
На кóби се она прȅко поља вȋнȗ,
Обзинувши прстен (што сви веће знáдȗ).
Шљем оста на трави, јер да га дȍватȋ
Нéма кад, вȁљаде одмах путȍвати.

993 (59). Трчи за њом јадан, по гори се лӯња̂,
Ал' да је трчао и више мјесе́ци̑,
Скачући на коњу преко тога жбӯња,
Чак да том скакању помажу и све́ци,
Не би је нашао. Почевши да кӯња̂
Врати с' опет мјесту на онојзи ре́ци,
Гдје Роландов клѐбӯк лежи сред трàвицê,
Вичући да нема на свету прàвицê.

994 (60). У јаде је вȇљȇ утонуо снȍва,
Руке своје моли да га жића лӣшȇ,
Ма кад видје клòбӯк челичнога кȍва,
Намах веселије отпоче да дӣшȇ.
Прочита на њему урезана слȍва:
Чиј је, и чиј бјеше стоји, и још пӣшȇ
Кад и гдје Роландо власни́ка му смàче.
Ферагo га одмах на главу натàче.

995 (61). Потпуно је срећан. Још да му је òна!
Проклета дјевојка севне као му́ња,
Па опет ишчезне, к'о да ју сотòна
Од ока његова скрије испод гу́ња!
Врати се са носом, дужим но у слòна,
Пошто се за њоме дуго јоште лу́ња,
Пред Париз у шпанско-маварске òколе, —
Баш да Франке туче врати се сȍколе.

996 (62). Ту је он љубавној несрећи и ту́зи
У жућеној капи тражио лијѐка.
Роландо, без шљема, на нишану ру́зи
Дознав шта учини судбина пријѐка,
Јурио је за њим све по истој пру́зи,
Докле га не стиже гдје једна ријѐка
Два моста имаде. Клобук истом дȍбӣ
Пошто му пàлошем трбушину прȍбӣ.

997 (63). Анђелика не зна јаду да одòлӣ,
Пријѐкор савести сад је прати свӯђе
Што клòбӯк изгуби, и душа је бòлӣ.
Ах могох ли (вели) смислит' ишта лӯђȇ!
Несретнице, главу ти пепелом пòлӣ,
Јер ти си створење од најгорег хӯђȇ:
Зар то за услуге Роланду захва́лнȏст,
Који ти пока́за у љубави ста́лнȏст?

998 (64) Њему, што ме више од својијех òчӣ
Љубљаше, нијесам, не тако ми чȁсти,
(Да велим истину Бог мени свједòчӣ)
Никако нијесам шљем хотјела крȁсти.
Шпанац онај хтједе крвцу да му тòчӣ,
Те ја мишљах, борба од себе ће пȁсти
Чим нестане шљема. (Да си честит, àга!
То пошљедње она с опроштењем слàга).

999 (65). Врло мало дајем за вапаје њêне,
Јер долазе касно; читатељке мòје
Мним несташлук њезин исто тако цêнê;
То је, читаоче, и мишљење твòје.
Још истога днȅва к Истоку се крêнê.
На запрепашћéње превелико свòје
У некаквој шуми спази једног дâна
Измеђ' два мртвàца момка пуна рâнâ.

1000 (66). С Богом, Анђелико, бодљикаво цвêће,
И вама Ферáго, Сȁкрипâне с Бȍгом!
Вас перо се моје дуго сјетит' нêће,
Јер пјеват' имадем о другоме мнȍгôм.
Пàжњу моју на се нарочито скрêћê
Роландо са судбом борећи се стрȍгôм.
Са луде љубави зла која су њèгâ
Снашла, причати ми ваља прије свèгâ.

1001 (67). Нов клòбȗк набави у првоме гра́ду
Куда стиже; њиме лице своје скрӣвâ
(Знаш да у Паризу не жели да зна́дȗ
Куда се дјенуо, и шта с њиме бӣвâ).
По киши и вјèтру, по сунцу и хла́ду
Јури, и једнако о дјевојци снӣвâ.
Што уз цара није, слабо мари зà тô;
За Анђеликом се непрестано млàтô.

1002 (68). Цар већ не зна шта ће о њему да мӣслӣ.
Док он скита, Карло, пун срџбе и љу́тњê,
Гледа како Париз Арапи су стӣсли.
Претрпјевши многе незгоде и сму́тње
(И он и Бриљадор почешће су кӣсли),
Послије сулуде по свијету лу́тњê,
Једног јутра рано стигао је сòкô
Пред Париз, гдје бјеше мавритански òкô.

1003 (69). Срете Нориције краља господáра,
Опкољена туна од својијех чêтâ,
Знана под именом старца Манилáра,
Што пред Париз дође из далека свêта,
По крви хришћанској да гази до сáрâ;
Видје како с војском небројеном шêтâ
Младог тремизенског Алцира владáра.
Младост овом, старост оном слабо смêтâ.

1004 (70). Те и друге војске ода свију стрáнâ
Стезаху Париза, бораху се с њи́ме.
Бојати се мраза арапска је мáна,
Зато у ближња села ове зи́мê
Смјештене бијаху. Краља Аграмáна,
Те љуте хришћанске куге и цери́мê,
Сад је воља била град стегнути тјȅшњê,
И овог прољећа напасти га бјȅшњê.

1005 (71). Изгледа, испашће њему све по плáну,
Јер довољно има кóњâ и војни́кâ.
С Арла до Париза служи Аграмáну
Земља: гдје гођ нáђе лȁкца и бојни́ка
Отјера у војску, и покупи хрáну;
У краљу шпанскоме нађе помоћни́ка;
Сва Африка ту је; ка' у вилимáну
Све то ври под градом Карола јадни́ка.

1006 (72). Цар Карло Велики држи се хѐрȏјски,
И вели у себи: помоћ само кȁда
Стигне ми, Мавре ћу почастити мȍјски. —
Пошто је прољеће нȁступило сȁда,
Аграман одлучи нападати свȍјски,
Чему и цијела војска му је рȁда.
Баш тога је дана наредио бȉо,
Да на општу смотру дође табор цȉо.

1007 (73). Роландо, не мислећ' вратити се цȁру,
Но за цуром јурећ' пун јада и сјȅтê,
Стиже тамо гдје ће искалити јȁру.
Случајно Алцира пред Паризом срȅте,
Којино је био Манилару стȁру
Придружио своје убојите чȅте,
Те тако у друштву гредијаху ȍни
На смотру, јер труба на зборове звȍнȋ.

1008 (74). Зла кôб данас прати млађаног Алци́ра.
Чим џина угледа ту на Бриљадо́ру,
Та мушка појава не даде му ми́ра,
На охоло чело натјера му бо́ру,
И вољан витезу сломити панци́ра,
Бесно је на њега нагонио до́ру.
Победит' јунака жеља му је жи̑вâ,
Јер га изглед његов просто иза̀зи̑вâ.

1009 (75). Мехури славе ће сада да му спљо̏сну̑.
Јер одмах ће Роланд увјерит' јуна́ка,
С коња га бацивши на травицу ро̏сну̑,
Да би боље било да је срца мла́ка.
Ено! Алцир веће о ледину љо̏сну̑,
Гвожђе му на срцу отвори сока́ка.
С крвљу му и душа иза́ђе на у́ста.
Хватају војници коњица му пу́ста.

1010 (76). За Роланда страшни наступише ча̏си,
Јер цијела војска као да се згра̑ну̑.
Да његовом крвљу руке своје ква̏си̑,
Све живо полетје горостасну ба̑ну;
Од свих страна бију ти Арапи пла̏си,
Он им отпор даје на свакоју стра̑ну.
Можда би згинуо данас од Ара̑па̑,
Да на петам' не́ма гвоздених ча̏ра̑па̑.

1011 (77). Јурећи по трави, коју ро̏си̑ и̑ње,
Џи̑дама би хтјели жиће да му зга̑се̑,
Ал' ни оклоп његов не могу да сти̑ње̑.
Витез, кога мишке испо̀линске̑ кра̑се̑,
Љуто ће казнити те кукавце си̑ње̑.
Кад вук или међед зубма зграби пра̑се,
Да ли сте слушали како грокћу сви̑ње:
И Маури сличне пуштали су гла̑се.

1012 (78). На врла витеза да̀жде̑ као ки̑ша
Стри̑јеле, џилити, буздохани, шпа́де.
У мах први бјеше јуначина ти̑ша̑
Но војвода какав у ча̀су пара́де̑.
Боји ли се мачка маленога ми̑ша?
Ко ли кога од њих, да ли когођ зна́де̑,
По подруму јури све около ка̑ца̑,
И да ли се боји курјак ја̑гања̑ца̑?

1013 (79). Ма кад му у руци сину Дуриндáна,
А она се, богме, незгодно сй̑ја̂ше,
Полетјеше главе његових душмáна̂,
Крвца потоцима земљом се лй̑ја̂ше;
Од лешева људских, коњских и турбáна̂,
Све поље широко покрито бй̑ја̂ше;
Да не преста јуриш ода свију стрáна̂,
Сву војску исјећи Роландо хтй̑ја̂ше.

1014 (80). Ни оклопи, нити љековите тра̂ве,
Ни штúта, ни шљеми, ни молитве свѐте̂,
Не помажу против Дуриндане: гла̂ве,
Ал' не само оне, руке, ноге лѐте̂!
Бјеже Маври, многи у Сéни се да̂ве̂.
Вијѐнац нека се Дуриндани сплѐте̂,
Рече Смрт, а гледа шта је мртвих р̂па̂,
Јер побоље коси од мојега ср̂па.

1015 (81). Витез мачем тијем непрестано жѐже̂
Разгони Арапе ка' јагањце ву̑ци,
Они исто тако непрестано бјѐже̂.
Изломљена копља, стријеле и лу̑ци,
И мачеви пољем разасути лѐже̂,
А уши парају рањенички зву̑ци.
У друштву напасти једнога гѐтови,
Сад без друштва бјеже афрички скѐтови!

1016 (82). Док бјежаху преко ровова и ја̂ма̂,
С огледалом Хрáбро̂ст мед њима се ја̂ви:
Само се Манилар, старост кога сла̂ма̂,
Огледну у њему као јунак пра̂вй̑,
И видје да нема бједнијега ср̂ама,
До када се војник од самрти стра̂вй̑.
Презирући живот, пријестол и кру̑ну
На Роланда копљем убојитим гру̑ну̑.

1017 (83). Преби му се копље као трска сýха.
Махну сабљом витез и стàрчића дѐље
Тијем једним махом на земљицу здýха,
Пак одјури хитро низ пространо пѐље.
Жив остаде старац, али се угрýха,
Него ли бјежати и то бјеше бѐље̂.
Погибе, ударац да бјеше пу̀нијй̑, —
Ал' се не сијѐче̂ свагда по ђу̀нији.

1018 (84). Ма да Маниларо нѐ би жртва смр̑ти,
Ипак је лежао без икакве свѐсти.
Не хотећи даље њиме да се пр̑тӣ,
Противу другијех Роландо се жѐстӣ,
Против бјегунаца што бјеже ка' хр̑ти,
Ширећи табором страховите вѐсти.
Аграман умало не паде са стола,
Када чу за дјела незнана сокола.

1019 (85). Истом кад пољана цела бјеше чӣста
Од бораца живих, Роландо се смӣри.
Број онијех, кажу, да прелази трӣста,
Тог дана за душу којијема спӣри:
Чешће Мавре судба сналажаше ӣстâ.
Низ поље пространо, што се пред њим шӣри,
Оде, ал' не к цару, но за цуром клѐтôм.
Погрешнијем путем лутајући свѐтом.

1020 (86). О стра́сти му, коју сматрам као ма́ну,
Чудеса причају стародревни пи́сци.
Одсједаше често у најгорем ха́ну,
Гдје га механџије, препредени ли́сци,
Гулише душмански за пиће и хра́ну;
Примаху га кашто још и црнори́сци.
Јураше за цуром по ноћи и да́ну,
Мјесто уза цара да је на мегда́ну!

1021 (87). Бог нека га штӣтӣ вӣшњôм својом моћу,
Док тако низ до́ле и уз брдо грѐбê!
С царске џа́дê скренув једанпута ноћу,
К'о што веће скрену из самога сѐбê,
У бријѐгу једном, што бијаше спрѐћу,
Спази свјетлост. Мислит' не бјеше тријѐбê
Оном, што у маштам' до́ђе до врху́нца:
Уобрази ту ће пронаћи бјегу́нца!

1022 (88). Од радости чисто расте њему крѐста!
Управљајући се по ономе зра́ку,
Најпослије стиже до онога мјѐста,
Пошто је подуже лутао по мра́ку.
Од жбуња и трња непробојна чѐста
Спрјечаваше приступ нашему јуна́ку.
То бјеше голѐма у стијени ду́пља;
Унутрашњост брда бјеше дакле шу́пља.

1023 (89). Груд плахим дасима поче му се дӯти,
Јер мисли туна је она, коју гâња.
Ослушкује, чека, неће ли је чӯти,
И надом опијен пронаћи је сâња.
Пошто Бриљадора пред пећином спӯтй,
Размахну рукама сред густога грâња;
Не вичући газду, без помоћи тӳђê,
По мраку пипајућ' у рупчагу ӳђе.

1024 (90). На прстима слази, нити чизмом лӯпâ,
Низ камене стӯбе. Та пећина бјȅше
У свему друкчија од обичних рӯпâ:
Ту неко мораде длијѐтом да тȅшê.
Спази отвор један, док све даље стӯпâ,
Горе у стијени: туд јамачно спјȅшê
Обитаоцима дању дневни зрâци.
У дну ватра гори; тамо око бâци.

1025 (91). Љепотица једна украј ватре сјѐдй:
Рај од ове рупе љепота јој ствâрâ.
Види се да туга срдашце јој лѐдй,
Јер из ока, које опија и чâрâ,
И царева града (најмање) вријѐдй,
Суза тече, уздах грȍце јој пâрâ.
Бјеља је у лицу од бијела крйна;
Једва ако има шеснаест гȍдйнâ.

1026 (92). Бабӳскера једна са њоме се грдй,
Што је, у осталом, обичај у жѐнâ.
(Бар тако цијела историја тврдй,
Која жене прати од старих времѐнâ).
И једна и друга преста да се срдй,
И наста у њихним односима мѐна.
Отпоздравише га, јер он, пришав жйво,
Бјеше поздравио обије ȕчтйво.

1027 (93). Наравно, много се од његова глâса
Препаше, јер су га изненада чӯле.
Рече њима витез: о тако вам спâса
Кажите ми одмах име оне хӯлê,
Који цуру једну анђелскога стâса
Овдје држи да јој младе кости трӯлê.
Кажите да смјеста тог опака стрвa
Посијѐчêм, смождим, згазим као црвa. —

1028 (94). Бониjем погледом, што љубављу стре̂ља̂,
Погледа дјевојче љутога арсла́на,
Кога призор овај жалостиви цве̂ља̂.
Зуби од бисера, усне од мерџа́на,
Пошто мало мука одумину ве̂ља̂,
Овако почеше тужнога дива́на. —
Причу њену више одложити во̏ли̂м
Него не спавати. Извините, мо̏ли̂м.

ПРИМЕДБЕ

(По Грису)

Песма Прва

Строфа 1. Бесни Роландо (Orlando furioso) продужење је Бојардова недовршена спева: Заљубљени Роландо (Orlando innamorato). Где Бојардо прекида, Ариосто наставља. Отуда многе алузије на догађаје из Бојардова епа, за које песник претпоставља да су читаоцу познати. О њима српска публика наравно ништа не зна, и ми ћемо јој, где буде требало, помоћи да оне алузије разуме.

Тројан, отац афричкога краља Аграмана, пао је од мача Роландова. Да би га осветио, син му завојшти на Карла Великога, Роландова ујака и суверена.

Строфа 4. Овај Руђер, један од најглавнијих јунака у спеву, сматра се као праотац куће од Есте. Њега песник нарочито жели да прослави.

Строфа 5. Анђелика је ћерка Галафрóна, великога кâна од Кàтаја.

Строфа 6. Марсил је краљ шпански, савезник Аграманов.

Строфа 8. Риналдо од Монтобана (Montalbano) син је дордоњског војводе Хајмóна и брат од стрица Роландов. Он је после Роланда најславнији паладин царски.

Строфа 11. Зашто Анђелика мрзи на Риналда казаће строфе 77 и 78 ове песме.

Строфа 14. Ферáго је син Марсилов, и један од многих, који лудују за Анђеликом.

Строфа 27—30. Аргал, Анђеликин брат, погинуо је у двобоју од Ферага. Овај му је обећао да му леш и сveколико оружје баци у оближњу реку, али је при том измолио од њега да се његовим шлемом служи четири дана, пошто је Ферагов био изломљен. Тај рок био је протекао, и Ферагo још не беше бацио шлем у реку.

Строфа 28. Алмонто је убио Мила од Англа́на (Анжера), Роландова оца. Роландо је убио Алмонта на мегдану и задобио славни му шлем. — Мамбринов клобу̂к помиње се и у Дон-Кихоту.

Строфа 30. Ланфу́за је Ферагова мати.

Строфа 70. Брада̀ма̂нта је кћи Хајмонова, сестра Риналдова.

Строфа 80. Анђелику је био војском опколио у њену замку у Албраци Агрикан, краљ татарски, а Сакрипан ју је бранио.

Песма Друга

Строфа 10. Сабља Риналдова зове се Фу̂збе̂рта, Роландова: Дуринда́на, Руђерова: Бали̏за̂рда.

Строфа 15. О Анђелици наставак у песми 8.

Строфа 30. О Риналду продужење у песми 4.

Строфа 32. Бојардо је овако испрео басну о пореклу Руђерову: по освојењу Троје тражише Грци сина Хекторова Астијанакса да убију, те да тиме затру племе Пријамово. Астијанакс утече у Сицилију и ожени се краљицом од Сиракузе, која му роди сина Полидо́ра. Овај роди Хлодо̀вика и Конста́на. Констан би праотац племена из којега је произишао Пипин, отац Карла Великога. Хлодовиков потомак би Руђер од Ри́зе̂ (Ре̏ђа). Овај Руђер ожени се Галаћѐло̂м, ћерком Агола́на, деде Аграманова, и погибе од рођена брата Белтра́ма. Хтеде овај и Галаћелу убити, али она у̂тече у Африку, где роди близа̀нце: кћер Марфи́зу (која је важно лице у спеву) и сина Руђера, од кога, као што горе рекосмо, потиче племе од Есте.

Строфа 67. Стара крвни̏на између домова Мајнца и Клермо́на (из којега последњега су Брадаманта, Риналдо и Роландо) много се спомиње у романима о Карлу Великом и његовим витезовима. Супарништво у отимању око милости и благонаклоности цареве било је узрок омрази тој. Мајанчани се редовно представљају као неваљалци и издајице, нарочито њихов старешина Ган или Ганелон, Пинабелов стриц. Веле да је од његова имена постала италијанска реч: ingannare (преварити, варати).

Песма Трећа

Строфа 5. Наставак о Пинабелу у песми 20.

Строфа 10. Чувени британски чаробник Мерлин по нагово̀ру своје љубљене Вивијане („од језера виле") лѐже у гробницу коју је сам направио, да види је ли довољно за њега пространа. Чаролијом неком, чију му тајну та лукава жена беше измамила, очаравши га иста, не могаде он из гроба устати. Он у̏мре, а душа му оста привезана за гробницу, и настави као за живота да говори и проричe.

Строфа 17. Рекосмо горе да Руђер „произилази" од Астијанакса, Пријамова унука (по Бојарду). Други један унук Пријамов, Франкус, праотац је, како веле старе хронике, краљевске куће француске, од које и дом клермонски води порекло.

Удадбом Брадаманте за Руђера спојила би се та два потока тројанске крви.

Строфа 24 и даље. Кога ова генеалогија занима наћи ће о њој опширна објашњења у Литкемилерову преводу „Беснога Роланда“, од којега су само две свеске изишле у Цириху године 1797—8. Упо̀реди и Шинделово тумачење Тасова „Ослобођенога Јерусалима“, песма 17.

Строфа 24, 25. Руђер би̑ ускоро по женидби са Брадамантом убијен од једнога грофа од Поа̀тјера (Poitiers). Његов по смрти очевој рођени син и имењак уби убицу и бори се, као војвода Карла Великога, против Дезидерија, последњега краља лонгобардискога. Цар на̏гра̑ди услуге му замцима Калаоном и и Естом (у Падованском), и то је, веле, почетак дома од Есте.

Строфа 25. Инсубри — Лонгобарди. Историске погрешке и бркања од ове до 30 строфе гледао је Литкемилер да исправи.

Строфа 30. Ово је онај исти Риналдо, који у Тасову „Јерусалиму“ тако важну улогу игра.

Строфа 32. Умбрија — војводство Сполети.

Строфа 33. Ецелино да Романо, господар од Падове, један од најгрознијих тирана, које помиње историја.

Строфа 34. „... у граду гдје беше с лудости дјетиње јад грозио Фебу“: Фера́ра на реци По̑. Фаетон, за казну што је невешто управљао сунчевим колима, би бачен у Еридан (По); сестре му бише претворене у топо̀ле, што плачу ћилибар, а пријатељ му̑ Цигнус у лабуда.

Строфа 41. „И град, грчки назван ...“ Ровиго (Rhodigium) од грчке речи „родон“ (ружа).

Такође ту: „...и град у дну глиба“ — Ко̀ма̑кјо између два ушћа реке По, близу мора. При морским бу̏рама беже рибе у масама у По, и ту их лако хватају. (Упореди са Тасовим Јерусалимом пес. 7. ст. 46).

Строфа 46. Херкул I, отац Алфонсу I, управљаше једном четом млетачких коњаника у рату између Млета́ка̑ и Флоренције (1467) и у бици код Будрија (у стиху скраћено: Будра) задржа својом војском у бегству осталу војску млетачку, при чему ватреним оружјем би рањен у ногу, те је после храмао. Четрнаест година после тога и сам за̏ратѝ са Млѐчићима, који, напавши га изненада, гонише га до Барка, замка близу Фераре, и он мораде закључити штетан мир с опасним суседом.

Строфа 47. Тај Херкул, законити син и наследник горе поменутог Николе (ст. 42—44), би спречен сести на престо својим ванбрачним братом Леонѐлом, и живео је у Неапољу, где се на двору краља Алфонса I одликовао великом храброшћу, нарочито у двобоју са једним славним ратником. По смрти Леонеловој до̏чепа се круне Борсо, други ванбрачни син Николин, и доби од папе Павла II титулу војводе од Фераре. Тек после дуге владе Борсове седа Херкул I на тако дуго жуђени престо.

Строфа 48. Херкул I пре̏обра̑ти баруштине око Фераре у плодна поља, опаса варош зидом итд.

Строфа 49. Као што је познато, крилати лав грб је млетачки — При славноме походу Карла VIII на Неапољ, са му-

дрости Херкулове би Ферара поштеђена, док су остале италијанске државе тада много пострадале од Француза.

Строфа 50. Алфонсо и Хиполит синови су Херкула I. — Кастор и Полукс синови су Леде, супруге Тиндареове, али су били зачети од Јупитера, и имали су лабудова тела. Када Кастор погибе, Полукс је делио с њиме своју бесмртност, тако, да су наизменце живели и умирали.

Строфа 53. Јулије II, пређе савезник Алфонсов, подиже Романьце противу суседне Фераре, али би поражен на бојишту између Поа, Сантерна и Цањола (Zanniolo, у стиху Цањо̀ла).

Строфа 54. Шпањолци у служби папиној опколише опкоп један близу Цањола, уговорише предају са старешином војске у опкопу, и када се он предаде, исекоше сву посаду и њега. Алфонсо затим освоји опкоп и страшно освети погинуле.

Строфа 55. У славној бици код Равене (1512) њен исход би решен у корист Француза а на штету Шпањолаца и Римљана топовима Алфонсовим.

Строфа 56. На двору кардинала Хиполита од Есте живљаше неки прилично незнатан песник, Андреја Марон (Marone), али по свој прилици Ариосто, циљајући на Виргилија, коме је презиме Маро, мислио је на себе, што је с правом смео чинити.

Строфа 57. Хиполит је био храбар ратник. У рату, који је савезом камбрејским (1508) проузрокован био, упловише Млечићи с великом флотом у По, и грозише Ферари. Кардинал пòту̂че их и уништи или зароби им скоро све бродове.

Строфа 58. Херкул II, Алфонсов син и наследник ожени се Рена́то̂м, кћерју Луја XII краља француског.

Строфе 60—62. Ова двојица беху синови Херкула I, један у браку рођен, други копиле: Фердинандо и Јулије. Бејаху се уплели у неку заверу противу браће Алфонса и Хиполита, те бише на смрт осуђени. Истом на губилишту би им та казна преображена у вечиту тамницу.

Строфа 69. Овај прстен, који у овој причи велику улогу игра, беше у почетку Анђеликин. Брунел, препредени и вешти дворанин Аграманов, украде јој га с прста у Албраци по заповести господара свога.

Строфа 70. Руђер, Аграманов сродник, би по смрти мајке своје Галаћеле одгајен од чаробника Атлаза у највећој скривености. Кад Аграман завојшти на Француза, вра́чи му објавише да неће успети у своме предузећу без помоћи Руђерове, и да се без онога прстена боравак тога витеза не може пронаћи. Брунел обећа прстен украсти, и украде га.

Песма Четврта

Строфа 40. Празилдо и Ироддо, два витеза о чијем витешком пријатељству прича Бојардо у „Заљубљеном Роланду“.

Строфа 41. О првоме су́срету Руђера са Брадамантом Бојардо у „Заљубљеном Роланду“ вели ово: у једној бици код Монтобана између Франака и Мавара баш када се Брадаманта борила с Родомоном, краљем од Алгира, придо́ђе Руђер и јави да је

цар Карло сасвим потучен и да бежи ка Гаскоњи. Пренеражена том вешћу замоли Брадаманта Родомона да борбу обуставе да би могла следити своме цару. Како Родомон на то не пристаде, Руђер, и ако на страни Мавара, предузе борбу замењујући каваљерски Брадаманту. Ова оде, али, гоњена унутрашњим немиром, одмах се поврати, и то баш када Руђер противнику такав ударац одмери, да ударени, полуонесвешћен, испусти мач и узду. Руђерова великодушност, јер се Руђер не користи тиме да Родомона дотуче, побуди овога да борбу прекине. Пошто последњи оде, Руђер и Брадаманта казаше се једно другом ко су и шта су, и први се не мало зачуди кад у борцу под оклопом угледа красну девојку. Обоје у исти трѐн осетише моћ љубави. Али баш тада projури поред њих чета Мавара; у пролазу један из чете рани сабљом Брадаманту по глави, која беше скинула шлем. Овим разјарен полете Руђер за четом; девојка такође. У даљем тѐку битке бише заљубљеници раздвојени, изгубише се и тражише се свуда али заман све до овог новог сусрета.

Строфа 49. Наставак о Брадаманти песма 7.

Строфа 50. „...Гдје се сунце спушта у рачијем зна́ку“ — за летњега солстиција ступа сунце у знак рака. Преко атлапског океана Хипогриф је летео к индиском мору. — Наставак о Руђеру песма 6.

Строфе 52, 53. Прослављени витешки Ред округлога стѐла основао је Утер Пандрагон, стари неки британски краљ, подстанкнут на то чаробником Мерлином. Пандрагонов син Артус обновио га је. Овде именовани витезови бијаху сви чланови тог реда.

Песма Пета

Строфа 59. Које скотске горе (управ предгорје) подразумева Ариосто под Caрobasso тешко да ће се дознати.

Строфа 76. Свети Андреја (St. Andrews) стара је престоница Скоције. Ја је прекрстих према нашем Сент-Андреји.

Песма Шеста

Строфа 16. Наставак о Риналду у песми 8.

Строфа 17. „Знаци Херкулови“ — Абила и Калпа, предгорја на Хибралтару.

Строфа 19. Нимфа Арету́за, јурена речним богом Алфѐјем, утече кроз воду из Аркадије у Сицилију, где је ипак стиже њен љубазник.

Строфа 33. По старим романописцима за Карла Великога владаше у Инглеској краљ Отон.

Строфа 66. Бријарѐо, неки сторучни ди̑в.

Песма Седма

Строфа 20. Краљеви асирски, последници Нина (Ninus), познати су као одани телесним насладама.

Строфа 45. Наставак о Брадаманти у песми 13.

Строфа 53. Атид (Atys) и Адонис — љубавници Цибе́лē и Венере.

Строфе 56—59. Мисли на дом од Есте, чији оснивач има бити Руђер.

Строфа 69. Хеку́ба — удовица краља тројанскога Пријама.

Строфа 73. Рабѝкāн — коњ Астолфов, пређе Аргалов.

Песма Осма

Строфа 21. Наставак о Руђеру у песми 10.

Строфа 29. Наставак о Риналду у песми 16.

Строфа 42. Аргал паде у двобоју са Ферагом, који му хоћаше отети сестру Анђелику.

Строфа 43. Рат који имаде Агрикан, краљ татарски, због Анђелике с њеним оцем Галафро́ном, запрема много места у првој књизи Бојардова „Заљубљенога Роланда“. Галафрон би заробљен, а Анђелика се реши ићи у Француску са Роландом, где приспева, као што смо видели, у почетку „Беснога Роланда.“

Строфа 48. Под Ебу́дōм разуме јамачно Ариосто какво од хебридских острва западно од Скоције.

Строфа 48. Протеј, бог морски, коме је Нептун поверио чување свога морскога стада.

Строфа 63. Наставак о Анђелици у песми 10.

Строфа 70. Најмс (Nayms, Namo) дука од Баварије, стари и мудри саветник царев, коме је Карло предао Анђелику на чување (види пес. 1, ст. 8).

Строфа 83. „Свом ујаку цару...!“ Роландова мајка Берта била је сестра Карлу Великоме. — Брандимар, Роландов најмилији пријатељ, игра како у „Заљубљеном“ тако и у „Бесноме Роланду“ важну улогу у позниjим песмама.

Строфа 86. Наставак о Брандимару чак у песми 31.

Строфа 88. Наставак о Флерделизи у песми 24.

Песма Девета

Строфа 17. „У ушће ријеке, што...“ Шелда.

Строфа 65. Вола́на је једно ушће Поа, где се често рибе у гомилама скупљају. Рибари им нарочитим мрежама, званим tratta, пресеку повратак у море.

Строфа 77. Антеј (Antäus) либиски дѝв, Нептунов и Земљин син, добивао је нову снагу при сваком додиру са својом мајком. Херкул га обухвати рукама, издиже у вис, дакле одвоји од мајке, и угуши стезањем.

Песма Десета

Строфа 21. Халцио́не — ледене птице. Халциона, супруга Цеиксова (Cëyx), скочи у море кад угледа на обали леш мужа свога. И овај и она бише претворени у ледене птице.

Строфа 34. Хекуба, Пријамова жена, по пропасти њенога дома и царства би доведена у Тракију као робиња Улисова, и кад овде виде мртво тело свога последњега сина Полидо́ра, уђе у такво беснило, да је убици синову ископала оба ока.

Строфа 35. Наставак о Олимпији у песми 11.

Строфа 52. Овде именоване девојке представљају без сумње четири тако зване кардиналне врлине: справедљивост, храброст, мудрост и умереност (чедност), као што то и њихова грчка имѐна наглашују. У опште прича о Алчини и Лођистили има алегориски смисао

Строфа 71. Географија је Ариостова малко чудновата. Он се наравно у томе морао држати у неколико Бојарда за чији спев надовезује свој; али по свој прилици главни му је путевођа био Марко Поло. Грис (Gries, по коме ово пишем) мисли да ће Ка̀тај бити севернији део Хине. Но како се то слаже с тим, што песник чешће вели да је Анђелика из Индије? Онда би и тај њен завичај Катај морао бити у Индији. Квинсај као да ће бити варош Нанкинг. Манђана (код Марка Пола: Манги) јамачно је јужнији крај Хине, коме је Квинсај главна варош. Серикани канда су Монголи; Хиркани народ на каспиское мору.

Строфа 92. Свети Патрик, апостол хиберниски (ирски), ложио је, прича легенда, ватру чистилицу у једној пећини, те су се људи чистили од грехова.

Песма Једанаеста

Строфа 2. Ксенократ Халкедонски, са своје уздржљивости и умерености прослављени философ старога доба.

Строфа 4. Кад Анђелика са својим братом Аргалом први пут до́ђе у Француску, разапе чадор на гробу Мерлинову. Малѐги̑с, моћни чаробник и сродник Риналдов, нападе је ту поћу у намери да је убије, али, видећи је како је лепа, дође на друге мисли. Мишљаше да ју је својим чаролијама у непробудан сан увалио; али прстен, који је она имала на прсту, осујети смер његов. Девојка се пробуди и помоћу свога брата зароби га и посла свом оцу Галафрону у Катај. -- Чаробница Драгонти́на држала је Роланда и још неке витезове заробљене у своме опчињеном вр̀ту. Својим прстеном Анђелика поништи мађију и ослободи заробљене.

Строфа 12. Ово су пастирке, које Виргил помиње у својим еклогама. — Наставак о Анђелици у песми 12.

Строфа 21. Наставак о Руђеру у песми 12.

Строфа 45. Ино, бежећи од разјарена мужа свога Атама (Athamas) скочи са сином Мелицертом (Melicertes) у море. Обоје посташе морски богови.

Строфа 58. Актеона, који изненади Дијану при купању, претвори ова богиња у јелена.

Строфа 71. Кротонијати (управ Агригентинци) наручише славноме сликару Зевксу (или Ксевксу, Xeuxis) да им наслика Јунону. Томе уметнику седеле су као модел најлепше жене у вароши.

Песма Дванаеста

Строфа 1. Када се Церера с једне посете мајци боговљој Цибели врати у Сицилију, где беше оставила кћер своју Прозерпину у бајној долини Ени на подножју Етне, бијаше јој иста већ украдена од Плутона. После дугога тражења нађе је у подземноме царству. — Енцелад (Enceladus), један од оних џинова, што јуришаху на небо, би муњом од Јупитера бачен и под Етну закопан.

Строфа 22. Наставак о Руђеру у песми 22.

Строфа 31. Роландов је шлем припадао некада Алмонту, сину Аголанову, брату Тројанову, а стрицу Аграмапову. Оте му га Роландо код Аспромона.

Строфе 48, 49. Ферагo је могао бити рањен само у пупак, Роландо у пету, као Ахил.

Строфа 65. Наставак о Анђелици у песми 19.

РЕЧНИК

ба̏ура (у Бачкој), шута овца.
бе̏зна, бе̏здан, бѐздана.
блиjѐска, бли̏jешња̑к, сви̏jетња̑к, све̑тња̑к, трепере̑ње пред очима, засењавање.

ва́да, рок: жена је на ва́ду (време јој да роди).
ва̀ло̑вље (у Црној Гори), кршеви, врлети.
веђем, веђе, веђ.
вили̏ма̑н, велики вир, вртлог.
вjе̏трни млин (у Ц. Гори), ветрењача.
вла̑с м. (у Дубровнику), длака.
вла́сац, црв у рани.

гада̀рија, гада́ра, га̀да̑р, врста сабље.
гну́сити (у Дубровнику), прљати.
гра̏jа, ларма.
гра́jа, говор,
гра́jати, гра́jи̑м, говорити.
гу̏шта, чѐста.

де́ра (у Бачкој), отворено место на пло̏ту, стру̏га.
до̏ли, до̏ле.
дома́jа (у Барањи), домовина, постојбина, завичај.
до̑ст, до̏ста, пријатељ.
дре̑во, дри̏jево, дрво.
дре̏ха, хаљина.

жа́па, снебивање, устручавање, стиђење.
же̏ње̑ (у Далмацији), место жа̏ње̑.

за̑д, за̑да (у Ц. Гори), зид.
зга̑д, зга̑ди, гадна ствар, гад: Иди, зга̑ди jедна!
зго̏ља, сасвим.
зду̑р (у Дубровнику), викач, телал.
зду̀ха̑ћ (у Ц. Гори), као вештац, видовит човек.
зи̏бати, зи̏ба̑м, зи̏бље̑м (у Банату), љуљати.
зли̑ћ, зли́ћа (у Дубровнику), злица, зликовац.
зо̑р, зо́ра, сила, насиље.

ићи у ду́ху (у Дубровнику), полагано.

jа̀ра̑н, љубазник, пријатељ.
jѐмати, jѐма̑м, jе̏мље̑м (у Дубровнику), брати.

ка̀ил, готов, рад, задовољан, хоће.
канчѐло, намотан канап, клупче, ка́нура.
ка̏ње (у Срему), капци на о́чима.
каса́ба, паланка, варошица.
ка̀тил, крвник.

кла́па, уображење, лаж, занос: „Сан је клапа, а Бог је истина.“
клòбӯк, клобу́ка, шлем.
кőпан, пна, пно, без снега.
кр̏ња (у Хрватској), корице од ножа или сабље.
крпèта (у Доброти), шарена поњава на столу.
кр̏ш, крша, значи у Црној Гори, поред нашег значења, и камен, каменица: Ударио га кр̀шем.

ла̂ка, вла̂ка (у Ц. Гори), као дòлина, слабо угнута.
ла́них (у Ц. Гори), лане.

мäзда, освета.
мäма, беснило.
ма̂ма, мамац,
ма́ња, ма́њо, кепец.
ме́ка (у Хрватској), мамац.
мјёден, бакарни.
мо́рац (у Дубровнику), ђуран.
му́ка (западно), брашно; отуд мӯчња̂к, сандук у који пада брашно испод камена.

нäдо, челик.
на́жањ, на́жња, оно што се нажњело: Ове је године слаб на́жањ.
не́ка, невеста.
нијèла, носила.
ни́ђе, венчање, брак.

ȍдар, постеља.
ȏмче (мн. ж.), замке.
ȍсти, ȍшћи, ȍстве, ȍшће, (све мн. ж.), рибарски трозубац: „Дохвати ости, сломи јој кости.“
ȍструга, мамуза.
охòла, поноситост.
ȍца̂л, челик.

пäља (у Далмацији), зубља.
па́ћи, па́ћ, чист.
пјёти, певати.
пјёше, пешке.
пла̀то̑ (француски), висораван.
пли̏ма (у Далмацији), морски прилив, (у Ц. Гори) потоп.
пљӯшт, пљӯшта (у Срему и Бачкој), бршљан.
пòвије (мн. ж.), место међу обрвама.
пȍдупо̑рањ, подупирач.
пòљено (у Ц. Гори), подебела зубља, буктиња, машàла.
пòпӯт, налик на.
по̂т, пōта, зној.
претво́рно̂ст (погрешно притворност), лицемерство.
прёшити, хитати.
пр̀жина, песак.
пре́жати, пре̂жа̂м, вребати.
прòжене̂м, прогнам.

р̑в, р̑ва, рвање.
ро̂са (у Боци), ружа.
р̑с (у Боци), мушка снага.
рӯб (у Хрватској), махрама, повезача.

свётња̂к, сви̏јетња̂к, види блијèска.
си́дро (у Дубровнику), котва, ленгер.
си̏јери (мн. ж.), мађије, чини.
скäла (у Ц. Гори), стена.
скäље (у Славонији), комади од иверја.
скр́вити, скр̑ви̑м, крвавити.
скӯба (у Ц. Гори), стопàница, домаћица.
слòта, много, гомила, тма, нешто велико (разликовати од сл̀ȍта, лапавица).
сма́гати, сма̂же̂м, бити довољно моћан; укротити.
сȍк, сōка (у Ц. Гори), онај који пронађе кривца, тужитељ, сведок.
сȍпа, батина.
спи̏ла, спи̏ља (у Дубровнику), пећина.
спȍна, веза.
стäони (у Дубровнику), стални.
сте́ња, топлота што бије из камена, када сунце у њ ужеже.
сти̏јег, застава.
стра́вити се (у Ц. Гори), плашити се.

стра̏ња (у Дубровнику), гостионица, механа.
стр̑в, стр̑ва, остаци од коња итд., којега је курјак појео: нема му стрва; не нађе му се стрв; нема му ни трага ни стрва.
стро̏во, гомила, рпа, пуно: Лежи стро̏во нпр. ветром намлаћених јабука.
сту̏бе, басамаци, мердевине, лестве.
сту̀ха̂ћ, вештац.
су̏начнӣ (у Паштровићима), сунчани.

та̑т, лопов.
тѝшма (у Срему), налога, навала.
тле̏, тлӣ, тáла̂, земља.
тмо̀ра, натуштеност, тегоба.
тр̏сити (у Ц. Гори), свршити.
тру̏ља (у Барањи), рита, дроњци, прње.

фа̏ља, рупица на топу где се припаљује.

ха́ран, ха̑рнӣ (у Дубровнику), захвалан.
хво́ја (у Дубровнику), грана.
хӣла, превара, неправда.
хрӣд (у Дубровнику), стена.

це̏ста, пут, друм.

ча̏јати, ча̏је̂м, чекати: »Не чај више, Милошева мајко... Милош ти је јуче погинуо...«
чо̏т, чо̏та, брег, брежуљак.
чу̀вида (у Срему), образина, маска: Ево чу̀виде̂! Начинио се чу̀вида.

џери́ма, као мучитељ.
џӣда, копље.
џо̏ла̂п ж. (презриво), нога.

штӣти, штӣје̂м, читати.

ИЗДАЊА СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

I коло (1892)

1. Живот и Прикљученија Димитрија Обрадовића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Ж. Поповић. Цена . . 2 дин.

2. С мора и са сува, црте др. Милана Јовановића. Цена . . . 2 дин.

3. Даворје, Ј. С. Поповића, за штампу приредио и речник и предговор написао Љубомир Стојановић. Цена . . . . 2 дин.

4. Бакоња Фра-Брне, написао Симо Матавуљ; с речником и предговором Љуб. Јовановића. Цена . . . . 3 дин.

5. Драматски Списи Косте Трифковића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Данило А. Живаљевић. Цена . . . . $2\frac{1}{2}$ дин.

6. Истинска Служба, написао И. Н. Потапенко, превео М. Ђ. Милићевић. Цена . . . . 2 дин.

7. Историја Српскога Народа с погледом на историју суседних Хрвата и Бугара, написали Љуб. Ковачевић и Љуб. Јовановић, свеска I. Цена . . . . 2 дин.

II коло (1893)

8. Живот и Прикљученија Димитрија Обрадовића, свеска II, за штампу приредио и поговор и речник написао Ж. Поповић. Цена . 2 дин.

9. Мемоари Проте Матије Ненадовића, за штампу приредио и предговор, регистре и речник написао Љубомир Ковачевић. Цена . . . 4 дин.

10. Два Идола, написао Богобој Атанацковић, за штампу приредио и предговор написао Андра Гавриловић. Цена . . . . 3 дин.

11. Камено Доба, написао Јован Жујовић. Цена . . . . 3 дин.

12. Прве Жртве, приповетка из српске прошлости, написао Андра Гавриловић. Цена . . . . 2 дин.

13. Из Природе, мањи списи др. Јосифа Панчића, за штампу приредио и предговор написао Ж. Живановић. Цена . . . . 3 дин.

14. С Францускога Парнаса, преводи Владимира М. Јовановића. Цена . . . . 3 дин.

III коло (1894)

15. Антологија Дубровачке Лирике, за штампу приредио и предговор и речник написао Милан Решетар. Цена . . . . 2 дин.

16. Тамо амо по Истоку, црте др. Милана Јовановића, с речником и с картом Индискога Океана и околних земаља. Цена . . . . . . $3\frac{1}{2}$ дин.

17. Песме Јована Илића, за штампу приредио Љуб. Стојановић. Цена . . . . 3 дин.

18. Драматски Списи, Косте Трифковића, свеска II, за штампу приредио и предговор написао Дан. А. Живаљевић. Цена . . . . 2 дин.

19. Воденица на Флоси, написао Џорџ Елиот, превео с енглескога Андра Николић, свеска I. Цена . . . . 3 дин.

20. Воденица на Флоси, написао Џорџ Елиот, превео с енглескога Андра Николић, свеска II. Цена . . . . 3 дин.

21. Историја Српскога Народа, с погледом на историју суседних Хрвата и Бугара, написали Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић, свеска II. Цена . . . . 2 дин.

Свако засебно коло књига може се добити преко повереника или непосредно од Управе Српске Књижевне Задруге по цену од 10 динара.

1892